

Службен весник на Република Македонија

Број 8

18 јануари 2012, среда

година LXVIII

www.slvesnik.com.mk

contact@slvesnik.com.mk

СОДРЖИНА

	Стр.		Стр.
230. Уредба за начинот и постапката за враќање и присилно слетување на воздухоплов кој се приближува кон подрачје на забранета, условно забранета или опасна зона или лета низ неа	4	235. Одлука за давање на согласност за трајна пренамена на земјоделско во градежно земјиште, за донесување на Локална урбанистичка планска документација за изградба на пречистителна станица КО Гевгелија, општина Гевгелија.....	63
231. Одлука за давање согласност на Одлуката за изменување на Одлуката за започнување на постапка за јавно приватно партнерство.....	62	236. Одлука за утврдување на вредноста на бодот за платите на судските службеници за 2012 година.....	63
232. Одлука за давање на согласност за трајна пренамена на земјоделско во градежно земјиште за донесување на Локална урбанистичка планска документација вон населено место за изградба на лесна и загадувачка индустрија, КО Мралино, општина Илинден.....	62	237. Одлука за утврдување на вредноста на бодот за платите на припадниците на судската полиција за 2012 година...	63
233. Одлука за давање согласност за трајна пренамена на земјоделско во градежно земјиште, за донесување на Урбанистички план вон населено место за дел од село Мокриево-блок 1 КО Мокриево, општина Ново Село.....	62	238. Одлука за основање на Совет за унапредување и надзор на ревизијата.....	63
234. Одлука за давање согласност за трајна пренамена на земјоделско во градежно земјиште, за донесување на локален урбанистички план за вон населено место за изградба на стопански комплекс во КО Велешта општина Струга.....	62	239. Одлука за давање на согласност за трајна пренамена на земјоделско во градежно земјиште, за изработка на Локална урбанистичка планска документација за изградба на мала хидроелектрана со реф. бр. 258, со пропратни објекти на водотекот на Мала Река, КО Базерник, општина Демир Хисар.....	64

	Стр.		Стр.
240.		253.	
Одлука за давање на согласност за трајна пренамена на земјоделско во градежно земјиште, за одобрување на Државна урбанистичка планска документација за изградба на приклучок ДВ 110кв за ТС 110/35/10 кв Петровац (четири столбни места), КО Петровац, општина Петровац.....	64	Одлука за давање согласност за склучување на Договор за долгорочен закуп на земјоделско земјиште со непосредна спогодба.....	72
241.		254.	
Одлука за давање согласност за трајна пренамена на земјоделско во градежно земјиште, за донесување на Локална урбанистичка планска документација за изградба на печатница со администрација, КО Никуљане, општина Старо Нагоричане.....	65	Одлука за давање согласност за склучување на Договор за долгорочен закуп на земјоделско земјиште со непосредна спогодба.....	73
242.		255.	
Одлука за давање на согласност за трајна пренамена на земјоделско во градежно земјиште, за донесување на Локална урбанистичка планска документација, за изградба на стопански комплекс со намена Г2-лесна и незагадувачка индустрија, КО Орман, општина Горче Петров.....	66	Одлука за давање согласност за склучување на Договор за долгорочен закуп на земјоделско земјиште со непосредна спогодба.....	73
243.		256.	
Одлука за давање согласност за склучување на Договор за долгорочен закуп на земјоделско земјиште со непосредна спогодба.....	67	Одлука за давање согласност за склучување на Договор за долгорочен закуп на земјоделско земјиште со непосредна спогодба.....	74
244.		257.	
Одлука за давање согласност за склучување на Договор за долгорочен закуп на земјоделско земјиште со непосредна спогодба.....	67	Одлука за давање согласност за склучување на Договор за долгорочен закуп на земјоделско земјиште со непосредна спогодба.....	74
245.		258.	
Одлука за давање согласност за склучување на Договор за долгорочен закуп на земјоделско земјиште со непосредна спогодба.....	67	Одлука за давање согласност за склучување на Договор за долгорочен закуп на земјоделско земјиште со непосредна спогодба.....	74
246.		259.	
Одлука за давање согласност за склучување на Договор за долгорочен закуп на земјоделско земјиште со непосредна спогодба.....	67	Одлука за давање на согласност за трајна пренамена на земјоделско во градежно земјиште, за донесување на Локална урбанистичка планска документација за изградба на мрестилиште за риби - рибник, КО Демир Капија, општина Демир Капија.....	75
247.		260.	
Одлука за давање согласност за склучување на Договор за долгорочен закуп на земјоделско земјиште со непосредна спогодба.....	68	Одлука за давање на трајно користење на недвижни ствари на Министерството за одбрана.....	76
248.		261.	
Одлука за давање согласност за склучување на Договор за долгорочен закуп на земјоделско земјиште со непосредна спогодба.....	69	Одлука за давање согласност за трајна пренамена на земјоделско во градежно земјиште, за донесување Локална урбанистичка планска документација, за изградба Откупно - дистрибутивен центар за откуп земјоделски производи КО Суво Грло, општина Штип.....	79
249.		262.	
Одлука за давање согласност за склучување на Договор за долгорочен закуп на земјоделско земјиште со непосредна спогодба.....	70	Одлука за давање согласност за трајна пренамена на земјоделско во градежно земјиште, за донесување на Локална урбанистичка планска документација, за изградба на објекти за експлоатација на минерална вода и екстракција на CO ₂ , во КО Могила, општина Могила.....	80
250.		263.	
Одлука за давање согласност за склучување на Договор за долгорочен закуп на земјоделско земјиште со непосредна спогодба.....	70	Одлука за давање на согласност за трајна пренамена на земјоделско во градежно земјиште за донесување на Урбанистички план вон населено место, за локалитетот „Мало стопанство-Дреново“ КО Дреново, општина Кавадарци.....	81
251.		264.	
Одлука за давање согласност на Годишната инвестициона програма на ЈП „Стрежево“ –Битола за 2012 година.....	72	Одлука за давање на согласност за трајна пренамена на земјоделско земјиште во градежно земјиште, за одобрување на Државна урбанистичка планска документација, за изградба на бензинска станица, КО Долно Свиларе општина Сарај.....	82
252.			
Одлука за давање согласност за склучување на Договор за долгорочен закуп на земјоделско земјиште со непосредна спогодба.....	72		

	Стр.		Стр.
265.		280.	
Одлука за давање на согласност за трајна пренамена на земјоделско земјиште во градежно земјиште, за изработка на Локална урбанистичка планска документација за изградба на соларна електрана за производство на електрична енергија од обновливи извори (соларни панели) со придружни содржини и водови со капацитет до 1MW, КО Долни Подлог, општина Кочани.....	83	Програма за здравствена заштита на лица со душевни растројства во Република Македонија за 2012 година...	117
266.		281.	
Одлука за давање согласност за трајна пренамена на земјоделско земјиште во градежно земјиште, за изработка на Локална урбанистичка планска документација со намена на површината за градење на лесна загадувачка индустрија Г-2, преработка на декоративен камен, КО Групчин, општина Желино.....	84	Програма за обезбедување инсулин, инсулински игли, глукагон, ленти за мерење шеќер и едукација за третман и контрола на дијабетесот за 2012 година.....	120
267.		282.	
Програма за задолжително здравствено осигурување на државјаните на Република Македонија кои не се задолжително здравствено осигурани за 2012 година.....	85	Национална годишна програма за јавно здравје во Република Македонија за 2012 година.....	126
268.		283.	
Програма за рамномерен регионален развој во 2012 година.....	85	Програма за рамномерен регионален развој во 2012 година.....	143
269.		284.	
Програма за остварување и развој на дејноста во студентскиот стандард за 2012 година.....	86	Програма за здравствена заштита на лица со болести на зависности во Република Македонија за 2012 година....	145
270.		285.	
Програма за остварување и развој на дејноста во ученичкиот стандард за 2012 година.....	88	Програма за заштита на населението од ХИВ/СИДА во Република Македонија за 2012 година.....	151
271.		286.	
Програма за субвенционирање на потрошувачката на енергија за 2012 година.....	89	Програма за активна здравствена заштита на мајките и децата во Република Македонија во 2012 година.....	157
272.		287.	
Програма за изградба и реконструкција на средни училишта за 2012 година.....	90	Програма за задолжителна имунизација на населението во Република Македонија за 2012 година.....	160
273.		288.	
Програма за остварување на социјалната заштита за 2012 година.....	92	Програма „Здравје за сите“ за 2012 година.....	172
274.		289.	
Програма за развој на дејноста за заштитата на децата за 2012 година.....	97	Програма за обезбедување на трошоците за болни кои се третираат со дијализа и активности за пациентите со хемофилија во Република Македонија за 2012 година	175
275.		290.	
Програма за остварување на научноистражувачката работа, технолошко-техничкиот развој во Република Македонија за 2012 година.....	102	Програма за превентивни мерки за спречување на туберкулозата кај населението во Република Македонија за 2012 година.....	177
276.		291.	
Годишна програма за финансирање на железничката инфраструктура за 2012 година.....	107	Програма за систематски прегледи на учениците и студентите во Република Македонија за 2012 година.....	181
277.		292.	
Програма за лекување на ретки болести во Република Македонија за 2012 година.....	108	Правилник за изменување и дополнување на Правилникот за начинот на пополнување на Царинската декларација и Кодексот на шифри кои се употребуваат.....	187
278.		293.	
Програма за организирање и унапредување на крводарителството во Република Македонија за 2012 година...	109	Правилник за изменување на Правилникот за начинот на примена на Законот за данокот на додадена вредност кај лица со сопственичка, организациска или управувачка поврзаност кои можат или на кои им е наложено да се регистрираат како еден даночен обврзник.....	187
279.		294.	
Програма за испитување на појавата, спречување и сузбивање на бруцелозата кај луѓето во Република Македонија во 2012 година.....	114	Одлука за изменување на Одлуката за започнување на постапка за јавно приватно партнерство.....	192
		295.	
		Објава за стапката ма трошоците на живот и платите за месец декември 2011 година.....	192
		Огласен дел	1-48

ВЛАДА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА**230.**

Врз основа на член 18 став (б) од Законот за воздухопловство („Службен весник на Република Македонија“ бр. 14/06, 24/07, 103/08 и 67/10), Владата на Република Македонија, на седницата одржана на 27.12.2011 година, донесе

УРЕДБА**ЗА НАЧИНОТ И ПОСТАПКАТА ЗА ВРАЌАЊЕ И ПРИСИЛНО СЛЕТУВАЊЕ НА ВОЗДУХОПЛОВ КОЈ СЕ ПРИБЛИЖУВА КОН ПОДРАЧЈЕ НА ЗАБРАНЕТА, УСЛОВНО ЗАБРАНЕТА ИЛИ ОПАСНА ЗОНА ИЛИ ЛЕТА НИЗ НЕА****Член 1**

Со оваа уредба се пропишуваат начинот и постапката за враќање и присилно слетување на воздухоплов кој се приближува кон подрачје на забранета, условно забранета или опасна зона или лета низ неа.

Член 2

Пресретнување на цивилен воздухоплов со цел негово враќање и присилно слетување се врши во случаите, на начин и постапка пропишани со Анекс 2 (Rules of the Air) на Меѓународната конвенција за цивилно воздухопловство (Чикашка Конвенција) и Прирачникот за пресретнување на цивилни воздухоплови содржан во Документот 9433-АН/926 на ИСАО, кој е даден во Прилог и е составен дел на оваа уредба.

Член 3

Оваа уредба влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“, а ќе се применува од 1 март 2012 година.

Бр. 51-7131/1
27 декември 2011 година
Скопје

Заменик на претседателот
на Владата на Република
Македонија,
м-р **Владимир Пешевски**, с.р.

ПРИЛОГ

Док.9433-АН/926

ПРИРАЧНИК ЗА ПРЕСРЕТНУВАЊЕ НА ЦИВИЛНИ ВОЗДУХОПЛОВИ

(Јакнење на тековните одредби на ИСАО и посебни препораки)

ВТОРО ИЗДАНИЕ – 1990

Одобрен од генералниот секретар и објавен во согласност со негово овластување

МЕЃУНАРОДНА ОРГАНИЗАЦИЈА ЗА ЦИВИЛНО ВОЗДУХОПЛОВСТВО

ИЗМЕНИ И ДОПОЛНУВАЊА

Издавањето на измените и дополнувањата редовно се објавува во неделното списание на ИСАО и во месечниот Додаток кон каталогот на изданијата на ИСАО и аудиовизуелна помош при обука, за што сопствениците на ова издание треба да се консултираат. Долунаведениот простор е предвиден за водење евиденција на таквите измени и дополнувања.

ЕВИДЕНЦИЈА НА ИЗМЕНИ И ДОПОЛНУВАЊА И ИСПРАВКА

ИЗМЕНИ И ДОПОЛНУВАЊА				ИСПРАВКА			
Бр.	Датум на применување	Датум на евидентирање	Евидентирано Од	Бр.	Датум на издавање	Датум на евидентирање	Евидентирано Од

ПРЕДГОВОР

Во согласност со Одлуката донесена од Советот на ИСАО на 14 декември 1983 година, овој Прирачник ги зајакнува во единствен документ сите одредби на ИСАО и посебни препораки кои се релевантни за предметот на пресретнување на цивилните воздухоплови. Одредбите и посебните препораки се извадени од текстот на Анексите 2, 4, 6 (Дел I, II и III), 7, 10, (Том I и II), 11 и 15, Постапките за услуги во воздушна пловидба – Операции на воздухоплови (PANS-OPS, Том I, док. 8168) и Постапки за услуги во воздушна пловидба – Правила за услуги во воздух и воздушен сообраќај (PANS-RAC док. 4444). Така извадениот материјал е означен со знакот #, а „...“ означува испуштен текст. Изворот на ставовите и забелешките кои се така означени е наведен во Прилог А. Упатувањата на ставовите во текстот се однесуваат на броевите на ставовите во овој Прирачник, освен ако не е поинаку наведено.

Во согласност со Одлуката на Комисијата за воздушна пловидба од 23 јуни 1986 година, второто издание од Прирачникот исто така содржи материјал за упатување при зајакнување на разновидни одредби и посебни препораки за пресретнување на цивилните воздухоплови содржани во првото издание (1984). Овој материјал за упатување е разработен со помош на една студиска група за воздухопловство, која се состои од цивилни и воени специјалисти. Исто така, се посветува внимание на вториот и посебен прирачник насловен Прирачник за безбедносни мерки за воени активности кои се потенцијална опасност за цивилните воздухоплови (док. 9554), кој исто така е разработен со помош на истата студиска група за воздухопловство. Целта на овој збир од материјали од разновидни документи на ИСАО и дополнителни материјали за упатување е да помогне во разбирањето и да обезбеди сигурно упатување кон предметот. Со надеж дека тој ќе го помогне спроведувањето и примената на разновидни одредби и посебни препораки.

Затоа од земјите-потписнички се бара да гарантираат дека материјалот во овој Прирачник е доставен до целиот цивилен и воен административен или оперативен персонал кој може да биде заинтересиран за развојот и/или примената на националните практики и постапки кои се однесуваат на идентификација и пресретнување на цивилни воздухоплови.

ОДРЕДБИ И ПОСЕБНИ ПРЕПОРАКИ НА ИСАО ЗА ПРЕСРЕТНУВАЊЕ НА ЦИВИЛНИ ВОЗДУХОПЛОВИ**1. ВОВЕД****1.1 ТЕРМИНОЛОГИЈА**

1.1.1 Зборот „пресретнување“, кога се употребува во овој Прирачник, не опфаќа обезбедена услуга за пресретнување и следење на барање на воздухоплов во опасност, во согласност со Прирачникот за барање и спасување (док.7333).

1.1.2 Поимите „залутан воздухоплов“ и „неидентификуван воздухоплов“ употребени во овој Прирачник го имаат следново значење:

Залутан воздухоплов. Воздухоплов кој значително отстапува од својата планирана патека или пријавил дека е изгубен.

Неидентификуван воздухоплов. Воздухоплов кој е следен или е пријавен дека се движи во даден простор, а чиј идентитет не е утврден.

Забелешка. Еден воздухоплов може да се смета во исто време како „залутан воздухоплов“ од една единица и како „неидентификуван воздухоплов“ од друга единица.

1.2 ОКОЛНОСТИ ВО КОИ МОЖЕ ДА СЕ СЛУЧИ ПРЕСРЕТНУВАЊЕ

1.2.1 Командните пилоти на цивилен воздухоплов треба да знаат дека пресретнувањето може да се случи во случај кога воените, царинските или полициските власти на една земја:

а) не се во можност да обезбедат позитивна идентификација на воздухоплов кој е набљудуван или кој влегува во суверениот воздушен простор на земјата освен со визуелна инспекција, т.е. со координирање на единиците на службите за воздушен сообраќај и/или со секундарен надзорен радар;

б) согледуваат дека воздухоплов без уредна дозвола може да влезе, или влегол во простор на нејзината територија во која цивилните летови се ограничени или забранети;

в) согледуваат дека воздухоплов во рамки на својот воздушен простор отстапува од одредената траса за воздухопловни услуги (ATS) или од одредената траса во планот на летање надвор од мрежата на трасата за ATS без позната или очигледна причина за отстапување; или

г) се сомневаат дека воздухоплов е ангажиран во незаконски лет и/или превоз на недозволен стоки или лица, недоследен со целите на Конвенцијата од Чикаго и спротивно на законите на наведената земја.

1.2.2 Пресретнување на цивилен воздухоплов може да се случи и доколку воздухоплов:

а) влегува во суверениот воздушен простор на земја без уредна дозвола и не ги почитува улатствата за слетување или напуштање на воздушниот простор;

б) влегува во суверениот простор на земја од позиции или траси различни од оние наведени во дозволата за прелетување; или

в) претставува опасност за друг воздухоплов.

2. ОПШТИ НАЧЕЛА

2.1 Член 3(а) од Конвенцијата одредува дека Конвенцијата се применува само за цивилни воздухоплови, а не се применува за државни воздухоплови.

2.2 Член 3(а) од Конвенцијата утврдува дека воздухоплови употребени за воени, царински и полициски услуги се сметаат за државни воздухоплови.

2.3 Пресретнувањето на цивилни воздухоплови се регулира со соодветни прописи и административни директиви издадени од земјите-потписнички во согласност со Конвенцијата за меѓународно цивилно воздухопловство, а особено член 3(г) според кој земјите-потписнички се обврзуваат, кога издаваат прописи за нивните државни воздухоплови, да обрнат внимание кон безбедноста на пловидбата на цивилните воздухоплови. Според тоа, при подготвување на соодветните прописи и административни директиви, посебно внимание треба да се обрне на долунаведените начела во 2.5 и визуелните сигнали во 4.1.4.2 и 4.1.4.3.

2.4 Признавајќи дека основно за безбедноста на летање е сите визуелни сигнали употребени во случај на пресретнување кое треба да биде преземено само како крајна потреба, да бидат употребени и разбрани од цивилни и воени воздухоплови низ целиот свет, Советот на Меѓународната организација за цивилно воздухопловство при донесување на визуелните сигнали во 4.1.4.2 и 4.1.4.3, ги принудува земјите-потписнички да гарантираат дека нивните државни воздухоплови строго ќе се придржуваат кон истите. Бидејќи пресретнувањата на цивилни воздухоплови, во сите случаи, се потенцијално опасни, Советот исто така формулирал посебни препораки кои се вклучени во овој Прирачник и кои земјите-потписнички се принудени од Советот да ги применуваат на еден еднообразен начин. Терминот „посебни препораки“ се однесува на сите подоцнежни текстови кои се изведени од Анекс 2, Додаток А (види прилог А).

Начела кои треба да ги следат земјите

2.5 За да се постигне еднообразност во прописите кои се потребни за безбедноста на пловидбата на цивилните воздухоплови, земјите-потписнички треба да обрнат внимание на следниве начела кога ги изготвуваат прописите и административните директиви:

а) пресретнување на цивилен воздухоплов се презема само како крајна потреба;

б) доколку е преземено пресретнување, истото ќе биде ограничено на утврдување на идентитетот на воздухопловот, освен ако не е потребно да се врати воздухопловот на неговата планирана траса, да се упати зад границите на националниот воздушен

простор, да се одведе од забранетиот, ограничениот или опасен простор или да се упати за слетување на одреден аеродром;

в) постапка пресретнување на цивилен воздухоплов не се презема;

г) насочувањето на пловидбата и соодветните информации се даваат на пресретнатиот воздухоплов преку радиотелефонија, секогаш кога може да се воспостави; и

д) во случај кога се бара пресретнат цивилен воздухоплов да слета во прелетаната територија, одредениот аеродром за слетување треба да биде погоден за безбедно слетување на типот на предметниот воздухоплов.

2.6 Земјите-потписнички објавуваат стандарден начин кој е утврден за маневрирање на воздухоплов при пресретнување на цивилен воздухоплов. Таквиот начин е направен за да се избегне секаква опасност за пресретнатиот воздухоплов.

Забелешка.— Посебни препораки за начинот на маневрирање се наведени во 4.1.2.

2.7 Земјите-потписнички гарантираат дека одредбата е направена за употреба на секундарен надзорен радар,

кога е можно, за да се идентификува цивилен воздухоплов во простори каде што може да бидат предмет на пресретнување.

2.8 За да се отстрани или намали потребата за пресретнување на цивилни воздухоплови, важно е:

а) да се направат сите можни напори од страна на контролните единици за пресретнување за да се гарантира идентификување на секој воздухоплов и да му се дадат сите потребни инструкции или совети на таквиот воздухоплов преку соодветните услужни единици за воздушен сообраќај. За таа цел, битно е да се воспостават средства за брзи и сигурни комуникации помеѓу контролните единици за пресретнување и услужни единици за воздушен сообраќај и да се формулираат спогодби за размена на информации помеѓу таквите единици за движењата на цивилните воздухоплови, во согласност со одредбите во 3.1.7 и 3.1.8;

б) просторите забранети за цивилни летови и просторите во кои цивилни летови не се дозволени без посебна дозвола од земјата, да бидат јасно наведени во изданијата за воздухопловни информации (AIP) во согласност со одредбите од Анекс 15, заедно со ризикот, доколку има, од пресретнување во случај на навлегување во таквите простори. При означување на таквите простори во непосредна близина на објавените ATS траси или други често употребувани траси, земјите треба да ја земат предвид расположливоста и целокупната системска прецизност на системите за пловидба да биде искористена од цивилните воздухоплови и нивната способност да се придржуваат до означените простори; и

в) каде што е потребно, да се разгледа поставување на дополнителна навигациска помош за да се гарантира дека цивилните воздухоплови може безбедно да пловат низ забранети или ограничени простори.

2.9 За да се елиминираат или намалат опасностите својствени при пресретнувања преземени како крајна нужда, треба да се направат сите можни напори за да се гарантираат координирани дејства од страна на пилотите и предметните единици на земја. Види исто 4.1.1.2.

2.10 Собранието на ИКАО на 25-та седница на 10 мај 1984 година едногласно одобри измена и дополнување на Конвенцијата вклучувајќи го следниов нов член 3 bis во Конвенцијата. Новиот член влегува во сила кога Протоколот е ратификуван од 102 земји-потписнички:

„Член 3 bis

а) Земјите-потписнички признаваат дека секоја земја треба да се воздржи од прибегнување на употреба на борбени средства против летовите на цивилните воздухоплови и дека, во случај на пресретнување, животите на лицата во воздухопловот и безбедноста на воздухопловот не смеат да бидат доведени во опасност. Оваа одредба не се толкува на никој начин како модификација на правата и обврските на земјите утврдени во Повелбата на Обединетите нации.

б) Земјите-потписнички признаваат дека секоја земја, при зачувување на својата сувереност, има право да бара слетување на одреден аеродром на цивилен воздухоплов кој лета над нејзината територија; без овластување или ако постојат оправдани причини да се заклучи дека тоа е употребено за друга цел недоследна со целите на оваа Конвенција; исто така, земјата може на таквиот воздухоплов да му даде други инструкции за да ги прекине таквите нарушувања. За таа цел, земјите-потписнички може да прибегнат кон сите соодветни средства доследни со релевантните правила на меѓународното право, вклучително и релевантните одредби од оваа Конвенција, посебно став (а) од овој член. Секоја земја-потписничка се согласува да ги објави своите важечки прописи кои се однесуваат за пресретнување на цивилни воздухоплови.

в) Секој цивилен воздухоплов треба да почитува наредба дадена во согласност со став (б) од овој член. За таа цел, секоја земја-потписничка ги воведува сите потребни одредби во своите национални закони или прописи за да ги направи таквите усогласувања задолжителни за секој цивилен воздухоплов кој е регистриран во земјата или кој работи за оператор кој има главно место на работење или постојан престој во таа земја. Секоја земја-потписничка го казнува секој прекршок на таквите применливи закони или прописи со строги казни и го доставува случајот до своите надлежни власти во согласност со своите закони и прописи.

г) Секоја земја-потписничка презема соодветни мерки за да забрани намерна употреба на секој цивилен воздухоплов регистриран во таа земја или работи за оператор кој има главно место на работење или постојан престој во таа земја, за каква било цел недоследна на целите на оваа Конвенција. Оваа одредба не влијае врз став (а) или отстапува од ставовите (б) и (в) на овој член.“

3. ОТСТРАНУВАЊЕ ИЛИ НАМАЛУВАЊЕ НА ПОТРЕБАТА ЗА ПРЕСРЕТНУВАЊЕ

3.1 ИДЕНТИФИКАЦИЈА НА ЦИВИЛНИ ВОЗДУХОПЛОВИ

3.1.1 Општо

3.1.1.1 Потребата за пресретнување на цивилен воздухоплов може да биде значително намалена доколку оператори и пилоти на воздухоплови, властите и услужни единици за воздушен сообраќај, воените власти и контролните единици за пресретнување целосно се упатени во следниве одредби и материјал за насочување и доколку сите преземаат соодветно дејство за олеснување на идентификацијата на сите цивилни воздухоплови кои дејствуваат во рамки на дадени делови од воздушен простор, каде што националниот суверенитет и безбедност се примарни прашања.

3.1.1.2 Потребното дејство опфаќа:

- доставување и понатамошно пренесување на планови за летање;
- пренесување на соодветни ATS пораки;
- одржување на двонасочни радиокомуникации помеѓу воздухопловот и услужни единици за воздушен сообраќај;
- пренесување на извештаи за положбата од воздухопловот и известување за значајни отстапувања од планираната траса на летање;
- одредба за средства за брзи и сигурни комуникации помеѓу единиците на ATS и помеѓу таквите единици и контролните единици за пресретнување; и
- размена на информации кои се однесуваат на цивилните летови или врз рутинска основа или на барање.

3.1.2 Доставување на планови за летање

3.1.2.1 Анекс 2 пропишува дека пред полетување треба да се достави план за летање за:

- а) секој лет или дел од него за да биде обезбеден со контролна служба за воздушен сообраќај;
- б) секој IFR лет во рамки на советодавен воздушен простор;

в) секој лет во рамки или во определени простори, или по должина на одредени патеки, кога тоа се бара од соодветните власти на АТS за да се олесни одредбата за информација за летот, служби за приправност и пребарување и служби за спасување;

г) секој лет во рамки или во одредени простори, или по должина на одредени патеки, кога тоа се бара од соодветните власти на АТS за да се олесни координирањето со соодветни воени единици или со единиците на службите за воздушен сообраќај во соседните земји за да се избегне можната потреба за пресретнување заради идентификување; и

д) секој лет преку меѓународни граници.

3.1.2.2 Поимот „план за летање“ се користи во овој контекст со разновидно значење, целосна информација за сите ставки опфатени во описот на планот за летање, опфаќајќи ја целата патека на летот, или пак ограничена информација, потребна кога целта е да се добие дозвола за мал дел од летот, на пример, преминување преку воздушен пат, полетување од или слетување на контролиран аеродром.

3.1.2.3 Горенаведеното барање во 3.1.2.1 г) може да биде донесено во одлука од воените власти и ќе биде објавено од соодветните власти на АТS.

3.1.2.4 За да се примени одредбата во 3.1.2.1 г), Анекс 11 пропишува дека властите на службите за воздушен сообраќај ги одредуваат сите простори или правци кога барањата од Анекс 2 за поднесување на планови за летање се применуваат за сите летови за да се гарантира дека на располагање се важни податоци во соодветните услужни единици за воздушен сообраќај посебно заради олеснување на идентификацијата на цивилни воздухоплови.

3.1.3 Комуникации воздух-земја и известување за положба

3.1.3.1 Воздухоплов кој функционира како контролиран лет одржува постојано аудионадзор на соодветна радиофреквенција од соодветна контролна единица за воздушен сообраќај и воспоставува двонасочна комуникација, ако е потребно со истата, освен како што може да биде пропишано од соодветната власт на АТS во поглед на воздухоплов кој претставува дел од аеродромски сообраќај на контролиран аеродром.

3.1.3.2 Иако системот за селективно повикување (SELCAL) или слични автоматски сигнални уреди го задоволуваат барањето за одржување на аудионадзор, таквите уреди треба да бидат употребени со внимателност во простори каде постои ризик од пресретнување.

3.1.3.3 Воздухоплови кои летаат преку океани или кои летаат над одредени простори за кои се бара носење на радиоопрема за спасување или радиофар за лоцирање на итен. случај

(ELBA) треба постојано да следат фреквенција за итен случај 121.5 MHz, освен за оние периоди кога воздухопловите вршат комуникации на други VHF канали или кога ограничувањата за опрема во воздухопловот или обврските во пилотската кабина не дозволуваат истовремено следење на два канала.

3.1.3.4 Воздухопловите постојано ја пратат VHF фреквенцијата за итен случај 121.5 MHz во простори или на правци каде постои можност од пресретнување на воздухоплови или други опасни ситуации, а добиена е дозвола од соодветната власт.

3.1.3.4.1 Воздухоплови кои летаат на други простори кои не се споменати во 3.1.3.3 и 3.1.3.4 треба да пратат фреквенција 121.5 MHz за итен случај до степен до кој е тоа можно.

3.1.3.5 Освен ако не е изземено од соодветна власт на ATS или од соодветните службени единици за воздушен сообраќај според услови одредени од таа власт, контролираниот лет треба да го пријави на соодветната службена единица за воздушен сообраќај во најкраток можен рок, времето и нивото на поминување на секоја одредена задолжителна точка за пријавување, заедно со секоја друга потребна информација. Извештаите за положбата се прават на сличен начин во однос на дополнителните точки кога тоа се бара од соодветната службена единица за воздушен сообраќај. Во однос на одредени пријавени точки, извештаите за положбата се прават во интервали пропишани од соодветната власт на ATS или утврдени од соодветната службена единица за воздушен сообраќај.

Забелешка.— Условите и околностите, во кои секундарен надзорен радар (SSR) модалитет C пренос на воздух-висина го задоволува барањето за информација за нивото во извештаите за положба, се наведени во PANS-RAC, Дел II (Док.4444).

3.1.3.6 Летовите според правилата за визуелни летови (VFR) се усогласуваат со одредбите на 3.1.3.1 и 3.1.3.5 кога работат во контролиран воздушен простор (инструмент/визуелен).

3.1.3.7 VFR лет кој оперира надвор од контролираниот воздушен простор (инструмент/визуелен), но во рамки или во простори или по должина на правци одредени од соодветните власти на ATS во согласност со 3.1.2.1 в) или г), одржува постојано аудионадзор на соодветната радиофреквенција од службената единица за воздушен сообраќај и ја пријавува својата положба како што е потребно до истата единица која обезбедува информација за летот.

3.1.3.8 Лет според правилата за инструментален лет (IFR) кој оперира надвор од контролираниот воздушен простор, но во рамки или во простори или по должина на правци одредени од соодветните власти на ATS во согласност со 3.1.2.1 в) или г), одржува аудионадзор на соодветната радиофреквенција и воспоставува двонасончна комуникација, како што е потребно со услужната единица за воздушен сообраќај која обезбедува информација за летот.

3.1.3.9 Соодветната власт на ATS бара од IFR лет кој оперира надвор од контролираниот воздушен простор да:

- достави план за летање,
- одржува аудионадзор на соодветната радиофреквенција и да воспостави двонасончна комуникација, како што е потребно, со услужната единица за воздушен сообраќај која дава информација за летот, ја известува положбата како што е утврдено во 3.1.3.5 за контролирани летови.

3.1.3.10 Воздухоплов кој избра да користи советодавна услуга додека оперира со IFR во рамки на одреден советодавен воздушен простор, се очекува да се усогласи со одредбите од 3.1.3.1 и 3.1.3.5, освен ако планот за летот и промените во истиот не се предмет на дозвола и ако двонасончната комуникација се одржува со единица која обезбедува советодавна услуга за воздушен сообраќај.

3.1.4 Координација помеѓу единици ATS

Координација во однос на одредба за услуга за информација за летање и услуга за предупредување

3.1.4.1 Кога се смета за потребно од соодветната власт или власти на ATS, координацијата помеѓу единиците на ATS кои обезбедуваат услуга за информација за летање во соседните региони за информации за летови (FIR), ќе се изврши во однос на летовите IFR и VFR за да гарантира постојана информација за летање на оние воздухоплови во утврдени простори или по должина на утврдени правци. Таквата координација се врши во согласност со спогодба помеѓу заинтересираните единици ATS.

3.1.4.2 Ако координацијата на летовите се врши во согласност со горенаведеното во 3.1.4.1, истата вклучува пренос на следнава информација за предметниот лет:

- а) соодветни ставки за тековниот план за летање; и
- б) времето кога бил направен последниот контакт со предметниот воздухоплов.

3.1.4.3 Оваа информација се испраќа до услужната единица за воздушен сообраќај која е одговорна за следниот информативен регион за летање во кој воздухопловот ќе оперира пред истиот да влезе во таквиот регион.

3.1.4.4 Кога е потребно со спогодба помеѓу соодветните власти на ATS да се помогне при идентификација на залутан или неидентификуван воздухоплов и со тоа да се отстрани или намали потребата за пресретнување, треба да се достави план за летање и информација за напредок на летање за летови по должина на утврден правец или делови на правци во непосредна близина на границите на информативниот регион, исто така и до услужните единици за воздушен сообраќај кои се одговорни за информативните региони во близина на таквите правци или делови на правци.

Координација во однос на одредбата за советодавна услуга за воздушен сообраќај

3.1.4.5 Единиците на ATS кои обезбедуваат советодавна услуга за воздушен сообраќај треба да применат постапки за координација утврдени од 3.1.4.6 до 3.1.4.19 во однос на таквиот воздухоплов кој избрал да го користи овој тип на услуга.

Координација помеѓу единици кои обезбедуваат услуга за контрола на простор во соседни контролни простори

3.1.4.6 Центрите за контрола на простор испраќаат од центар до центар, како што се одвива летот, потребен план за летање и информација за контрола.

Забелешка.— Види исто 3.1.4.4.

3.1.4.7 Информацијата утврдена во 3.1.4.6 се пренесува во доволно време за да се овозможи прием и анализа на податоците од центарот за прием и потребна координација помеѓу два предметни центра.

3.1.4.8 Доколку аеродромот за полетување на воздухоплов не е доволно оддалечен од границата на соседниот контролен простор за да се овозможи пренос на потребниот план за летање и информација за контрола до центарот за прифаќање по полетување и да дозволи адекватно време за прием, анализа и координација, преносниот центар, пред да му даде дозвола на воздухопловот, ги испраќа потребните податоци од 3.1.4.6 до центарот за прифаќање заедно со барање за прифаќање во согласност со 3.1.4.10.

3.1.4.8.1 Во случај на воздухоплов кој лета при барање на почетна дозвола за летање на слично растојание од границата на соседна контролна област, воздухопловот ќе биде задржан во просторот на преносниот центар сè додека планот за летање и информацијата за контрола не бидат доставени и не биде извршена координацијата со соседниот центар.

3.1.4.8.2 Во случај кога воздухоплов бара промена во својот тековен план за летање или од преносниот центар предлагаат да се смени тековниот план за летање на воздухоплов во близина на границата во околности слични на опишаните, ревидираната дозвола ќе биде задржана додека да се прифати предлогот од соседниот центар.

3.1.4.9 Кога податоците за проценка на границата треба да се пренесат во околности наведени во 3.1.4.8, времето во однос на воздухопловот кој сè уште не полетал се темели врз проценетото време на полетување како што е одредено од единицата на ATS на аеродромот од кој се врши полетување. Во однос на воздухоплов кој лета и бара почетна дозвола, времето се темели врз проценетото изминато време од местото на задржување на границата плус времето кое се смета дека е потребно за координација.

3.1.4.10 Во однос на информацијата добиена од преносниот центар во согласност со 3.1.4.6 и 3.1.4.8, центарот за прифаќање го известува преносниот центар или дека е можно да се прифати предметниот воздухоплов согласно со одредените услови или му наведува на преносниот центар кои промени се бараат во планот за летање за да може воздухопловот да биде прифатен; сепак, кога постојат посебни спогодби помеѓу предметните единици на ATS, ова известување се бара само ако воздухопловот не може

да биде прифатен така како што е понудено од преносниот центар.

3.1.4.11 Примарната надлежност за контролата на воздушниот сообраќај останува во областа на контролниот центар во чија контролна област оперира воздухопловот сè додека да се оцени времето потребно воздухопловот да ја помине границата на таа контролна област, дури и кога контролата на еден или на повеќе воздухоплови се врши врз основа на овластување од друга контролна единица за воздушен сообраќај. Се нагласува дека центарот за прифаќање кој е во комуникација со воздухоплов до кој сè уште стигнал преносот кој доаѓа од контролното место нема да ја смени дозволата на таквиот воздухоплов без претходно одобрување од преносниот центар.

Забелешка.— Кога е така договорено помеѓу предметните центри за контрола на простор, преносот од контролна точка може да биде точка различна од границата на контролната област.

3.1.4.12 За да се изврши пренос на контрола на воздухоплов, преносниот центар, освен

како што е предвидено во 3.1.4.13 и во 3.1.4.13.1, го известува центарот за прифаќање дека воздухопловот е во положба да биде предаден до него и дека надлежноста за контрола треба да биде преземена од центарот за прифаќање, или веднаш или, ако утврдениот пренос од контролната точка е воспоставен, во време кога воздухопловот ја поминува таа точка. Доколку е познат модалитетот SSR и шифрата кои моментално зрачат од воздухопловот, и центарот за прифаќање може да ги искористи овие податоци, истите треба да бидат вклучени во споменатото известување. Доколку треба да се изврши пренос од радарска контрола таквото известување вклучува и информација за положбата (и правец и брзина, ако биде побарано) на радарската цел на воздухопловот. Споменатото известување вклучува и значителни промени во податоците пренесени во согласност со 3.1.4.6 кои претходно не биле испратени.

3.1.4.13 Кога постојат посебни спогодби помеѓу два контролни центра кои не се опремени со радар и кои не користат опрема за автоматска обработка на податоци, известувањето во 3.1.4.12 треба да биде направено само во околности каде е соодветно да се испрати ревизија на претходно пренесениот тековен план за летање и контролни податоци во време кога воздухопловот е во положба да биде предаден на центарот за прифаќање.

3.1.4.13.1 Освен кога треба да се врши пренос од радарска контрола, се воспоставува нерадарска сепарација преку радарски контролор пред воздухопловот, кој е под радарска контрола да ги достигне границите на надлежниот простор на тој контролор или пред воздухопловот да го напушти просторот на радарскиот домет.

3.1.4.14 Кога се применува минимално нерадарска сепарација, преносот на комуникациите воздух-земја од воздухопловот се прави од преносниот центар до центарот за прифаќање пет минути пред времето кое е проценето воздухопловот да стигне до границата на заедничкиот контролен простор, освен ако не е поинаку договорено помеѓу двата центра за контрола на простор.

3.1.4.15 Во услови кога се применува минимално радарско издвојување за време на пренос на контрола, преносот на комуникациите воздух-земја од воздухоплов се прави од преносниот центар до центарот за прифаќање веднаш штом центарот за прифаќање се сложил да ја преземе контролата, освен ако не се применуваат одредбите 3.1.4.13.1.

3.1.4.16 Известување од преносниот центар дека на воздухопловот ќе му биде дозволено или му било веќе дозволено да воспостави радиокомуникации со центарот за прифаќање се бара само во оние случаи кога тоа е договорено помеѓу двата заинтересирани центра за контрола на простор.

3.1.4.17 Центарот за прифаќање го известува преносниот центар дека радиокомуникацијата е воспоставена со воздухопловот кој се пренесува и дека контролата на воздухопловот е преземена, освен ако не е поинаку утврдено со спогодба помеѓу заинтересираните центри за контрола на простор.

3.1.4.18 Во случаи кога дел од контролниот простор е така сместен што времето потребно воздухопловот да го прелета не дозволува примена на контрола од предметниот центар, треба да се направи спогодба за да се обезбеди директен пренос помеѓу центрите надлежни за соседните контролни простори, под услов посредничкиот центар да е наполно информиран за таквиот сообраќај; може да се бара и другите центри да се усогласат со сите потребни барања за да се отстрани пресретнување во нивниот сопствен сообраќај.

3.1.4.19 Во случај кога лет престанува да оперира како контролиран лет, т.е. преку напуштање на контролиран воздушен простор или преку откажување на својот IFR лет и постапува по VFR во воздушен простор каде што VFR летовите не се контролираат, предметниот центар за контрола на простор гарантира дека соодветната информација за летот е испратена до единиците на ATS надлежни за давање информација за летот и предупредување за останатиот дел од летот за да гарантира дека таквите услуги всушност ќе му бидат дадени на воздухопловот.

3.1.5 Пренос на пораки на ATS

Евидентирани пораки за планот на летот (FPL)

3.1.5.1 Ако не се применуваат повторливи постапки за планот на летање или не се користат тековни пораки за планот на летање, FPL пораките треба да се пренесат за

сите летови за кои бил доставен план за летање со цел да биде обезбеден со услуга за контрола на воздушен сообраќај, услуга за информација за летот или услуга за предупредување за време на дел или за време на целата рута на летање.

3.1.5.2 FPL порака се прави и се упатува од страна на услужните единици за воздушен сообраќај кои служат на аеродромите за полетување или според потреба, од услужната единица за воздушен сообраќај која добива план за летање од воздухоплов кој лета, како што следува:

а) FPL порака се испраќа до центарот за контрола на простор или информативниот центар за летање кој му служи на контролниот простор или регионалниот информативен центар за летање во кој се наоѓа аеродромот за полетување.

б) Ако основните податоци за планот на летање не се веќе на располагање како резултат на спогодби направени за повторливи планови за летање, се испраќа FLT порака до сите центри кои се одговорни за секој информативен регион за летање или повисок информативен регион за летање по должина на трасата, кои не се во можност да ги обработат тековните податоци.

Освен тоа, FPL порака се испраќа до аеродромската контролна кула на аеродромот каде што се испраќа. Ако е потребно, FPL порака се испраќа и до центрите за управување со проток надлежни за единиците за ATS по должина на трасата;

в) Кога во планот за летање е наведена можност за повторна дозвола во барањето за летање (RIF), FPL пораката се испраќа до заинтересираните додатни центри и до аеродромската контролна кула на ревидираниот аеродром каде што се испраќа.

г) Кога е договорено да се користат пораки во тековниот план за летање (CPL) и кога информацијата се бара за брзо планирање на сообраќајниот проток, FPL порака се пренесува до предметните центри за контрола на просторот.

д) За летови по должина на трасата каде се обезбедени само услуга за информација за летање и информација за претпазливост, се упатува FPL порака до центарот одговорен за секој информативен регион за летање или поширок информативен регион за летање по должина на трасата и до аеродромската контролна кула на аеродромот каде што се испраќа.

3.1.5.3 Во случај на летање преку посреднички стопирања, каде плановите за летање за секоја фаза од летањето се пополнуваат на првиот аеродром на тргнување, се применуваат следниве постапки:

а) канцеларијата за известување во воздушниот сообраќај на првиот аеродром на полетување:

1) пренесува FPL порака за првата фаза на летот во согласност со 3.1.5.2;

2) пренесува посебна FPL порака за секоја подоцнежна фаза на летот, упатена до канцеларијата за известување во воздушниот сообраќај на соодветниот следен аеродром на полетување;

б) канцеларијата за известување за услугите во воздушниот сообраќај на секој следен аеродром на тргнување презема дејство за прием на FPL порака исто како планот да бил пополнет локално.

3.1.5.4 Кога се бара со спогодба помеѓу соодветните власти на ATS да се помогне во идентификување на летови, а со тоа да се отстрани или намали потребата за пресретнување во случај на отстапување од одредената патека, FPL пораките за летови по должина на одредените правци или делови од правци во непосредна близина на границите на информативен регион за летање исто така се упатуваат до центрите одговорни за секој информативен регион за летање или повисок информативен регион за летање кој е близу до таквите правци или делови од правци.

3.1.5.5 FPL пораките нормално се пренесуваат веднаш по пополнување на планот за летање. Меѓутоа, доколку планот за летање е пополнет повеќе од 24 часа пред оценетото неблокирано време на летот за кој тоа се однесува, тој план за летање ќе биде

привремено задржан најмногу 24 часа пред да започне летот за да се избегне потреба од внесување на датум во тој план за летање. Освен тоа, доколку планот за летот е пополнет порано и се применуваат одредбите 3.1.5.2 б) или д) или 3.1.5.3, преносот на FPL пораката може да биде задржан еден час пред оценетото небокирано време, под услов ова да дозволи секоја заинтересирана услужна единица за воздушен сообраќај да ја прими информацијата најмалку 30 минути пред времето кое е оценето воздухопловот да влезе во нејзиниот надлежен простор.

Пораки за тековниот план на летање (CPL)

3.1.5.6 Ако не се веќе дистрибуирани податоците за основниот план на летање (FPL или RPL) кои ќе бидат дополнети со податоци за координација во оценетата порака, CPL порака се пренесува од секој центар за контрола на простор до следниот центар за контрола на простор и од последниот центар за контрола на простор до аеродромската контролна кула на аеродромот на летање, за секој контролиран лет и за секој лет обезбеден со советодавна услуга за воздушен сообраќај по должина на правците или делови од правци каде е одредено од соодветните власти на ATS дека постојат адекватни комуникации точка-до-точка и дека условите се на друг начин соодветни за испраќање на тековна информација за планот на летање.

3.1.5.7 Кога воздухоплов преминува преку многу ограничен дел од контролниот простор каде, со спогодба помеѓу соодветните заинтересирани власти на ATS, координацијата на воздушниот сообраќај низ делот на контролната област е отстапен и е вршен директно од двата центра чии контролни простори се поделени со тој дел, CPL пораки се пренесуваат директно помеѓу таквите единици.

3.1.5.8 CPL порака се пренесува во доволно време за да дозволи секоја заинтересирана услужна единица за воздушен сообраќај да ја прими информацијата најмалку 20 минути пред времето оценето воздухопловот да го помине преносот од контролната точка или граничната точка во која тоа доаѓа под контрола на таквата единица, освен ако не бил пропишан друг временски период од страна на соодветна ATS власт. Оваа постапка се применува без оглед на тоа дали единицата за ATS надлежна за испраќање на порака презела контрола врз воздухопловот или воспоставила контакт со истиот или не до времето кога треба да се изврши пренесување.

3.1.5.9 Кога CPL порака се пренесува до центар кој не користи опрема за автоматска обработка на податоци, временскиот период утврден во 3.1.5.8 може да биде доволен, во тој случај треба да биде договорено зголемен временски интервал.

3.1.5.10 CPL порака треба да содржи само информација за летот од точката на влез во следниот контролен простор или советодавен воздушен простор на аеродромот за тргнување.

Пораки за полетување (DEP)

3.1.5.11 Освен ако не е поинаку пропишано врз основа на регионални спогодби за воздушна пловидба, DEP порака треба да се испрати веднаш по полетување на воздухопловот за кој основните податоци за планот на летање биле претходно распределени.

3.1.5.12 DEP пораката треба да се пренесе од единицата за ATS која врши услуги на аеродромот на полетување до сите приматели на основни податоци од планот на летање.

3.1.5.13 Врз основа на регионална спогодба за воздушна пловидба, DEP пораки може да бидат изоставени за IFR летови, кои се вршат во рамки на простори или по должина на правци одредени со меѓусебна спогодба помеѓу заинтересираните земји, под услов да постојат сигурни ATS говорни кола помеѓу последователни единици за ATS.

Порака за оцена (EST)

3.1.5.14 Кога основните податоци за планот на летање се добиени, треба да се пренесе EST порака од секој центар за контрола на простор или информативен центар за летање до следниот центар за контрола на простор или информативен центар за летање по должина на правецот на летање.

3.1.5.15 EST порака се пренесува во доволно време за да се овозможи секоја заинтересирана единица за услуги во воздушниот сообраќај да ја прими информацијата најмалку 20 минути пред времето оценето воздухопловот да го помине преносот од контролната точка или граничната точка на која тоа доаѓа под контрола на таквата единица, освен ако не бил пропишан друг временски период од страна на соодветна ATS власт. Оваа постапка се применува без оглед на тоа дали центарот за контрола на простор или информативниот центар за летање надлежен за испраќање на порака презел контрола врз воздухопловот или воспоставил контакт со истиот или не до времето кога треба да се изврши пренесување.

3.1.5.16 Кога EST порака се пренесува до центар кој не користи опрема за автоматска обработка на податоци, временскиот период утврден во 3.1.5.15 може да биде недоволен, во тој случај треба да биде договорено зголемен временски интервал.

3.1.6 Уреди за комуникации помеѓу единици за ATS

Забелешка.— Ознака со временско одредување на брзината со која треба да се воспостави комуникација е дадена како водач на услугите за комуникација, посебно за да се одредат видовите на потребните комуникациски канали, т.е. „моментално“ се однесува на комуникации кои ефикасно обезбедуваат пристап помеѓу контролорите; „петнаесет секунди“ да се прифати операцијата на контролната табла и „пет минути“ значи начини кои вклучуваат повторен пренос.

Комуникации во рамки на информативен регион за летање

3.1.6.1 Информативен центар за летање има уреди за комуникации со следниве единици кои обезбедуваат услуга во рамките на својот надлежен простор.

- а) контролен центар за простор, ако не е поврзан;
- б) контролни канцеларии за пристап;
- в) аеродромски контролни кули.

3.1.6.2 Центарот за контрола на просторот, освен што е поврзан со информативниот центар за летање како што е пропишано во 3.1.6.1, треба да има уреди за комуникации со следниве единици кои обезбедуваат услуга во рамките на својот надлежен простор.

- а) контролни канцеларии за пристап;
- б) аеродромски контролни кули.
- в) канцеларии за известување за услугите во воздушниот сообраќај, кога се формирани посебно.

3.1.6.3 Потребните комуникациски уреди согласно 3.1.6.1 и 3.1.6.2 опфаќаат одредби за:

- а) комуникации со директен говор, при што заради пренос од радарска контрола комуникациите може да бидат воспоставени моментално, а за други цели комуникациите може нормално да бидат воспоставени во рок од петнаесет секунди; и
- б) печатени комуникации, кога е потребен писмен запис; времето за премин на пораката за такви комуникации не е подолго од пет минути.

3.1.6.4 Во сите случаи каде што е потребно автоматски пренос на податоци до и/или од компјутерите за услугите во воздушниот сообраќај, треба да се обезбедат соодветни уреди за автоматско снимање.

Забелешка.— Барањата за комуникации помеѓу единици за ATS и воени единици се наведени во 3.1.8.

3.1.6.5 Потребните комуникациски уреди во согласност со 3.1.6.1 и 3.1.6.2 треба да бидат дополнети, согласно потребите, со уреди за други форми на визуелни или аудиокомуникации, на пример, телевизија со затворени кола или посебни системи за информатичка обработка.

3.1.6.6 Сите уреди за директна говорна комуникација помеѓу услужни единици за воздушен сообраќај и помеѓу услужните единици за воздушен сообраќај и соодветните воени единици треба да бидат обезбедени со автоматско снимање.

Комуникации помеѓу информативни региони за летање

3.1.6.7 Информативните центри за летање и центрите за контрола на простор имаат уреди за комуникации со соседните информативни центри и центри за контрола на простор.

3.1.6.7.1 Овие комуникациски уреди во сите случаи вклучуваат одредби за пораки во форма соодветна за задржување како траен запис и испорака во согласност со времињата за премин одредени со регионални спогодби за воздушна пловидба.

3.1.6.7.2 Освен ако не е поинаку пропишано врз основа на регионални спогодби за воздушна пловидба, уредите за комуникации помеѓу центрите за контрола на простор кои му служат на соседните контролни простори, дополнително вклучуваат одредби за директни говорни комуникации со автоматско снимање, при што заради пренос од радарска контрола комуникациите може да бидат воспоставени моментално, а за други цели комуникациите може нормално да бидат воспоставени во рок од петнаесет секунди.

3.1.6.7.2.1 Кога е потребно, со спогодба помеѓу заинтересираните земји за да се отстрани или намали потребата за пресретнување во случај на отстапување од одредената траса, средствата за комуникации помеѓу соседните информативни центри за летање или центрите за контрола на простор, освен оние наведени во 3.1.6.7.2 вклучуваат одредби за директни говорни комуникации. Комуникациските уреди треба да се опремени со автоматско снимање.

3.1.6.7.2.2 Комуникациските уреди во 3.1.6.7.2.1 треба да дозволат комуникациите да се воспостават нормално во рок од 15 секунди.

3.1.6.8 Соседните единици за ATS треба да бидат поврзани во сите случаи таму каде што постојат посебни околности.

Забелешка.— Посебни околности може да настанат поради густина на сообраќајот, видот на операциите на воздухопловот и/или начинот на кој е организиран воздушниот простор и може да настанат доколку контролните простори и/или контролните зони не се соседни или не се сè уште одредени.

3.1.6.9 Каде што локалните услови се такви што неопходно е да му се даде дозвола на воздухоплов во соседен контролен простор пред да полета, контролни канцеларии за пристап и/или аеродромската контролна кула треба да бидат поврзани со центарот за контрола на простор кој му служи на соседниот простор.

3.1.6.10 Комуникациските уреди во 3.1.6.8 и 3.1.6.9 треба да вклучат одредби за комуникации на директен говор со автоматско снимање, при што заради пренос од радарска контрола комуникациите може да бидат воспоставени моментално, а за други цели комуникациите може нормално да бидат воспоставени во рок од петнаесет секунди.

3.1.6.11 Во сите случаи каде што е потребно автоматска размена на податоци помеѓу компјутерите за услугите во воздушниот сообраќај, треба да се обезбедат соодветни уреди за автоматско снимање.

3.1.6.12 Соодветни постапки за директно-говорни комуникации треба да се разработат за да се дозволи да бидат направени непосредни поврзувања за многу итни повици во однос на безбедноста на воздухопловот и прекинување на помалку итни повици кои се вршат во тоа време, по потреба.

3.1.7 Координација помеѓу воени и власти/единици за ATS

3.1.7.1 Властите за услуги во воздушниот сообраќај воспоставуваат и одржуваат тесна соработка со воените власти кои се одговорни за дејства кои може да влијаат врз летањето на цивилни воздухоплови.

3.1.7.2 Координацијата на дејства потенцијално опасни за цивилни воздухоплови треба да се изврши во согласност со Анекс 11,2.16.

3.1.7.3 Треба да се направат спогодби за да се дозволи информацијата, релевантна за безбедно и експедитивно спроведување на летовите на цивилни воздухоплови да биде веднаш разменета помеѓу услужните единици во воздушниот сообраќај и соодветните воени единици.

3.1.7.3.1 Услужна единица во воздушниот сообраќај, или рутински или на барање, во согласност со договорени постапки на локално ниво, им доставуваат на воените единици значајни планови за летање и други податоци за летови на цивилни воздухоплови. За да се отстрани или намали потребата за пресретнување, властите за услуги во воздушниот сообраќај ги одредуваат сите простори или правци каде што барањата од Анекс 2 во однос на планови за летање, двонасочни комуникации и пријавени положби се применуваат за сите летови за да гарантираат дека сите значајни податоци се ставени на располагање во соодветните единици во воздушниот сообраќај посебно заради олеснување на идентификација на цивилните воздухоплови.

3.1.7.3.2 Се утврдуваат посебни постапки за да се гарантира дека:

- а) услужните единици во воздушниот сообраќај се известени доколку воена единица набљудува дека воздухоплов кој е или може да биде цивилен се приближува или влегол во простор во кој може да биде неопходно пресретнување;
- б) се прават сите посебни напори за да се потврди идентитетот на воздухопловот и да се му се обезбеди на истиот навигациско насочување кое е неопходно за да се избегне потребата за пресретнување.

3.1.7.3.3 Во Додаток Б прикажан е модел на оперативно-спогодбено писмо помеѓу единица за ATS и воена единица.

3.1.8 Уреди за комуникации помеѓу единици за ATS и воени единици

 # Забелешка.— Ознака со временско одредување на брзината со која треба да се воспостави комуникација е дадена како водич за услугите за комуникација, посебно за да се одредат видовите на потребните комуникациски канали, т.е. „моментално“ се однесува на комуникации кои ефикасно обезбедуваат непосреден пристап помеѓу контролорите; „петнаесет секунди“ да се прифати операцијата на контролната табла и „пет минути“, значи начини кои вклучуваат повторен пренос.

3.1.8.1 Информативниот центар за летање и центарот за контрола на простор имаат уреди за комуникации со соодветни воени единици кои обезбедуваат услуга во рамките на својот надлежен простор.

3.1.8.2 Контролните канцеларии за пристап и аеродромската контролна кула имаат уреди за комуникации со соодветни воени единици кои обезбедуваат услуга во рамките на својот надлежен простор.

3.1.8.3 Комуникациските уреди потребни согласно со 3.1.8.1 вклучуваат одредби за брзи и сигурни комуникации помеѓу услужната единица во воздушен сообраќај и воената(ите) единица(и) одговорна(и) за контрола на операции за пресретнување во простор надлежен на услужната единица во воздушниот сообраќај.

3.1.8.4 Потребните комуникациски уреди согласно 3.1.8.1 вклучуваат одредби за:

- а) комуникации со директен говор, при што заради пренос од радарска контрола комуникациите може да бидат воспоставени моментално, а за други цели комуникациите може нормално да бидат воспоставени во рок од петнаесет секунди; и
- б) печатени комуникации, кога е потребен писмен запис; времето за пренос на пораката за такви комуникации не е подолго од пет минути.

3.1.8.5 Во сите случаи каде што е потребно автоматски пренос на податоци до и/или од компјутерите за услугите во воздушниот сообраќај, треба да се обезбедат соодветни уреди за автоматско снимање.

3.1.8.6 Потребните комуникациски уреди во согласност со 3.1.8.1 и 3.1.8.2 треба да бидат дополнети, согласно потребите, со уреди за други форми на визуелни или аудиокомуникации, на пример, телевизори со затворено коло или посебни системи за информатичка обработка.

3.1.8.7 Потребните комуникациски уреди согласно 3.1.8.2 вклучуваат одредби за комуникации за директен говор спремни за конференциски комуникации.

3.1.8.8 Сите уреди за директни говорни комуникации помеѓу услужните единици во воздушниот сообраќај и помеѓу услужните единици во воздушниот сообраќај и соодветните воени единици треба да бидат обезбедени со автоматско снимање.

3.1.8.9 Соодветни постапки за директно-говорни комуникации треба да се разработат за да се дозволи да бидат направени непосредни поврзувања за многу итни повици во однос на безбедноста на воздухопловот и прекинување на помалку итни повици кои се вршат во тоа време, по потреба.

3.1.9 Дејствување на единици за ATS во однос на неидентификувани воздухоплови

3.1.9.1 Штом услужната единица во воздушниот сообраќај дознае за неидентификуван воздухоплов во нејзиниот простор, истата прави напори да го утврди идентитетот на воздухопловот секогаш кога тоа е потребно за давање услуги во воздушниот сообраќај или тоа го бараат соодветните воени власти во согласност со договорени постапки на локално ниво. За таа цел, услужната единица во воздухопловниот сообраќај презема некои од следниве чекори кои се соодветни во околностите:

а) се обидува да воспостави двонасочна комуникација со воздухопловот;

б) се распрашува за летот кај други услужни единици во воздушниот сообраќај во рамки на информативен регион за летање и бара нивна помош за воспоставување на двонасочна комуникација со воздухопловот;

в) се распрашува за летот кај услужни единици во воздушниот сообраќај кои им служат на соседни региони за информации за летање и бара нивна помош за воспоставување на двонасочна комуникација со воздухопловот;

г) се обидува да добие информација од друг воздухоплов во просторот.

3.1.9.2 Услужната единица во воздушниот сообраќај ја информира соодветната воена единица веднаш штом е утврден идентитетот на воздухопловот, кога е потребно.

Забелешка.— Барањата за координација помеѓу воените власти и услугите во воздушниот сообраќај се одредени во 3.1.7.

3.1.10 Идентификација со помош на радар

Утврдување на идентитет со радар

3.1.10.1 Идентификација со радар се постигнува на најмалку еден од следниве начини:

а) со корелација на одредена радарска цел со воздухоплов кој ја пријавува својата положба над утврдената точка која се појавува на картата на радарот или како правец и растојание од утврдената точка која се појавува на картата на радарот, и со констатирање дека патеката на одредената цел е конзистентна со патеката на воздухопловот или пријавениот курс на летање;

Забелешка 1. — Мора да се внимава при користење на овој начин бидејќи пријавената позиција во однос на пропишаната точка може да не се совпадне точно со радарската цел од воздухопловот на радарската карта. Соодветната власт за ATS може, како резултат на тоа, да утврди дополнителни услови за примена на овој начин, на пр.:

и) ниво или нивоа над кои овој начин треба да се примени во однос на утврдени навигациски помошни средства;

ii) растојание од местото на радарот над кое овој начин не треба да се применува;

iii) извештаи за положбата над сигналот на радиофарот треба да се користат за идентификациски цели само кога воздухопловот попречно ги преминува малите оски.

Забелешка 2. – Поимот „утврдена точка“ се однесува на географска точка одредена од властите за ATS како соодветна за целите на радарска идентификација. Пријавена точка одредена со упатување до радионавигациско средство или средства е нормална, но таа може да биде истакнат репер.

б) со дознавање на курсот на воздухопловот, ако околностите го бараат тоа, и преку период на набљудување на патеката:

— давање упатства на пилотот да изврши една или повеќе промени на курсот на летање од 30 степени или повеќе и корелација на движењата на една конкретна радарска цел со извршувањето на дадените упатствата потврдени од страна на воздухопловот; или

— корелација на движењата на конкретна радарска цел со маневри тековно извршени од страна на воздухоплов на кој му е така соопштено.

Кога се употребуваат овие начини, радарскиот контролор:

i) потврдува дека движењата на не повеќе од една радарска цел се совпаѓаат со оние на воздухопловот;

ii) гарантира дека маневрата(и) нема да ја изнесуваат целта надвор од дометот на радарското прикажување;

Забелешка 1. – Мора да се внимава кога се употребува овој начин во простори таму каде што нормално се случуваат промени на патеката.

Забелешка 2.- Со упатување кон ii), види исто 3.2.5.5 за радарско управување на контролиран воздухоплов.

в) преку корелација на положбата на набљудувана радарска цел со класа А позиција (прецизна во опсег на 9 км (5 NM)) на воздухоплов добиена со триангулација за изнаоѓање на правец, наредена над радарската карта и со согледување дека патеката на набљудуваната радарска цел е конзистентна со пријавениот курс на воздухопловот;

г) преку корелација на набљудувана радарска цел со воздухоплов за кој се знае дека штотуку полетал, под услов идентификацијата да е постигната во опсег од 2 км (1 NM) од крајот на пистата што е искористена.

Забелешка. — Посебно внимание треба да се обрне за да се избегне недоразбирање со воздухоплов кој е задржан над аеродром или го прелетува истиот, или воздухоплов кој полетува од соседните писти или прави неуспешен приод над истите.

д) со пренос на радарскиот идентитет (види 3.1.10.6 и 3.1.10.7).

3.1.10.2 Треба да се искористат ориентациите за изнаоѓање правец за да се помогне при радарска идентификација на воздухоплов. Сепак, овој начин не треба да се користи како единствено средство за утврдување на идентитет со радар, освен ако не е утврдено од страна на власт за ATS за посебни случаи според одредени услови.

3.1.10.3 Кога се набљудуваат две или повеќе радарски цели во непосредна близина или се набљудуваат кога прават слични движење во исто време, или постои сомневање во идентитетот на радарската цел поради некоја друга причина, промените на курсот треба да бидат утврдени или повторени толку пати колку што е неопходно или треба да бидат употребени дополнителни методи за идентификација, сè додека не се отстрани ризикот од грешка при идентификација.

3.1.10.4 Кога се користи SSR, воздухопловот може да биде идентификуван според една или повеќе од следниве постапки:

Забелешка. — Подолунаведените постапки од а) до г) не се наведени по приоритет.

а) Следење на усогласеност со упатство за ракување со карактеристика за идентификација на посебна положба (SPI).

Забелешка.— *Мора да се обрне внимание кога се користи овој начин затоа што:*

i) *прекумерен радарски домет, предизвикан од аномално ширење на бранови во одредени метеоролошки услови, може да создаде реакции од тип SPI кои потекнуваат од простори кои се надвор од дометот на прикажување; и*

ii) *скоро истовремени барања за SPI пренос во рамки на исти простори може да предизвика грешки при идентификација.*

б) Следење на усогласеност со упатство за утврдување одредена шифра.

в) Следење на усогласеност со упатство за измена на модалитет.

г) Признавање на поединечни одредени шифри чие поставување е верификувано.

Забелешка 1. – *За користење на оваа постапка потребен е систем од доделени шифри што гарантира дека секој воздухоплов во даден дел од воздушниот простор има одредено посебна шифра (види 3.1.10.8 и 3.1.10.9).*

Забелешка 2. – *Кога е одредена (четирицифрена) шифра на воздухоплов, мора да се направи проверка во најблиската прилика за да се гарантира дека шифрата поставена од пилотот е идентична на онаа шифра одредена за летот. После вака направената проверка за верификација, индивидуалната шифра може да се користи како основа за идентификација.*

Забелешка 3.– *Доколку одредената шифра од страна на единица за ATS нема способност за шифра 4 096, првата единица за ATS со таква способност треба да провери дека поставувањето на шифрата е коректно. Штом е направена проверката индивидуалната шифра може да се користи постојано како средство за зачувување на идентитет.*

3.1.10.5 Кога нема на располагање други средства за утврдување на идентитет, може да се дадат инструкции да се префрли транспондерот од „ON“ во „STAND BY“ или повторно назад на „ON“, под услов предметниот воздухоплов да оперира во простор со одобрен домет од SSR. Големо внимание треба да се посвети кога се користи овој начин, бидејќи истиот ефект може да се види на прикажувањето на мониторот како резултат на:

а) привремено засенување на антената предизвикано од промена на положбата на друг воздухоплов во просторот; или

б) истовремено користење на иста постапка од друг радарски контролор кој оперира во ист географски простор.

Пренос на радарскиот идентитет (види исто 3.1.10.1 д).

3.1.10.6 Треба да се обиде да се направи пренос на идентитет на радарска цел од еден радарски контролор до друг само кога се смета дека воздухопловот е во домет на прикажувањето на радарот на контролор кој го прифаќа воздухопловот.

3.1.10.7 Преносот на радарски идентитет треба да се изврши на еден од следниве начини:

а) директно одредување (покажување со прст) на радарската цел, доколку двете појавувања на радарот се соседни или ако се користи заеднички „конференциски“ тип на прикажувањето на радарот;

Забелешка.— *Мора да се обрне внимание на сите грешки кои може да се појават заради ефекти на паралакса.*

б) одредување на радарска цел со упатување кон географска положба или навигациски уред прецизно означени и на двете радарски прикажувања, или во однос на правец и растојание од географска положба или навигациски уред прецизно назначени и на двете радарски прикажувања, заедно со патеката од набљудуваната радарска цел, доколку трасата на воздухопловот не му е позната и на двата контролора;

Забелешка.— Мора да се обрне внимание пред да се утврди идентитетот со радар со овој метод, особено доколку се набљудуваат други радарски цели на слични курсеви и во непосредна близина на воздухопловот кој е под радарска контрола. Својствените недостатоци на радарот, на пример непрецизност за правец и растојание на целите покажани на поединечни радари и грешки од паралакса, може да предизвикаат означената положба на воздухоплов во однос на познатата точка да се разликува помеѓу две прикажувања на радарот. Соодветната власт за ATS може, како резултат на тоа, да утврди дополнителни услови за примена на овој начин, на пр.:

i) максимално растојание од заедничката референтна точка употребена од двајцата контролори; и

ii) максимално растојание помеѓу положбата на целта како што е набљудувана од контролорот кој ја прифаќа и на онаа формулирана од контролорот кој врши пренос.

в) одредување на радарската цел со електронска ознака или сигнал, под услов само една радарска цел да е означена со него и да не постои можност за сомневање од неточна идентификација;

ИЛИ кога се користи SSR:

г) давање упатство на воздухопловот од страна на контролорот кој врши пренос да ја смени шифрата и следење на промената од страна на контролорот кој врши прифаќање;

г) давање упатство на воздухопловот од страна на контролорот кој врши пренос да дејствува според карактеристиката SPI и следење на оваа реакција од страна на контролорот кој врши прифаќање;

Забелешка.— Успешната употреба на постапките з) и д) бара претходна координација помеѓу контролорите, бидејќи показателите кои треба да ги набљудува контролорот кој ги прифаќа се со кратко траење.

ѓ) известување за поединечна шифра на воздухопловот.

Забелешка.— Види забелешка 1 во претходното (3.1.10.4 г).

SSR шифри

3.1.10.8 Посебните шифри кои се употребуваат треба да бидат договорени помеѓу предметните власти, земајќи ги во предвид другите корисници на системот.

3.1.10.9 Соодветните власти за ATS утврдуваат постапки за доделување на SSR шифри во согласност со регионални спогодби за воздушна пловидба. Овие постапки треба да се темелат врз следниве начела:

3.1.10.9.1 Промените на бројот на шифрата кои се потребни за пилотот треба да бидат минимално усогласени со основните потреби на ATS.

3.1.10.9.2 Кога нема потреба од поединечна идентификација и опремата на земјата го дозволува тоа, секој воздухоплов треба да биде одреден со различна шифра.

3.1.10.9.3 Постапките (за одредување на шифра) треба да бидат усогласени со оние кои се практикуваат во соседните простори.

3.1.10.10 Контролорот треба само да одреди шифра во согласност со постапките утврдени од страна на соодветните власти за ATS.

3.1.10.11 Секогаш кога се одредува шифра за воздухоплов, потврдувањето на оваа шифра се верификува од контролорот во првата прилика.

3.1.10.12 Шифрата 7700 се користи на модалитет А за да овозможи препознавање на воздухоплов во итен случај.

3.1.10.13 Шифрата 7600 се користи на модалитет А за да овозможи препознавање на воздухоплов со прекин во радиокомуникацијата.

3.1.10.14 Шифрата 7500 се користи на модалитет А за да овозможи препознавање на воздухоплов кој е предмет на незаконски пречки.

3.1.10.15 Треба да се направат соодветни одредби за опремата која се наоѓа на земја за да се гарантира брзо препознавање на шифрите 7500, 7600, и 7700.

3.1.10.16 Шифрата 0000 треба да биде резервирана за распределба која е предмет на регионална спогодба, како шифра со општа употреба.

3.1.10.17 Шифрата 2000 е резервирана за употреба на модалитет А за да овозможи препознавање на воздухоплов кој не примил упатства од контролната единица за воздушен сообраќај да оперира со транспондер.

Оперативни постапки за транспондер

3.1.10.18 За да се обезбеди сигурна и ефикасна употреба на SSR, пилотите и контролорите треба строго да се придржуваат до објавените оперативни постапки. Особено, треба да се користи стандардната фразеологија во радиотелефонијата, а точното одредување на модалитетите и шифрите во транспондерите и опремата за дешифрирање на земјата треба да бидат гарантирани постојано.

3.1.10.19 Кога воздухоплов носи употреблив транспортер, пилотот работи со транспондерот постојано за време на летањето, без разлика дали воздухопловот е во воздушниот простор каде се користи SSR за потреби на ATS или надвор од него.

3.1.10.20 Во случај на прекин на транспондерот, пилотот треба да ги извести единиците за ATS.

3.1.10.21 Освен утврденото во 3.1.10.29, 3.1.10.30 и 3.1.10.31 во однос на итен случај, прекин во радиокомуникација или незаконски пречки, пилотот:

а) работи со транспондерот и избира модалитети и шифри како што поединечно му ги упатува единицата за АТС (контрола на воздушен сообраќај) со која пилотот одржува контакт; или

б) работи со транспондерот на модалитети и шифри утврдени врз основа на регионални спогодби за воздушна пловидба; или

в) во отсуство на упатства од АТС или регионални спогодби за воздушна пловидба, работи со транспондерот на модалитет А шифра 2000.

3.1.10.22 Кога воздухопловот носи употреблива опрема – модалитет С, пилотот постојано работи со овој модалитет, се додека не добие други упатства од АТС.

3.1.10.23 Секогаш кога работи модалитетот С, во гласовната комуникација воздух-земја каде се бара пренос на информации, пилотите даваат таква информација со наведување на нивното ниво до најблиските максимални 30 м или 100 стапки, како што е означено на алтиметарот на пилотот.

3.1.10.24 Кога се бара од АТС да го наведе типот на транспондерот во воздухопловот, пилотите го означуваат тоа со користење на букви одредени за вметнување на оваа информација во планот за летање, пр. „TRANSPONDER С (изговорено како Charlie)“

3.1.10.25 Кога се бара од АТС да „RECYCLE (модалитет, шифра)“ пилотот повторно го бира одредениот модалитет и шифра.

3.1.10.26 Кога се бара од АТС да „ПОТВРДИ ДЕКА ЈА ИЗБИРАШ ОДРЕДЕНАТА ШИФРА [модалитет] (одредената шифра)“ пилотот го верификува поставувањето на модалитетот и шифрата на транспондерот и го потврдува до АТС поставувањето кое се прикажува на контролите на транспондерот.

3.1.10.27 Пилотите нема да работат со карактеристика SSR SPI додека тоа не го побара АТС.

Забелешка.— Иако карактеристика за слаба чувствителност не се бара во SSR опрема на во спецификацијата од Анекс 10, познато е дека некоја опрема која се уште е во употреба, ја има оваа карактеристика. Пилотите на воздухоплови опремени со таква опрема не треба да ја користат карактеристиката за слаба чувствителност, освен кога таа се бара од АТС.

3.1.10.28 Треба да се наведе дека користењето на SSR транспондери во цивилни воздухоплови кои не се во согласност со спецификациите во Анекс 10, може да доведе до погрешна идентификација на воздухопловот.

3.1.10.29 Постапки во итни случаи

3.1.10.29.1 Пилотот во воздухоплов кој се соочува со состојба на итност треба да го постави транспондерот на модалитет А шифра 7700, освен ако претходно не бил упатен од АТС да го работи транспондерот на друга шифра. Во тој случај пилотот ја задржува утврдената шифра сè додека не добие други совети од АТС.

3.1.10.29.2 И покрај постапките во 3.1.10.29.1 пилот може да одбере модалитет А шифра 7700 секогаш кога има посебна причина да верува дека тоа би бил најдобриот тек на дејството.

Забелешка 1. – Се обрнува внимание на фактот дека употребата на модалитет А шифра 7700 во одредени простори може да доведе до отстранување на SSR реакцијата на воздухопловот од АТС радарското прикажување во случаи каде опремата на земја не е обезбедена со автоматски средства за негово брзо препознавање.

Забелешка 2. – Барањето за автоматски средства за препознавање на модалитетот А шифра 7700 се наоѓа во Анекс 10, Том I, 2.5.4.2.1.

3.1.10.30 Постапки за прекин на радиокомуникација

3.1.10.30.1 Пилотот на воздухоплов кој ги губи двонасочните комуникации го поставува транспондерот во модалитет А шифра 7600.

Забелешка.— Контролорот кој ја согледува реакцијата од шифрата за прекин на комуникациите ќе го констатира степенот на прекилот давајќи му инструкции на пилотот да работи со карактеристика SPI или да ја смени шифрата. Кога ќе се утврди дека примателот на воздухопловот функционира, контролата врз воздухопловот ќе продолжи со помош на промена на шифрите или SPI преносот за да се потврди приемот на издадената дозвола.

3.1.10.31 Незаконски пречки со воздухоплов кој лета

3.1.10.31.1 Доколку воздухоплов кој лета подлежи на незаконски пречки, командниот пилот настојува да го постави транспондерот во модалитет А шифра 7500 за да ја означи ситуацијата, освен ако околностите не ја гарантираат употребата на шифра 7700.

3.1.10.31.2 Кога пилотот го избира модалитетот А шифра 7500 и последователно бара да се потврди шифрата од АТС во согласност со 3.1.10.24, пилотот согласно околностите, или го потврдува тоа или воопшто не одговара.

Забелешка.— Отсуството на одговор од пилотот од АТС се смета како показател дека употребата на шифрата 7500 не е поради ненамерно погрешно избрана шифра.

3.1.11 Идентификација со визуелни средства

3.1.11.1 На дневна и добра видливост, можна е идентификација на цивилен воздухоплов преку следење на типот на воздухопловот и регистарските ознаки обоени на него или прицврстени со други средства. Преку ноќ и во услови на намалена видливост, инсталирање на посебен рефлектор на воздухоплов пресретнувач во голема мера ќе помогне за лоцирање и читање на регистарските ознаки на цивилниот воздухоплов.

3.1.11.2 Анекс 7 пропишува дека националните и регистарските ознаки на воздухоплови полесни од воздух (поинакви од балони) се видливи од страниците и од земјата и дека висината на ознаките треба да бидат најмалку 50 сантиметри.

За воздухоплови потешки од воздух, Анексот одредува дека ознаките се ставаат еднаш на долната површина од структурата на крилото и или на секоја страна од трупот или на горните половици на вертикалните површини на опашката, и дека висината на ознаките е најмалку 50 сантиметри на крилата, а најмалку 30 сантиметри на површината на трупот или опашката.

3.1.11.3 Анекс 7 ја одредува само минималната големина на регистарските ознаки. Сепак, потребно е да се разгледа и големината, контрастот на бојата и точната положба на означувањето на трупот во однос на лесно визуелно препознавање од страна на воздухоплов кој пресретнува од Фаза II положба на пресретнување.

3.1.11.4 За време на ноќ и во намалена видливост, идентификацијата на цивилен воздухоплов може да биде зголемена со осветлување на логата и/или националните и регистарски ознаки. Оттаму, операторите чии воздухоплови оперираат во простори каде постои ризик од пресретнување треба да имаат предвид при опремување на нов воздухоплов со лого што свети и да бараат светење на таквите светла постојано за време на летање или најмалку во периоди на самрак, темнина или слаба видливост и при летање низ облаци.

3.1.11.5 Видливоста на националните и регистарски знаци и другото означување кое може да го утврди воздухопловот како цивилен, би била зголемена со помош на рефлексивна боја или друг материјал за означување.

3.1.11.6 Пилотот на воздухопловот кој пресретнува треба да знае, заради изнајмување на воздухоплов, летовите кои ги врши оператор и кој користи радио-телефонски знак за повик од тој оператор може да користи воздухоплов кој носи лого на друг оператор, пр. TRANSWORLD 20 може да го користи воздухоплов кој носи лого на Pan American World Airways.

3.1.11.7 Идентификацијата на воздухоплов како цивилен воздухоплов може да биде зголемена со вклучување на сите светла на пилотската кабина.

3.2 АСПЕКТИ НА ПЛОВИДБА

3.2.1 Општо

3.2.1.1 Модерните системи за пловидба се многу точни и веродостојни. Меѓутоа, искуството кажува дека супериорното функционирање на ваквите системи може да предизвика задоволство кое заедно со каков било пропуст во неопходната грижа за управување со системот може да доведе до сериозни грешки во пловидбата. Будноста и почитувањето на правилата со утврдени постапки се важни елементи за правилна пловидба и кога тие се во комбинација со претходното што се содржи во овој документ ќе се намали можноста од пресретнување на цивилни воздухоплови.

3.2.1.2 Правилник кој се однесува на употребата на големиот број на системи за пловидба се содржи во Прирачникот за авиоуправување на северноатлантската MNPS и Прирачникот на NORAC.

3.2.2 Воздухопловна опрема која се носи во воздухопловот

Правила кои се однесуваат на сите IFR летови

3.2.2.1 Воздухопловите се опремени со соодветни инструменти и со воздухопловна опрема приспособена на правецот на летање.

Меѓународни комерцијални воздухоплови

3.2.2.2 Воздухопловот се опремува со воздухопловна опрема која ќе му овозможи да постапува:

а) во согласност со оперативниот план за летање; и

б) во согласност со барањата на службите за воздушен сообраќај;

освен кога, доколку тоа не е оневозможено од соодветниот надлежен орган, пловидбата за летови според визуелните правила за летање не е постигната со визуелно раководење според реперите.

Меѓународно општо воздухопловство

3.2.2.3 Воздухопловот се опремува со воздухопловна опрема која ќе му овозможи да постапува:

а) во согласност со планот за летање; и

б) во согласност со барањата на службите за воздушен сообраќај;

освен кога, доколку тоа не е оневозможено од соодветниот надлежен орган, пловидбата за летови според визуелните правила за летање не е постигната со визуелно раководење според реперите барем на секои 100 км (60 NM).

3.2.2.4 Информативни изданија за воздухопловство ја наведуваат воздухопловната опрема која треба да се носи на определени правци за летање.

3.2.3 Придржување кон планот за летање

3.2.3.1 Доколку не е поинаку наредено или дозволено од соодветната единица за контрола на воздушниот сообраќај контролните летови треба во најголема мера:

а) при утврдени правци од ATS за летање, да постапуваат според дефинираната централна линија на тој правец за летање; или

б) при друг правец за летање, да постапуваат директно помеѓу воздухопловните уреди и/или точките кои го дефинираат тој правец за летање.

3.2.3.2 За отстапка од барањата од 3.2.3.1 се известува соодветната услужна единица за воздушен сообраќај.

Ненамерни промени

3.2.3.3 Доколку контролниот лет ненамерно отстапува од тековниот план за летање, се презема следнава активност:

а) *Отстапување од патеката*: доколку воздухопловот отстапува од патеката, треба веднаш да се преземе активност за да се насочи воздухопловот за враќање на вистинскиот правец на летање во најкраток можен рок.

3.2.4 Забранет и ограничен простор

3.2.4.1 Воздухопловот не треба да лета во забранет простор, или во простор со ограничено летање, што претходно било соодветно објавено, освен во согласност со условите за ограничувања или при давање дозвола од земјата на чијашто територија се утврдените простори.

3.2.4.2 Фразата „соодветно објавено“ во овој контекст се подразбира како објавено во согласност со одредбите од Анекс 15.

3.2.5 Воздухопловна помош од единиците на ATS

3.2.5.1 Веднаш штом една единицата за воздушен сообраќај открие дека некој воздухоплов залутал, таа ги презема сите потребни чекори како што е наведено во 3.2.5.1.1 и 3.2.5.1.2 за да му помогне на воздухопловот и безбедно да го води летот.

Забелешка. - Воздухопловната помош од услужната единица за воздушен сообраќај е особено важна доколку единицата открие дека еден воздухоплов залутал или е со тенденција да залута во област каде постои ризик од пресретнување или друг ризик по неговата безбедност.

3.2.5.1.1 Доколку положбата на воздухопловот не се знае, услужната единица за воздушен сообраќај:

а) се обидува да воспостави двонасочна комуникација со воздухопловот, освен доколку истата не била претходно воспоставена;

б) ги користи сите расположливи средства за определување на положбата на воздухопловот;

в) ги информира другите единици на ATS во чијшто простор воздухопловот залутал или може да залута земајќи ги предвид сите фактори кои може да влијаат врз пловидбата на воздухопловот при такви услови;

г) ги информира, во согласност со договорените постапки на локално ниво, соодветните воени единици и им доставува релевантен план за летање и други податоци кои се однесуваат на залутаниот воздухоплов;

д) бара од единиците споменати во в) и г) и од другите воздухоплови кои летаат помош за воспоставување комуникација со воздухопловот и за одредување на неговата местоположба.

Забелешка. - Барањата од г) и д) се однесуваат исто така на единиците на ATS известени во согласност со в).

3.2.5.1.2 Доколку положбата на воздухопловот се утврди, услужната единица за воздушен сообраќај:

а) го известува воздухопловот за неговата местоположба и за колективната активност која треба да се преземе; и

б) на другите единици на ATS и соодветните воени единици им ги доставува, доколку е потребно, важните информации кои се однесуваат на залутаниот воздухоплов и дадената помош на воздухопловот.

3.2.5.2 Информацијата претставена преку радар може да се користи за вршење на следниве функции при давање услуга за контрола на воздушниот сообраќај:

а) следење на текот на воздушниот сообраќај со цел единицата за контрола на воздушниот сообраќај да се здобие со:

и) информации за подобрената состојба на воздухопловот кој е под нејзина контрола,

ii) дополнителни информации кои се однесуваат на другиот сообраќај,

iii) информации кои се однесуваат на значајни отстапувања на воздухоплови од условите на нивната поединечна контрола за воздушен сообраќај за одобрение за слетување/полетување, вклучувајќи ги и нивните одобрени правци;

Забелешка.- Кога била пропишана толеранцијата во однос на прашања како придржување кон правецот, брзината или времето од страна на соодветниот овластен орган на ATS отстапките не се сметаат за значајни се додека не се надминат толерантните вредности.

б) радарско следење на воздушниот сообраќај со цел воздухопловот да се информира или советува за какви било значајни отстапки од условите на неговата контрола за воздушен сообраќај за одобрение за слетување/полетување, вклучувајќи ги и неговите одобрени правци;

Забелешка.- Види забелешка 3.2.5.2 а) iii) горе.

3.2.5.3 Секој идентификуван воздухоплов кој значително отстапува од неговиот пропишан правец или патека соодветно се известува. Се презема соодветна активност, доколку според контролорот ваквата отстапка има тенденција да влијае врз контролата.

3.2.5.4 Освен кога ќе има влијание врз преносот на радарската контрола, воздухопловната помош нормално се дава така што да се гарантира дека воздухопловот нема да биде помалку од 4.6 км (2.5 NM) од границата на контролираниот воздушен простор освен доколку не биле направени локални договори така што ќе постои минимално застранување помеѓу воздухопловот контролиран со радар, а кој се наоѓа во гранични области.

3.2.5.5 Контролираниот воздухоплов не треба да биде управуван во неконтролиран воздушен простор, освен во итен случај или со цел да се заобиколат лоши временски услови (при што пилотот треба да биде информиран), или при специфично барање на пилотот.

Употреба на радар при информативен центар за летање

3.2.5.6 Информацијата прикажана на радарот може да се користи за да се информира воздухопловот при неговата пловидба.

...

3.2.6 Воздухопловна помош од воени единици

3.2.6.1 Се утврдуваат специјални постапки за да се гарантира дека:

а) се известени единиците за воздушен сообраќај, доколку една воена единица утврди дека еден воздухоплов кој е, или можеби е, цивилен воздухоплов се приближува или

влегол во простор каде може да настане пресретнување;

б) се прават сите напори за да се утврди идентитетот на воздухопловот и да се обезбеди со навигациско насочување потребно за да се избегне меѓусебното пресретнување.

3.2.6.2 Се очекува навигациското насочување да се обезбеди преку соодветната услужна единица за воздушен сообраќај.

Визуелни сигнали кои се користат за да се предупреди неовластен воздухоплов да влета или влезе во ограничена, забранета или опасна зона

3.2.6.3 Денџе и ноќе се испукуваат проектили од земјата на интервал од 10 секунди, и секој од нив при пукање покажува црвена и зелена светлина или ѕвезди кои ќе му сигнализираат на неовластениот воздухоплов дека влетува или е на праг да навлезе во ограничена, забранета или опасна зона и дека воздухопловот треба да ги преземе потребните мерки за санација.

3.3 ШИРЕЊЕ НА ИНФОРМАЦИИ

3.3.1 Ширење во информативни авијатички изданија (AIP)

Систем на услуги за воздушен сообраќај

3.3.1.1 За Анекс 15 потребен е опис во AIP за понудените услуги за воздушен сообраќај и, доколку е потребно, графички приказ на информациите за регионите на летање, контролираните воздушни простори, одредените зони и одредените правци.

3.3.1.2 Опис во делот RAC од AIP за постапките со кои се регулира операцијата на SSR транспондерите, системот на задачата на шифрата SSR, и специфичните групи на шифри кои се одредени во рамки на државата, им помагаат на контролните единици за пресретнување во нивните обиди да идентификуваат радарски одговори како оние на цивилните воздухоплови.

3.3.1.3 За Анекс 15 исто така потребен е опис или идентификација во AIP за одредените простори или правци каде важат барањата од Анекс 2 кои се однесуваат на планови за летање, двонасочни комуникации и известување за местоположба за сите летови со цел да се елиминира или намали меѓусебното пресретнување.

Забранети, ограничени и опасни зони

3.3.1.4 Опис и графички приказ, доколку е потребно, на забранети, ограничени и опасни зони се прикажуваат во AIP и вклучуваат:

- а) идентификација;
- б) географски координати, латерални и вертикални граници;
- в) вид на ограничување или природа на опасност;
- г) ризик од пресретнување во случај на навлегување;
- д) какви било други значајни детали.

3.3.2 Ширење од NOTAM

3.3.2.1 Произлегува и соодветно се објавува NOTAM доколку информацијата која треба да се разнесе е од привремена природа, или е објавена под AIRAC системот, или нема да биде раширена доволно брзо со издавањето, или измената на AIP.

3.3.2.2 Произлегува и се објавува NOTAM доколку следнава информација е од директна оперативна важност:

- а) утврдување или прекин (вклучително и активација или деактивација), или промена на статусот на забранети, ограничени или опасни зони;

3.3.2.3.1 Утврдувањето, повлекувањето на, и однапред испланираните значајни промени (вклучително и оперативни проби) на границите (хоризонтални и вертикални), регулативи и постапки кои се однесуваат на:

- а) региони со информации за летање;
- б) контролни области;
- в) контролни зони;
- г) советодавни области;
- д) правци на ATS;
- ѓ) трајна опасност, забранети и ограничени зони (вклучително и вид и периоди на активност кога се познати) и ADIZ.

3.3.2.3.2 Утврдување и повлекување на, и трајни значителни промени кои водат до привремена опасност, забранети и ограничени зони и навигациски ризици, восни вежби и масовно движење на воздухоплови.

3.3.3 Опис на воздухопловни табели

Забранети, ограничени и опасни зони

3.3.3.1 Во согласност со Анекс 4, забранетите, ограничени и опасни зони се опишани со нивната идентификација и вертикални граници во табелите Енроут – ICAO и табелите за области – ICAO. Тие исто така се прикажуваат во Светските воздухопловни табели – ICAO 1:1 000 000 и Воздухопловните табели – ICAO 1:500 000.

3.3.3.2 Во Анекс 4 се препорачува, забранетите, ограничени и опасни зони дополнително да се прикажуваат во Воздухопловните навигациски табели – ICAO со мал размер, доколку се смета дека тоа ќе биде од важност за воздушната пловидба.

Систем на услуги за воздушен сообраќај

3.3.3.3 Во согласност со Анекс 4, компонентите на воспоставениот систем за воздухопловни сообраќајни услуги се прикажуваат во табелите енроут – ICAO, доколку е погодно, и во табелите за простор – ICAO, Стандардните табели за полетување – Инструмент (SID) – ICAO и Стандардните табели за слетување – Инструмент (STAR) – ICAO.

3.3.3.4 Анекс 4 исто така пропишува дека значајните елементи на системот за воздухопловни сообраќајни услуги се прикажуваат во Светските воздухопловни табели – ICAO 1:1 000 000 и Воздухопловните табели – ICAO 1:500 000 и вклучуваат, доколку е возможно, контролни зони, зони со аеродромски сообраќај, контролни области, информации за регионални граници на лет, контролиран воздушен простор

(инструмент/визуелно) и друг контролиран воздушен простор каде оперираат летовите VFR.

3.3.3.5 Во Анекс 4 исто така се препорачува значајните елементи на системот за воздухопловни сообраќајни услуги да се прикажуваат во Воздухопловните навигациски табели – ICAO со мал размер, доколку се смета дека тоа ќе биде од важност за воздушната пловидба.

4. ОТСТРАНУВАЊЕ ИЛИ НАМАЛУВАЊЕ НА ОПАСНОСТА ВО СЛУЧАЈ НА ПРЕСРЕТНУВАЊЕ

4.1 ПРЕСРЕТНУВАЊЕ

4.1.1 Активности кои ги преземаат земјите

4.1.1.1 Бидејќи меѓусебните пресретнувања на цивилни воздухоплови во секој случај се потенцијално опасни, Советот на ИКАО изготви специјални препораки коишто земјите-потписнички се обврзуваат да ги применуваат подеднакво. Терминот „специјални препораки“ се однесува на сите последователни текстови изведени од Анекс 2, Прилог А (види го референтниот извор во Додаток А).

4.1.1.2 За да се елиминираат или намалат опасностите кои произлегуваат од меѓусебни пресретнувања преземени во краен случај, треба да се направат сите можни напори за да се обезбеди координирана активност од пилотите и соодветните единици на земја. Во однос на ова, важно е земјите- потписнички да ги преземат чекорите за да гарантираат дека:

а) сите пилоти на цивилни воздухоплови се целосно свесни за активностите кои треба да ги преземат и за визуелните сигнали кои се користат, како што е наведено во 4.1.3 и 4.1.4;

б) операторите или пилотите кои управуваат со цивилни воздухоплови ги спроведуваат одредбите од 4.1.5.2 и 4.1.5.3 кои се однесуваат на способноста на воздухопловот да комуницира на 121.5 MHz и достапноста на постапки за пресретнување и визуелни сигнали во воздухопловот;

в) целиот персонал од услугите за воздушен сообраќај е целосно свесен за активностите кои треба да ги преземат во согласност со одредбите од 4.1.7;

г) сите пилоти кои управуваат со воздухоплови кои пресретнуваат друг воздухоплов се известуваат за општите ограничувања во управувањето на цивилниот воздухоплов и за можноста другиот цивилен воздухоплов кој се пресретнува да биде во состојба на итност поради технички потешкотии или незаконски пречки;

д) ќе се користат јасни и прецизни инструкции со контролните единици за пресретнување и со пилотите кои управуваат со воздухопловот за кој постои опасност од пресретнување, покривајќи ги маневрите за пресретнување, водење на воздухопловот кој се пресретнува, активност на воздухопловот кој се пресретнува, визуелни сигнали воздух - воздух, радиокомуникација со воздухопловот кој се пресретнува, и потребата од избегнување на употребата на оружја;

Забелешка.- Види ги ставовите 4.1.1.3, 4.1.2, 4.1.4 и 4.1.6.

ѓ) контролните единици за пресретнување и воздухопловот кој пресретнува се опремуваат со радиотелефонска опрема која ги почитува техничките спецификации од Анекс 10, Том I за да можат да комуницираат со воздухопловот кој се пресретнува на фреквенција за итни случаи од 121.5 MHz;

е) радарски уреди за секундарен надзор ќе бидат достапни колку што е можно во поголем степен за да се дозволи контролните единици за пресретнување да ги идентификуваат цивилните воздухоплови во области каде може да бидат пресретнати. Ваквите уреди треба да дозволат препознавање на одделни четирицифрени шифри во Модалитетот А, вклучително и непосредно препознавање на Модалитетот А, Шифри 7500, 7600 и 7700.

Маневри за меѓусебно пресретнување

4.1.1.3 Треба да се утврди стандарден метод за маневрирање на воздухопловот кој пресретнува цивилен воздухоплов со цел да се избегнат опасностите за пресретнатиот воздухоплов. Ваквиот метод треба целосно да ги земе предвид ограничувањата за управување на цивилниот воздухоплов, потребата да се избегне летањето со ваква близина до пресретнатиот воздухоплов, така што може да дојде до опасност од судрување и потребата да се избегне пресечување на патеката на летање на воздухопловот или да се изведат какви било други маневри кои може да создадат опасна турбуленција, особено доколку пресретнатиот воздухоплов е лесен воздухоплов.

Забелешка. - Види го препорачаниот метод во 4.1.2.1, 4.1.2.2 и 4.1.2.3.

4.1.2 Активност која ја презема воздухопловот кој пресретнува

Маневри за визуелна идентификација

4.1.2.1 Следниов метод се препорачува за маневрирање на воздухопловот кој пресретнува со цел визуелно да се идентификува еден цивилен воздухоплов:

Фаза I

Воздухопловот кој пресретнува треба да му се приближи на воздухопловот кој се пресретнува од предната страна. Основниот водач, или единствениот воздухоплов кој пресретнува треба нормално да заземе позиција од левата страна, малку погоре и понапред од воздухопловот кој се пресретнува, во рамки на видливото поле на пилотот на воздухопловот кој се пресретнува, а не поблиску од 300 метри до воздухопловот. Секој друг воздухоплов кој учествува во акцијата треба јасно да стои настрана од воздухопловот кој се пресретнува, по можност над или под. По воспоставување на брзината и позицијата, воздухопловот треба, доколку е потребно, да премине на Фаза II од постапката.

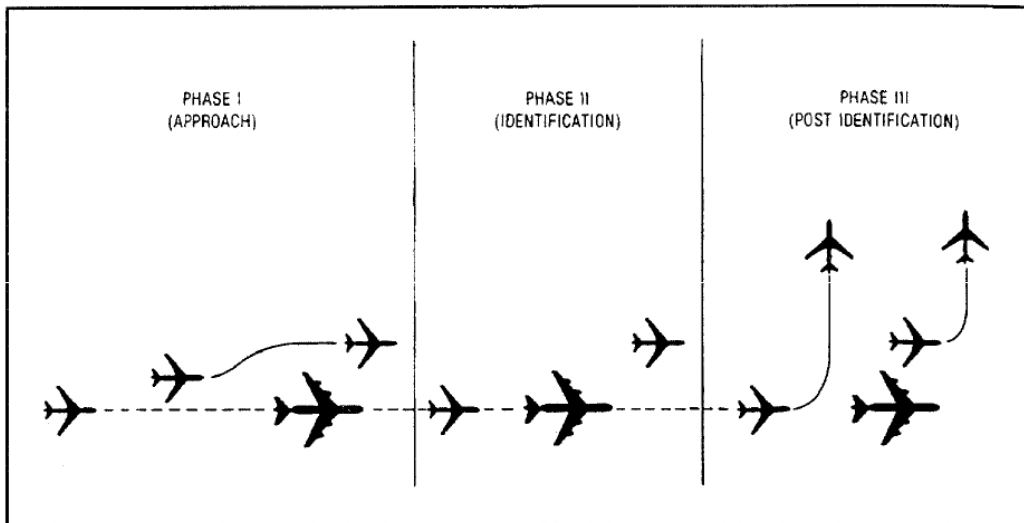
Фаза II

Основниот водач, или единствениот воздухоплов кој пресретнува, треба да започне постепено да се приближува до воздухопловот кој се пресретнува, на исто ниво, додека не се приближи доволно за да ја добие потребната информација. Основниот водач, или единствениот воздухоплов кој пресретнува, треба да внимава да не го преплаши екипажот или патниците во воздухопловот кој се пресретнува, цестојано внимавајќи бидејќи маневрите кои се сметаат за нормални за воздухопловот кој пресретнува може да им изгледаат опасни на патниците и екипажот на цивилниот воздухоплов. Секој друг воздухоплов кој учествува во акцијата треба јасно да стои настрана од воздухопловот кој се пресретнува. По идентификацијата, воздухопловот кој пресретнува треба да се повлече од близината на воздухопловот кој се пресретнува, како што е наведено во Фаза III.

Фаза III

Основниот водач, или единствениот воздухоплов кој пресретнува, треба внимателно да се отргне од воздухопловот кој се пресретнува со плитко пикирање. Секој друг воздухоплов кој учествува во акцијата треба јасно да стои настрана од воздухопловот кој се пресретнува и да му се придружи на водачот.

4.1.2.1.1 Препорачаниот метод е илустриран на Слика I долу.

Слика 1. Маневри за визуелна идентификација
(Анекс 2, Прилог А, 3.2)

Маневри за навигациско водење

4.1.2.2 Доколку, по следење на маневрите за идентификација од Фаза I и Фаза II, се смета дека е потребно да се интервенира во пловидбата на воздухопловот кој се пресретнува, основниот водач, или единствениот воздухоплов кој пресретнува треба нормално да заземе позиција од левата страна, малку погоре и понапред од воздухопловот кој се пресретнува, за да му овозможи на пилотот кој управува со воздухопловот кој се пресретнува да ги види дадените визуелни сигнали.

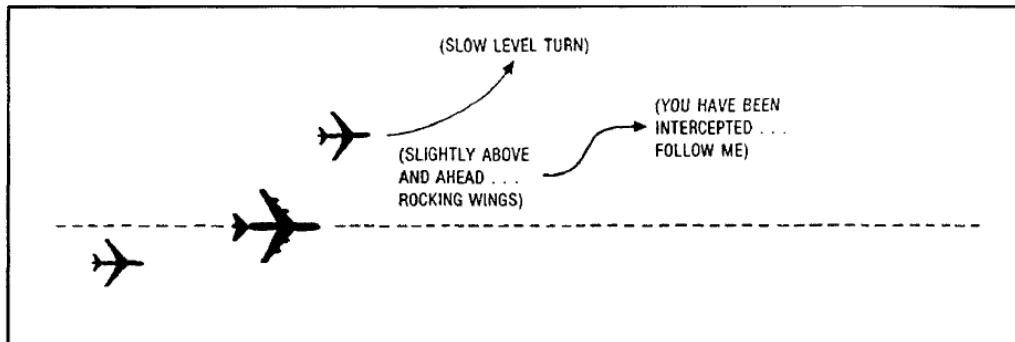
4.1.2.3 Се знае дека метеоролошките услови или теренот може понекогаш да бараат основниот водач или единствениот воздухоплов кој пресретнува, да заземе позиција од десната страна, малку погоре и понапред од воздухопловот кој се пресретнува. Во ваков случај, пилотот кој управува со воздухопловот кој пресретнува треба особено да внимава воздухопловот кој пресретнува да му биде јасно видлив цело време на пилотот кој управува со воздухопловот кој се пресретнува.

4.1.2.4 Препорачаните маневри се илустрирани на Слика 2 долу.

Привлекување внимание со помош на визуелни средства

4.1.2.5 Треба да се знае дека, дури и во видливи метеоролошки услови дење, може да бидат потребни неколку минути пред екипажот за летање на цивилниот воздухоплов да го забележи воздухопловот кој пресретнува, во рамки на нивното ограничено видно поле. Ова особено се однесува во случај на цивилен транспортен воздухоплов кој работи според IFR план за летање ноќе, под контрола на службата за воздушен сообраќај во област со мала сообраќајна густина.

4.1.2.6 Неопходно е пилотот кој управува со воздухопловот кој пресретнува да знае дека пилотот кој управува со воздухопловот кој се пресретнува е свесен за меѓусебното пресретнување и дека ги разбира дадените сигнали.

Слика 2. Маневри за навигациско водење
(Анекс 2, Прилог А, 3.3)

4.1.2.7 Визуелниот сигнал кој се препорачува за привлекување на вниманието на пилотот кој управува со воздухопловот кој се пресретнува е сигнал од серија 1 во 4.1.4. Доколку повторената употреба на овој сигнал за привлекување на вниманието не е успешна, за оваа цел може да се користат други методи на сигнализација, вклучително и во краен случај визуелен ефект од комора за дополнително согорување, доколку не се создаде опасност, вклучително и опасни ефекти од создавање турбуленција за воздухопловот кој се пресретнува.

4.1.2.8 Дење, употребата на направи кои пуштаат чад, како оние кои се користат при авијатички паради, и кои произведуваат чад во видлива боја може да го дадат посакуваниот ефект. Дење како и ноќе, употребата на моќните трепливи светла, инсталирани на воздухопловот кој пресретнува заради избегнување на судир исто така би бил од полза.

4.1.2.9 Во краен случај, и доколку внимателно се насочи, употребата на комора за дополнително согорување може да го даде посакуваниот резултат. Овој метод секако дека е најефикасен ноќе, но може да биде во исто време вознемирувачки и бучен за воздухопловот кој се пресретнува, особено доколку се користи во тек на Фаза II, т.е. во рамки на 300 метри. Затоа коморите за дополнително согорување треба да се користат со особено внимание.

4.1.2.10 Употребата на светечки куршуми за привлекување на внимание е опасна и треба да се избегнува нивната употреба со цел да не се ставаат во опасност животите на луѓето во авионот. Потенцијалната опасност за луѓето и имотите на земја се дополнителни фактори кои треба да бидат земени предвид.

4.1.2.11 Поради практичната потешкотија за привлекување на вниманието на воздухопловот кој се пресретнува со визуелни средства, програмите за обука на екипажот за пресретнување треба да содржат вежби со пресретнувања на воени транспортни воздухоплови, со цел вежбање на највидливата и највпечатливата позиција на воздухопловот кој пресретнува. Во никој случај не треба да се вршат вежби за пресретнување на цивилни воздухоплови (види 2.5в).

Насочување на воздухоплов кој се пресретнува.

4.1.2.12 Треба да му се даде навигациска насока и соодветна информација на воздухопловот кој се пресретнува со радиотелефонска врска, доколку може да се воспостави радиоконтакт.

4.1.2.13 Откако на воздухопловот кој се пресретнува ќе му се дадат навигациски насоки треба да се внимава воздухопловот да не се води во услови со намалена видливост под онаа потребна за одржување на летот во видливи метеоролошки услови и маневрите кои се бараат од воздухопловот кој се пресретнува да не придонесат за влошување на опасноста во однос на нарушување на оперативната ефикасност на воздухопловот.

4.1.2.14 Треба да се знае дека непочитувањето на дадените инструкции не мора да значи непријателски намери. Всушност, постојат многу причини поради кои воздухопловот кој се пресретнува да не биде во можност да ги почитува дадените инструкции од воздухопловот кој пресретнува визуелно или преку радио. Најверојатни се тие кои укажуваат на тоа дека воздухопловот е во состојба на итен случај поради неправилно функционирање или грабнување. Во вториот случај единицата за контрола на пресретнување и/или соодветната единица на ATS можат да ја потврдат ситуацијата со примање на кодот за итен случај SSR 7700 или кодот за грабнување на авион 7500. Воздухопловот кој се пресретнува може исто така да има и технички проблеми со летот кои не се од итна природа но, според мислењето на пилотот кој управува, може да биде опасно да се почитуваат дадените инструкции. Пример за ваков проблем е недоволното количество на гориво за слетување на одреден аеродром.

4.1.2.15 Треба исто така да се знае дека непочитувањето на инструкциите од воздухопловот кој се пресретнува може да бидат поради општа збунетост заради пресретнувањето, неможност да се интерпретираат правилно визуелните сигнали, лингвистичко недоразбирање на радиопораката и, во редок случај, хипоксија.

4.1.2.16 Доколку воздухопловот кој се пресретнува не одговара на повторените обиди за давање инструкции со визуелни сигнали или радиотелефонија, воздухопловот кој пресретнува треба да продолжи да го следи воздухопловот кој се пресретнува додека истиот не слета или го напушти ограничениот или забранет воздушен простор. Потоа се прави целосен извештај за случката и се доставува до соодветниот надлежен орган, а тој надлежен орган го доставува до земјата каде воздухопловот е пријавен поради преземање понатамошна активност (види 2.10, член 3).

Забелешка.- Треба исто така да се земе предвид дека маневрите на воздухопловот кој се пресретнува можбети се како одговор на наредби дадени од системот за избегнување на авионски судир (ACAS). Доколку воздухопловот кој се пресретнува е опремен со ваков систем, ACAS може да го гледа пресретувачот како опасност за судир и затоа да даде наредба за избегнување. Затоа, треба да се внимава ваквите маневри за избегнување, доколку се преземени пред пилотот кој управува со воздухопловот кој се пресретнува да биде свесен за пресретнувањето, не треба погрешно да се интерпретираат како показател за непријателски намери. Оваа ситуација може да се избегне доколку пресретувачот ја потисне трансмисијата на информациите за притисок – висина во неговите одговори од SSR транспондерот во опсег од барем 20 NM (приближно 30 секунди) за воздухопловот кој се пресретнува. Ова ќе го спречи ACAS на воздухопловот кој се пресретнува да дава наредби во однос на пресретувачот, додека информациите од ACAS за совети за сообраќајот ќе бидат сè уште достапни.

Давање информации за слетување

4.1.2.17 Во исклучителен случај кога е потребно еден цивилен воздухоплов кој се пресретнува да слета на прелетана територија треба да се внимава:

- а) дали одредениот аеродром е погоден за безбедно слетување на дадениот вид на воздухоплов, особено доколку аеродромот вообичаено не се користи за активности поврзани со цивилен авиотранспорт;
- б) дали околниот терен е погоден за маневри како обиколување, приод и неуспешен приод;
- в) дали воздухопловот кој се пресретнува има останато доволно гориво за да стигне до аеродромот;
- г) доколку воздухопловот кој се пресретнува е воздухоплов за цивилен транспорт, дали одредениот аеродром има писта со должина барем од 2500 м на средна надморска височина и дали е доволна цврста за да го издржи воздухопловот; и

д) доколку е возможно, дали одредениот аеродром е оној кој е детално опишан во соодветното информативно издание за воздухопловство.

4.1.2.18 Кога се бара од еден цивилен воздухоплов да слета на непознат аеродром, важно е да се даде доволно време за подготовка за слетување, земајќи предвид дека во тоа време единствено пилотот кој управува со цивилниот воздухоплов може да пресуди за безбедноста на операцијата за слетување во однос на должината на пистата и тежината на воздухопловот.

4.1.2.19 Особено е важно на воздухопловот кој се пресретнува да му се дадат сите потребни информации за олеснување на безбеден приод и слетување со помош на радиотелефонија.

4.1.2.20 Во идеален случај, од воздухопловот кој се пресретнува се бара да ја добие потребната информација и одобрение за слетување од ATS на одредениот аеродром од соодветната единица на ATS и понатаму да воспостави директен контакт со контролната кула на одредениот аеродром на една од вообичаените фреквенции од контролната кула или на 121.5 MHz. Доколку ваква директна комуникација не е возможна, потребните информации кои ќе му овозможат на воздухопловот кој се пресретнува безбедно да слета се пренесуваат преку која било друга единица или друг воздухоплов кој е во контакт со воздухопловот кој се пресретнува. Доколку и ова не успее, информациите се пренесуваат на слепо на 121.5 MHz и на секоја друга достапна фреквенција која воздухопловот можеби ја слуша, вклучително и достапни гласовни канали со локален пристап и помош за слетување како VOR и ILS.

4.1.2.21 Ако сето ова не успее, пилотот на воздухопловот кој се пресретнува се очекува да користи сигнали со раце и/или Морзеови сигнали како дополнување на визуелните сигнали од Серија 3 од 4.1.4.2.

4.1.3 Активност која ја презема воздухопловот кој се пресретнува

4.1.3.1 Пилотот кој управува со еден цивилен воздухоплов, кога се пресретнува, ги почитува Стандардите во 4.1.3.2 и 4.1.3.5, при пресретнување и одговарање на визуелни сигнали како што е наведено во 4.1.4.

Забелешка. - Види исто така Анекс 2, 2.1.1 и 3.4.

4.1.3.2 Еден воздухоплов кој се пресретнува од друг воздухоплов веднаш:

а) ги следи дадените инструкции од воздухопловот кој пресретнува, при што ги интерпретира и одговара на визуелните сигнали во согласност со спецификациите во 4.1.4;

б) ја известува, доколку е возможно, соодветната услужна единица за воздушен сообраќај;

в) се обидува да воспостави радиокомуникација со воздухопловот кој пресретнува, или со соодветната контролна единица за пресретнување, со правење општ повик на фреквенцијата за итни случаи 121.5 MHz, со кажување на идентитетот на воздухопловот кој се пресретнува и природата на летот; а доколку не е воспоставен никаков контакт, се повторува овој повик на фреквенцијата за итен повик 243 MHz, бидејќи некои воени воздухоплови немаат способност за VHF ; и

г) доколку е опремен со SSR транспондер, го избира модалитетот А шифра 7700, доколку не е поинаку наведено од соодветната услужна единица за воздушен сообраќај.

4.1.3.3 Доколку инструкциите примени преку радио од кој било извор се спротивставуваат со оние дадени од воздухопловот кој пресретнува преку визуелни сигнали, воздухопловот кој се пресретнува веднаш бара разјаснување а продолжува да ги следи визуелните инструкции дадени од воздухопловот кој пресретнува.

4.1.3.4 Доколку инструкциите примени преку радио од кој било извор се спротивставуваат со оние дадени од воздухопловот кој пресретнува преку радио, воздухопловот кој се пресретнува веднаш бара разјаснување, а продолжува да ги следи радиоинструкциите дадени од воздухопловот кој пресретнува.

Радиокомуникација за време на пресретнување

4.1.3.5 Доколку е воспоставен радиоконтакт за време на пресретнувањето, но не е возможна комуникација на заеднички јазик, се прават напори да се дадат инструкции, да се разберат инструкциите и важните информации со употреба на фрази и изговори од следнава табела и со пренесување на секоја фраза двапати:

Фрази кои ги користи воздухопловот КОЈ ПРЕСРЕТНУВА			Фрази кои ги користи воздухопловот КОЈ СЕ ПРЕСРЕТНУВА		
Фраза	Изговор и значење		Фраза	Изговор и значење	
CALL SIGN	KOL SA-IN	Кој е твојот знак за повик?	CALL SIGN (знак за повик) ²	KOL SA-IN (знак за повик)	Мојот знак за повик е (знак за повик)
FOLLOW	FOL-LO	Следи ме	WILCO	VILL-KO	Разбирам Ја почитувам наредбата
DESCEND	DEE-SEND	Спушти се за слетување	CAN NOT ⁴	KANN NOTT	Не сум во можност да ја почитувам наредбата
YOU LAND	YOU LAAND	Слетај на овој аеродром	REPEAT ⁴ AM LOST	REE-PEET AM LOSST	Повтори ја инструкцијата Непозната положба
PROCEED	PRO-SEED	Можеш да се приближиш	MAYDAY	MAYDAY	Јас сум во тревога
			HIJACK ³	HI-JACK	Јас сум грабнат
			LAND Барам да слетам на (име на место)	LAAND (име на место)	Барам да слетам на (име на место)
			DESCEND	DEE-SEND	Барам да слетам

1. Во втората колона слоговите кои треба да се акцентираат се поцртани.

2. Бараниот знак за повик кој се бара е оној кој се користи во радиотелефонски комуникации со единиците на службите за воздушен сообраќај и оној кој одговара на идентификацијата на воздухопловот во планот за летање.

3. Условите може секогаш да не дозволуваат употреба на фразата „HIJACK“ или употребата на оваа фраза може да не биде препорачлива за употреба.

4. Фразите CAN NOT и REPEAT се користат во овој контекст повеќе отколку вообичаените фрази UNABLE и SAY AGAIN, со цел да се олесни разбирањето.

4.1.4 Визуелни сигнали воздух-воздух

Примена

4.1.4.1 Бидејќи е важно за безбедноста на летот сите визуелни сигнали кои се применуваат во случај на пресретнување кои треба да се применат само во краен случај се правилно применети и разбрани од цивилните и воените воздухоплови во светот, Советот на меѓународната организација за цивилно воздухопловство, при донесување на визуелните сигнали 4.1.4.2 и 4.1.4.3, ги обврза земјите потписнички да гарантираат дека тие ќе бидат строго почитувани од нивните државни воздухоплови.

Сигнали кои се користат во случај на пресретнување

4.1.4.2 Сигнали кои ги даваат воздухопловите кои пресретнуваат и одговори од воздухопловот кој се пресретнува:

Серии	Сигнали од воздухопловот КОЈ ПРЕСРЕТНУВА	Значење	Одговори од воздухопловот КОЈ СЕ ПРЕСРЕТНУВА	Значење
1	ДЕЊЕ или НОКЕ – нишање на воздухопловот и трепкање на навигациските светла во неправилни интервали (и светла за слетување во случај на хеликоптер) од позиција малку погоре и понапред, а нормално лево од воздухопловот кој се пресретнува (или десно доколку воздухопловот кој се пресретнува е хеликоптер) и, по распознавање на сигналот, мало отстапување од патеката, нормално налево (или надесно во случај на хеликоптер) во посакуваниот правец. Забелешка 1. – Метеоролошките услови или теренот може да бараат воздухопловот кој пресретнува да ги повтори позициите и насоките на вртење надени горе во Серија 1. Забелешка 2. – Доколку воздухопловот кој се пресретнува не е во состојба да го следи воздухопловот кој пресретнува тогаш вторниот воздухоплов прави серија од прелетувања и го замишува воздухопловот секогаш кога ќе помине покрај воздухопловот кој се пресретнува.	Вие сте пресретнати Следи ме.	ДЕЊЕ или НОКЕ – Нишање на воздухопловот, трепкање на навигациските светла во неправилни интервали и следење. Забелешка. – Дополнителната активност која треба да ја преземе воздухопловот кој се пресретнува е опишана во Анекс 2, Поглавје 3, 3.8.	Разбира м, ќе ја почитувам наредбата.
2	ДЕЊЕ или НОКЕ – Мансар со ненадејно бегане од воздухопловот кој се пресретнува кој се состои од качување и вртење од 90 степени или повеќе без преминување на линијата за летање на воздухопловот кој се пресретнува.	Можеш да се приближиш.	ДЕЊЕ или НОКЕ – Нишање на воздухопловот.	Разбира м, ќе ја почитувам наредбата.
3	ДЕЊЕ или НОКЕ – Спуштање на опремата за слетување (доколку ја има), палење на светлата за слетување и надлетување на пистата која ќе се користи или, доколку воздухопловот кој се пресретнува е хеликоптер, надлетување на местото за слетување. Во случај на хеликоптери, хеликоптерот кој се пресретнува се приближува и лебди близу до местото на слетување.	Слетај на овој аеродром.	ДЕЊЕ или НОКЕ – Спуштање на опремата за слетување (доколку ја има), палење на светлата за слетување и следење на воздухопловот кој пресретнува и, доколку, по надлетување на пистата која ќе се користи или местото за слетување за хеликоптер, слетувањето се смета за безбедно, се продолжува со слетувањето.	Разбира м, ќе ја почитувам наредбата.

Сигнали кои ги дава воздухопловот кои се пресретнуваат и одговори од воздухопловот кој пресретнува:

Серии	Сигнали од воздухопловот КОЈ ПРЕСРЕТНУВА	Значење	Одговори од воздухопловот КОЈ СЕ ПРЕСРЕТНУВА	Значење
4	ДЕЊЕ или НОКЕ – Дигање на опремата за слетување (доколку ја има) и трепкање на светлата за слетување при поминување покрај пистата која ќе се користи или местото за слетување за хеликоптер на височина која надминува 300 м (1000 стапки), но не надминува 600 м (2000 стапки) (во случај на хеликоптер на височина поголема од 50 м (170 стапки), но помала од 100 м (330 стапки)) над нивото на аеродромот, и се продолжува со кружење на пистата која ќе се користи или местото за слетување за хеликоптер. Доколку не може да се запалат светлата за слетување, се палат кои било други светла.	Одредениот аеродром е несоодветен.	ДЕЊЕ или НОКЕ – Доколку е пожелно воздухопловот кој се пресретнува да го следи воздухопловот кој пресретнува до друг аеродром, воздухопловот кој пресретнува ја дига опремата за слетување (доколку ја има) и ги употребува сигналите од Серија 1 кои се однесуваат за воздухопловот кој пресретнува. Ако е пожелно да се ослободи воздухопловот кој се пресретнува, воздухопловот кој пресретнува ги користи сигналите од Серија 2 кои се однесуваат за воздухопловот кој пресретнува.	Разбира м, следи ме. Разбира м, можеш да се приближиш.
5	ДЕЊЕ или НОКЕ – Правилно палење и гасење на сите расположливи светла, но така што да се разликува од трепкање на светлата.	Не можам да ги почитувам инструкциите.	ДЕЊЕ или НОКЕ – Се користат сигнали од Серија 2 наменети за воздухопловот кој пресретнува.	Разбира м.
6	ДЕЊЕ или НОКЕ – Неправилно трепкање на сите расположливи светла.	Во тревога.	ДЕЊЕ или НОКЕ – Се користат сигнали од Серија 2 наменети за воздухопловот кој пресретнува.	Разбира м.

4.1.5 Комуникации воздух-земја

Забелешка. - Види исто така 4.1.3.5 и 4.1.6.1.

Употреба на канал за итни случаи

4.1.5.1 Каналот за итни случаи (121.5 MHz) се користи само за вистински итни случаи општо нагласено, како што следува:

а) за да се обезбеди јасен канал помеѓу воздухопловот во тревога или итен случај и земјената станица кога вообичаените канали се користат за други воздухоплови;

б) за да се обезбеди VHF комуникациски канал помеѓу воздухоплови и аеродроми, кои вообичаено не се користат од меѓународни авиосервиси, при појава на итен случај;

ѓ) за да се обезбеди заеднички VHF канал за комуникација помеѓу цивилниот воздухоплов и воздухопловот кој пресретнува или единиците за контрола на пресретнување и помеѓу цивилен воздухоплов или воздухоплов кој пресретнува и единиците на услугите за воздушен сообраќај во случај на пресретнување на цивилен воздухоплов.

4.1.5.2 Фреквенцијата од 121.5 MHz им е достапна на единиците за контрола на пресретнување, доколку е неопходно за целите наведени во 4.1.5.1 ѓ).

4.1.5.3 Воздухоплови кои летаат преку океани, или кои летаат над одредени простори за кои е потребно да се носи радиоопрема за спасување или радиофар за лоцирање на итен случај – воздухоплов (ELBA), постојано ја следат VHF фреквенцијата од 121.5 MHz за итни случаи, освен за оние периоди кога воздухопловот врши комуникации на други VHF канали или кога ограничувањата за опремата во воздухопловот или обврските во пилотската кабина не дозволуваат истовремено следење на два канала.

4.1.5.3.1 Воздухопловите постојано ја пратат фреквенцијата 121.5 MHz за итни случаи во простори или правци каде постои можност од пресретнување на воздухоплов или каде има опасни ситуации, а добиено е дозвола од соодветниот надлежен орган.

4.1.5.3.2 Воздухоплови кои летаат на други простори кои не се споменати во 4.1.5.3 и 4.1.5.3.1 ја пратат фреквенцијата 121.5 MHz за итни случаи до степен до кога е возможно.

Опрема за комуникација за меѓународни комерцијални авиони

4.1.5.4 Еден воздухоплов се опремува со опрема за радиокомуникација која може:

а) да врши двонасочна комуникација поради аеродромска контрола;

б) да прима метеоролошки информации во секое време при летањето;

в) да врши двонасочна комуникација во секое време при летањето барем со една воздухопловна станица и со други воздухопловни станици на фреквенции пропишани од

соодветниот надлежен орган.

 # Забелешка. - Барањата од 4.1.5.4 се сметаат за исполнети доколку е можно да се воспостави комуникацијата наведена во истата точка во тек на радиопропагирање кое е вообичаено за тој правец на летање.

4.1.5.4.1 Опремата за радиокомуникација која се бара во согласност со 4.1.5.4 ја обезбедува комуникацијата на воздухопловна фреквенција 121.5 MHz за итни случаи.

Опрема за комуникација за меѓународно општо воздухопловство

4.1.5.5 За еден авион да се управува во согласност со правилата на инструментите за летање дeње или ноќе се опремува со опрема за радиокомуникација. Ваквата опрема може да врши двонасочна комуникација со оние воздухопловни станици и на оние фреквенции пропишани од соодветниот надлежен орган.

Забелешка. - Барањата од 4.1.5.5 се сметаат за исполнети доколку е можно да се воспостави комуникацијата наведена во истата точка во тек на радиопропагирање кое е вообичаено за тој правец на летање.

4.1.5.5.1 Доколку при почитување на 4.1.5.5 се бара поседување на повеќе од една опрема за комуникација, секоја е независна една од друга така што неработењето на едната нема да предизвика неработење на другата.

4.1.5.6 Еден воздухоплов се управува во согласност со правилата за визуелен лет, но како контролиран лет, освен доколку не се иззема од соодветниот надлежен орган, треба да биде опремен со опрема за радиокомуникација способна да врши двонасочна комуникација во секое време при летањето со воздухопловни станици на фреквенции пропишани од соодветниот надлежен орган.

4.1.5.6.1 Еден воздухоплов кој се управува при летање за кое се применуваат одредбите од Анекс 6, Дел II, 6.3.3 или 6.4 или Дел III, Оддел III, 4.3 или 4.4, освен доколку не се иззема од соодветниот надлежен орган, треба да биде опремен со опрема за радиокомуникација способна да врши двонасочна комуникација во секое време при летањето со воздухопловни станици на фреквенции пропишани од соодветниот надлежен орган.

4.1.5.7 Опремата за радиокомуникација која се бара во согласност од 4.1.5.5 до 4.1.5.6.1 ја обезбедува комуникацијата на аеронаутичката фреквенцијата 121.5 MHz за итни случаи.

Опрема за комуникација за единиците за контрола на пресретнување и воздухоплови кои пресретнуваат

4.1.5.8 ... важно е земјите потписнички да ги преземат чекорите за да гарантираат дека:

г) контролните единици за пресретнување и воздухопловот кој пресретнува се опремуваат со радиотелефонска опрема која ги почитува техничките спецификации од Анекс 10, Том I за да можат да комуницираат со воздухопловот кој се пресретнува на фреквенција за итни случаи од 121.5 MHz;

Опрема за комуникација за ATS и други земјени единици

4.1.5.9 Фреквенцијата на 121.5 MHz се обезбедува:

- а) за сите центри за контрола на простор и информативни центри за летови; и
  - б) за контролните кули на аеродромот и контролните канцеларии за пристап кои им служат на меѓународните аеродроми и на меѓународни алтернативни аеродроми; и
  - в) за секоја дополнителна локација одредена од соодветниот надлежен орган на ATS,
- доколку обезбедувањето на таа фреквенција се смета за неопходно за да се гарантира итен прием на повиците за тревога или за да се исполнат целите наведени во 4.1.5.1.

Забелешка.- Доколку две или повеќе од гореспоменатите уреди се колоцирани, обезбедувањето на 121.5 MHz на една од нив ќе ги задоволи барањата.

4.1.5.10 Фреквенцијата 121.5 MHz се обезбедува на други дополнителни локации каде се смета за неопходна за да се гарантира итен прием на повици за тревога или за да се исполнат целите наведени во 4.1.5.1.

4.1.5.10.1 Сите воени контролни единици за пресретнување се опремени со фреквенцијата 121.5 MHz.

4.1.5.11 Каналот за итни случаи постојано се чува во тек на работното време на единиците каде истиот е инсталиран.

4.1.5.12 Каналот за итни случаи се чува на единствен канал на база на едноставно функционирање.

4.1.6 Активност која ја преземаат единиците за контрола на пресретнување

Радиокомуникација помеѓу единицата за контрола на пресретнување или воздухопловот кој пресретнува и воздухопловот кој се пресретнува

4.1.6.1 Кога се врши пресретнување, единицата за контрола на меѓусебното пресретнување и воздухопловот кој пресретнува:

а) прво се обидуваат да воспостават двонасочна комуникација со воздухопловот кој се пресретнува на заеднички јазик на фреквенцијата 121.5 MHz за итен случај, со користење на знакот за повик „INTERCEPT CONTROL“, „INTERCEPTOR (знак за повик)“ и „INTERCEPTED AIRCRAFT“; и

б) доколку ова не успее, се обидуваат да воспостават двонасочна комуникација со воздухопловот кој се пресретнува на друга фреквенција или фреквенции кои биле пропишани од соодветниот надлежен орган на ATS, или се обидуваат да воспостават контакт преку соодветните единици на ATS.

Координација помеѓу контролните единици за пресретнување и услужните единици за воздушен сообраќај

4.1.6.2 Важно е да биде воспоставена блиска координација помеѓу една контролна единица за пресретнување и соодветната услужна единица за воздушен сообраќај во тек на сите фази од пресретнувањето на еден воздухоплов кој е, или можеби е цивилен воздухоплов, со цел услужната единица за воздушен сообраќај целосно да се информира за развојот и потребните активности на воздухопловот кој се пресретнува.

4.1.7 Активности кои ги преземаат единиците на ATS во случај на пресретнување

4.1.7.1 Штом една услужна единица за воздушен сообраќај дознае дека се пресретнува воздухоплов на простор кој е нејзина одговорност, таа ги презема следниве чекори кои се соодветни за таков случај:

а) се обидува да воспостави двонасочна комуникација со воздухопловот кој се пресретнува на која било достапна фреквенција, вклучително и фреквенцијата за итни случаи 121.5 MHz, освен доколку истата не била претходно воспоставена;

б) го известува пилотот на воздухопловот кој се пресретнува за меѓусебното пресретнување;

в) воспоставува контакт со контролната единица за пресретнување задржувајќи ја двонасочната комуникација со воздухопловот кој пресретнува и им ги доставува расположливите информации кои се однесуваат на воздухопловот;

г) доколку е потребно пренесува пораки помеѓу воздухопловот кој пресретнува или контролната единица за пресретнување и воздухопловот кој се пресретнува;

д) при тесна соработка со контролната единица за пресретнување ги презема сите потребни чекори за да се гарантира безбедноста на воздухопловот кој се пресретнува; и

ѓ) ги известува единиците на ATS кои работат во региони за информирање на лет, доколку некој воздухоплов залута од овие соседни региони за информирање на лет.

4.1.7.2 Штом една услужна единица за воздушен сообраќај дознае дека се бара од државните органи некој воздухоплов кој се пресретнува да слета на прелетана територија, таа ги презема следниве чекори кои се соодветни за таков случај:

а) го информира пилотот на воздухопловот кој се пресретнува за барањето да слета на одредениот аеродром;

б) му ги доставува на воздухопловот кој се пресретнува сите потребни информации за летот и слетувањето на одредениот аеродром, вклучително и утврдените постапки за пристап до инструменти; и

в) по координација со дадените државни органи, дава дозвола за слетување или инструкции за правецот на летање потребни за воздухопловот да пристапи до одредениот аеродром.

4.1.7.3 Штом една услужна единица за воздушен сообраќај дознае дека се пресретнува воздухоплов на простор кој не е нејзина одговорност, таа ги презема следниве чекори кои се соодветни за таков случај:

а) ја информира единицата на ATS која дава услуги во воздушниот простор каде ќе се случи меѓусебното пресретнување, давајќи ѝ ги на оваа единица расположливите информации кои ќе помогнат во идентификување на воздухопловот и кои ќе побараат од неа да ги преземе активностите во согласност со 4.1.7.1; и

б) пренесува пораки помеѓу воздухопловот кој се пресретнува и соодветната единица на ATS, контролната единица за пресретнување или воздухопловот кој пресретнува.

4.2 ДОСТАПНОСТ НА ИНФОРМАЦИИ

4.2.1 Ширење на информации во воздухопловни информативни изданија (AIP)

4.2.1.1 Во Анекс 15 се бара да се вклучи целосен извештај од постапки и визуелни сигнали кои се употребуваат во случај на пресретнување во RAC делот на секој AIP.

4.2.1.2 Примерок од извештајот кој ги содржи моменталните ИКАО одредби без промена се содржи во *Прирачник за воздухопловни информативни услуги* (Док 8126) и примерок од истиот е даден во Анекс В.

4.2.1.3 Особено е важно јасно да се наведат сите национални разлики во ИКАО одредбите, и/или сите дополнителни постапки или сигнали кои се користат.

4.2.1.4 Доколку една земја одлучи да не врши меѓусебни пресретнувања, доволно е да се наведе тоа во AIP.

4.2.1.5 Доколку една земја одреди избрани аеродроми кои ќе се употребуваат во случај да треба воздухопловот кој се пресретнува да слета на прелетана територија, важно е да се дадат детални информации за овие аеродроми во AIP и да бидат посебно споменати во делот кој се однесува на пресретнување.

4.2.2 Информации кои се носат во воздухопловот

4.2.2.1 Анекс 6, Дел I и Дел III, Оддел II пропишува дека поради меѓународен комерцијален воздушен транспорт, еден прирачник за управување, кој може да биде објавен во неколку делови кои се однесуваат на специфични аспекти од управувањето, содржи барем:

а) постапки, како што е пропишано во 4.1.3 за пилоти кои управуваат со воздухопловот кој се пресретнува; и

б) визуелни сигнали кои ги употребуваат воздухопловот кој се пресретнува и кој пресретнува, како што е споменато во 4.1.4.

4.2.2.2 Анекс 6, Дел II и Дел III, Оддел III, кои се однесуваат на општи информации за авионско управување, наведува дека сите воздухоплови во тек на сите летови ги носат гореспомнатите информации од 4.2.2.1 а) и б).

4.2.2.3 Примери за флеш карти кои може да ги користат пилотите се покажани во Додаток Г.

4.2.2.4 За летови кои се вршат во близина на простор каде постои ризик од пресретнување, достапни илустрации од ознаките на воздухопловот кој пресретнува од дадена земја се носат во цивилниот воздухоплов.

4.2.2.5 За летови кои се вршат во близина ограничени или забранети зони или други зони каде непланиран упад може да резултира со пресретнување, и/или барање за слетување на прелетана територија, соодветни табели за информирање на аеродромот за пристап кој веројатно ќе се користи се носат во воздухопловот.

4.2.2.6 Пилотите кои пресретнуваат се опремени со илустрации од ознаки за националност и регистрација кои се наоѓаат на воздухопловот кој врши редовни летови во, или во непосредна близина на територија на нивната земја. Управувачите доставуваат информации за различните ознаки и патписи на државниот воздухоплов кој се користи за пресретнување употребен од екипаж за цивилни летови.

ДОДАТОК А

ПОТЕКЛО НА МАТЕРИЈАЛ КОЈ ПРОИЗЛЕГУВА ОД ИКАО ДОКУМЕНТИ

<i>Став или забелешка означена со симболот „#“</i>	<i>Документ</i>	<i>Упатување на изворот</i>	<i>Статус</i>
1.1.1	Анекс 2	3.8, Забелешка	Забелешка
1.1.2	Анекс 11	2.21.1	Забелешка
	PANS-RAC	Дел III, 18	Забелешка
2.1	Вообичаена пракса	Член 3 (а)	Вообичаена пракса
2.2	Вообичаена пракса	Член 3 (б)	Вообичаена пракса
2.3	Анекс 2	3.8.1	Стандард
2.4	Анекс 2	3.8.1, Забелешка	Забелешка
2.5	Анекс 2	Додаток 2, 1.1	Стандард
2.6	Анекс 2	Додаток 2, 1.2	Стандард
2.7	Анекс 2	Додаток 2, 1.3	Стандард
2.8	Анекс 2	Прилог А, 2.2	Специјална препорака
2.9	Анекс 2	Прилог А, 2.3	Специјална препорака
3.1.2.1	Анекс 2	3.3.1.2.1	Стандард
3.1.2.2	Анекс 2	3.3.1.2.1, Забелешка	Забелешка
3.1.2.4	Анекс 11	2.15.3.1	Стандард
3.1.3.1	Анекс 2	3.6.5.1	Стандард
3.1.3.3	Анекс 10 Том II	5.2.2.1.1.1	Стандард
3.1.3.4	Анекс 10, Том II	5.2.2.1.1.2	Стандард
3.1.3.4.1	Анекс 10, Том II	5.2.2.1.1.3	Препорачана пракса
3.1.3.5	Анекс 2	3.6.3	Стандард
3.1.3.5	Анекс 2	3.6.3, Забелешка	Забелешка
3.1.3.7	Анекс 2	4.8	Стандард
3.1.3.8	Анекс 2	5.3.2	Стандард
3.1.3.9	Анекс 2	5.3.3	Стандард
3.1.3.10	Анекс 2	5.3.3, Забелешка	Забелешка
3.1.4.1	PANS	Дел VII, 1.1	PANS
3.1.4.2	PANS	Дел VII, 1.2	PANS
3.1.4.3	PANS	Дел VII, 1.3	PANS
3.1.4.4	PANS	Дел VII, 1.4	PANS

A-2

Прирачник за пресретнување на цивилни воздухоплови

Стой или забелешка означена со
симболот „#“

Стой или забелешка означена со симболот „#“	Документ	Упатување на изворот	Статус
3.1.4.5	PANS-RAC	Дел VII, 2.1	PANS
3.1.4.6	PANS-RAC	Дел VII, 3.2.1	PANS
3.1.4.7	PANS-RAC	Дел VII, 3.2.2	PANS
3.1.4.8	PANS-RAC	Дел VII, 3.2.3	PANS
3.1.4.8.1	PANS-RAC	Дел VII, 3.2.3.1	PANS
3.1.4.8.2	PANS-RAC	Дел VII, 3.2.3.2	PANS
3.1.4.9	PANS-RAC	Дел VII, 3.2.4	PANS
3.1.4.10	PANS-RAC	Дел VII, 3.2.5	PANS
3.1.4.11	PANS-RAC	Дел VII, 3.2.6	PANS
3.1.4.12	PANS-RAC	Дел VII, 3.2.7	PANS
3.1.4.13	PANS-RAC	Дел VII, 3.2.8	PANS
3.1.4.13.1	PANS-RAC	Дел X, 2.7.2	PANS
3.1.4.14	PANS-RAC	Дел VII, 3.2.9	PANS
3.1.4.15	PANS-RAC	Дел VII, 3.2.10	PANS
3.1.4.16	PANS-RAC	Дел VII, 3.2.11	PANS
3.1.4.17	PANS-RAC	Дел VII, 3.2.12	PANS
3.1.4.18	PANS-RAC	Дел VII, 3.2.13	PANS
3.1.4.19	PANS-RAC	Дел VII, 3.2.14	PANS
3.1.5.1	PANS	Дел VIII, 4.2.2.2.1	PANS
3.1.5.2	PANS	Дел VIII, 4.2.2.2.2	PANS
3.1.5.3	PANS	Дел VIII, 4.2.2.2.3	PANS
3.1.5.4	PANS	Дел VIII, 4.2.2.2.4	PANS
3.1.5.5	PANS	Дел VIII, 4.2.2.2.5	PANS
3.1.5.6	PANS	Дел VIII, 4.2.3.2.1	PANS
3.1.5.7	PANS	Дел VIII, 4.2.3.2.2	PANS
3.1.5.8	PANS	Дел VIII, 4.2.3.2.3	PANS
3.1.5.9	PANS	Дел VIII, 4.2.3.2.4	PANS
3.1.5.10	PANS	Дел VIII, 4.2.3.2.5	PANS
3.1.5.11	PANS	Дел VIII, 4.2.2.6.1	PANS
3.1.5.12	PANS	Дел VIII, 4.2.2.6.2	PANS
3.1.5.14	PANS	Дел VIII, 4.2.3.3.1	PANS
3.1.5.15	PANS	Дел VIII, 4.2.3.3.2	PANS
3.1.5.16	PANS	Дел VIII, 4.2.3.3.3	PANS
3.1.6, Забелешка	Анекс 11	6.2, Забелешка	Забелешка
3.1.6.1	Анекс 11	6.2.1.1.1	Стандард
3.1.6.2	Анекс 11	6.2.1.1.2	Стандард
3.1.6.3	Анекс 11	6.2.1.3.1	Стандард
3.1.6.4	Анекс 11	6.2.1.3.3	Препорачана пракса
3.1.6.5	Анекс 11	6.2.1.3.4	Препорачана пракса
3.1.6.6	Анекс 11	6.2.1.3.7	Стандард
3.1.6.7	Анекс 11	6.2.2.1	Стандард
3.1.6.7.1	Анекс 11	6.2.2.1.1	Стандард
3.1.6.7.2	Анекс 11	6.2.2.1.2	Стандард
3.1.6.7.2.1	Анекс 11	6.2.2.1.3	Стандард
3.1.6.7.2.2	Анекс 11	6.2.2.1.4	Препорачана пракса
3.1.6.8	Анекс 11	6.2.2.2	Препорачана пракса
3.1.6.9	Анекс 11	6.2.2.3	Препорачана пракса

Додаток А

А-3

*Став или забелешка означена со
симболот „#“*

	<i>Документ</i>	<i>Упатување на изворот</i>	<i>Статус</i>
3.1.6.10	Анекс 11	6.2.2.4	Препорачана пракса
3.1.6.11	Анекс 11	6.2.2.5	Препорачана пракса
3.1.6.12	Анекс 11	6.2.3	Препорачана пракса
3.1.7.1	Анекс 11	2.15.1	Препорачана пракса
3.1.7.2	Анекс 11	2.15.2	Препорачана пракса
3.1.7.3	Анекс 11	2.15.3	Препорачана пракса
3.1.7.3.1	Анекс 11	2.15.3.1	Препорачана пракса
3.1.7.3.2	Анекс 11	2.15.3.2	Препорачана пракса
3.1.8, Забелешка	Анекс 11	6.2, Забелешка	Забелешка
3.1.8.1	Анекс 11	6.2.1.2.1	Стандард
3.1.8.2	Анекс 11	6.2.1.2.2	Стандард
3.1.8.3	Анекс 11	6.2.1.2.3	Стандард
3.1.8.4	Анекс 11	6.2.1.3.1	Стандард
3.1.8.5	Анекс 11	6.2.1.3.3	Препорачана пракса
3.1.8.6	Анекс 11	6.2.1.3.4	Препорачана пракса
3.1.8.7	Анекс 11	6.2.1.3.5	Стандард
3.1.8.8	Анекс 11	6.2.1.3.7	Стандард
3.1.8.9	Анекс 11	6.2.3	Препорачана пракса
3.1.9.1	Анекс 11	2.21.1.2	Стандард
	PANS-RAC	Дел III, 18.2	PANS
3.1.9.2	Анекс 11	2.21.1.2.1	Стандард
	PANS-RAC	Дел III, 18.2.1	PANS
3.1.10.1	PANS-RAC	Дел X, 1.5.1.3	PANS
3.1.10.2	PANS-RAC	Дел X, 1.5.1.3.1	PANS
3.1.10.3	PANS-RAC	Дел X, 1.5.1.3.2	PANS
3.1.10.4	PANS-RAC	Дел X, 1.5.1.4	PANS
3.1.10.5	PANS-RAC	Дел X, 1.5.1.4.1	PANS
3.1.10.6	PANS-RAC	Дел X, 1.5.2.1	PANS
3.1.10.7	PANS-RAC	Дел X, 1.5.2.2	PANS
3.1.10.9	PANS-RAC	Дел X, 1.4.1	PANS
3.1.10.9.1	PANS-RAC	Дел X, 1.4.1.1	PANS
3.1.10.9.2	PANS-RAC	Дел X, 1.4.1.2	PANS
3.1.10.9.3	PANS-RAC	Дел X, 1.4.1.3	PANS
3.1.10.10	PANS-RAC	Дел X, 1.4.2	PANS
3.1.10.11	PANS-RAC	Дел X, 1.4.3	PANS
3.1.10.12	Анекс 10, Том I	Дел I, 2.5.4.2.1	Стандард
3.1.10.13	Анекс 10, Том I	Дел I, 2.5.4.2.2	Стандард
3.1.10.14	Анекс 10, Том I	Дел I, 2.5.4.2.3	Стандард
3.1.10.15	Анекс 10, Том I	Дел I, 2.5.4.3	Стандард
3.1.10.16	Анекс 10, —	Дел I, 2.5.4.4	Препорачана пракса

A-4

Прирачник за пресретнување на цивилни воздухоплови

Став или забелешка означена со
симболот „#“

Символ	Документ	Упатување на изворот	Статус
3.1.10.17	Анекс 10, Том I	Дел I, 2.5.4.5	Стандард
3.1.10.18	PANS-OPS	Том I, Дел VIII, Воведна забелешка	PANS
3.1.10.19	PANS-OPS	Том I, Дел VIII, 1.1.1	PANS
3.1.10.21	PANS-OPS	Том I, Дел VIII, 1.1.2	PANS
3.1.10.22	PANS-OPS	Том I, Дел VIII, 1.1.3	PANS
3.1.10.23	PANS-OPS	Том I, Дел VIII, 1.2	PANS
3.1.10.24	PANS-OPS	Том I, Дел VIII, 1.1.4	PANS
3.1.10.25	PANS-OPS	Том I, Дел VIII, 1.1.5	PANS
3.1.10.26	PANS-OPS	Том I, Дел VIII, 1.1.6	PANS
3.1.10.27	PANS-OPS	Том I, Дел VIII, 1.1.7	PANS
3.1.10.29.1	PANS-OPS	Том I, Дел VIII, 1.3.1	PANS
3.1.10.29.2	PANS-OPS	Том I, Дел VIII, 1.3.2	PANS
3.1.10.30.1	PANS-OPS	Том I, Дел VIII, 1.4	PANS
3.1.10.31.1	PANS-OPS	Том I, Дел VIII, 1.5.1	PANS
3.1.10.31.2	PANS-OPS	Том I, Дел VIII, 1.5.2	PANS
3.2.2.1	Анекс 2	5.1.1	Стандард
3.2.2.2	Анекс 6	Дел I, 7.2.1 Дел III, Оддел II, 5.2.1	Стандард
3.2.2.3	Анекс 6	Дел II, 7.2.1; Дел III, Оддел III, 5.2.1	Стандард
3.2.3.1	Анекс 2	3.6.2.1.1	Стандард
3.2.3.2	Анекс 2	3.6.2.1.3	Стандард
3.2.3.3	Анекс 2	3.6.2.2	Стандард
3.2.4.1	Анекс 2	3.1.9	Стандард
3.2.5.1	Анекс 11 PANS-RAC	2.21.1.1 Дел III, 18.1	Стандард PANS
3.2.5.1.1	Анекс 11 PANS-RAC	2.21.1.1.1 Дел III, 18.1.1	Стандард PANS
3.2.5.1.2	Анекс 11 PANS-RAC	2.21.1.1.2 Дел III, 18.1.2	Стандард PANS
3.2.5.2	PANS-RAC	Дел X, 2.1.1	PANS
3.2.5.3	PANS-RAC	Дел X, 2.6.1	PANS
3.2.5.4	PANS-RAC	Дел X, 2.6.2	PANS
3.2.5.5	PANS-RAC	Дел X, 2.6.3	PANS
3.2.5.6	PANS-RAC	Дел X, 5.1.1	PANS
3.2.6.1	Анекс 11	2.15.3.2	Стандард
3.2.6.3	Анекс 2	Додаток 1, 3	Стандард
3.3.1.4	Анекс 15	Додаток 1, 5.5	Стандард
3.3.2.1	Анекс 15	5.1.1	Стандард
3.3.2.2	Анекс 15	5.1.1.1	Стандард

Додаток А

А-5

Став или забелешка означена со симболот „#“

	<i>Документ</i>	<i>Упатување на изворот</i>	<i>Статус</i>
3.3.2.3.1	Анекс 15	Додаток 3, Дел 1, 1. 1.1	Стандард
3.3.2.3.2	Анекс 15	Додаток 3, Дел 2, 2, 2.5	Стандард
4.1.1.2	Анекс 2	Прилог А, 2.3	Специјална препорака
4.1.1.3	Анекс 2	Прилог А, 3.1	Специјална препорака
4.1.2.1	Анекс 2	Прилог А, 3.2	Специјална препорака
4.1.2.2	Анекс 2	Прилог А, 3.3.1	Специјална препорака
4.1.2.3	Анекс 2	Прилог А, 3.4	Специјална препорака
4.1.2.12	Анекс 2	Прилог А, 4.1	Специјална препорака
4.1.2.13	Анекс 2	Прилог А, 4.2	Специјална препорака
4.1.2.17	Анекс 2	Прилог А, 4.3	Специјална препорака
4.1.2.18	Анекс 2	Прилог А, 4.4	Специјална препорака
4.1.2.19	Анекс 2	Прилог А, 4.5	Специјална препорака
4.1.3.1	Анекс 2	3.8.2	Стандард
4.1.3.2	Анекс 2	Додаток 2, 2.1	Стандард
4.1.3.3	Анекс 2	Додаток 2, 2.2	Стандард
4.1.3.4	Анекс 2	Додаток 2, 2.3	Стандард
4.1.3.5	Анекс 2	Додаток 2, 3.1	Стандард
4.1.4.1	Анекс 2	3.8.1, Забелешка	Забелешка
4.1.4.2	Анекс 2	Додаток 1, 2.1	Стандард
4.1.4.3	Анекс 2	Додаток 1, 2.2	Стандард
4.1.5.1	Анекс 10, Том I	Дел II, 4.1.3.1.1	Стандард
4.1.5.2	Анекс 10, Том I	Дел II, 4.1.3.1.3	Стандард
4.1.5.3	Анекс 10, Том II	5.2.2.1.1.1	Стандард
4.1.5.3.1	Анекс 10, Том II	5.2.2.1.1.2	Стандард
4.1.5.3.2	Анекс 10, Том II	5.2.2.1.1.3	Препорачана пракса
4.1.5.4	Анекс 6	Дел I, 7.1.1; Дел III, Оддел II, 5.1.1	Стандард
4.1.5.4.1	Анекс 6	Дел I, 7.1.2; Дел III, Оддел II, 5.1.2	Стандард
4.1.5.5	Анекс 6	Дел II, 7.1.1; Дел III, Оддел III, 5.1.1	Стандард
4.1.5.5.1	Анекс 6	Дел II, 7.1.1.1; Дел III, Оддел III, 5.1.2	Стандард
4.1.5.6	Анекс 6	Дел II, 7.1.2; Дел III, Оддел III, 5.1.3	Стандард
4.1.5.6.1	Анекс 6	Дел II, 7.1.2.1; Дел III, Оддел III, 5.1.4	Стандард

А-6

*Прирачник за пресретнување на цивилни воздухоплови**Став или забелешка означена со симболот „#“*

	<i>Документ</i>	<i>Упатување на изворот</i>	<i>Статус</i>
4.1.5.7	Анекс 6	Дел II, 7.1.3; Дел III, Оддел III, 5.1.5	Стандард Препорачана пракса
4.1.5.8	Анекс 2	Прилог А, 2.3	Специјална препорака
4.1.5.9	Анекс 10, Том I	Дел II, 4.1.3.1.2	Стандард
4.1.5.11	Анекс 10, Том I	Дел II, 4.1.3.1.4	Стандард
4.1.5.12	Анекс 10, Том I	Дел II, 4.1.3.1.5	Стандард
4.1.6.1	Анекс 2	Прилог А, 7.1	
4.1.6.2	Анекс 2	Прилог А, 9	Специјална препорака
4.1.7.1	Анекс 11 PANS-RAC	2.21.2.1 Дел III, 19.1	Стандард PANS
4.1.7.3	Анекс 11 PANS-RAC	2.21.2.2 Дел II, 19.2	Стандард PANS

ДОДАТОК Б**МОДЕЛ ОПЕРАТИВНО-СПОГОДБЕНО ПИСМО
СКЛУЧЕНО ПОМЕЃУ (ЕДИНИЦА НА АТС) И (ВОЕНА ЕДИНИЦА)****1. ВОВЕД****1.1 Реален датум****1.1.1**

Ова Спогодбено писмо започнува да важи од _____.

1.2 Цел

1.2. Целта на ова Спогодбено писмо е да воспостави координативни постапки за размена на информации помеѓу (единицата на АТС) и (воената единица), кои се однесуваат на летови на цивилни воздухоплови кои летаат на АТС патеки во просторот наведен во Додаток 1. Целта на ова Спогодбено писмо е да постигне идентификација на воздухоплови кои скринале од нивната пропишана патека за летање, а со тоа да се елиминира или да се намали потребата од примена на пресретнување, а следствено на тоа и ризикот што тоа го носи.

1.3 Опсег

1.3. Постапките содржани во ова Спогодбено писмо ги дополнуваат или подобруваат одредбите пропишани во ИКАО документ 9433 во однос на пресретнување на цивилни воздухоплови и се однесува на летовите наведени во претходниот стан.

2. ПОСТАПКИ ЗА КООРДИНАЦИЈА**2.1 Размена на информации****2.1.1 Од (воената единица) до (единицата на АТС)**

2.1.1.1 (Воената единица) ја известува (единицата на АТС) доколку се забележува приближување на неидентификуван воздухоплов или доколку навлегол во просторот содржан во Додаток 1 од ова Спогодбено писмо.

2.1.2 Од (единицата на АТС) до (воената единица)

2.1.2.1 Информациите кои ги доставува (единицата на АТС) до (воената единица) во однос на летови во правците на АТС за просторот наведен во Додаток 1 од ова Спогодбено писмо вклучуваат:

B-2

а) идентитет на воздухопловот;

б) доделена SSR шифра (доколку ја има);

в) ниво на лет; и

г) проценето време на поминување за меѓусебно договорена точка.

2.1.2.2

Доколку (единицата на АТС) стане свесна за залутаниот воздухоплов:

Прирачник за пресретнување на цивилни воздухоплови

B-2

Прирачник за пресретнување на цивилни воздухоплови

а) идентитет на воздухопловот;

б) доделена SSR шифра (доколку ја има);

в) ниво на лет; и

г) проценето време на поминување за меѓусебно договорена точка.

2.1.2.2 Доколку (единицата на ATS) стане свесна за залутаниот воздухоплов:

а) ако не е позната позицијата на воздухопловот, таа ја известува (воената единица), доставувајќи ѝ релевантен план за летот и други податоци за залутаниот воздухоплов; и

б) ако е утврдена позицијата на воздухопловот, ѝ ги доставува на (воената единица), доколку е потребно, важните информации кои се однесуваат на залутаниот воздухоплов и дадените совети/инструкции.

2.1.2.3 Доколку (единицата на ATS) дознае дека некој неидентификуван воздухоплов е во или во близина на критичните области наведени во Додаток 1 од ова Спогодбено писмо, таа ја известува (воената единица), исто како кога идентитетот на воздухопловот е утврден.

2.1.2.4 Доколку (единицата на ATS) дознае дека еден воздухоплов е пресретнат:

а) во просторот кој е во нејзина одговорност:

1) таа воспоставува контакт со (контролната единица за пресретнување) задржувајќи ја двонасочната комуникација со воздухопловот кој се пресретнува и ги доставува сите расположливи информации кои се однесуваат на воздухопловот; и

2) доколку е потребно таа препраќа пораки помеѓу воздухопловот кој пресретнува или (контролната единица за пресретнување) и воздухопловот кој се пресретнува; и

б) надвор од просторот на нејзина одговорност, таа ја информира, според потребите, (воената единица), доставувајќи ѝ ги сите расположливи информации кои се однесуваат на воздухопловот и преземените мерки за координација.

3. УРЕДИ ЗА КОМУНИКАЦИЈА

3.1 *Комуникација помеѓу (единицата на ATS) и (воената единица)*

3.1.1 За да се овозможи ефикасно исполнување на координативните постапки, вклучените единици ги користат или ги инсталираат уредите за комуникација наведени во Додаток 2 од ова Спогодбено писмо. Овие уреди дозволуваат воспоставување на комуникација, во рок од 15 секунди, со директен говор кој се употребува за конференциска комуникација, со автоматско снимање.

3.2 *Канал за итни случаи (121.5 MHz)*

3.2.1 За комуникација помеѓу цивилен и/или пресретнат воздухоплов и (единицата на ATS) и (единицата за контрола на пресретнување) се користи фреквенцијата 121.5 MHz.

Додаток Б

B-3

4. РЕВИЗИИ

4.1 Ова Спогодбено писмо се ревидира кога постапките кои се содржат во него или во неговите додатоци се променети со измените на ICAO Стандардите, дополнителните постапки и регионалните планови, или кога вклучените единици наложиле употреба на нови уреди. Во случај на нови уреди и/или измена на постојните уреди, единицата која го започнала ова е одговорна за започнување постапка; во сите други случаи, таа единица ги предлага важните измени.

4.2 Доколку измените влијаат само на информациите дадени во додатоците, новите ревидирани додатоци се вметнуваат во ова Спогодбено писмо за да бидат ефикасни од датумот кој ќе биде заеднички договорен.

5. ПРЕОДНИ ОДРЕДБИ

Од ефективниот датум споменат во 1.1, координираните постапки кои се однесуваат на размена на информации опишани во ова Спогодбено писмо ги заменуваат сите други постапки кои се применувале со заеднички договор помеѓу (единицата на ATS) и (воената единица).

B-4

Прирачник за пресретнување на цивилни воздухоплови

**МОДЕЛ ОПЕРАТИВНО-СПОГОДБЕНО ПИСМО
СКЛУЧЕНО ПОМЕЃУ (ЕДИНИЦА НА ATS) И (ВОЕНА ЕДИНИЦА)**

Додаток 1

1. Специфичен воздушен простор или зони кои се покриваат се:

2. ATS правци кои се покриваат се:

Додаток 2

1. Потребни уреди за комуникација:

ДОДАТОК В

ПРИМЕРОК ИСКАЗИ ЗА ПОСТАПКИ И ВИЗУЕЛНИ СИГНАЛИ КОИ СЕ ВКЛУЧУВААТ ВО ВОЗДУХОПЛОВНИТЕ ИНФОРМАТИВНИ ИЗДАНИЈА

AIP .....

RAC 8-1

<u>ПОСТАПКИ ЗА ПРЕСРЕТНУВАЊЕ</u>		
Следниве постапки и визуелни сигнали се применуваат на територијата и територијалните води ..... во случај на пресретнување* на воздухоплов.		
1. Еден воздухоплов кој се пресретнува од друг воздухоплов веднаш:		
а) ги следи инструкциите кои ги дава воздухопловот кој пресретнува, интерпретирајќи и одговарајќи на визуелните сигнали во согласност со спецификациите на страниците RAC 8-2 и RAC 8-3;		
б) ја известува, доколку е возможно, соодветната услужна единица за воздушен сообраќај;		
в) се обидува да воспостави радиоконтакт со воздухопловот кој пресретнува, или со соодветната контролна единица за пресретнување, со правено општ повик на фреквенцијата за итни случаи 121.5 MHz, со кажување на идентитетот на воздухопловот кој се пресретнува и природата на летот, а доколку не е воспоставен никаков контакт и доколку е возможно, се повторува овој повик на фреквенцијата за итни случаи 243 MHz;		
г) доколку е опремен со SSR транспондер, го избира модалитетот А, шифра 7700, доколку не е поинаку наведено од соодветната услужна единица за воздушен сообраќај.		
2. Доколку е воспоставен радиоконтакт за време на пресретнувањето, но не е возможна комуникација на заснички јазик, се прават напори да се дадат инструкции, да се разберат инструкциите и важните информации со употреба на фрази и искази од следнава табела и со пренесување на секоја фраза двапати:		
Фраза	Изговор ¹	Значење
CALL SIGN	<u>KOL SA-IN</u>	Мојот знак за повик е (знак за повик)
(знак за повик ²)	(знак за повик)	
WILCO	<u>VILL-KO</u>	Разбирам. Ја почитувам наредбата
CAN NOT	<u>KANN NOTT</u>	Не сум во можност да ја почитувам наредбата
REPEAT	<u>REE-PEET</u>	Повтори ја инструкцијата
AM LOST	<u>AM LOSST</u>	Непозната положба
MAYDAY	<u>MAYDAY</u>	Јас сум во тревога
HIJACK	<u>HI-JACK</u>	Јас сум грабнат
LAND (име на местото)	<u>LAAND</u> (име на местото)	Барам да слетам на (име на местото)
DESCEND	<u>DEE SEND</u>	Барам да слетам
2.1 Следниве фрази ги користи воздухопловот кој пресретнува и ги пренесува двапати во случаите опишани во претходниот став:		
Фраза	Изговор ¹	Значење
CALL SIGN	<u>KOL SA-IN</u>	Кој е твојот знак за повик-
FOLLOW	<u>FOL-LOW</u>	Следи ме
DESCEND	<u>DEE-SEND</u>	Спушти се за слетување
YOU LAND	<u>YOU LAAND</u>	Слетај на овој аеродром
PROCEED	<u>PRO-SEED</u>	Можеш да се приближиш
3. Доколку инструкциите примени преку радио од кој било извор се спротивставуваат со оние дадени од воздухопловот кој пресретнува преку визуелни сигнали, воздухопловот кој се пресретнува веднаш бара разјаснување а продолжува да ги следи визуелните инструкции дадени од воздухопловот кој пресретнува.		
4. Доколку инструкциите примени преку радио од кој било извор се спротивставуваат со оние дадени од воздухопловот кој пресретнува преку радио, воздухопловот кој се пресретнува веднаш бара разјаснување, а продолжува да ги следи радионструкциите дадени од воздухопловот кој пресретнува.		
5. Визуелните сигнали се објаснети во табелата на страниците RAC 8-2 и RAC 8-3.		
* Зборот „пресретнување“ во овој контекст не подразбира давање услуга за пресретнување и следење, по барање, за воздухоплов во тревога, во согласност со Прирачникот за барање и спасување (Док 7333).		
1. Словите кои треба да се нагласат се пошртани.		
2. Бараниот знак за повик кој се бара е оној кој се користи во радиотелефонски комуникации со услужните единици за воздушен сообраќај и оној кој одговара на идентификацијата на воздухопловот во планот за летање.		
3. Условите може секогаш да не дозволуваат употреба на фразата „HIJACK“ или употребата на оваа фраза може да не биде препорачлива за употреба.		

(Име на властен издавач)

19 октомври 1989 год.

C-1

C-2

Прирачник за пресретнување на цивили воздухоплови

RAC 8-2

AIP: . . . . .

Сигнали кои ги дава воздухопловот кој пресретнува и одговори од воздухопловот кој се пресретнува

Серија	Сигнали од воздухопловот КОЈ ПРЕСРЕТНУВА	Значење	Одговори од воздухопловот КОЈ СЕ ПРЕСРЕТНУВА	Значење
1	<p>ДЕЊЕ или НОКЕ – нишање на воздухопловот и трепкање на навигациските светла во неправилни интервали (и светла за слетување во случај на хеликоптер) од позиција малку погоре и понапред, а нормално лево од воздухопловот кој се пресретнува (или десно доколку воздухопловот кој се пресретнува е хеликоптер) и, по расположување на сигналот, мало отстапување од патеката, нормално налево (или надесно во случај на хеликоптер) во поседувањот правец.</p> <p>Забелешка 1. – Метеоролошките услови или теренот може да бараат воздухопловот кој пресретнува да ги повтори позициите и насоките на вртење дадени горе во Серија 1.</p> <p>Забелешка 2. – Доколку воздухопловот кој се пресретнува не е во состојба да го следи воздухопловот кој пресретнува тогаш вториот воздухоплов прави серија од претувања и го замишува воздухопловот сепкогаш кога ќе помине покрај воздухопловот кој се пресретнува.</p>	<p>Вие сте пресретнати. Следи ме.</p>	<p>ДЕЊЕ или НОКЕ – нишање на воздухопловот, трепкање на навигациските светла во неправилни интервали и следење.</p> <p>Забелешка. Дополнителната активност која треба да ја преземе воздухопловот кој се пресретнува е опишана во Анекс 2, Поглавје 3.3.8.</p>	<p>Разбирам, ќе ја почитувам наредбата</p>
2	<p>ДЕЊЕ или НОКЕ – маневар со мендајно брзање од воздухопловот кој се пресретнува кој се состои од качување и вртење од 90 степени или повеќе без преминување на диверџа за летање на воздухопловот кој се пресретнува.</p>	<p>Можеш да се приближиш</p>	<p>ДЕЊЕ или НОКЕ – Нишање на воздухопловот</p>	<p>Разбирам, ќе ја почитувам наредбата.</p>
3	<p>ДЕЊЕ или НОКЕ – Спуштање на опремата за слетување (доколку ја има), павање на светлата за слетување и надлетување на пистата која ќе се користи или, доколку воздухопловот кој се пресретнува е хеликоптер, надлетување на местото за слетување.</p> <p>Во случај на хеликоптери, хеликоптерот кој се пресретнува се приближува, и лебди близу до местото на слетување.</p>	<p>Слетај на овој аеродром.</p>	<p>ДЕЊЕ или НОКЕ – Спуштање на опремата за слетување (доколку ја има), павање на светлата за слетување и следење на воздухопловот кој пресретнува и, доколку, по надлетување на пистата која ќе се користи или местото за слетување за хеликоптер, слетувањето се смета за безбедно, се продолжува со слетувањето.</p>	<p>Разбирам, ќе ја почитувам наредбата.</p>

(даум)
(Име на областа издвач)

Забелешка на издавачот. – Гореспоменатиот текст ќе се појави во ажурираниот Прирачник за воздухопловни информатички услуги (Док. 8126).

Серија	Сигнали од воздухопловот КОЈ СЕ ПРЕСРЕТНУВА	Значење	Одговори од воздухопловот КОЈ ПРЕСРЕТНУВА	Значење
4	ДЕЊЕ или НОКЕ – Дигање на опремата за слетување (доколку ја има) и трепкање на светлата за слетување при поминување над пистата која ќе се користи или местото за слетување за хеликоптер на височина која надминува 300м (1000 стапки) но не надминува 600 м (2000 стапки) (во случај на хеликоптер на височина поголема од 50 м (170 стапки), но помала од 100 м (330 стапки)) над нивото на аеродромот, и се продолжува со кружење на пистата која ќе се користи или местото за слетување за хеликоптер. Доколку не може да се запалат светлата за слетување, се палат кои било други светла.	Одредениот аеродром е несоодветен. Не можам да ги почитувам инструкциите.	ДЕЊЕ или НОКЕ – Доколку е пожелно воздухопловот кој се пресретнува да го следи воздухопловот кој пресретнува до друг аеродром, воздухопловот кој пресретнува ја дига опремата за слетување (доколку ја има) и ги употребува сигналите од Серија 1 кои се однесуваат за воздухопловот кој пресретнува. Ако е пожелно да се ослободи воздухопловот кој се пресретнува, воздухопловот кој пресретнува ги користи сигналите од Серија 2 кои се однесуваат за воздухопловот кој пресретнува. ДЕЊЕ или НОКЕ – Се користат сигналите од Серија 2 наменети за воздухопловот кој пресретнува.	Разбирам, следи ме. Разбирам, можеш да се приближиш. Разбирам.
5			ДЕЊЕ или НОКЕ – Се користат сигналите од Серија 2 наменети за воздухопловот кој пресретнува.	
6	ДЕЊЕ или НОКЕ – Правилно палење и гасење на сите расположливи светла во така што да се разликува од трепкање на светлата. ДЕЊЕ или НОКЕ – Неправилно трепкање на сите расположливи светла.	Во тревога.		Разбирам.

Забелешка на издавачот. – Гореспоменатиот текст ќе се појави во ажурираниот Прирачник за воздухопловни информативни услуги (Док. 8126).

Сопт. 1/11/01

ДОДАТОК Г

ПРИМЕРИ НА ФЛЕШ КАРТИ КОИ ГИ УПОТРЕБУВААТ ПИЛОТИТЕ ВО СЛУЧАЈ НА ПРЕСРЕТНУВАЊЕ

РЕСТО

ПОСТАПКИ ЗА ПРЕСРЕТНУВАЊЕ			
	Фраза	Изговор	Значење
1. Следи ги инструкциите кои ги дава воздухопловот кој пресретнува и одговарај на дадените визуелни сигнали.	WILCO	<u>WILL-KO</u>	Разбирам Ја почитувам наредбата
2. Извести ја соодветната услужна единица за воздушен сообраќај.	CAN NOT ја почитувам	<u>KANN NOT</u>	Не сум во можност да
3. Обиди се да воспоставиш радиокомуникација со воздухопловот кој пресретнува или со соодветната контролна единица за пресретнување на фреквенцијата 121.5 MHz. Доколку не е воспоставен контакт повтори го повикот на фреквенцијата 243 MHz.	REPEAT инструкцијата	<u>REE-PEET</u>	Повтори ја
4. Доколку воздухопловот е опремен со SSR транспондер, избери го Модалитетот А, Шифра 7700.	AMLOST	AMLOST	Непозната положба
	MAYDAY	MAYDAY	Јас сум во тревога
	HIJACK	<u>HI-JACK</u>	Јас сум грабнат
5. Ако е воспоставен радиоконтакт со воздухопловот кој пресретнува но комуникацијата не може да се врши на заеднички јазик, обиди се да ги пренесеш важните информации и да ги разбереш инструкциите со употреба на следниве фрази и изговори:	LAND (име на место)	LAND (име на место)	Барам да слетам на (име на место)
	DESCEND	<u>DEE SEND</u>	Барам да слетам
6. Доколку инструкциите примени преку радио од кој било извор се спротивставуваат со оние дадени од воздухопловот кој пресретнува преку визуелни сигнали или преку радио, веднаш барај разјаснување, а продолжи да ги следиш визуелните или радиоинструкции дадени од воздухопловот кој пресретнува.			

D-2

Прирачник за пресретнување на цивилин воздухлопови

VERSO

ВИЗУЕЛНИ СИГНАЛИ ЗА ПРЕСРЕТНУВАЊЕ				
Бр.	Сигнали од воздухлоповот КОЈ ПРЕСРЕТНУВА	Значење	Одговори од воздухлоповот КОЈ СЕ ПРЕСРЕТНУВА	Значење
1.	ДЕЊЕ – Нишање на крилата од позиција пред и лево од воздухлоповот кој се пресретнува и, по разбирање на сигналот, бавно вртење, обично налево накај посакуваниот правец.	Вие сте пресретнати. Следи ме.	ДЕЊЕ – Нишање на крилата и следење.	Разбирам, ќе ја почитувам наредбата.
	НОКЕ – Исто како претходното, дополнително е, трепкањето на навигациските светла во неправилни интервали.		НОКЕ – Исто како претходното, дополнително е, трепкањето на навигациските светла во неправилни интервали.	
2.	ДЕЊЕ или НОКЕ – Ненадејно бегање кое се состои од свртување со искачување од 90 степени или повеќе.	Можеш да се приближиш	ДЕЊЕ или НОКЕ – Нишање на крилата.	Разбирам, ќе ја почитувам наредбата
3	ДЕЊЕ – Кружење на аеродромот, спуштање на опремата за слетување и надлетување на пистата во правец на слетувањето.	Слетај на овој аеродром	ДЕЊЕ – Се спушта опремата за слетување, се следи воздухлоповот кој пресретнува и, доколку по надлетување на пистата се смета дека е безбедно да се слета, се продолжува со слетување.	Разбирам, ќе ја почитувам наредбата.
Не	Сигнали од воздухлоповот КОЈ СЕ ПРЕСРЕТНУВА	Значење	Сигнали од воздухлоповот КОЈ СЕ ПРЕСРЕТНУВА	Значење
4.	ДЕЊЕ – Дигање на опремата за слетување поминувајќи над пистата за слетување на височина поголема од 300 м (1000 стапки), но не поголема од 600 м (2000 стапки) над нивото на аеродромот и се продолжува со кружење на аеродромот.	Одредени от аеродроме несоодветен	ДЕЊЕ или НОКЕ – Доколку е пожелно воздухлоповот кој се пресретнува да го следи другиот воздухлопов до алтернативен аеродром, се дига опремата за слетување и се користат сигналите од Бр. 1 наменети за воздухлоповот кој пресретнува.	Разбирам, следи ме.
	НОКЕ – Трепкање на светлата за слетување поминувајќи над пистата за слетување и се продолжува со кружење на		Ако се одлучи да се ослободи воздухлоповот, се користат сигналите од Бр. 2 наменети за воздухлоповот кој пресретнува.	Разбирам, следи ме.

	аеродромот. Доколку не може да се запалат светлата за слетување, се палат кои било други светла.			
5.	ДЕЊЕ или НОКЕ – Правилно палење и гасење на сите расположливи светла, но така што да се разликува од трепкање на светлата		ДЕЊЕ или НОКЕ – Се користат сигнали од Бр.2 наменети за Воздухопловот кој пресретнува. Разбирам	Разбирам
6.	ДЕЊЕ или НОКЕ – Неправилно трепкање на сите расположливи светла.	Во тревога.	ДЕЊЕ или НОКЕ – Се користат сигнали од Бр.2 наменети за воздухопловот кој пресретнува.	Разбирам

ВО СЛУЧАЈ НА ПРЕСРЕТНУВАЊЕ ОД ВОЗДУХОПЛОВ

<p>1. ОДГОВАРАЈ НА ВИЗУЕЛНИТЕ СИГНАЛИ И ИНСТРУКЦИИТЕ ОД ВОЗДУХОПЛОТ КОЈ ПРЕСРЕТНУВА.</p> <p>2. ИЗВЕСТИ ГИ СЛУЖБИТЕ ЗА ВОЗДУШЕН СООБРАЌАЈ.</p> <p>3. ОБИДИ СЕ ДА КОНТАКТИРАШ СО ПРЕСРЕТНУВАЧОТ НА 121.5 ИЛИ 243 MHz.</p> <p>4. SSR ТРАНСПОНДЕР НА МОДАЛИТЕТ А ШИФРА 7700.</p> <p>5. АКО РАДИОИНСТРУКЦИИТЕ ОД ДРУГИ ИЗВОРИ СЕ СПРОТИВСТАВУВААТ СО ОНИЕ КОИ ГИ ДАВА ВОЗДУХОПЛОТ КОЈ ПРЕСРЕТНУВА, ПОЧИТУВАЈ ГИ ИНСТРУКЦИИТЕ ОД ВОЗДУХОПЛОТ И БАРАЈ РАЗЈАСНУВАЊЕ.</p> <p>6. АКО ПОСТОЈАТ ЈАЗИЧНИ ПРОБЛЕМИ ВО КОМУНИКАЦИЈАТА ПРЕКУ РАДИО, УПОТРЕБУВАЈ ГИ ДОЛУНАВЕДЕНИТЕ ФРАЗИ:</p>		ВИДИ ЈА СПРОТИВНАТА СТРАНА ЗА ОБЈАСНУВАЊЕ НА ВИЗУЕЛНИТЕ СИГНАЛИ
Фраза	Изговор	Значење
CALL SIGN (знак за повик) WILCO CAN NOT REPEAT AM LOST MAYDAY HIJACK LAND (име на место) DESCEND	<u>KOL SA-IN</u> <u>VILL-KO</u> <u>KANN NOT</u> <u>REE-PEET</u> <u>AM LOSST</u> MAYDAY <u>HI-JACK</u> LAAND <u>DEE-SEND</u>	Мојот знак за повик е (знак за повик) Разбирам/Ќе ја почитувам наредбата Не сум во можност да ја почитувам наредбата Повтори ги инструкциите Непозната положба Јас сум во тревога Јас сум грабнат Барам да слетам на (име на место) Барам да слетам

ВИЗУЕЛНИ СИГНАЛИ			
ОД воздухопловот кој пресретнува	Значење	ТВОЈОТ одговор	Значење
<p>ГИ НИША КРИЛАТА и почнува</p> <p>НОКЕ – Исто, но ги трепка навигациските светла во неправилни интервали.</p>	<p>Вие сте пресретнати Следете ме</p>	<p>ГИ НИША КРИЛАТА – СЛЕДИ.</p> <p>НОКЕ – Исто и трепкај со ТВОИТЕ навигациски светла на сличен начин.</p>	<p>Разбирам. Ја почитувам наредбата.</p>
<p>БЕГА за да се ИСКАЧИ НАГОРЕ.</p>	<p>Можеш да се приближиш</p>	<p>ГИ НИША КРИЛАТА.</p>	<p>Разбирам. Ја почитувам наредбата.</p>
<p>ГО КРУЖИ аеродромот, ЈА СПУШТА ОПРЕМАТА ЗА СЛЕТУВАЊЕ и ЈА ПРЕЛЕТУВА пистата.</p> <p>НОКЕ – Исто, но ги пали светлата за слетување.</p>	<p>Слетај на овој аеродром.</p>	<p>СЛЕДИ ГО пресретнувачот, СПУШТИ ЈА опремата за слетување, ПРОВЕРИ ЈА пистата при прелетување и СЛЕТАЈ доколку пистата изгледа безбедна.</p> <p>НОКЕ - Исто како претходното, дополнително е, палење на светлата за слетување.</p>	<p>Разбирам. Ја почитувам наредбата.</p>
<p>ОД воздухопловот кој се пресретнува</p>	<p>Значење</p>	<p>НИВЕН одговор</p>	<p>Значење</p>
<p>ЈА ДИГА опремата за слетување во тек на прелетување на пистата на височина помеѓу 300 м (1000 стапки) и 500 м (2000 стапки) и ГО КРУЖИ аеродромот.</p> <p>НОКЕ – Исто, но ги пали светлата за слетување или другите расположливи светла.</p>	<p>Одредениот аеродром е несоодветен.</p>	<p>ЈА ДИГА опремата, го повторува ПРЕСРЕТНУВАЊЕТО и сигнализира СЛЕДИ МЕ</p>	<p>Разбирам. Следи ме.</p>
<p>ДЕЊЕ или НОКЕ – Правилно ПАЛЕЊЕ И ГАСНЕЊЕ на сите расположливи светла(Се користи различен начин од вообичаено трепкање на светла.)</p>	<p>Во тревога</p>	<p>ГИ НИША крилата</p>	<p>Разбирам</p>
<p>ДЕЊЕ или НОКЕ – Неправилно ТРЕПКАЊЕ на сите расположливи светла.</p>	<p>Во тревога.</p>	<p>ГИ НИША крилата</p>	<p>Разбирам</p>

231.

Врз основа на член 89 став 3 од Законот за концепции и други видови на јавно приватно партнерство („Службен весник на Република Македонија“ бр. 7/2008, 139/2008, 64/2009 и 52/2010), Владата на Република Македонија, на седницата одржана на 9.1.2012 година, донесе

О Д Л У К А
ЗА ДАВАЊЕ СОГЛАСНОСТ НА ОДЛУКАТА ЗА ИЗМЕНУВАЊЕ НА ОДЛУКАТА ЗА ЗАПОЧНУВАЊЕ НА ПОСТАПКА ЗА ЈАВНО ПРИВАТНО ПАРТНЕРСТВО

Член 1

Со оваа одлука се дава согласност на Одлуката за изменување на Одлуката за започнување на постапка за јавно приватно партнерство, донесена од Управниот одбор на Дирекцијата за технолошки индустриски развојни зони под бр. 02-56/5.

Член 2

Оваа одлука влегува во сила со денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

Бр. 41-59/1
9 јануари 2012 година
Скопје

Претседател на Владата
на Република Македонија
м-р **Никола Груевски**, с.р.

232.

Врз основа на член 49 од Законот за земјоделското земјиште („Службен весник на Република Македонија“ бр.135/2007 и 18/2011), Владата на Република Македонија, на седницата одржана на 20.09.2011 година, донесе

О Д Л У К А
ЗА ДАВАЊЕ НА СОГЛАСНОСТ ЗА ТРАЈНА ПРЕНАМЕНА НА ЗЕМЈОДЕЛСКО ВО ГРАДЕЖНО ЗЕМЈИШТЕ ЗА ДОНЕСУВАЊЕ НА ЛОКАЛНА УРБАНИСТИЧКА ПЛАНСКА ДОКУМЕНТАЦИЈА ВОН НАСЕЛЕНО МЕСТО ЗА ИЗГРАДБА НА ЛЕСНА И НЕЗАГАДУВАЧКА ИНДУСТРИЈА, КО МРАЛИНО, ОПШТИНА ИЛИНДЕН

Член 1

Со оваа одлука се дава согласност на општина Илинден за трајна пренамена на земјоделско во градежно земјиште за донесување на Локална урбанистичка планска документација вон населено место Мралино, за изградба на лесна и загадувачка индустрија, КО Мралино, општина Илинден.

Член 2

Земјоделското земјиште за кое се дава согласност за трајна пренамена, ги има следните катастарски индикации:

Катастарска општина	Имотен лист бр.	Катастарска парцела бр.	Место викано	Катастарска култура	Катастарска класа	Површина	Сопственост
Мралино	515	368/1	Јурија	пасиште	1	12300м ²	Република Македонија-управува ЈП за стопанисување со пасишта
ВКУПНО						12300м ²	

Член 3

Оваа одлука влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

Бр. 51-4980/1
20 септември 2011 година
Скопје

Заменик на претседателот
на Владата на Република
Македонија,
м-р **Владимир Пешевски**, с.р.

233.

Врз основа на член 49 од Законот за земјоделското земјиште („Службен весник на Република Македонија“ бр. 135/2007 и 18/2011), Владата на Република Македонија, на седницата одржана на 20.09.2011 година, донесе

О Д Л У К А
ЗА ДАВАЊЕ СОГЛАСНОСТ ЗА ТРАЈНА ПРЕНАМЕНА НА ЗЕМЈОДЕЛСКО ВО ГРАДЕЖНО ЗЕМЈИШТЕ, ЗА ДОНЕСУВАЊЕ НА УРБАНИСТИЧКИ ПЛАН ВОН НАСЕЛЕНО МЕСТО ЗА ДЕЛ ОД СЕЛО МОКРИЕВО-БЛОК 1 КО МОКРИЕВО, ОПШТИНА НОВО СЕЛО

Член 1

Со оваа одлука се дава согласност на општина Ново Село, за трајна пренамена на земјоделско во градежно земјиште, за донесување на Урбанистички план вон населено место за дел од село Мокриево-Блок 1, КО Мокриево, општина Ново Село.

Член 2

Земјоделското земјиште за кое се дава согласност за трајна пренамена, ги има следните катастарски индикации:

Катастарска општина	Имотен лист бр.	Катастарска парцела бр.	Место викано	Катастарска култура	Катастарска класа	Површина	Сопственост
Мокриево	1738	4614/1	Габерино	пасиште	5	58364м ²	Република Македонија
Мокриево	477	4618	Село	каменар		6145м ²	Република Македонија
Мокриево	1738	4619/1-дел	Габерино	пасиште	5	27083м ²	Република Македонија
Мокриево	1749	2131/2-дел	Габерино	пасиште	5	4010м ²	Република Македонија
Мокриево	546	4623	Габерино	иппа	7	420м ²	Ризов Мине Дочко
Мокриево	546	4624	Габерино	пасиште	5	795м ²	Ризов Мине Дочко
ВКУПНО						96817м ²	

Член 3

Оваа одлука влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

Бр. 51-5042/1
20 септември 2011 година
Скопје

Заменик на претседателот
на Владата на Република
Македонија,
м-р **Владимир Пешевски**, с.р.

234.

Врз основа на член 49 од Законот за земјоделското земјиште („Службен весник на Република Македонија“ бр.135/2007 и 18/2011), Владата на Република Македонија, на седницата одржана на 20.09.2011 година, донесе

О Д Л У К А
ЗА ДАВАЊЕ СОГЛАСНОСТ ЗА ТРАЈНА ПРЕНАМЕНА НА ЗЕМЈОДЕЛСКО ВО ГРАДЕЖНО ЗЕМЈИШТЕ, ЗА ДОНЕСУВАЊЕ НА ЛОКАЛЕН УРБАНИСТИЧКИ ПЛАН ЗА ВОН НАСЕЛЕНО МЕСТО ЗА ИЗГРАДБА НА СТОПАНСКИ КОМПЛЕКС ВО КО ВЕЛЕШТА ОПШТИНА СТРУГА

Член 1

Со оваа одлука се дава согласност за трајна пренамена на земјоделско во градежно за изработка на Урбанистички план вон населено место за изградба на стопански објект, во КО Велешта, општина Струга.

Член 2

Земјоделското земјиште за кое се дава согласност за трајна пренамена, ги има следните катастарски индикации, според прегледот:

239.

Врз основа на член 49 од Законот за земјоделското земјиште („Службен весник на Република Македонија“ бр.135/07 и 18/11), Владата на Република Македонија, на седницата, одржана на ден 9.01.2012 година, донесе

О Д Л У К А

ЗА ДАВАЊЕ НА СОГЛАСНОСТ ЗА ТРАЈНА ПРЕНАМЕНА НА ЗЕМЈОДЕЛСКО ВО ГРАДЕЖНО ЗЕМЈИШТЕ, ЗА ИЗРАБОТКА НА ЛОКАЛНА УРБАНИСТИЧКА ПЛАНСКА ДОКУМЕНТАЦИЈА ЗА ИЗГРАДБА НА МАЛА ХИДРОЕЛЕКТРАНА СО РЕФ. БР. 258, СО ПРОПРАТНИ ОБЈЕКТИ НА ВОДОТЕКОТ НА МАЛА РЕКА, КО БАЗЕРНИК, ОПШТИНА ДЕМИР ХИСАР

Член 1

Со оваа одлука се дава согласност за трајна пренамена на земјоделско во градежно земјиште за изградба на Локална урбанистичка планска документација за изградба на мала хидроелектрана со реф.бр.258, со пропратни објекти на водотекот на Мала Река, КО Базерник, општина Демир Хисар.

Член 2

Земјоделското земјиште за кое се дава согласност за трајна пренамена, ги има следните катастарски индикации:

Катастарска општина	Имотен лист бр.	Катастарска парцела бр.	Место викано	Катастарска култура	Катастарска класа	Површина	Сопственост
Базерник	53	116/2	Село	градина	5	291м ²	Република Македонија-корисник општина Демир Хисар
В К У П Н О						291м ²	

Член 3

Оваа одлука влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

Бр.51-7991/1 - 11
9 јануари 2012 година
Скопје

Заменик на претседателот
на Владата на Република
Македонија,
м-р **Зоран Ставрски**, с.р.

240.

Врз основа на член 49 од Законот за земјоделското земјиште („Службен весник на Република Македонија“ бр.135/2007 и 18/2011), Владата на Република Македонија, на седницата одржана на ден 9.1.2012 година, донесе

О Д Л У К А

ЗА ДАВАЊЕ НА СОГЛАСНОСТ ЗА ТРАЈНА ПРЕНАМЕНА НА ЗЕМЈОДЕЛСКО ВО ГРАДЕЖНО ЗЕМЈИШТЕ, ЗА ОДОБРУВАЊЕ НА ДРЖАВНА УРБАНИСТИЧКА ПЛАНСКА ДОКУМЕНТАЦИЈА ЗА ИЗГРАДБА НА ПРИКЛУЧОК ДВ 110КВ ЗА ТС 110/35/10 КВ ПЕТРОВАЦ (ЧЕТИРИ СТОЛБНИ МЕСТА), КО ПЕТРОВАЦ, ОПШТИНА ПЕТРОВАЦ

Член 1

Со оваа одлука се дава согласност за трајна пренамена на земјоделско во градежно земјиште за одобрување на Државна урбанистичка планска документација за изградба на приклучок ДВ за ТС 110/35/10 кв Петровац (четири столбни места), КО Петровац, општина Петровац.

Член 2

Земјоделското земјиште за кое се дава согласност за трајна пренамена, ги има следните катастарски индикации:

Катастарска општина	Имотен лист бр.	Катастарска парцела бр.	Место викано	Катастарска култура	Катастарска класа	Површина	Сопственост
Петровац	993	118/4	Бавчи	нива	4	4м ²	Тодоровска Јорданка, Стефановска Веса, Петрушевски Никола, Петрушевска Савка, Димовска Марица, Петрушевски Трајче, Петрушевски Борис, Петрушевски Душан, Димонова Гица и Ацевска Стојана
Петровац	853	122/5	Бавчи	нива	5	83м ²	Тодоровиќ Симеон и Максимовска Снежана
Петровац	68	140/2	Бавчи	ливада	4	53м ²	Зелениковски Александар и Зелениковски Марјан
Петровац	682	143/3	Бавчи	нива	4	53м ²	Груевска Нада
Петровац	98	147/3	Бавчи	ливада	4	4м ²	Стојановски Александар
Петровац	554	148/2	Бавчи	ливада	4	77м ²	Кираковски Цветан
Петровац	1064	117/7	Бавчи	ливада	4	6м ²	Петрушевски Сапко
ВКУПНО						280м ²	

Член 3

Оваа одлука влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

Бр. 51-7992/1-11
9 јануари 2012 година
Скопје

Заменик на претседателот
на Владата на Република
Македонија,
м-р **Зоран Ставрски**, с.р.

241.

Врз основа на член 49 од Законот за земјоделското земјиште („Службен весник на Република Македонија“ бр.135/2007 и 18/2011), Владата на Република Македонија, на седницата одржана на 9.01.2012 година, донесе

О Д Л У К А

ЗА ДАВАЊЕ СОГЛАСНОСТ ЗА ТРАЈНА ПРЕНАМЕНА НА ЗЕМЈОДЕЛСКО ВО ГРАДЕЖНО ЗЕМЛИШТЕ, ЗА ДОНЕСУВАЊЕ НА ЛОКАЛНА УРБАНИСТИЧКА ПЛАНСКА ДОКУМЕНТАЦИЈА ЗА ИЗГРАДБА НА ПЕЧАТНИЦА СО АДМИНИСТРАЦИЈА, КО НИКУЉАНЕ, ОПШТИНА СТАРО НАГОРИЧАНЕ

Член 1

Со оваа одлука се дава согласност за трајна пренамена на земјоделско во градежно земјиште за изработка на Локална урбанистичка планска документација за изградба на Печатница со Администрација, КО Никуљане, општина Старо Нагоричане.

Член 2

Земјоделското земјиште за кое се дава согласност за трајна пренамена, ги има следните катастарски индикации:

Катастарска општина	Имотн лист бр.	Катастарска парцела бр.	Место викано	Катастарска култура	Катастарска класа	Површина	Сопственост
Никуљане	420	4353	Трлиште	нива	4	1008м ²	ДПТ Македонска Ризница ДООЕЛ Увоз- Извоз
ВКУПНО						1008м ²	

Член 3

Оваа одлука влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

Бр. 51-7997/1 - 11
9 јануари 2012 година
Скопје

Заменик на претседателот
на Владата на Република
Македонија,
м-р **Зоран Ставрски**, с.р.

242.

Врз основа на член 49 од Законот за земјоделското земјиште (“Службен весник на Република Македонија“ бр.135/2007 и 18/2011), Владата на Република Македонија, на седницата одржана на ден 9.01.2012 година, донесе

ОДЛУКА

ЗА ДАВАЊЕ НА СОГЛАСНОСТ ЗА ТРАЈНА ПРЕНАМЕНА НА ЗЕМЈОДЕЛСКО ВО ГРАДЕЖНО ЗЕМЈИШТЕ, ЗА ДОНЕСУВАЊЕ НА ЛОКАЛНА УРБАНИСТИЧКА ПЛАНСКА ДОКУМЕНТАЦИЈА, ЗА ИЗГРАДБА НА СТОПАНСКИ КОМПЛЕКС СО НАМЕНА Г2-ЛЕСНА И НЕЗАГАДУВАЧКА ИНДУСТРИЈА, КО ОРМАН, ОПШТИНА ГОРЧЕ ПЕТРОВ

Член 1

Со оваа одлука се дава согласност за трајна пренамена на земјоделско во градежно земјиште за донесување на Локална урбанистичка планска документација за изградба на стопански комплекс со намена Г2-лесна и незагадувачка индустрија, КО Орман, општина Горче Петров.

Член 2

Земјоделското земјиште за кое се дава согласност за трајна пренамена, ги има следните катастарски индикации:

Катастарска Општина	Имотен лист	Катастарска парцела бр.	Место викано	Катастарска култура	Катастарска класа	Површина	Сопственост
Орман	699	238/3	Преко јаруга	нива	5	2151 м ²	Друштво за градежништво Симон ДООЕЛ увоз извоз Скопје
Орман	912	239/3	Преко јаруга	нива	5	2658 м ²	Друштво за градежништво Симон ДООЕЛ увоз извоз Скопје
ВКУПНО:						4809 м²	

Член 3

Оваа одлука влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

Бр. 51-7998/1 - 11
9 јануари 2012 година
Скопје

Заменик на претседателот
на Владата на Република
Македонија,
м-р **Зоран Ставрски**, с.р.

243.

Врз основа на член 67 став 1 од Законот за земјоделското земјиште („Службен весник на Република Македонија“ бр.135/2007, 18/2011 и 148/2011), Владата на Република Македонија, на седницата одржана на 9.1.2012 година, донесе

О Д Л У К А
ЗА ДАВАЊЕ СОГЛАСНОСТ ЗА СКЛУЧУВАЊЕ НА
ДОГОВОР ЗА ДОЛГОРОЧЕН ЗАКУП НА ЗЕМЈО-
ДЕЛСКО ЗЕМЈИШТЕ СО НЕПОСРЕДНА СПОГОДБА

Член 1

Со оваа одлука се дава согласност за склучување на договор за долгорочен закуп на земјоделско земјиште со непосредна спогодба со ТДПТУ “ШУКЛЕВ КОМПАНИ“ ДООЕЛ експорт-импорт Гевгелија на вкупна површина под долгогодишен лозов насад од 270300 м² во КО Прдејци по Имотен лист бр.78, КПбр.594, мв.Шумелот, култура лозје, класа 3, површина 8400м², КПбр.633/4, мв.Шумелот, култура лозје, класа 3, површина 18800м², КПбр.633/6, мв.Шумелот, култура лозје, класа 3, површина 9600м², КПбр. 633/8, мв.Шумелот, култура лозје, класа 3, површина 29700м², КПбр.638/1, мв.Шумелот, култура лозје, класа 3, површина 28700м², КПбр.691/1, мв. Шумелот, култура лозје, класа 3, површина 29500м², КПбр.696/3, мв. Шумелот, култура лозје, класа 3, површина 29500м², КПбр.706/2, мв. Шумелот, култура лозје, класа 3, површина 29800м², КПбр.746/3, мв. Шумелот, култура лозје, класа 3, површина 24800м², КПбр.746/5, мв. Шумелот, култура лозје, класа 3, површина 29700м², КПбр.754, мв.Шумелот, култура лозје, класа 3, површина 22800м², КПбр.756, мв.Шумелот, култура лозје, класа 3, површина 20300м², КПбр.758, мв.Шумелот, култура лозје, класа 3, површина 27100м².

Член 2

Договорот за долгорочен закуп на земјоделско земјиште со непосредна спогодба од член 1 од оваа одлука, ќе го потпише министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство, во рок од 30 дена од денот на влегувањето во сила на оваа одлука.

Член 3

Оваа одлука влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

Бр. 51-8290/1-11
9 јануари 2012 година
Скопје

Заменик на претседателот
на Владата на Република
Македонија,
м-р **Зоран Ставрски**, с.р.

244.

Врз основа на член 67 став 1 од Законот за земјоделското земјиште („Службен весник на Република Македонија“ бр.135/2007, 18/2011 и 148/2011), Владата на Република Македонија, на седницата одржана на 9.1.2012 година, донесе

О Д Л У К А
ЗА ДАВАЊЕ СОГЛАСНОСТ ЗА СКЛУЧУВАЊЕ НА
ДОГОВОР ЗА ДОЛГОРОЧЕН ЗАКУП НА ЗЕМЈОДЕЛ-
СКО ЗЕМЈИШТЕ СО НЕПОСРЕДНА СПОГОДБА

Член 1

Со оваа одлука се дава согласност за склучување на договор за долгорочен закуп на земјоделско земјиште со непосредна спогодба со Трговско друштво за земјоделство и лозарство М-6 АГРАР ДООЕЛ - Велес на вкупна површина под долгогодишен лозов насад од

1192618м² во КО Сујаклари по Имотен лист бр.356, КПбр.364, мв. Трло смрдла, култура нива, класа 5, површина 143914м², КП бр. 364, мв. Трло смрдла, култура нива, класа 5, површина 7617м², во КО Сујаклари по Имотен лист бр.57, КП бр.932, мв. Кукчева ричка, култура води, класа/, површина 18180м², КПбр.939, мв. Ливада, култура води, класа/, површина 4279м², во КО Сујаклари по Имотен лист бр.355, КП бр.416, мв. Долги рид, култура лозје, класа 2, површина 757830м², во КО Сујаклари по Имотен лист бр.27, КП бр.381, мв. Дрен дол, култура пасиште, класа 4, површина 1031м², КПбр.382, мв. Дрен дол, култура нива, класа 6, површина 1840м², КП бр.387, мв. Дрен дол, култура пасиште, класа 4, површина 2680м², КП бр.388, мв. Дрен дол, култура пасиште, класа 4, површина 1880м², КПбр.389, мв. Дрен дол, култура нива, класа 6, површина 4740м², КП бр.389, мв. Дрен дол, култура нива, класа 6, површина 721м², КП бр.390, мв. Дрен дол, култура нива, класа 6, површина 5360м², КП бр.391, мв. Дрен дол, култура нива, класа 6, површина 6930м², КП бр.392, мв. Дрен дол, култура пасиште, класа 4, површина 4017м², КП бр.393, мв. Дрен дол, култура нива, класа 6, површина 3440м², КП бр.394, мв. Дрен дол, култура пасиште, класа 4, површина 753м², КП бр.399, мв. Дрен дол, култура нива, класа 6, површина 10654м², КП бр.401, мв. Дрен дол, култура нива, класа 6, површина 2400м², КП бр.402, мв. Дрен дол, култура нива, класа 6, површина 2400м², КП бр.403, мв. Дрен дол, култура пасиште, класа 4, површина 3040м², КП бр.404, мв. Дрен дол, култура нива, класа 6, површина 3080м², КП бр. 405, мв. Дрен дол, култура нива, класа 6, површина 9650м², КП бр.406, мв. Дрен дол, култура пасиште, класа 4, површина 3200м², КП бр.407, мв. Дрен дол, култура пасиште, класа 4, површина 2395м², КП бр.408, мв. Дрен дол, култура нива, класа 6, површина 1425м², КПбр.409, мв.Дрен дол, култура пасиште, класа 4, површина 756м², КП бр.410, мв. Дрен дол, култура нива, класа 6, површина 178м², КП бр.414, мв. Кукчева ричка, култура нива, класа 6, површина 919м², КП бр.414, мв. Кукчева ричка, култура нива, класа 6, површина 760м² и во КО Новачани по Имотен лист бр.33, КП бр.806, мв. Долги рид, култура нива, класа 6, површина 1754м² и КО Новачани по Имотен лист бр.120, КП бр.294, мв. Отовичко, култура лозје, класа 2, површина 185273м².

Член 2

Договорот за долгорочен закуп на земјоделско земјиште со непосредна спогодба од член 1 на оваа одлука, ќе го потпише министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство, во рок од 30 дена од денот на влегувањето во сила на оваа одлука.

Член 3

Оваа одлука влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

Бр.51-8291/1 - 11
9 јануари 2012 година
Скопје

Заменик на претседателот
на Владата на Република
Македонија,
м-р **Зоран Ставрски**, с.р.

245.

Врз основа на член 67 став 1 од Законот за земјоделското земјиште („Службен весник на Република Македонија“ бр. 135/2007, 18/2011 и 148/2011), Владата на Република Македонија, на седницата одржана на 9.1.2012 година, донесе

О Д Л У К А

ЗА ДАВАЊЕ СОГЛАСНОСТ ЗА СКЛУЧУВАЊЕ НА ДОГОВОР ЗА ДОЛГОРОЧЕН ЗАКУП НА ЗЕМЈОДЕЛСКО ЗЕМЈИШТЕ СО НЕПОСРЕДНА СПОГОДБА

Член 1

Со оваа одлука се дава согласност за склучување на договор за долгорочен закуп на земјоделско земјиште со непосредна спогодба со Трговско друштво за земјоделство и лозарство М-6 АГРАР ДООЕЛ – Велес на вкупна површина под долгогодишен лозов насад од 1863778м² во КО Сујаклари по Имотен лист бр.27, КПбр 473/1, мв. Богово крушче, култура нива, класа 3, површина 21333м², КПбр. 473/2, мв.Ливада, култура нива, класа 4, површина 4309м², КПбр.474, мв.Богово крушче, култура нива, класа 3, површина 2920м², во КО Сујаклари по Имотен лист бр.57, КПбр.943, мв.Три даба, култура пат, класа неплодно, површина 5626м², КПбр.944, култура пат, класа неплодно, површина 1676м², КПбр.431, култура пат, класа неплодно, површина 348м², КПбр.966, мв. Конски дол, култура води, класа неплодно, површина 229м², КПбр. 966, мв.Конски дол, култура води, класа неплодно, површина 6528м², во КО Сујаклари по Имотен лист бр.281, КПбр.417/1, мв.Бунар, култура лозје, класа 2, површина 526110м², КПбр.417/1, мв.Бунар, култура лозје, класа 2, површина 56290м², во КО Отовица по Поседовен лист бр.303, КПбр.36/1, мв.Говедарски пат, култура лозје, класа 2, површина 1149961м², во КО Отовица по Поседовен лист бр.32, КПбр.27, мв.Пуплин, култура пат, класанеплодно, површина 1020м², КПбр.31, мв.Пуплин, култура пат, класа неплодно, површина 1370м², КПбр.510, мв.Рамник, култура пат, класа неплодно, површина 605м², КПбр.506, мв. Рамник, култура пат, класа неплодно, површина 3611м², КПбр.507, мв.Пуплин, култура пат, класа неплодно, површина 2929м², КПбр.508, мв.Црвен дос, култура пат, класа неплодно, површина 7926м², КПбр.509, мв.Говедарски пат, култура пат, класа неплодно, површина 3640м², КПбр.511, мв.Копачина, култура пат, класа неплодно, површина 1941м², во КО Отовица по Поседовен лист бр.74, КПбр.21, мв.Рамна, култура пасиште, класа 4, површина 170м², КПбр.29/2, мв. Пуплин, култура нива, класа 5, површина 51013м², КПбр.191, мв.Копачина, култура нива, класа 5, површина 341м², КПбр.189, мв.Копачина, култура нива, класа 5, површина 771м², КПбр.190, мв.Копачина, култура нива, класа 4, површина 1013м² и во КО Отовица по Поседовен лист бр.341, КПбр.43/1, мв. Аџица, култура нива, класа 4, површина 9697м².

Член 2

Договорот за долгорочен закуп на земјоделско земјиште со непосредна спогодба од член 1 од оваа одлука ќе го потпише министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство, во рок од 30 дена од денот на влегувањето во сила на оваа одлука.

Член 3

Оваа одлука влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

Бр. 51-8292/1-11
9 јануари 2012 година
Скопје

Заменик на претседателот
на Владата на Република
Македонија,
м-р **Зоран Ставрски**, с.р.

246.

Врз основа на член 67 став 1 од Законот за земјоделското земјиште („Службен весник на Република Македонија” бр.135/2007, 18/2011 и 148/2011), Владата на Република Македонија, на седницата одржана на 9.01.2012 година, донесе

О Д Л У К А

ЗА ДАВАЊЕ СОГЛАСНОСТ ЗА СКЛУЧУВАЊЕ НА ДОГОВОР ЗА ДОЛГОРОЧЕН ЗАКУП НА ЗЕМЈОДЕЛСКО ЗЕМЈИШТЕ СО НЕПОСРЕДНА СПОГОДБА

Член 1

Со оваа одлука се дава согласност за склучување на договор за долгорочен закуп на земјоделско земјиште со непосредна спогодба со Трговско друштво за земјоделство и лозарство М-6 АГРАР ДООЕЛ Велес на вкупна површина под долгогодишен лозов насад од 1299682м² во КО Велес по Имотен лист бр.10, КПбр.15365, мв.Лаки, култура лозје, класа 2, површина 29425м², КП бр.15366, мв.Лаки, култура пат, класа неплодно , површина 547м², КП бр.15367, мв.Лаки, култура лозје, класа 2, површина 11112м², КП бр.15368, мв.Лаки, култура пат, класа неплодно, површина 702м², КП бр.15369, мв.Лаки, култура лозје, класа 2, површина 9227м², КП бр. 15370, мв.Лаки, култура пат, класа неплодно, површина 592м², КП бр.15371, мв.Лаки, култура лозје, класа 2, површина 7261м², КП бр.15372, мв.Лаки, култура пат, класа неплодно, површина 782м², КП бр.15373, мв.Лаки, култура лозје, класа 2, површина 6419 м², КП бр.15374, мв.Лаки, култура пат, класа неплодно, површина 515м², КП бр.15375, мв. Лаки, култура лозје, класа 2, површина 6503м², КП бр.15376, мв.Лаки, култура пат, класа неплодно, површина 510м², КП бр.15377, мв.Лаки, култура лозје, класа 2, површина 6483м², КП бр.15378, мв.Лаки, култура пат, класа неплодно, површина 495м², КП бр.15379, мв.Лаки, култура лозје, класа 2, површина 6123м², КП бр.15380, мв.Лаки, култура пат, класа неплодно, површина 535м², КП бр.15381, мв.Лаки, култура лозје, класа 2, површина 5763м², КП бр.15382, мв.Лаки, култура пат, класа неплодно, површина 490м², КП бр.15383, мв.Лаки, култура лозје, класа 2, површина 5123м², КП бр.15384, мв.Лаки, култура пат, класа неплодно, површина 370м², КП бр.15385, мв.Лаки, култура лозје, класа 2, површина 4642м², КП бр.15395, мв.Бабуна, култура лозје, класа 4, површина 17017м², КП бр.15396, мв.Бабуна, култура лозје, класа 4, површина 7307м², КП бр. 15397, мв.Бабуна, култура пат, класа неплодно, површина 420м², КП бр.15398, мв.Бабуна, култура лозје, класа 4, површина 3904м², КП бр.15399, мв.Бабуна, култура пат, класа неплодно, површина 180м², КП бр.15400, мв.Бабуна, култура лозје, класа 4, површина 5085м², КП бр.15401, мв.Бабуна, култура пат, класа неплодно, површина 561м², КП бр. 15402, мв.Бабуна, култура лозје, класа 4, површина 9910 м², КП бр.15403, мв. Бабуна, култура пат, класа неплодно, површина 2723м², КП бр.15404, мв.Бабуна, култура лозје, класа 4, површина 17539м², КП бр.15405, мв.Бабуна, култура пат, класа неплодно, површина 710м², КП бр.15406, мв.Бабуна, култура лозје, класа 4, површина 9800 м², КП бр.15407, мв.Бабуна, култура пат, класа неплодно, површина 655 м², КП бр.15408, мв. Бабуна, култура лозје, класа 4, површина 9620м², КП бр.15409, мв.Бабуна, култура пат, класа неплодно, површина 800м², КП бр.15410, мв. Бабуна, култура лозје, класа 4, површина 9879м², КП бр.15411, мв.Бабуна, култура пат, класа неплодно, површина 455м², КП бр.15412, мв.Бабуна, култура лозје, класа 4, површина 6340 м², КПбр.15413, мв. Бабуна, култура

пат, класа неплодно, површина 420м², КП бр.15414, мв.Бабуна, култура лозје, класа 4, површина 5040м², КП бр.15416 мв.Бабуна, култура пат, класа неплодно, површина 1480м², КП бр.15417, мв.Бабуна, култура пат, класа неплодно, површина 3920м², КП бр.15418, мв.Бабуна, култура лозје, класа 4, површина 9899 м², КП бр.15419, мв.Бабуна, култура пат, класа неплодно, површина 690м², КП бр.15420, мв.Бабуна, култура лозје, класа 4, површина 9840м², КП бр.15421, мв.Бабуна, култура пат, класа неплодно, површина 680м², КП бр.15422, мв. Бабуна, култура лозје, класа 4, површина 9919м², КП бр.15423, мв.Бабуна, култура пат, класа неплодно, површина 680 м², КП бр. 15424, мв.Бабуна, култура лозје, класа 4, површина 9680м², КП бр.15425, мв. Бабуна, култура пат, класа неплодно, површина 670м², КП бр.15426, мв.Бабуна, култура лозје, класа 4, површина 9800м², КП бр.15427, мв.Бабуна, култура пат, класа неплодно, површина 670м², КП бр.15428, мв.Бабуна, култура лозје, класа 4, површина 11519 м², КП бр.15429, мв.Бабуна, култура пат, класа неплодно, површина 3461м², КП бр.15430, мв.Бабуна, култура лозје, класа 4, површина 4721м², КП бр.15431, мв.Бабуна, култура пат, класа неплодно, површина 610м², КП бр.15432, мв. Бабуна, култура лозје, класа 4, површина 9563м², КП бр.15433, мв.Бабуна, култура пат, класа неплодно, површина 640 м², КП бр.15434, мв.Бабуна, култура лозје, класа 4, површина 9723м², КП бр.15435, мв.Бабуна, култура пат, класа неплодно, површина 670м², КП бр. 15437, мв.Бабуна, култура пат, класа неплодно, површина 630м², КП бр.15438, мв.Бабуна, култура лозје, класа 4, површина 9723м², КП бр.15439, мв.Бабуна, култура пат, класа неплодно, површина 656м², КП бр.15440, мв.Бабуна, култура лозје, класа 4, површина 9839м², КП бр.15441, мв.Бабуна, култура пат, класа неплодно, површина 3373м², КП бр.15442, мв.Бабуна, култура лозје, класа 4, површина 1520м², КП бр.15443, мв.Бабуна, култура пат, класа неплодно, површина 230м², КП бр.15444, мв.Бабуна, култура лозје, класа 4, површина 3519 м², КП бр.15445, мв.Бабуна, култура пат, класа неплодно, површина 310м², КП бр.15446, мв. Бабуна, култура лозје, класа 4, површина 6241м², КП бр.15447/1, мв.Бабуна, култура пат, класа неплодно, површина 399м², КП бр.15448, мв.Бабуна, култура лозје, класа 4, површина 5753м², КП бр.15449, мв.Бабуна, култура лозје, класа 5, површина 14074м², КП бр.15450, мв.Бабуна, култура пат, класа неплодно, површина 459м², КП бр. 15451, мв.Бабуна, култура лозје, класа 4, површина 88657м², КП бр.15453, мв. Плоча, култура лозје, класа 4, површина 168758м², КП бр.15454, мв.Плоча, култура пат, класа неплодно, површина 510м², КП бр.15455, мв.Плоча, култура пат, класа неплодно, површина 510м², КП бр.15456, мв.Плоча, култура пат, класа неплодно, површина 643м², КП бр.15457/1, мв.Плоча, култура лозје, класа 4, површина 544145м², КП бр.15457/1, мв.Плоча, култура лозје, класа 5, површина 2145м², КП бр.15482, мв.Плоча, култура пат, класа неплодно, површина 479м², КП бр.15483, мв.Плоча, култура лозје, класа 5, површина 7279м², КП бр.15484, мв.Плоча, култура пат, класа неплодно, површина 404м², КП бр.15485, мв.Плоча, култура лозје, класа 5, површина 5667м², КП бр.15486/1, мв. Плоча, култура пат, класа 4, површина 1791м², КП бр.15487, мв.Плоча, култура лозје, класа 5, површина 9503м², КП бр.15488, мв.Плоча, култура пат, класа неплодно, површина 481м², КП бр.15489, мв.Плоча, култура лозје, класа 5, површина 9944м², КП бр.15490, мв.Плоча, култура пат, класа неплодно, површина 627м², КП бр.15491/1, мв. Плоча, култура лозје, класа 5, површина 5782м²,

КП бр.15492/1, мв.Плоча, култура пат, класа неплодно, површина 2687м², КП бр.15493, мв. Плоча, култура пат, класа неплодно, површина 1270м², КП бр.15436, мв.Бабуна, култура лозје, класа 4, површина 9843 м², КП бр.15520, мв.Плоча, култура пат, класа неплодно, површина 300м², во КО Велес по Имотен лист бр.8401, КП бр.15617, мв.Плоча, култура пат, класа неплодно, површина 1962 м², во КО Велес по Имотен лист бр.24504, КП бр.15327, мв.Бабуна, култура пасиште, класа 4, површина 9492м² и во КО Велес по Имотен лист бр.25398, КП бр.15415, мв. Бабуна, култура лозје, класа 4 површина 47737м².

Член 2

Договорот за долгорочен закуп на земјоделско земјиште со непосредна спогодба од член 1 од оваа одлука ќе го потпише министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство, во рок од 30 дена од денот на влегувањето во сила на оваа одлука.

Член 3

Оваа одлука влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во “Службен весник на Република Македонија”.

Бр. 51-8295/1 - 11
9 јануари 2012 година
Скопје

Заменик на претседателот
на Владата на Република
Македонија,
м-р **Зоран Ставрески**, с.р.

247.

Врз основа на член 67 став 1 од Законот за земјоделското земјиште (“Службен весник на Република Македонија” бр.135/2007, 18/2011 и 148/2011), Владата на Република Македонија, на седницата одржана на 9.01. 2012 година, донесе

О Д Л У К А

ЗА ДАВАЊЕ СОГЛАСНОСТ ЗА СКЛУЧУВАЊЕ НА ДОГОВОР ЗА ДОЛГОРОЧЕН ЗАКУП НА ЗЕМЈОДЕЛСКО ЗЕМЈИШТЕ СО НЕПОСРЕДНА СПОГОДБА

Член 1

Со оваа одлука се дава согласност за склучување на договор за долгорочен закуп на земјоделско земјиште со непосредна спогодба со Трговско друштво за земјоделство и лозарство М-6 АГРАР ДООЕЛ Велес на вкупна површина под долгогодишен лозов насад од 566099м² во КО Грнчиште по Имотен лист бр.14, КПбр.2, мв.Веноле, култура лозје, класа 3, површина 29920м², КПбр.2, мв. Веноле, култура лозје, класа 2, површина 23599м², КПбр.2, мв.Веноле, култура лозје, класа 1, површина 79988м², во КО Грнчиште по Имотен лист бр.1, КПбр.3, мв.Веноле, култура пасиште, класа 3, површина 2007м², во КО Црквино по Имотен лист бр. 237, КПбр.91/1, мв.Веноле, култура нива, класа 5, површина 40466м², КПбр.91/2, мв.Веноле, култура лозје, класа 2, површина 356119м², во КО Црквино по Имотен лист бр.94, КПбр.92, мв.Веноле, култура пасиште, класа 4, површина 16119м², КПбр.97, мв.Горна страна, култура, пасиште, класа 4, површина 3267м², во КО Црквино по Имотен лист бр.93, КПбр.95, мв.Горна страна, култура камењар, класа неплодно, површина 910м², КПбр.95, мв.Горна страна, култура пасиште, класа 4, површина 3943м², КПбр. 105, мв.Горна страна, култура пасиште, класа 3, површина 7118м², во КО Црквино по Имотен лист бр.98, КПбр.100, мв.Горна страна, култура води, класа неплодно, површина 394м², во КО Црквино по Имотен лист бр.97,

КПбр.1644, мв. Веноле, култура пат, класа неплодно, површина 1772м², во КО Црквино, по Имотен лист бр.9, КПбр.94, мв.Горна страна, култура пасиште, класа 4, површина 1585м² и во КО Црквино по Имотен лист бр.144, КПбр.96, мв.Горна страна, култура пасиште, класа 4, површина 1199м².

Член 2

Договорот за долгорочен закуп на земјоделско земјиште со непосредна спогодба од член 1 од оваа одлука ќе го потпише министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство, во рок од 30 дена од денот на влегувањето во сила на оваа одлука.

Член 3

Оваа одлука влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

Бр. 51-8296/1 - 11
9 јануари 2012 година
Скопје

Заменик на претседателот
на Владата на Република
Македонија,
м-р **Зоран Ставрски**, с.р.

248.

Врз основа на член 67 став 1 од Законот за земјоделско земјиште („Службен весник на Република Македонија“ бр.135/07, 18/11 и 148/11), Владата на Република Македонија, на седницата, одржана на 9.01.2012 година, донесе

О Д Л У К А

ЗА ДАВАЊЕ СОГЛАСНОСТ ЗА СКЛУЧУВАЊЕ НА ДОГОВОР ЗА ДОЛГОРОЧЕН ЗАКУП НА ЗЕМЈОДЕЛСКО ЗЕМЈИШТЕ СО НЕПОСРЕДНА СПОГОДБА

Член 1

Со оваа одлука се дава согласност за склучување на договор за долгорочен закуп на земјоделско земјиште со непосредна спогодба со ТДПТУ “ШУКЛЕВ КОМПАНИ” ДООЕЛ експорт - импорт Гевгелија на вкупна површина под долгогодишен лозов насад од 834544 м² во КО Прдејци по Имотен лист бр.78, КПбр.610/2, мв.Шумелот, култура лозје, класа 3, површина 28800м², КПбр.633/1, мв.Шумелот, култура лозје, класа 3, површина 17600м², КПбр.633/2, мв.Шумелот, култура лозје, класа 3, површина 21400м², КПбр.633/3, мв.Шумелот, култура лозје, класа 3, површина 16300м², КПбр.688/1, мв. Шумелот, култура лозје, класа 3, површина 29500м², КПбр.688/2, мв.Шумелот, култура лозје, класа 3, површина 29700м², КПбр.688/3, мв. Шумелот, култура лозје, класа 3, површина 22300м², КПбр.688/6, мв.Шумелот, култура лозје, класа 3, површина 27700м², КПбр.694/3, мв. Шумелот, култура лозје, класа 3, површина 22600м², КПбр.697/2, мв.Шумелот, култура лозје, класа 3, површина 29500м², КПбр.699/1, мв.Шумелот, култура лозје, класа 3, површина 19500м², КПбр.699/2, мв.Шумелот, култура лозје, класа 3, површина 29500м², КПбр.699/3, мв.Шумелот, култура лозје, класа 3, површина 16800м², КПбр.701/4, мв. Шумелот, култура лозје, класа 3, површина 14100м², КПбр.703/3/2, мв. Шумелот, култура лозје, класа 3, површина 8500м², КПбр.747/3, мв.Шумелот, култура лозје, класа 3, површина 33700м², КПбр.752/1, мв.Шумелот, култура лозје, класа 3, површина 19800м², КПбр.763, мв.Шумелот, култура лозје, класа 3, површина 27100м², КПбр.766/1, мв.Шумелот, култура лозје, класа 3, површина 29700м², КПбр.823/1, мв.Шумелот, култура лозје, класа 3, површина 26800м², КПбр.847/3, мв.Шумелот, култура лозје, класа 3, површина 16800м², КПбр.858, мв.Шумелот, култура лозје, класа 3, површина 27100м², КПбр.860/1, мв.Шумелот, култура лозје, класа 3, површина 27100м², КПбр.862/1, мв. Шумелот, култура лозје, класа 3, површина 27200м², КПбр.862/3, мв.Шумелот, култура лозје, класа 3, површина 9944м², КПбр.862/4, мв.Шумелот, култура лозје, класа 3, површина 17300м²,КПбр.863/1, мв.Шумелот, култура лозје, класа 3, површина 19800м², КПбр.863/4, мв.Шумелот, култура лозје, класа 3, површина 33700м², КПбр.865/1, мв.Шумелот, култура лозје, класа 3, површина 24700м², КПбр.866/2, мв.Шумелот, култура лозје, класа 3, површина 14800м², КПбр.866/4, мв.Шумелот, култура лозје, класа 3, површина 9000м², КПбр.867/1, мв.Шумелот, култура лозје, класа 3, површина 18800м², КПбр.867/1, мв.Шумелот, култура лозје, класа 3, површина 29800м², КПбр.867/3, мв.Шумелот, култура лозје, класа 3, површина 29800м², КПбр.867/6, мв. Шумелот, култура лозје, класа 3, површина 33700м², КПбр.862/2, мв.Шумелот, култура лозје, класа 3, површина 23700м², КПбр.843/1, мв.Шумелот, култура лозје, класа 3, површина 24300м².

Член 2

Договорот за долгорочен закуп на земјоделско земјиште со непосредна спогодба од член 1 од оваа одлука, ќе го потпише министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство, во рок од 30 дена од денот на влегувањето во сила на оваа одлука.

Член 3

Оваа одлука влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во “Службен весник на Република Македонија“.

Бр.51-8297/1 - 11
9 јануари 2012 година
Скопје

Заменик на претседателот
на Владата на Република
Македонија,
м-р **Зоран Ставрски**, с.р.

249.

Врз основа на член 67 став 1 од Законот за земјоделско земјиште („Службен весник на Република Македонија“ бр.135/2007, 18/2011 и 148/2011), Владата на Република Македонија, на седницата одржана на 9.01.2012 година, донесе

О Д Л У К А

ЗА ДАВАЊЕ СОГЛАСНОСТ ЗА СКЛУЧУВАЊЕ НА ДОГОВОР ЗА ДОЛГОРОЧЕН ЗАКУП НА ЗЕМЈОДЕЛСКО ЗЕМЈИШТЕ СО НЕПОСРЕДНА СПОГОДБА

Член 1

Со оваа одлука се дава согласност за склучување на договор за долгорочен закуп на земјоделско земјиште со непосредна спогодба со Друштво за земјоделско производство, трговија и услуги “ЕМИТА ТРЕЈД“ ДООЕЛ с.Ваташа - Кавадарци, на вкупна површина под долгогодишен лозов насад од 491872м² во КО Сопот по Имотен лист бр.180, КПбр.701, мв.Лепово, култура лозје, класа 2, површина 22033м², КПбр.800, мв.Свети Јован, култура нива, класа 3, површина 100м², КПбр.1000, мв.Попаша, култура лозје, класа 3, површина 8997м², во КО Сопот по Имотен лист бр.182, КПбр.469/5, мв.Лепово, култура лозје, класа 1, површина 23627м², КПбр.474, мв.Лепово, култура лозје, класа 1, површина 24568м², КПбр.692, мв.Свети Јован, култура лозје, класа 2, површина 7116м², КПбр.696, мв.Попаша, култура лозје, класа 2, површина 9798 м², КПбр.697/1, мв.Попаша, култура лозје, класа 1, површина 8492м², КП бр. 697/3, мв. Попаша, култура лозје, класа 4, површина 9347м², КПбр.702/2, мв. Лепово, култура неплодно, класа неплодно, површина 1783м², КПбр.703, мв.Лепово, култура лозје, класа 1, површина 14175м², КПбр.704, мв.Лепово, култура шума, класа 4, површина 2779м², КПбр.723, мв.Лепово, култура

лозје, класа 1, површина 25276м², КПбр.730, мв.Лепово, култура лозје, класа 1, површина 19678 м², КПбр.735, мв. Лепово, култура лозје, класа 1, површина 20304м², КПбр.740, мв.Лепово, култура лозје, класа 1, површина 19602м², КПбр.748, мв.Лепово, култура лозје, класа 1, површина 17203м², КП бр.750, мв. Лепово, култура лозје, класа 1, површина 24912м², КПбр.755, мв.Лепово, култура лозје, класа 1, површина 24578м², КПбр.757, мв.Лепово, култура нива, класа 1, површина 24828 м², КПбр.775, мв. Лепово, култура нива, класа 1, површина 20470м², КПбр.782, мв.Лепово, култура нива, класа 4, површина 2724м², КПбр.783, мв.Лепово, култура нива, класа 3, површина 4381м², КПбр.784, мв.Лепово, култура нива, класа 3, површина 3730м², КПбр.785, мв.Лепово, култура нива, класа 3, површина 4450м², КПбр.786, мв.Лепово, култура нива, класа 3, површина 7373 м², КПбр.787, мв.Лепово, култура нива, класа 3, површина 6091м², КПбр.789, мв.Свети Јован, култура нива, класа 3, површина 4027м², КПбр.801, мв.Свети Јован, култура нива, класа 3, површина 2525м², КПбр.802, мв.Свети Јован, култура нива, класа 4, површина 20221м², КПбр.802, мв.Свети Јован, култура нива, класа 3, површина 6960м², КПбр.804, мв.Свети Јован, култура нива, класа 3, површина 3769м², КПбр.805, мв.Свети Јован, култура нива, класа 3, површина 3929м², КПбр.823, мв.Свети Јован, култура нива, класа 4, површина 5309м², КПбр.824, мв.Свети Јован, култура нива, класа 4, површина 2238м², КПбр.825, мв.Свети Јован, култура лозје, класа 2, површина 1392м², КПбр.826, мв.Свети Јован, култура лозје, класа 2, површина 1682м², КПбр.827, мв.Свети Јован, култура лозје, класа 2, површина 4371м², КПбр.828, мв.Свети Јован, култура лозје, класа 2, површина 5152м², КПбр.829, мв.Свети Јован, култура лозје, класа 2, површина 9563м², КПбр.830, мв.Свети Јован, култура лозје, класа 2, површина 10557м², КПбр.992, мв. Пасмандојле, култура лозје, класа 3, површина 1799м², КПбр.993, мв.Пасмандојле, култура лозје, класа 3, површина 1899м², КПбр.994, мв.Пасман дојле, култура лозје, класа 3, површина 3068м², КПбр.995, мв.Пас мандојле, култура лозје, класа 3, површина 2768м², КПбр.996, мв. Пасмандојле, култура лозје, класа 3, површина 2848м², КПбр.997, мв. Пасмандојле, култура лозје, класа 3, површина 4677м², КПбр.999, мв.Пасмандојле, култура лозје, класа 3, површина 2958м², КПбр.1001, мв. Попаша, култура лозје, класа 3, површина 3354м², КПбр.1002, мв.Попаша, култура лозје, класа 3, површина 24.30м², КПбр.1003, мв.Попаша, култура лозје, класа 3, површина 1607м², КП бр.1004, мв.Попаша, култура лозје, класа 3, површина 452 м², КПбр.1005, мв. Попаша, култура лозје, класа 3, површина 100м², во КО Сопот по Имотен лист бр.971, КПбр.698, мв.Попаша, култура нива, класа 4, површина 3038м², КПбр.699, мв.Попаша, култура нива, класа 4, површина 20764 м².

Член 2

Договорот за долгорочен закуп на земјоделско земјиште со непосредна спогодба од член 1 од оваа одлука, ќе го потпише министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство, во рок од 30 дена од денот на влегувањето во сила на оваа одлука.

Член 3

Оваа одлука влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

Бр. 51-8298/1 - 11
9 јануари 2012 година
Скопје

Заменик на претседателот
на Владата на Република
Македонија,
м-р **Зоран Ставрски**, с.р.

250.

Врз основа на член 67 став 1 од Законот за земјоделско земјиште („Службен весник на Република Македонија“ бр. 135/2007, 18/2011 и 148/2011), Владата на Република Македонија, на седницата, одржана на 9.1.2012 година, донесе

О Д Л У К А

ЗА ДАВАЊЕ СОГЛАСНОСТ ЗА СКЛУЧУВАЊЕ НА ДОГОВОР ЗА ДОЛГОРОЧЕН ЗАКУП НА ЗЕМЈОДЕЛСКО ЗЕМЈИШТЕ СО НЕПОСРЕДНА СПОГОДБА

Член 1

Со оваа одлука се дава согласност за склучување на договор за долгорочен закуп на земјоделско земјиште со непосредна спогодба со Друштво за земјоделско производство, трговија и услуги „ЕМИТА ТРЕЈД“ ДООЕЛ с. Ваташа, Кавадарци, на вкупна површина под долгородишен лозов насад од 498610м² во КО Сопот по Имотен лист бр. 180, КП бр. 434, м.в. „Лазарица“, култура лозје, класа 4, површина 5740 м², КП бр. 436, м.в. „Лазарица“, култура лозје, класа 4, површина 7515 м², КП бр. 441, м.в. „Лазарица“, култура лозје, класа 4, површина 4265 м², КП бр. 445/2, м.в. „Лазарица“, култура лозје, класа 4, површина 10149 м², КП бр. 551/1, м.в. „Посмандојле“, култура нива, класа 5, површина 40913 м², во КО Сопот по Имотен лист бр. 182, КП бр. 435, м.в. „Лазарица“, култура лозје, класа 4, површина 5008 м², КП бр. 437, м.в. „Лазарица“, култура лозје, класа 4, површина 4004 м², КП бр. 438, м.в. „Лазарица“, култура лозје, класа 4, површина 4104 м², КП бр. 439, м.в. „Лазарица“, култура лозје, класа 4, површина 20810 м², КП бр. 442, м.в. „Лазарица“, култура лозје, класа 4, површина 3763 м², КП бр. 443, м.в. „Лазарица“, култура лозје, класа 4, површина 2348 м², КП бр. 444, м.в. „Лазарица“, култура лозје, класа 4, површина 2860 м², КП бр. 445/1, м.в. „Лазарица“, култура лозје, класа 4, површина 9356 м², КП бр. 486, м.в. „Лепово“, култура лозје, класа 1, површина 17900 м², КП бр. 489, м.в. „Лепово“, култура лозје, класа 1, површина 18941 м², КП бр. 501, м.в. „Лепово“, култура лозје, класа 1, површина 22446 м², КП бр. 502, м.в. „Лепово“, култура лозје, класа 1, површина 22.26 м², КП бр. 503, м.в. „Лепово“, култура лозје, класа 1, површина 23667 м², КП бр. 504, м.в. „Лепово“, култура лозје, класа 1, површина 222 26 м², КП бр. 515, м.в. „Лепово“, култура лозје, класа 1, површина 19922 м², КП бр. 516, м.в. „Лепово“, култура лозје, класа 1, површина 20123 м², КП бр. 518, м.в. „Лепово“, култура лозје, класа 1, површина 19622 м², КП бр. 545, м.в. „Лепово“, култура лозје, класа 1, површина 22446 м², КП бр. 549, м.в. „Лепово“, култура лозје, класа 1, површина 16899 м², КП бр. 551/2, м.в. „Пасмандојле“, култура нива, класа 4, површина 15797 м², КП бр. 552, м.в. „Вршник“, култура лозје, класа 3, површина 361 54 м², КП бр. 566, м.в. „Пасмандојле“, култура лозје, класа 2, површина 3880 м², КП бр. 567, м.в. „Пасмандојле“, култура лозје, класа 2, површина 1950 м², КП бр.569, м.в. „Лазарица“, култура лозје, класа 2, површина 23695 м², КП бр.570, м.в. „Вршник“, култура нива, класа 6, површина 1760 м², КП бр. 570, м.в. „Вршник“, култура нива, класа 5, површина 6659 м², КП бр. 571, м.в. „Пасмандојле“, култура нива, класа 6, површина 1200 м², КП бр. 571, м.в. „Пасмандојле“, култура нива, класа 5, површина 12997 м², КП бр.572, м.в. „Вршник“, култура нива, класа 5, површина 12997 м², КП бр. 573, м.в. „Пасмандојле“, култура лозје, класа 2, површина 16616 м², КП бр. 574, м.в. „Пасмандојле“, култура лозје, класа 2, површина 15978 м², КП бр. 693, м.в. „Пасмандојле“, култура лозје, класа 2, површина 5094 м², КП бр. 998, м.в. „Пасмандојле“, култура лозје, класа 3, површина 2758 м².

Член 2

Договорот за долгорочен закуп на земјоделско земјиште со непосредна спогодба од член 1 од оваа одлука, ќе го потпише министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство, во рок од 30 дена од денот на влегувањето во сила на оваа одлука.

Член 3

Оваа одлука влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

Бр.51-8299/1 - 11
9 јануари 2012 година
Скопје

Заменик на претседателот
на Владата на Република
Македонија,
м-р **Зоран Ставрски**, с.р.

251.

Врз основа на член 11 точка 7 од Законот за јавните претпријатија („Службен весник на Република Македонија“ бр.38/96, 6/02, 40/03, 49/06, 22/07, 83/09 и 97/10), Владата на Република Македонија, на седницата, одржана на 9.01.2012 година, донесе

О Д Л У К А**ЗА ДАВАЊЕ СОГЛАСНОСТ НА ГОДИШНАТА ИНВЕСТИЦИОНА ПРОГРАМА НА ЈП „СТРЕЖЕВО“ – БИТОЛА ЗА 2012 ГОДИНА**

1. Со оваа одлука се дава согласност на Годишната инвестициона програма за 2012 година на ЈП „Стрежево“ – Битола бр.02-1095/2 од 15.12.2011 година, усвоена од Управниот одбор на ова јавно претпријатие, на седницата, одржана на 15.12.2011 година.

2. Оваа одлука влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

Бр. 51-8036/1-11
9 јануари 2012 година
Скопје

Заменик на претседателот
на Владата на Република
Македонија,
м-р **Зоран Ставрски**, с.р.

252.

Врз основа на член 38 став 1 од Законот за земјоделското земјиште („Службен весник на Република Македонија“, бр. 135/2007, 18/2011 и 148/2011), Владата на Република Македонија, на седницата, одржана на 9.1.2012 година, донесе

О Д Л У К А**ЗА ДАВАЊЕ СОГЛАСНОСТ ЗА СКЛУЧУВАЊЕ НА ДОГОВОР ЗА ДОЛГОРОЧЕН ЗАКУП НА ЗЕМЈОДЕЛСКО ЗЕМЈИШТЕ СО НЕПОСРЕДНА СПОГОДБА****Член 1**

Со оваа одлука се дава согласност за склучување на договор за долгорочен закуп на земјоделско земјиште со непосредна спогодба со Државен универзитет „Гоце Делчев“ Штип на земјоделско земјиште со вкупна површина од 423062 м² во КО Еднокуќево, евидентирано на Имотен лист бр. 513, КП бр.1033, мв. „Муртинско“, култура нива, класа 1, површина 61120 м², КП бр. 1034, мв. „Муртинско“, култура нива, класа 1, површина 18626 м², КП бр. 1035, мв. „Муртинско“, култура нива, класа 1, површина 748 м², КП бр.1036, мв. „Муртинско“, култура нива, класа 1, површина 10407 м², КП бр. 1326, мв. „Муртинско“, култура нива, класа 2, површина 77330 м², КП бр. 1492/1, мв. „Муртинско“, култура нива, класа 1, површина 71629 м², КП бр. 1495, мв. „Муртинско“, култура нива, класа 1, површина 72596 м², во КО Струмица, евидентирано на Имотен лист бр. 9439, КП бр. 6400, мв. „Балабаница“,

култура нива, класа 1, површина 41708 м², КП бр. 6401, мв. „Крива река“, култура нива, класа 1, површина 38247 м², КП бр. 6404, мв. „Крива река“, култура нива, класа 1, површина 41728 м², КП бр. 6405, мв. „Крива река“, култура нива, класа 1, површина 1200 м², КП бр. 6406, мв. „Крива река“, култура нива, класа 1, површина 40746 м², КП бр. 6407, мв. „Крива река“, култура нива, класа 1, површина 7590 м² и во КО Сачево евидентирано на Имотен лист бр. 485, КП бр. 183, мв. „Кирчовица“, култура нива, класа 2, површина 20800 м² и КП бр.187, мв. „Кирчовица“, култура нива, класа 1, површина 18587 м².

Член 2

Земјоделското земјиште во државна сопственост од член 1 на оваа одлука се дава за период од 10 години без надоместок за закупнина.

Член 3

Договорот за долгорочен закуп на земјоделско земјиште со непосредна спогодба од член 1 од оваа одлука, ќе го потпише министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство, во рок од 30 дена од денот на влегувањето во сила на оваа одлука.

Член 4

Оваа одлука влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

Бр.51-8060/1 - 11
9 јануари 2012 година
Скопје

Заменик на претседателот
на Владата на Република
Македонија,
м-р **Зоран Ставрски**, с.р.

253.

Врз основа на член 67 став 1 од Законот за земјоделското земјиште („Службен весник на Република Македонија“ бр.135/07, 18/11 и 148/11), Владата на Република Македонија, на седницата, одржана на 9.01.2012 година, донесе

О Д Л У К А**ЗА ДАВАЊЕ СОГЛАСНОСТ ЗА СКЛУЧУВАЊЕ НА ДОГОВОР ЗА ДОЛГОРОЧЕН ЗАКУП НА ЗЕМЈОДЕЛСКО ЗЕМЈИШТЕ СО НЕПОСРЕДНА СПОГОДБА****Член 1**

Со оваа одлука се дава согласност за склучување на договор за долгорочен закуп на земјоделско земјиште со непосредна спогодба со Друштво за земјоделско производство „МАТ - РЕКЛИАМ АГРО“ увоз - извоз ДООЕЛ Велес на вкупна површина под долгогодишен насад од 1162461 м² во КО Сујаклари по Имотен лист бр.281 на КП бр.417/1, мв. Бунар, култура лозје, класа 2, површина 793928 м², во КО Сујаклари по Имотен лист бр.355, КП бр.416/2, мв. Бунар, култура лозје, класа 2, површина 9962 м², во КО Сујаклари по Имотен лист бр.356, КП бр.364/4, мв. Трло, култура нива, класа 5, површина 72422 м², во КО Сујаклари по Имотен лист бр.57, КП бр.932/2, мв. Ричка, култура нива, класа 5, површина 767 м², КП бр.932/2, мв. Ричка, култура нива, класа 5, површина 4924 м², КП бр.939/1, мв. Ливада, култура нива, класа 5, површина 8350 м², КП бр. 940, мв. Гумно, култура нива, класа 5, површина 1970 м², КП бр.941/2, мв. Гумно, култура нива, класа 5, површина 856 м², КП бр.943/1, мв. Три даба, култура нива, класа 5, површина 3734 м², КП бр.949, мв. Гуштерка, култура нива, класа 5, површина 3400 м², КП бр.950/2, мв. Чучки рас, култура нива, класа 5, површина 2146 м², КП бр.951/2, мв. Гуштерка, култура нива, класа 5, површина 336 м², во КО Сујаклари по Имотен лист бр.27, КП бр.318/2, мв. Гуштерка, култура нива,

класа 5, површина 78079 м2, КП бр.327/2, мв. Гуштерка, култура нива, класа 5, површина 657 м2, КП бр.330/2, мв. Лака, култура нива, класа 4, површина 2869 м2, КП бр.331/2, мв. Чучки рас, култура нива, класа 4, површина 4544 м2, КП бр. 332/2, мв. Чучки рас, култура нива, класа 5, површина 126127 м2, КП бр.361/2, мв. Трло, култура нива, класа 3, површина 3555 м2, КП бр.362, мв. Трло, култура нива, класа 5, површина 17810 м2, КП бр.363, мв. Трло, култура нива, класа 4, површина 8190 м2, КП бр.418/2, мв. Бунар, култура нива, класа 3, површина 483 м2, КП бр. 419/2, мв. Бунар, култура нива, класа 3, површина 2281 м2, КП бр.423, мв. Гумно, култура нива, класа 4, површина 11575 м2, КП бр.425/2, мв. Гуштерка, култура нива, класа 3, површина 2882 м2, во КО Сујаклари по Имотен лист бр.30, КП бр. 317/2, мв. Гуштерка, култура лозје, класа 3, површина 232 м2 и во КО Сујаклари по Имотен лист бр.23 на КП бр.427/2, мв. Лака, култура лозје, класа 3, површина 46 м2.

Член 2

Договорот за долгорочен закуп на земјоделско земјиште со непосредна спогодба од член 1 од оваа одлука, ќе го потпише министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство, во рок од 30 дена од денот на влегувањето во сила на оваа одлука.

Член 3

Оваа одлука влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во "Службен весник на Република Македонија".

Бр.51-8300/1 - 11
9 јануари 2012 година
Скопје

Заменик на претседателот
на Владата на Република
Македонија,
м-р **Зоран Ставрски**, с.р.

254.

Врз основа на член 67 став 1 од Законот за земјоделското земјиште („Службен весник на Република Македонија” бр. 135/07, 18/11 и 148/11), Владата на Република Македонија, на седницата одржана на 9.1.2012 година, донесе

О Д Л У К А

ЗА ДАВАЊЕ СОГЛАСНОСТ ЗА СКЛУЧУВАЊЕ НА ДОГОВОР ЗА ДОЛГОРОЧЕН ЗАКУП НА ЗЕМЈОДЕЛСКО ЗЕМЈИШТЕ СО НЕПОСРЕДНА СПОГОДБА

Член 1

Со оваа одлука се дава согласност за склучување на договор за долгорочен закуп на земјоделско земјиште со непосредна спогодба со Друштво за земјоделско производство "МАТ - РЕКЛАМ АГРО" увоз-извоз ДООЕЛ Велес на вкупна површина под долгогодишен насад од 1162461 м2 во КО Сујаклари по Имотен лист бр. 281 на КП бр. 417/1, мв. „Бунар“, култура лозје, класа 2, површина 793928 м2, во КО Сујаклари по Имотен лист бр. 355, КП бр. 416/2, мв. „Бунар“, култура лозје, класа 2, површина 9962 м2, во КО Сујаклари по Имотен лист бр.356, КП бр. 364/4, мв. „Трло“, култура нива, класа 5, површина 72422 м2, во КО Сујаклари по Имотен лист бр.57, КП бр. 932/2, мв. „Ричка“, култура нива, класа 5, површина 767 м2, КП бр. 932/2, мв. „Ричка“, култура нива, класа 5, површина 4924 м2, КП бр. 939/1, мв. „Ливада“, култура нива, класа 5, површина 8350 м2, КП бр. 940, мв. „Гумно“, култура нива, класа 5, површина 1970 м2, КП бр. 941/2, мв. „Гумно“, култура нива, класа 5, површина 856 м2, КП бр. 943/1, мв. „Три даба“, култура нива, класа 5, површина 3734 м2, КП бр. 949, мв. „Гуштерка“, култура нива, класа 5, површина 3400 м2, КП бр. 950/2, мв. „Чучки рас“, култура нива, класа 5, површина 2146 м2, КП бр. 951/2,

мв. „Гуштерка“, култура нива, класа 5, површина 336 м2, во КО Сујаклари по Имотен лист бр.27, КП бр. 318/2, мв. „Гуштерка“, култура нива, класа 5, површина 78079 м2, КП бр. 327/2, мв. „Гуштерка“, култура нива, класа 5, површина 657 м2, КП бр. 330/2, мв. „Лака“, култура нива, класа 4, површина 2869 м2, КП бр. 331/2, мв. „Чучки рас“, култура нива, класа 4, површина 4544 м2, КП бр. 332/2, мв. „Чучки рас“, култура нива, класа 5, површина 126127 м2, КП бр.361/2, мв. „Трло“, култура нива, класа 3, површина 3555 м2, КП бр. 362, мв. „Трло“, култура нива, класа 5, површина 17810 м2, КП бр. 363, мв. „Трло“, култура нива, класа 4, површина 8190 м2, КП бр. 418/2, мв. „Бунар“, култура нива, класа 3, површина 483 м2, КП бр. 419/2, мв. „Бунар“, култура нива, класа 3, површина 2281 м2, КП бр. 423, мв. „Гумно“, култура нива, класа 4, површина 11575 м2, КП бр. 425/2, мв. „Гуштерка“, култура нива, класа 3, површина 2882 м2, во КО Сујаклари по Имотен лист бр. 30, КП бр. 317/2, мв. „Гуштерка“, култура лозје, класа 3, површина 232 м2 и во КО Сујаклари по Имотен лист бр.23 на КП бр. 427/2, мв. „Лака“, култура лозје, класа 3, површина 46 м2.

Член 2

Договорот за долгорочен закуп на земјоделско земјиште со непосредна спогодба од член 1 од оваа одлука, ќе го потпише министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство, во рок од 30 дена од денот на влегувањето во сила на оваа одлука.

Член 3

Оваа одлука влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

Бр. 51-8301/1-11
9 јануари 2012 година
Скопје

Заменик на претседателот
на Владата на Република
Македонија,
м-р **Зоран Ставрски**, с.р.

255.

Врз основа на член 38 став 3 и став 4 од Законот за земјоделското земјиште („Службен весник на Република Македонија” бр.135/2007, 18/2011 и 148/2011), Владата на Република Македонија, на седницата одржана на 9.1.2012 година, донесе

О Д Л У К А

ЗА ДАВАЊЕ СОГЛАСНОСТ ЗА СКЛУЧУВАЊЕ НА ДОГОВОР ЗА ДОЛГОРОЧЕН ЗАКУП НА ЗЕМЈОДЕЛСКО ЗЕМЈИШТЕ СО НЕПОСРЕДНА СПОГОДБА

Член 1

Со оваа одлука се дава согласност за склучување на договор за долгорочен закуп на земјоделско земјиште со непосредна спогодба со ТДЗПТУ "СУВО ПОЛЕ" ДООЕЛ увоз - извоз с.Лабуништа - Струга, на вкупна површина под долгогодишен лозов насад од 80833м2 во КО Подгорци запишани на Имотен лист бр.442, КПбр. 939/1, мв.Суво поле, култура лозје, класа 2, површина 14713м2, КПбр.984/1, мв. Суво поле, култура нива, класа 4, површина 32224м2, КПбр.985, мв.Суво поле, култура води, класа неплодно, површина 4155м2, КПбр.986, мв. Суво поле, култура нива, класа 4, површина 21134м2, КПбр.987, мв.Суво поле, култура води, класа неплодно, површина 1912м2, КПбр.847, мв.Суво поле, култура нива, класа 5, површина 4436м2 и во КО Подгорци запишано на Имотен листбр. 443, КП бр. 2847, мв. Маринска кула, култура води, класа неплодно, површина 2259м2.

Член 2

Договорот за долгорочен закуп на земјоделско земјиште со непосредна спогодба од член 1 од оваа одлука, ќе го потпише министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство, во рок од 30 дена од денот на влегувањето во сила на оваа одлука.

Член 3

Оваа одлука влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

Бр. 51-8303/1-11
9 јануари 2012 година
Скопје

Заменик на претседателот
на Владата на Република
Македонија,
м-р **Зоран Ставрски**, с.р.

256.

Врз основа на член 38 став 3 и став 4 од Законот за земјоделското земјиште („Службен весник на Република Македонија“ бр.135/07, 18/11 и 148/11), Владата на Република Македонија, на седницата, одржана на 9.01.2012 година, донесе

О Д Л У К А

ЗА ДАВАЊЕ СОГЛАСНОСТ ЗА СКЛУЧУВАЊЕ НА ДОГОВОР ЗА ДОЛГОРОЧЕН ЗАКУП НА ЗЕМЈОДЕЛСКО ЗЕМЈИШТЕ СО НЕПОСРЕДНА СПОГОДБА

Член 1

Со оваа одлука се дава согласност за склучување на договор за долгорочен закуп на земјоделско земјиште со непосредна спогодба со ДПТУ Агроленд ДОО експорт – импорт Пехчево, со вкупна површина од 78957м² во КО Пехчево запишано на Имотен лист бр.2026, на дел од КПбр.2693, мв.Абдиов рид, култура овоштарник, катастарска класа 3, површина од 78957м².

Член 2

Договорот за долгорочен закуп на земјоделско земјиште со непосредна спогодба од член 1 од оваа одлука, ќе го потпише министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство, во рок од 30 дена од денот на влегувањето во сила на оваа одлука.

Член 3

Оваа одлука влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

Бр.51-8304/1 - 11
9 јануари 2012 година
Скопје

Заменик на претседателот
на Владата на Република
Македонија,
м-р **Зоран Ставрски**, с.р.

257.

Врз основа на член 38 став 3 и став 4 од Законот за земјоделското земјиште („Службен весник на Република Македонија“ бр.135/07, 18/11 и 148/11), Владата на Република Македонија, на седницата одржана на 9.1.2012 година, донесе

О Д Л У К А

ЗА ДАВАЊЕ СОГЛАСНОСТ ЗА СКЛУЧУВАЊЕ НА ДОГОВОР ЗА ДОЛГОРОЧЕН ЗАКУП НА ЗЕМЈОДЕЛСКО ЗЕМЈИШТЕ СО НЕПОСРЕДНА СПОГОДБА

Член 1

Со оваа одлука се дава согласност за склучување на договор за долгорочен закуп на земјоделско земјиште со непосредна спогодба со Лазо Тимовски, ул. „Киро Аци Арсов“ бр. 15 Штип, на вкупна површина под долгогодишен насад од 125412 м² во КО Црник, запишани на Имотен лист бр. 262, на КП бр. 219, м.в. „Гујнакот“, култура овоштарник, класа 3, со површина од 8338 м², дел од КП бр. 221, м.в. „Чекалната“, култура овоштарник, класа 6, со површина од 98491 м² и дел од КП бр. 375, м.в. „Гујнакот“, култура нива, класа 5, со површина од 18583 м².

Член 2

Договорот за долгорочен закуп на земјоделско земјиште со непосредна спогодба од член 1 од оваа одлука, ќе го потпише министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство, во рок од 30 дена од денот на влегувањето во сила на оваа одлука.

Член 3

Оваа одлука влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

Бр. 51-8305/1-11
9 јануари 2012 година
Скопје

Заменик на претседателот
на Владата на Република
Македонија,
м-р **Зоран Ставрски**, с.р.

258.

Врз основа на член 38 став 3 и став 4 од Законот за земјоделското земјиште („Службен весник на Република Македонија“ бр.135/07, 18/11 и 148/11), Владата на Република Македонија, на седницата, одржана на 9.01.2012 година, донесе

ОДЛУКА

ЗА ДАВАЊЕ СОГЛАСНОСТ ЗА СКЛУЧУВАЊЕ НА ДОГОВОР ЗА ДОЛГОРОЧЕН ЗАКУП НА ЗЕМЈОДЕЛСКО ЗЕМЈИШТЕ СО НЕПОСРЕДНА СПОГОДБА

Член 1

Со оваа одлука се дава согласност за склучување на договор за долгорочен закуп на земјоделско земјиште со непосредна спогодба со ТДПТУ „ЛИРИ ЈОНА“ ДООЕЛ с.Велешта Струга, на вкупна површина под долгогодишен овошен насад од 138583м², во КО Струга запишана на Имотен лист бр.1627, КП бр.2813, мв. Ширибегај, култура овоштарник, класа 1, површина 55492 м² и во КО Мислешево запишана на Имотен лист бр.3072, КП бр.1736, мв.Шаркиница, култура нива, класа 2, површина 83091м².

Член 2

Договорот за долгорочен закуп на земјоделско земјиште со непосредна спогодба од член 1 од оваа одлука, ќе го потпише министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство, во рок од 30 дена од денот на влегувањето во сила на оваа одлука.

Член 3

Оваа одлука влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

Бр.51-8306/1 - 11
9 јануари 2012 година
Скопје

Заменик на претседателот
на Владата на Република
Македонија,
м-р **Зоран Ставрески**, с.р.

259.

Врз основа на член 49 од Законот за земјоделското земјиште (“Службен весник на Република Македонија“ бр.135/07 и 18/11), Владата на Република Македонија, на седницата, одржана на 9.01.2012 година, донесе

О Д Л У К А

**ЗА ДАВАЊЕ НА СОГЛАСНОСТ ЗА ТРАЈНА ПРЕНАМЕНА НА ЗЕМЈОДЕЛСКО ВО ГРАДЕЖНО ЗЕМ-
ЛИШТЕ, ЗА ДОНЕСУВАЊЕ НА ЛОКАЛНА УРБАНИСТИЧКА ПЛАНСКА ДОКУМЕНТАЦИЈА ЗА ИЗГРАД-
БА НА МРЕСТИЛИШТЕ ЗА РИБИ - РИБНИК, КО ДЕМИР КАПИЈА, ОПШТИНА ДЕМИР КАПИЈА**

Член 1

Со оваа одлука се дава согласност за трајна пренамена на земјоделско во градежно земјиште за донесување на Локална урбанистичка планска документација за изградба на мрестилиште за риби - рибник, КО Демир Капија, општина Демир Капија.

Катастарска општина	Имотен лист бр.	Катастарска парцела бр.	Место викано	Катастарска култура	Катастарска класа	Површина	Сопственост
Демир Капија	1643	4410/1	Куријте	нива	4	3803 м ²	Јаневска Нагаша
ВКУПНО						3803 м ²	

Член 2

Земјоделското земјиште за кое се дава согласност за трајна пренамена, ги има следните катастарски индикации:

Член 3

Оваа одлука влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

Бр.51-8567/1 - 11
9 јануари 2012 година
Скопје

Заменик на претседателот
на Владата на Република
Македонија,
м-р **Зоран Ставрески**, с.р.

260.

Врз основа на член 20 став 1 од Законот за користење и располагање со стварите на државните органи („Службен весник на Република Македонија” бр. 8/2005, 150/2007 и 35/2011), Владата на Република Македонија, на седницата, одржана на 27.12.2011 година, донесе

О Д Л У К А
ЗА ДАВАЊЕ НА ТРАЈНО КОРИСТЕЊЕ НА НЕДВИЖНИ СТВАРИ НА МИНИСТЕРСТВОТО
ЗА ОДБРАНА

Член 1

Со оваа одлука на Министерството за одбрана му се даваат на трајно користење, без надомест, недвижни ствари, сопственост на Република Македонија и тоа:

- објекти бр.1, бр.2, бр.4 и бр.6 со вкупна површина од 235 м², кои се наоѓаат на КП 4282, КО Пирава вон г.р., место викано Ајродрум, запишани во ИЛ бр. 1803;
- објект бр.1 со вкупна површина од 167 м², кој се наоѓа на КП 1520, КО Велес, место викано Енгелсова 2, запишан во ИЛ бр. 28892;
- објекти бр.1 и бр.2 со вкупна површина од 398 м², кои се наоѓаат на КП 83/2, КО Отовица, место викано Орлова ричка, запишани во ИЛ бр. 666;
- објекти од бр.1 до бр.15 со вкупна површина од 3646 м², кои се наоѓаат на КП 892/2, КО Сујаклари, место викано Сарпа, запишани во ИЛ бр. 441;
- објект бр.1 со вкупна површина од 170 м², кој се наоѓа на КП 45, КО Стар Истевник, место викано Караула, запишан во ИЛ бр. 721;
- објект бр.1 со вкупна површина од 23 м², кој се наоѓа на КП 46, КО Стар Истевник, место викано Караула, запишан во ИЛ бр. 721;
- објект бр.1 со вкупна површина од 170 м², кој се наоѓа на КП 1789, КО Селник, место викано Петков камен, запишан во ИЛ бр. 60;
- објекти бр.1, бр.2 и бр.3 со вкупна површина од 313 м², кои се наоѓаат на КП 502, КО Костин дол, место викано Чука, запишани во ИЛ бр. 55;
- објекти бр.1, бр.2 и бр.3 со вкупна површина од 172 м², кои се наоѓаат на КП 124, КО Узем, место викано Девебаир, запишани во ИЛ бр. 509;
- објекти бр.1 и бр.2 со вкупна површина од 192 м², кои се наоѓаат на КП 203, КО Узем, место викано Девебаир, запишани во ИЛ бр. 509;
- објект бр.1 со вкупна површина од 383 м², кој се наоѓа на КП 304, КО Трново, место викано Јанчевица, запишан во ИЛ бр. 691;
- објект бр.1 со вкупна површина од 23 м², кој се наоѓа на КП 305, КО Трново, место викано Јанчевица, запишан во ИЛ бр. 691;
- објекти бр.1 и бр.2 со вкупна површина од 205 м², кои се наоѓаат на КП 79, КО Степанце, место викано Шанци, запишани во ИЛ бр. 21;
- објект бр.1 со вкупна површина од 3 м², кој се наоѓаат на КП 80, КО Степанце, место викано Шанци, запишан во ИЛ бр. 21;

- објекти бр.1, бр.2, бр.3, бр.4, бр.5, бр.6, бр.8, бр.9, бр.10, бр.11, бр.12, бр.14 и бр.15 со вкупна површина од 1530 м2, кои се наоѓаат на КП 1219/1, КО Д. Лакочереј-вон, место викано Габавци, запишани во ИЛ бр. 1352;
- објект бр.1 со вкупна површина од 189 м2, кој се наоѓа на КП 15104, КО Охрид 3, место викано Д. Влахов, запишан во ИЛ бр. 89449;
- објект бр.1 со вкупна површина од 430 м2, кој се наоѓа на КП 633/3, КО Тополница, место викано Тополница, запишан во ИЛ бр. 225;
- објект бр.1 со вкупна површина од 176 м2, кој се наоѓа на КП 580, КО Радовиш, место викано Плачковица, запишан во ИЛ бр. 9485;
- објект бр.1 со вкупна површина од 103 м2, кој се наоѓа на КП 3806, КО Радовиш, место викано ул. А. Македонски, запишан во ИЛ бр. 9485;
- објект бр.1 со вкупна површина од 128 м2, кој се наоѓа на КП 755/15, КО Кисела Вода 2, ул. Руди Чаевац бр. 6, запишан во ИЛ бр. 51129;
- објект бр.1 со вкупна површина од 69 м2, кој се наоѓа на КП 1067, КО Гази Баба, ул. Ј. Лукровски бр. 2, запишан во ИЛ бр. 44299;
- објект бр.1 со вкупна површина од 125 м2, кој се наоѓа на КП 80, КО Центар 2, ул. Иво Рибар Лола, запишан во ИЛ бр. 55575;
- објект бр.1 со вкупна површина од 381 м2, кој се наоѓа на КП 10074/1, КО Центар 1, ул. Климент Охридски бр. 15, запишан во ИЛ бр. 96347;
- објект бр.1 со вкупна површина од 163 м2, кој се наоѓа на КП 101, КО Кисела Вода 2, бул. АВНОЈ бр. 64, запишан во ИЛ бр. 51524;
- објекти бр.1, бр.2, бр.3 и бр.5 со вкупна површина од 667 м2, кои се наоѓаат на КП 9819, КО Центар 1, ул. Ѓ. Ѓаковиќ бр. 61, запишани во ИЛ бр. 98320;
- објекти бр.1 и бр.2 со вкупна површина од 265 м2, кои се наоѓаат на КП 488/2, КО Мршевци, место викано Курилово, запишани во ИЛ бр. 413;
- објекти бр.1, бр.2, бр.3, бр.4, бр.5, бр.6, бр.7, бр.8, бр.9, бр.10, бр.11, бр.12, бр.13, бр.14, бр.17, бр.18 и бр.19 со вкупна површина од 9668 м2, кои се наоѓаат на КП 1271/1, КО Којлија, место викано Големи Ниви, запишани во ИЛ бр. 641;
- објект бр.5 со вкупна површина од 165 м2, кој се наоѓа на КП 1086, КО Кисела Вода 1, ул. Првوماјска бб, запишан во ИЛ бр. 50701;
- објекти бр.2, бр.3, бр.4, бр.6 и бр.7 со вкупна површина од 3708 м2, кои се наоѓаат на КП 446/2, КО Ржаничино, место викано Каскалица, запишани во ИЛ бр. 1101;
- објекти бр.1 и бр.2 со вкупна површина од 916 м2, кои се наоѓаат на КП 1287/2, КО Којлија, место викано Чифлик, запишани во ИЛ бр. 642;
- објекти од бр.1 до бр.7 со вкупна површина од 952 м2, кои се наоѓаат на КП 1721, КО Ѓорче Петров 5-Лепенец, место викано Новоселски пат, запишани во ИЛ бр. 83795;
- објекти бр.1 и бр.2 со вкупна површина од 362 м2, кои се наоѓаат на КП 904/4, КО Г Водно, место викано Космагла, запишани во ИЛ бр. 156;
- објекти бр.1, бр.2, бр.3 и бр.4 со вкупна површина од 236 м2, кои се наоѓаат на КП 128, КО Дренок, место викано Под корија, запишани во ИЛ бр.67;
- објекти бр.1, бр.2 и бр.3 со вкупна површина од 421 м2, кои се наоѓаат на КП 634/3, КО Ст. Коњарево-вон, место викано Градиште, запишани во ИЛ бр.220;

- објект бр.1 со вкупна површина од 2 м², кои се наоѓа на КП 634/4, КО Ст. Коњарево-вон, место викано Градиште, запишани во ИЛ бр.220;
- објекти бр.1, бр.2 и бр.3 со вкупна површина од 252 м², кои се наоѓаат на КП 3560, КО Ново Коњарево, место викано Граница, запишани во ИЛ бр.1120;
- објект бр.1 со вкупна површина од 52 м², кои се наоѓа на КП 1/2, КО Лисец, место викано Попова Шапка, запишан во ИЛ бр. 908;
- објект бр.1 со вкупна површина од 65 м², кои се наоѓа на КП 1/446, КО Лисец, место викано Попова Шапка, запишан во ИЛ бр. 908;
- објект бр.1 со вкупна површина од 547 м², кои се наоѓа на КП 1/447, КО Лисец, место викано Попова Шапка, запишан во ИЛ бр. 908;
- објект бр.1 со вкупна површина од 1910 м², кои се наоѓа на КП 1/448, КО Лисец, место викано Попова Шапка, запишан во ИЛ бр. 908;
- објект бр.1 со вкупна површина од 72 м², кои се наоѓа на КП 1/449, КО Лисец, место викано Попова Шапка, запишан во ИЛ бр. 908;
- објекти бр.1, бр.2, бр.3, бр.5, бр.6, бр.7, бр.8, бр.9, бр.10, бр.11, бр.12, бр.13, бр.14, бр.15, бр.16, бр.17, бр.18, бр.19 и бр.20 со вкупна површина од 4058 м², кои се наоѓаат на КП 357/3, КО Сиричино, место викано Жеден, запишани во ИЛ бр. 684;
- објекти од бр.1 до бр. 9 и објекти од бр.11 до бр. 40 со вкупна површина од 8231 м², кои се наоѓаат на КП 571/2, КО Желино – вон г.р., место викано Бршиња, запишани во ИЛ бр. 1553;
- објект бр.1 со вкупна површина од 475 м², кој се наоѓа на КП 1620, КО Тетово 1, ул. Л. Божиновски, запишан во ИЛ бр. 38731;
- објект бр.1 со вкупна површина од 272 м², кој се наоѓа на КП 8071, КО Штип 5, ул. Ристо Стојков бр.16, запишан во ИЛ бр. 80945;
- објект бр.1 со вкупна површина од 10 м², кој се наоѓа на КП 12621, КО Прилеп, ул. Егејска, запишан во ИЛ бр. 42752;
- објект бр.1 со вкупна површина од 547 м², кој се наоѓа на КП 12622, КО Прилеп, ул. Егејска, запишан во ИЛ бр. 42752 и
- објект бр.1 со вкупна површина од 342 м², кој се наоѓа на КП 12623, КО Прилеп, ул. Егејска, запишан во ИЛ бр. 42752.

Член 2

Оваа одлука влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

Бр. 51-7772/1
27 декември 2011 година
Скопје

Заменик на претседателот
на Владата на Република
Македонија,
м-р **Владимир Пешевски**, с.р.

261.

Врз основа на член 49 од Законот за земјоделското земјиште ("Службен весник на Република Македонија" бр.135/2007 и 18/2011) Владата на Република Македонија, на седницата одржана на 20.09.2011 година, донесе

О Д Л У К А

ЗА ДАВАЊЕ СОГЛАСНОСТ ЗА ТРАЈНА ПРЕНАМЕНА НА ЗЕМЈОДЕЛСКО ВО ГРАДЕЖНО ЗЕМЈИШТЕ, ЗА ДОНЕСУВАЊЕ ЛОКАЛНА УРБАНИСТИЧКА ПЛАНСКА ДОКУМЕНТАЦИЈА, ЗА ИЗГРАДБА ОТКУПНО-ДИСТРИБУТИВЕН ЦЕНТАР ЗА ОТКУП ЗЕМЈОДЕЛСКИ ПРОИЗВОДИ КО СУВО ГРЛО, ОПШТИНА ШТИП

Член 1

Со оваа одлука се дава согласност за трајна пренамена земјоделско во градежно земјиште, за донесување на Локална урбанистичка планска документација, за изградба Откупно-дистрибутивен центар за откуп земјоделски производи КО Суво Грло, општина Штип.

Член 2

Земјоделското земјиште за кое се дава согласност за трајна пренамена, е со следните катастарски индикации :

Катастарска општина	Имотен лист бр.	Катастарска парцела бр.	Место викано	Катастарска култура	Катастарска класа	Површина	Сопственост
Суво грло	29	422- дел	Дузмеш	нива	5	6117м ²	Република Македонија Корисник ИЗ Еуро-Лозар

Член 3

Оваа одлука влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во "Службен весник на Република Македонија"

Бр. 51-5043/1
20 септември 2011 година
Скопје

Заменик на претседателот
на Владата на Република
Македонија,
м-р **Владимир Пешевски**, с.р.

262.

Врз основа на член 49 од Законот за земјоделското земјиште („Службен весник на Република Македонија“ бр. 135/2007 и 18/2011), Владата на Република Македонија, на седницата, одржана на 20.09.2011 година, донесе

О Д Л У К А
**ЗА ДАВАЊЕ СОГЛАСНОСТ ЗА ТРАЈНА ПРЕНАМЕНА НА ЗЕМЈОДЕЛСКО ВО ГРАДЕЖНО ЗЕМ-
ЈИШТЕ, ЗА ДОНЕСУВАЊЕ НА ЛОКАЛНА УРБАНИСТИЧКА ПЛАНСКА ДОКУМЕНТАЦИЈА, ЗА
ИЗГРАДБА НА ОБЈЕКТИ ЗА ЕКСПЛОАТАЦИЈА НА МИНЕРАЛНА ВОДА И ЕКСТРАКЦИЈА
НА CO₂, ВО КО МОГИЛА, ОПШТИНА МОГИЛА**

Член 1

Со оваа Одлука се дава согласност за трајна пренамена на земјоделско во градежно земјиште за донесување на Локална урбанистичка планска документација за изградба на објекти за експлоатација на минерална вода и екстракција на CO₂, во КО Могила, општина Могила.

Член 2

Земјоделското земјиште за кое се дава согласност за трајна пренамена, ги има следните катастарски индикации:

Катастарска општина	Имотен лист бр.	Катастарска парцела бр.	Место викано	Катастарска култура	Катастарска класа	Површина	Сопственост
Могила - вон г.р.	361	725/3	Мешкоица	нива	1	10165м ²	Република Македонија ЗИК Пелагонија ООЗТ Радобор
ВКУПНО:						10165м²	

Член 3

Оваа одлука влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

Бр. 51-5075/1
20 септември 2011 година
Скопје

Заменик на претседателот
на Владата на Република
Македонија,
м-р **Владимир Пешевски**, с.р.

263.

Врз основа на член 49 од Законот за земјоделското земјиште ("Службен весник на Република Македонија" бр.135/07 и 18/11), Владата на Република Македонија, на седницата одржана на 20.09.2011 година, донесе

О Д Л У К А

**ЗА ДАВАЊЕ НА СОГЛАСНОСТ ЗА ТРАЈНА ПРЕНАМЕНА НА ЗЕМЈОДЕЛСКО ВО ГРАДЕЖНО ЗЕМ-
ЛИШТЕ ЗА ДОНЕСУВАЊЕ НА УРБАНИСТИЧКИ ПЛАН ВОН НАСЕЛЕНО МЕСТО, ЗА ЛОКАЛИТЕТОТ
„МАЛО СТОПАНСТВО- ДРЕНОВО“ КО ДРЕНОВО, ОПШТИНА КАВАДАРЦИ**

Член 1

Со оваа одлука се дава согласност за трајна пренамена на земјоделско во градежно земјиште за донесување на Локална урбанистичка планска документација за донесување на урбанистички план вон населено место, за локалитет „Мало стопанство – Дреново, КО Дреново, општина Кавадарци.

Член 2

Земјоделското земјиште за кое се дава согласност за трајна пренамена, ги има следните катастарски индикации:

Катастарска општина	Имотен лист бр.	Катастарска парцела бр.	Место викано	Катастарска култура	Катастарска класа	Површина	Сопственост
Дреново	319	84	Голеш	нива	6	6344м ²	АД Мак-петрол
Дреново	335	83	Голеш	нива	6	6952м ²	Република Македонија корисник „ Мотел Дреново“ Доел
Дреново	335	102/2	Кременот	пасиште	4	1313м ²	Република Македонија корисник „ Мотел Дреново“ Доел
В К У П Н О						14609м ²	

Член 3

Оваа одлука влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

Бр. 51-5060/1
20 септември 2011 година
Скопје

Заменик на претседателот
на Владата на Република
Македонија,
м-р **Владимир Пешевски**, с.р.

264.

Врз основа на член 49 од Законот за земјоделското земјиште ("Службен весник на Република Македонија" бр.135/07 и 18/11), Владата на Република Македонија, на седницата, одржана на 9.01.2012 година, донесе

О Д Л У К А
ЗА ДАВАЊЕ НА СОГЛАСНОСТ ЗА ТРАЈНА ПРЕНАМЕНА НА ЗЕМЈОДЕЛСКО ВО ГРАДЕЖНО ЗЕМЈИШТЕ, ЗА ОДОБРУВАЊЕ НА ДРЖАВНА УРБАНИСТИЧКА ПЛАНСКА ДОКУМЕНТАЦИЈА, ЗА ИЗГРАДБА НА БЕНЗИНСКА СТАНИЦА, КО ДОЛНО СВИЛАРЕ ОПШТИНА САРАЈ

Член 1

Со оваа одлука се дава согласност за трајна пренамена на земјоделско во градежно земјиште за донесување за одобрување на Државна урбанистичка планска документација, за изградба на Бензинска станица, КО Долно Свиларе, општина Сарај.

Член 2

Земјоделското земјиште за кое се дава согласност за трајна пренамена, ги има следните катастарски индикации:

Катастарска општина	Имотен лист бр.	Катастарска парцела бр.	Местовикано	Катастарска култура	Катастарска класа	Површина	Сопственост
Долно Свиларе	103	2707	Г.Поле	нива	6	2615	Мустафов Ајруш Мустафа Гафур
ВКУПНО						2615м ²	

Член 3

Оваа одлука влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

Бр. 51-7994/1 - 11
9 јануари 2012 година
Скопје

Заменик на претседателот
на Владата на Република
Македонија,
м-р **Зоран Ставрски**, с.р.

265.

Врз основа на член 49 од Законот за земјоделското земјиште ("Службен весник на Република Македонија" бр.135/07 и 18/11), Владата на Република Македонија, на седницата одржана на 20.09.2011 година, донесе-

О Д Л У К А

ЗА ДАВАЊЕ НА СОГЛАСНОСТ ЗА ТРАЈНА ПРЕНАМЕНА НА ЗЕМЈОДЕЛСКО ВО ГРАДЕЖНО ЗЕМЈИШТЕ, ЗА ИЗРАБОТКА НА ЛОКАЛНА УРБАНИСТИЧКА ПЛАНСКА ДОКУМЕНТАЦИЈА ЗА ИЗГРАДБА НА СОЛАРНА ЕЛЕКТРАНА ЗА ПРОИЗВОДСТВО НА ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА ОД ОБНОВЛИВИ ИЗВОРИ (СОЛАРНИ ПАНЕЛИ) СО ПРИДРУЖНИ СОДРЖИНИ И ВОДОВИ СО КАПАЦИТЕТ ДО 1MW, КО ДОЛНИ ПОДЛОГ, ОПШТИНА КОЧАНИ

Член 1

Со оваа одлука се дава согласност за трајна пренамена на земјоделско во градежно земјиште за изработка на Локална урбанистичка планска документација за изградба на соларна електрана за производство на електрична енергија од обновливи извори (соларни панели) со придружни содржини и водови со капацитет до 1MW, КО Долни Подлог, општина Кочани.

Член 2

Земјоделското земјиште за кое се дава согласност за трајна пренамена, ги има следните катастарски индикации:

Катастарска општина	Имотен лист бр.	Катастарска парцела бр.	Место викано	Катастарска култура	Катастарска класа	Површина	Сопственост
Долни Подлог	1018	280	Долни лаки	нива	1	3106м ²	ДПТТУ Соларсанс км доо увоз-извоз
ВКУПНО						3106м ²	

Член 3

Оваа одлука влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

Бр. 51-5048/1
20 септември 2011 година
Скопје

Заменик на претседателот
на Владата на Република
Македонија,
м-р Владимир Пешевски, с.р.

266.

Врз основа на член 49 од Законот за земјоделското земјиште ("Службен весник на Република Македонија" бр.135/2007 и 18/2011), Владата на Република Македонија, на седницата одржана на ден 20.09.2011 година, донесе

О Д Л У К А

ЗА ДАВАЊЕ СОГЛАСНОСТ ЗА ТРАЈНА ПРЕНАМЕНА НА ЗЕМЈОДЕЛСКО ЗЕМЈИШТЕ ВО ГРАДЕЖНО ЗЕМЈИШТЕ, ЗА ИЗРАБОТКА НА ЛОКАЛНА УРБАНИСТИЧКА ПЛАНСКА ДОКУМЕНТАЦИЈА СО НАМЕНА НА ПОВРШИНАТА ЗА ГРАДЕЊЕ НА ЛЕСНА НЕЗАГАДУВАЧКА ИНДУСТРИЈА Г-2, ПРЕРАБОТКА НА ДЕКОРАТИВЕН КАМЕН, КО ГРУПЧИН, ОПШТИНА ЖЕЛИНО

Член 1

Со оваа одлука се дава согласност за трајна пренамена на земјоделско во градежно земјиште за изработка на Локална урбанистичка планска документација со намена на површината за градење на лесна незагадувачка индустрија Г-2, преработка на декоративен камен, КО Групчин, општина Желино.

Член 2

Земјоделското земјиште за кое се дава согласност за трајна пренамена, ги има следните катастарски индикации:

Катастарска општина	Имот е. лист бр.	Катастарска парцела бр.	Местовикано	Катастарска култура	Катастарска класа	Површина	Сопственост
Групчин	470	473	Клисура	пасиште	8	15008м ²	Република Македонија
Групчин	426	474/11	При добрица	нива	6	2302м ²	Алити Рефет Шефки
ВКУПНО						17310м²	

Член 3

Оваа одлука влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

Бр. 51-5090/1
20 септември 2011 година
Скопје

Заменик на претседателот
на Владата на Република
Македонија,
м-р **Владимир Пешевски**, с.р.

267.

Врз основа на член 32 став 1 точка 10 од Законот за здравствена заштита („Службен весник на Република Македонија“ 38/1991, 46/1993, 55/1995, 10/2004, 84/2005, 111/2005, 65/2006, 5/2007, 77/2008, 67/2009, 88/2010, 44/2011 и 53/2011), Владата на Република Македонија на седницата одржана на 9.01.2012 година, донесе

**ПРОГРАМА
ЗА ЗАДОЛЖИТЕЛНО ЗДРАВСТВЕНО ОСИГУРУВАЊЕ
НА ДРЖАВЈАНИТЕ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
КОИ НЕ СЕ ЗАДОЛЖИТЕЛНО ЗДРАВСТВЕНО
ОСИГУРАНИ ЗА 2012 ГОДИНА**

1. **ВОВЕД**

Со Законот за здравствено осигурување е уредено здравственото осигурување на граѓаните, правата и обврските од здравственото осигурување, како и начинот на спроведување на здравственото осигурување. Здравственото осигурување се установува како задолжително и доброволно осигурување. Задолжителното здравствено осигурување се установува за сите државјани на Република Македонија заради обезбедување на здравствени услуги и парични надоместоци врз начелата на сеопфатност, солидарност, еднаквост и ефективно користење на средствата под услови утврдени со Закон.

Со Законот за придонеси од задолжително социјално осигурување се уредуваат видовите на придонеси за задолжителното социјално осигурување, обврзниците за плаќање на придонеси, обврзниците за пресметка и уплата на придонеси, основниците на кои се плаќаат придонеси, стапките на придонеси, начинот на пресметка, роковите на плаќање на придонеси, контрола на пресметување и уплата на придонеси како и други прашања кои се значајни за утврдување и плаќање на придонесите.

2. **МОМЕНТАЛНА СОСТОЈБА**

Со Законот за здравствено осигурување се утврдуваат кои категории на лица се задолжително здравствено осигурани меѓу кои се и државјаните на Република Македонија кои немаат ниту еден основ на здравствено осигурување.

Со Законот за придонеси од задолжително социјално осигурување, горепосочената категорија на граѓани на Република Македонија се утврдуваат како обврзници за плаќање на придонес за задолжително здравствено осигурување, а како обврзник за пресметување и уплатување на придонесот е Министерството за здравство.

3. **ЦЕЛИ НА ПРОГРАМАТА**

Со донесувањето на оваа програма се обезбедуваат услови за плаќање на придонесот за задолжително здравствено осигурување на државјаните на Република Македонија кои немаат ниту еден основ на здравствено осигурување. Министерството за здравство како обврзник за пресметување и уплатување на придонесот за задолжително здравствено осигурување ќе може на месечна основа да го плаќа придонесот. Согласно тоа, овие лица ќе имаат редовно уплатен придонес и со тоа непречено користење на здравствените услуги односно здравствената заштита.

4. **ПОТРЕБНИ ФИНАНСИСКИ СРЕДСТВА**

Според податоците добиени од Фондот за здравствено осигурување на Македонија, државјани на Република Македонија кои немаат ниту еден основ на здравствено осигурување се околу 250.000, а придонесот за задолжително здравствено осигурување на месечно ниво, за еден осигуреник е 820,00 денари.

5. **ФИНАНСИРАЊЕ НА ПРОГРАМАТА**

За пресметување и уплатување на придонесот за задолжително здравствено осигурување според оваа програма потребни се средства во износ од 1.463.000.000,00 денари кои се обезбедени од Буџетот на Република Македонија.

6. **МОНИТОРИНГ НА ПРОГРАМАТА**

Надзор над спроведување на Програмата за плаќање придонес на државјаните на Република Македонија кои не се задолжително здравствено осигурани за 2012 година врши Министерството за здравство и по потреба ја известува Владата на Република Македонија.

Оваа програма влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

Бр.41-103/1
9 јануари 2012 година
Скопје

Заменик на претседателот
на Владата на Република
Македонија,
м-р **Зоран Ставрески**, с.р.

268.

Врз основа на член 46 од Законот за извршување на Буџетот на Република Македонија за 2012 година („Службен весник на РМ“ бр. 180/2011), на Владата на Република Македонија, на седницата одржана на 9.01.2012 година, донесе

**ПРОГРАМА
ЗА РАМНОМЕРЕН РЕГИОНАЛЕН РАЗВОЈ
ВО 2012 ГОДИНА**

Член 1

За поттикнување на рамномерен регионален развој на Република Македонија во 2012 година, во Буџетот на Република Македонија за 2012 година, Раздел 280.01, Потпрограма ОА-Рамномерен регионален развој, ставка 488-Капитални дотации до ЕЛС, се утврдени средства во износ од 65.500.000 денари.

Член 2

Средствата од членот 1 од оваа Програма ќе се користат за следните намени:

Намена	Вкупно денари
1.Пренесени обврски од 2011 година	28.167.250
2.Неповратно учество во финансирање проекти во планските региони	24.032.920
3. Неповратно учество во финансирање проекти во подрачјата со специфични развојни потреби	6.866.550
4. Неповратно учество за финансирање проекти за развој на селата	3.433.275
5. Исплата на средства за плаќање на придонесите за ПИО и 30 за лица кои имаат стекнато право на плаќање	2.500.000
6. Исплата на средства за одобрени регреси на дел од камати по користени кредити	500.000
Вкупно:	65.500.000

Член 3

Средствата од членот 2 точка 1 од оваа Програма во* износ од 28.167.250 денари ќе се користат за финансирање на пренесените обврски од 2011 година (регионални проекти, проекти за развој на подрачјата со специфични развојни потреби и проекти за развој на селата).

Член 4

Средствата од членот 2 точка 2 од оваа Програма во износ од 24.032.920 денари ќе се користат за финансирање проекти на планските региони, врз основа на предложени проекти од советите на планските региони.

Член 5

Средствата од членот 2 точка 3 од оваа Програма во износ од 6.866.550 денари ќе се користат за финансирање проекти во подрачјата со специфични развојни потреби, определени со акт на Владата на Република Македонија.

Член 6

Средствата од членот 2 точка 4 од оваа Програма во износ од 3.433.275 денари ќе се користат за финансирање проекти за развој на селата.

За користење на средствата од ставот 1 на овој член за одобрени проекти од општина со седиште во град, локалната самоуправа обезбедува учество од 50% од вредноста на проектот.

Одобрените проекти од членот 2 точка 4 од оваа Програма од општина со седиште во село немаат обврска за кофинансирање на проектите.

Член 7

Средствата од членот 2 точка 5 од оваа Програма во износ од 2.500.000 денари ќе се користат за исплата на придонесите за пензиско-инвалидско и здравствено осигурување за лицата кои имаат стекнато право на плаќање заклучно со 31.12.2007 година, согласно член 71 од Законот за рамномерен регионален развој и истите продолжуваат да го користат до остварувањето на правото на пензија согласно со закон.

Член 8

Средствата од членот 2 точка 5 од оваа Програма во износ од 500.000 денари ќе се користат за исплата на обврските за одобрените регреси на дел од камати по користени кредити заклучно со 31.12.2007 година согласно член 72 од Законот за рамномерен регионален развој и истата продолжува до завршувањето на отплатата на кредитите.

Член 9

Средствата од член 2 точка 2, 3 и 4 од оваа Програма ќе се одобруваат согласно утврдените принципи, цели и приоритети на регионалниот развој во Република Македонија и дефинираните мерки, инструменти и финансиски и други средства за нивна реализација утврдени со Стратегијата за регионален развој на Република Македонија, Програмата за развој на планските региони, стратешките документи на општините и подзаконските акти за спроведување на Законот за рамномерен регионален развој.

Член 10

За средствата од член 2 точка 2, 3 и 4 од оваа Програма, на предлог на Советот за рамномерен регионален развој, Владата на Република Македонија донесува одлуки за доделување на средства за финансирање на проекти за развој на планските региони, подрачјата со специфични развојни потреби и на селата.

Член 11

Следење на користењето на средствата за поттикнување рамномерен регионален развој според оваа Програма ќе врши Министерството за локална самоуправа преку извештај за реализација на проектите за кои се доделени финансиски средства подготвени од центрите за развој на планските региони и носителите на проектите.

Член 12

Оваа програма влегува во сила со денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

Бр.41-186/1
9 јануари 2012 година
Скопје

Заменик на претседателот
на Владата на Република
Македонија,
м-р **Зоран Ставрски**, с.р.

269.

Врз основа на член 6 став 2 од Законот за ученичкиот и студентскиот стандард („Службен весник на Република Македонија”, бр. 37/1998 и 40/2003) и член 42 став 3 од Законот за извршување на Буџетот на Република Македонија за 2012 година („Службен весник на Република Македонија“ бр. 180/2011), Владата на Република Македонија, на седницата одржана на 9.01.2012 година, донесе

**ПРОГРАМА
ЗА ОСТВАРУВАЊЕ И РАЗВОЈ НА ДЕЈНОСТА
ВО СТУДЕНТСКИОТ СТАНДАРД ЗА 2012
ГОДИНА**

1. Програмата за остварување и развој на дејноста во студентскиот стандард за 2012 година е изготвена согласно Законот за ученичкиот и студентскиот стандард и Програмата за работа на единките корисници на средства - студентските домови.

Финансирањето на студентските домови се врши согласно член 56 став 1 од Законот за ученичкиот и студентскиот стандард („Службен весник на Република Македонија” број 37/98 и 40/03).

Сместување и исхрана на студенти во Република Македонија се остварува во осум студентски домови, како и во дел од сместувачките капацитети на ученичките домови. Во нив се сместени околу 5.550 студенти.

Сместувањето на студентите во студентските домови е организирано според Правилникот за начинот и постапката за прием на студенти во државните студентски домови („Службен весник на Република Македонија” број 93/07 и 49/11), Правилникот за работа на студентските домови и Програмите на студентските домови.

Цената, која ја плаќа Министерството за образование и наука месечно, за сместување и исхрана за еден студент изнесува 3.410 денари за 10 месеци во годината.

Во системот на стипендирање и кредитирање на студенти опфатени се:

- стипендии за студенти-стари корисници запишани на додипломски студии на јавните и приватните универзитети и високообразовни установи во Република Македонија со месечна стипендија од 3.630 денари за девет месеци во годината;

- стипендии за студенти запишани на додипломски студии по информатика на јавните и приватните универзитети и високообразовни установи во Република Македонија, со месечна стипендија од 5.500 денари месечно за девет месеци во годината;

- студентски кредити за студенти-стари корисници запишани на додипломски студии на јавните и приватните универзитети и високообразовни установи во Република Македонија, во месечен износ од 2.420 денари за девет месеци во годината;

- стипендии Тип “А” за студенти запишани на додипломски студии на јавните и приватните универзитети и високообразовни установи во Република Македонија со месечна стипендија од 4.000 денари за девет месеци во годината;

- стипендии Тип “Б” за студенти запишани на додипломски студии на јавните и приватните универзитети и високообразовни установи во Република Македонија со месечна стипендија од 3.000 денари за девет месеци во годината;

- стипендии Тип “В” за студенти запишани на додипломски студии на јавните и приватните универзитети и високообразовни установи во Република Македонија со месечна стипендија од 2.500 денари за девет месеци во годината;

- стипендии-школарина за студенти запишани на додипломски студии на најпознатите универзитети надвор од Република Македонија оствариле право на користење на стипендија за струки и дисциплини кои се во функција на развојот на стопанството на Република Македонија;

- стипендии за студенти (школување, трошоци за виза, трошоци за дозвола за престој, сместување и исхрана во студентски дом, здравствено осигурување, повратен авионски билет и финансиски средства) за студенти од други држави, кои одлично го познаваат англискиот јазик и ќе студираат на Универзитетот за информатички науки и технологии “Св. Апостол Павле” – Охрид, а потекнуваат од: Албанија, Ерменија, Гана, Грузија, Индија, Камерун, Катар, Кина, Мароко, Молдавија, Монголија, Русија, Танзанија, Украина, САД и Виетнам;

- стипендии за студенти согласно CEPUS програма, ТЕМПУС програмата, меѓународна размена на студенти-стипендисти кои се опфатени во процесот на стипендирање и сместување и тоа по 55 евра месечно во денарска противвредност за стипендирање и превоз, додека за сместување и исхрана во студентски домови цената за еден студент е 6.820 денари месечно;

- студенти-стипендисти со македонско потекло од земјите на Балканскиот полуостров, и тоа по 3.300 денари за стипендија за девет месеци во годината, а за сместување и исхрана 6.820 денари месечно;

- согласно Законот за посебните права на припадниците на безбедносните сили на РМ (“Службен весник на Република Македонија” број 02/02 и 17/03) опфатени се и студенти - деца на бранителите, кои примаат стипендија по 3.630 денари за девет месеци во годината, а за сместување и исхрана 6.820 денари месечно;

- согласно Законот за правата на Претседателот на Република Македонија и неговото семејство по престанување на функцијата (“Службен весник на Република Македонија” број 46/04 и 109/06) опфатено е школувањето на Стефан Трајковски;

- стипендии по други основи, и
- Одржување на летната школа за филмска режија во соработка со Академијата за филм и ТВ ФАМУ од Прага, Република Чешка.

Во Потпрограма ТК – Изградба и реконструкција на студентски домови се планира продолжување со реконструкција на дел од студентските домови.

Согласно одобрените средства со Буџетот на Република Македонија за 2012 година вкупните финансиски средства од раздел 16001 – Министерство за образование и наука за Програма ТК – Реконструкција на студентски домови се следните:

Програма/ Потпрограма	Ставка	ОПИС	НАМЕНА	ИЗНОС
Програма 6			ВКУПНО:	451.452.000
Потпрограма 60	420	Стоки и услуги	Патни и дневни расходи	3.000.000
Потпрограма 60	421	Стоки и услуги	Комунални услуги, греење, комуникации	1.295.000
Потпрограма 60	426	Стоки и услуги	Други тековни расходи	518.000
Потпрограма 60	464	Разни трансфери	Стипендии за студенти, Партиципација за сместување и исхрана на студенти во студентски домови	427.621.000
Потпрограма 60	482	Капитални расходи	Други градежни објекти	518.000
Потпрограма 60	485	Капитални расходи	Вложувања и нефинансиски средства -Студентски кредити	18.500.000
	Ставка	ОПИС	НАМЕНА	ИЗНОС
Потпрограма ТК	482	Капитални расходи	ИЗГРАДБА И РЕКОНСТРУКЦИЈА НА СТУДЕНТСКИ ДОМОВИ	22.722.000
СЕ ВКУПНО Програма 6 и Потпрограма ТК:				474.174.000

2. Оваа Програма влегува во сила наредниот ден од денот на објавување во „Службен весник на Република Македонија“.

Бр. 51-7700/1 - 11
9 јануари 2011 година
Скопје

Заменик на претседателот
на Владата на Република
Македонија,
м-р **Зоран Ставрески**, с.р.

270.

Врз основа на член 7 од Законот за ученички стандард („Службен весник на Република Македонија“ број 52/2005, 117/2008, 17/2011 и 135/2011) и член 42 став 3 од Законот за извршување на Буџетот на Република Македонија за 2012 година („Службен весник на Република Македонија“ бр. 180/2011), Владата на Република Македонија на седницата одржана на 9.01.2012 година, донесе

ПРОГРАМА ЗА ОСТВАРУВАЊЕ И РАЗВОЈ НА ДЕЈНОСТА ВО УЧЕНИЧКИОТ СТАНДАРД ЗА 2012 ГОДИНА

1. Програмата за остварување и развој на дејноста во ученичкиот стандард за 2012 година е изготвена согласно Законот за ученичкиот стандард, Законот за извршување на Буџетот на Република Македонија за 2012 година и Програмата за работа на единките корисници на средства - ученички домови.

Финансирањето на ученичките домови се врши согласно член 73 став 1 од Законот за ученичкиот стандард („Службен весник на Република Македонија“ број 52/05, 117/08, 17/11 и 135/11).

Во Република Македонија постојат 18 ученички домови, од кои 14 се финансираат од Министерството за образование и наука, додека четири ученички дома (кои се за ученици со посебни образовни потреби, како ученички дом за ученици со оштетен вид, слух и говор и ученици со пречки во развојот) се финансираат комбинирано од Министерството за труд и социјална политика и од Министерството за образование и наука.

Сместувањето и исхраната на учениците во ученичките домови е организирано според Правилникот за начинот и постапката за прием на ученици во јавните ученички домови („Службен весник на Република Македонија“ број 55/10 и 49/11), Правилникот за работа на домовите и програмата за воспитно-образовната дејност.

Сместување и исхрана користат околу 2.550 ученици во ученичките домови во Република Македонија. Цената, која што ја плаќа Министерството за образование и наука, месечно за еден ученик од средното образование е 7.500 денари месечно без месеците јули и август.

Со Програма во системот на стипендирање на ученици од средното образование, опфатени се следните видови:

- стипендии за талентирани ученици - спортисти со месечна стипендија од 2.200 денари за девет месеци во учебната година;

- стипендии за талентирани ученици од средното образование со месечна стипендија од 2.200 денари за девет месеци во учебната година;

- стипендии за ученици со посебни потреби во износ од 2.000 денари за девет месеци во годината;

- стипендии за социјална поддршка на ученици во износ од 1.500 денари за девет месеци во годината;

- стипендии за ученици - деца без родители - нови корисници во износ од 2.000 денари за девет месеци во годината;

- стипендии за ученици - деца на бранителите, кои се доделуваат согласно Законот за посебните права на припадниците на безбедносните сили на РМ („Службен весник на Република Македонија“ број 02/02 и 17/03) по основ на потпишани договори со Министерството за образование и наука и добиваат износ од 2.200 денари за девет месеци во годината;

- стипендии за ученици со посебни потреби - стари корисници и деца без родители - стари корисници по основ на потпишани договори со Министерството за образование и наука со одличен успех во износ од 2.200 денари за девет месеци во годината;

- стипендии за ученици - деца на починатите припадници на АРМ во хеликоптерската несреќа, која се случи на 12.01.2008 година, по основ на потпишани договори со Министерството за образование и наука во износ од 2.200 денари за девет месеци во годината и

- стипендии по други основи по основ на потпишани договори со Министерството за образование и наука.

Во Потпрограма ТИ – Реконструкција на ученички домови, се планираат санациони зафати кај дел од ученичките домови.

Согласно одобрените средства со Буџетот на Република Македонија за 2012 година, вкупните финансиски средства од раздел 16001 – Министерство за образование и наука за Програма 5 – Ученички стандард и Потпрограма ТИ – Реконструкција на ученички домови, се следните:

Програма/ Потпрограма	Ставка	ОПИС	НАМЕНА	ИЗНОС
Програма 5			ВКУПНО:	215.777.000
Потпрограма 50	426	Стоки и услуги	Други тековни расходи	777.000
Потпрограма 50	464	Разни трансфери	Стипендии за поддршка на талентирани ученици, Партиципација за сместување и исхрана на ученици во ученички домови	215.000.000
Потпрограма ТИ	482	РЕКОНСТРУКЦИЈА	НА УЧЕНИЧКИ ДОМОВИ	3.946.000
СЕ ВКУПНО Програма 5 и Потпрограма ТИ:				219.723.000

2. Оваа програма влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

Бр. 51-7701/1 - 11
9 јануари 2012 година
Скопје

Заменик на претседателот
на Владата на Република
Македонија,
м-р **Зоран Ставрски**, с.р.

271.

Врз основа на член 10 став 2 од Законот за социјалната заштита („Службен весник на Република Македонија“ бр.79/09, 36/11 и 51/11), Владата на Република Македонија, на седницата, одржана на 9.01.2012 година, донесе

ПРОГРАМА ЗА СУБВЕНЦИОНИРАЊЕ НА ПОТРОШУВАЧКАТА НА ЕНЕРГИЈА ЗА 2012 ГОДИНА

I. Појдовна основа

Владата на Република Македонија со оваа програма врши субвенционирање на потрошувачката на енергија (електрична енергија, огревно дрво, јаглен, екстра лесно масло за домаќинства / нафта за домаќинство и централно греење) во 2012 година.

Со оваа програма се обезбедува континуитет во субвенционирањето на потрошувачката на енергија, кое Владата на Република Македонија го вршеше врз основа на Програмата за субвенционирање на потрошувачката на енергија („Службен весник на Република Македонија“ бр. 6/11).

II. Корисници

Корисници на оваа програма се домаќинства кои се корисници на право на социјална парична помош и семејства корисници на правото на постојана парична помош (во понатамошниот текст: корисник).

Домаќинства на кои поради работно ангажирање за извршување на јавни работи времено им мирува правото на социјална парична помош, не се сметаат за корисници на оваа програма.

Корисникот го остварува надоместок по основа на субвенција на дел од потрошената енергија (електрична енергија, огревно дрво, јаглен, екстра лесно масло за домаќинства / нафта за домаќинство и централно греење), доколку:

- остварува право на социјална парична помош или постојана парична помош, согласно со Законот за социјалната заштита и
- извршил плаќање за потрошената енергија, искористена и платена во период од 01.01.2012 година до 31.12.2012 година.

III. Мерки

Надоместокот за субвенција за потрошена енергија ќе се исплаќа на месечна основа.

Висината на месечниот надоместок за субвенција изнесува 600 денари.

IV. Модалитети на субвенции

Модалитетите на субвенциите ќе зависат од видот на енергенсот за кој ќе се определи корисникот за остварување на надоместокот за субвенционирање на трошокот.

За остварување на субвенционирање на потрошена енергија (електрична енергија, огревно дрво, јаглен, екстра лесно масло за домаќинства / нафта за домаќинство и централно греење), ќе се земаат во предвид сметките од јануари 2012 до декември 2012 година.

Надоместокот за субвенција корисникот го остварува во месечен износ од 600 денари. Доколку износот на сметката е помал од 600 денари, се исплаќа надоместокот за субвенција за потрошена енергија до износот на сметката.

- Надоместокот за потрошена електрична енергија ќе се исплаќа за секоја платена месечна сметка за потрошена електрична енергија, која соодветствува со адресата на која живее корисникот. Во случај кога на иста адреса со едно електрично броило живеат повеќе корисници, надоместок за субвенција поединечно ќе го оствари секој корисник.

- Надоместокот за централно греење ќе се исплаќа за секоја платена месечна сметка за централно греење која соодветствува со адресата на која живее корисникот. Во случај кога на иста адреса живеат повеќе корисници, надоместок за субвенција поединечно ќе го оствари секој корисник.

- Надоместокот за останатите енергенси, за кои не се плаќа месечна сметка, ќе се исплаќа по приложена платена сметка, на име на носителот на правото или член на неговото семејство/домаќинство. Надоместокот за субвенција се остварува во месечен износ од 600 денари до износот на приложената сметка, во кој период се исклучува од надоместок за субвенција за друг енергенс.

Во периодот на важење на оваа програма, корисникот може да поднесе барање за надоместокот за субвенција за различни енергенси, со тоа што во еден месец правото на субвенционирање на трошоците се остварува за еден вид на енергенс, во месечна висина од 600 денари.

V. Носители

Оваа програма ќе ја спроведе Министерството за труд и социјална политика и центрите за социјална работа.

Корисниците може да поднесат барање за остварување на надоместокот за субвенција за потрошена енергија од 1 јануари 2012 година до 31 декември 2012 година.

Барањето се поднесува до надлежниот центар за социјална работа, според местото на живеење на корисникот.

Кон барањето се поднесува следнава документација:

- платена сметка за електрична енергија или централно греење, или
- платена сметка (фискална сметка) и сметкоптивда за останатите енергенси, која гласи на име на носителот на правото или член на неговото семејство / домаќинство. За екстра лесното масло за домаќинството, платената сметка и сметкоптивдата ќе се земаат во предвид за период согласно со прописите за продажба на овој вид енергенс.

Субвенционирањето на потрошувачката на енергија престанува во следниве случаи:

- со престанување на користење на социјална парична помош или постојана парична помош и
- доколку субвенцијата е остварена врз основа на невистинити или нецелосни податоци, односно со злоупотреба на истата.

Корисникот треба да известува за секоја промена која се однесува на:

- промена на носителот за исплата и
- промена на домашната адреса.

Исплатата може да се врши во еден месец, кумулативно и за повеќе платени сметки во периодот на важење на оваа програма.

Исплатата за огревен материјал (огревно дрво и јаглен) и екстра лесно масло за домаќинства / нафта за домаќинство се врши по поднесена сметка за период од датата на платената сметка, а најдоцна до 31.12.2012 година.

Центарот за социјална работа води евиденција за корисниците за искористениот надоместок за субвенција на месечна основа.

Од страна на центарот за социјална работа се доставува месечен извештај за бројот на корисници и износот на средствата до Министерството за труд и социјална политика.

VI. Извори на средства

Програмата за воведување на субвенции за трошоци за потрошена енергија за 2012 година ќе предизвика фискални импликации во висина од 144.000.000,00 денари, обезбедени во Буџетот на Република Македонија.

Исплатата на средствата од оваа програма ќе се врши истовремено со исплатата на правата на социјална парична помош и постојана парична помош.

Оваа програма влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“, а ќе се применува од 1 јануари 2012 година до 31 декември 2012 година.

Бр.51-7575/1 - 11
9 јануари 2012 година
Скопје

Заменик на претседателот
на Владата на Република
Македонија,
м-р **Зоран Ставрски**, с.р.

272.

Врз основа на член 42 став 2 од Законот за извршување на Буџетот на Република Македонија за 2012 година („Службен весник на Република Македонија“ бр.180/2011), Владата на Република Македонија на седницата одржана на 9.1.2012 година, донесе

ПРОГРАМА ЗА ИЗГРАДБА И РЕКОНСТРУКЦИЈА НА СРЕДНИ УЧИЛИШТА ЗА 2012 ГОДИНА

1. Финансирањето на училишните објекти од средното образование се врши согласно член 111 од Законот за средното образование („Службен весник на Република Македонија“ бр. 44/95, 24/96, 34/96, 35/97, 82/99, 40/03, 42/03, 67/04, 55/05, 113/05, 35/06, 30/07, 49/07, 81/08 ; 92/08; 33/10; 116/10; 156/10; 81/11 и 51/11).

Како еден од основите за финансирање на средните училишта е обезбедувањето на просторни услови за реализирање на воспитно - образовниот процес.

Во оваа Програма, изборот на училишта е направен врз основа на приоритети: изградба/доградба на нови училишни објекти и продолжување со изградбата на веќе започнатите објекти. Третирали се и училишта кај кои неопходно потребна е итна реконструкција или санација на училишните објекти.

Согласно одобрените средства во Буџетот на Република Македонија за 2012 година, вкупните финансиски средства од Раздел 160.01 – Министерство за образование и наука за Програма Т, Потпрограма ТГ и Потпрограма ТД се следните:

Опис на градежни интервенции и износи по училишта Потпрограма ТГ – Изградба

Општина	Училиште	Опис	Договор	Исплатено	Остаток до договор	Износ 2012
АРАЧИНОВО	НОВО СРЕДНО УЧИЛИШТЕ	Изградба на нов училишен простор				500.000
ЖИТОШЕ	СОУ „Мирко Милевски“	продолжување со изградба				4.400.000
КУМАНОВО	СОУ „Наце Буѓони“	изградба на нов училишен простор				1.000.000
МАВРОВО РОСТУШЕ	Ново средно училиште	изградба на дополнителен училишен простор				1.000.000
ПЕХЧЕВО	Ново средно училиште (истурени паралелки на СОУ „Ацо Русковски“ Берово)	изградба на нов училишен простор				1.000.000
САРАЈ	НОВО СРЕДНО УЧИЛИШТЕ	Изградба на нов училишен простор				500.000
СКОПЈЕ	АСУЦ „Боро Петрушевски“	продолжување со изградба на фискултурна сала				1.000.000
СТРУГА	СОУ „Ибраим Темо“	доградба и надградба	8.836.737	2.536.737	6.300.000	5.000.000
СТРУГА	СОУ „Нико Нестор“	доградба				1.000.000
ШТИП	СОУ „Коле Нехтенин“	надградба на кат над работилници за потребите на СОУ „Д.Мирасчиев“				1.000.000
ШУТО ОРИЗАРИ	Ново средно училиште	Продолжување со изградба	90.892.499	9.556.225	81.336.274	9.500.000
остаток по договори					87.636.274	
вкупно						25.900.000
стручно-технички надзор						500.000
техничка документација, слаборати, и други непредвидени итни и неодложни работи (пожар,поплава и др.елементарни непогоди						3.600.000
СЕ ВКУПНО						30.000.000

Училишта во кои се планира реконструкција и санација Потпрограма ТД – Реконструкција

Општина	Училиште	Опис	Износ
БИТОЛА	СОУ „Кирил и Методиј“	реконструкција и санација	
ВИНИЦА	СОУ „Ванчо Прке“		
КИЧЕВО	СОУ „Мирко Милевски“ (стара зграда)		
ГОРЧЕ ПЕТРОВ (СКОПЈЕ)	СУГС „Кочо Рацин“		
ЦЕНТАР (СКОПЈЕ)	ДСУ „Св. Наум Охридски“		
ЦЕНТАР (СКОПЈЕ)	СУГС „Владо Тасевски“		
ЦЕНТАР (СКОПЈЕ)	ДМБУЦ „Илија Николовски-Луј“		
СТРУГА	СОУ „Нико Нестор“		
ШТИП	СОУ „Коле Нехтеин“		
вкупно			19.410.000
стручно-технички надзор			400.000
техничка документација, елаборати и сл. техничка документација, елаборати, и други непредвидени итни и неодложни работи (пожар, поплава и др. елементарни непогоди			190.000
СЕ ВКУПНО			20.000.000

2. Оваа програма влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

Бр. 51-7698/1 - 11
9 јануари 2012 година
Скопје

Заменик на претседателот
на Владата на Република
Македонија,
м-р **Зоран Ставрски**, с.р.

273.

Врз основа на член 4 став 2 од Законот за социјалната заштита („Службен весник на РМ” бр. 79/2009, 36/2011 и 51/2011) и член 33 од Законот за извршување на Буџетот на Република Македонија за 2012 година („Службен весник на Република Македонија” бр. 180/2011), Владата на Република Македонија, на седницата одржана на 9.1.2012 година, донесе

ПРОГРАМА ЗА ОСТВАРУВАЊЕ НА СОЦИЈАЛНАТА ЗАШТИТА ЗА 2012 ГОДИНА

Појдовна основа

Остварувањето на социјалната заштита во Република Македонија во 2012 година се заснова на Законот за социјалната заштита, Законот за семејството, Законот за вработување на инвалидните лица, Законот за употреба на знаковниот јазик, Законот за инвалидски организации, Законот за цивилни инвалиди од војната, кривично правните прописи и други закони и подзаконски акти, со кои се уредени правата и услугите од социјалната заштита.

Со Програмата поблиску се уредуваат подрачјата на социјална заштита, потребите на населението од социјална помош и заштита, социјалната превенција и средствата за остварувањето на социјалната заштита. Програмата е усогласена со одредбите од Законот за извршување на Буџетот на Република Македонија за 2012 година, со кој се предвидува донесување на Програмата на Владата на Република Македонија за средствата наменети за социјални надоместоци.

Со Програмата се врши усогласување на социјалната заштита со потребите на граѓаните за подобрување и развој на услугите и мерките од социјална заштита.

Програмата се заснова на политиките и определбите на Владата на Република Македонија за 2012 година, со која се имплементираат стратешките приоритети на Републиката за тековната година, Оперативниот план за активните програми и мерки за вработување за 2012 година, Националната стратегија за деинституционализација во системот на социјална заштита на Република Македонија 2008-2018 година, Оперативниот план за спроведување на Национална стратегија за деинституционализација во системот на социјална заштита во Република Македонија 2008-2018 година, Акциониот план за превенција и справување со сексуална злоупотреба на деца и педофилија 2009-2012 година, Акцискиот план за имплементација на Стратегијата за интеграција на бегалци и странци 2008-2014 година, Програмата за помош и поддршка при реинтеграција на повратници во Република Македонија согласно со реадмисионите договори, ревидираната Национална стратегија за изедначување на правата на лицата со инвалидност 2010-2018 година, Националната стратегија за старите лица 2010 – 2020 година, Националната стратегија за намалување на сиромаштијата и социјалната исклученост во Република Македонија 2010-2020 година, Програмата за развој на социјалната заштита 2011-2021 година и Буџетот на Република Македонија за 2012 година.

Во остварувањето и развојот на социјалната заштита во 2012 година, значајно место ќе имаат меѓународните документи, конвенциите и препораките, меѓу кои се: Стратегијата за социјална кохезија на Европскиот комитет за социјална кохезија, Милениумските развојни цели на ОН во делот на првата развојна цел: намалување на сиромаштијата и други препораки врз основа на кои ќе се врши постапно приближување кон законодавството на ЕУ.

Подрачја на социјална заштита

Социјалната заштита се остварува преку систем на мерки, активности и политики за спречување и надминување на основните социјални ризици на кои е изложен граѓанинот во текот на животот, за намалување на сиромаштијата и социјалната исклученост и за јакнење на неговиот капацитет за сопствена заштита. Социјалната заштита во 2012 година ќе се реализира преку обезбедување на:

- услуги и мерки за социјална превенција, вонинституционална заштита и институционална заштита за граѓаните кои се изложени на основните социјални ризици и
- права на парична помош од социјална заштита, и тоа:
  - постојана парична помош за лицата неспособни за работа и материјално необезбедени;
  - социјална парична помош за лицата способни за работа и материјално необезбедени;
  - паричен надоместок за помош и нега од друго лице;
  - право на здравствена заштита;
  - надоместок на плата за скратено работно време поради нега на дете со телесни или ментални пречки во развојот;
  - еднократна парична помош или помош во натура;
  - парична помош за социјално домување ;
  - парична помош на лице кое до 18 години возраст имало статус на дете без родители и родителска грижа;
  - парична помош на мајка која родила четврто дете

и

- додаток за слепило и мобилност.
Во 2012 година се предвидува да бидат опфатени со услугите и мерките на социјалната заштита следниве корисници на социјална заштита:

- малолетни лица;
- без родителска грижа до 18 годишна возраст- 850 деца
- деца во ризик - 203
- малолетни лица со воспитно социјални проблеми - 1458 деца;
- ставени под старателство – 680 деца;
- сместени во згрижувачко семејство – 230 деца;
- сместени во установи за социјална заштита – 134 деца;
- сместени во дневен центар за деца на улица – 200 деца;
- сместени деца во дневен центар за деца со пречки во развојот- 350 деца;
- со пречки во развојот – 850
- возрасни лица
- лице кое до 18 годишна возраст имало статус на дете без родители и родителска грижа, до навршување на 26 години - 500 лица;
- бездомни лица – 40 лица;
- жртви на семејно насилство – 500 лица;
- лица со инвалидност – 5000 лица;
- стари лица – 450 лица;
- возрасни лица ставени под старателство – 450 лица;
- сместени во згрижувачко семејство - 20 лица;
- сместени во установи за социјална заштита за стари лица – 130 лица;
- сместени во установи за социјална заштита – 230 лица;
- лица од семејства со нарушени односи во семејството - 3.700;
- возрасни лица со општествено негативни навики - 1.100 лица;
- лица со признат статус на бегалец и лица под супсидијарна заштита - 1113 лица, нови баратели на азил сместени во установа – 30 , лица вратени по однос на договори за реадмисија -60 лица

- други полнолетни лица корисници на услуги - 3.600 лица.

Корисници на социјална заштита се и корисници на парични права од социјална заштита и на социјални услуги за згрижување во установа за социјална заштита, вонинституционална заштита и друг вид на услуги и мерки, согласно со Законот за социјалната заштита.

Во рамките на реформските процеси во социјалната заштита за учебната 2011/2012 година, се реализира Програмата за условен паричен надоместок за средно образование, со цел подобрување на пристапот и квалитетот на образованието за учениците во средното образование од домаќинства кои се корисници на право на социјална парична помош. Со оваа програма ќе се обезбедат дополнителни парични надоместоци за учениците, кое право е условено со запишување и посетување на средното образование и има за цел да го зголеми бројот на лица запишани во средно образование од домаќинства - корисници на правото на социјална парична помош, како и реализацијата на задолжителното средно образование во Република Македонија. Средствата за спроведување на оваа програма се обезбедени преку Договор за заем со Меѓународната банка за обнова и развој - Светска банка.

Во текот на 2012 година, ќе продолжи имплементацијата на мерките за намалување на енергетската сиромаштија за корисниците на социјална парична помош и постојана парична помош, преку Програма за субвенционирање на потрошувачката на енергија.

III. Потребни на населението и социјалната превенција

1. Развој на социјалната заштита

Имплементацијата на Националната програма за развој на социјалната заштита 2011-2021 година, ќе ја следи и оценува Координативно тело, во кое ќе членува и претставник на Министерството за локална самоуправа и Заедницата на единиците на локалната самоуправа, како и претставници на три здруженија. Во согласност со целите предвидени во Програмата, во текот на 2012 година ќе се реализираат активности согласно со Оперативниот план за имплементација за 2012 година. Помеѓу другите активности, од посебно значење е изготвување на анализа на потребите од социјални услуги на локално ниво во сите општини во Република Македонија. Користејќи ги сознанијата добиени од оваа анализа и развојните насоки зацртани во Националната програма, ќе се изврши обука на општинската администрација, заради нивна подготовка да се вклучат во обезбедување на услуги од социјална заштита на локално ниво.

На почетокот на 2012 година ќе се подготви Националната стратегија за заштита и превенција од семејно насилство 2012-2016 година.

2. Справување со сиромаштијата и социјалната исклученост

Министерството за труд и социјална политика ќе продолжи со континуирано развивање на политиките за социјално вклучување на најранливите категории на граѓани. Министерството за труд и социјална политика е еден од клучните носители на целокупниот процес на социјална инклузија и континуирано ќе презема иницијатива пред Европската комисија во функција на инкорпорирање на заедничките цели на ЕУ во националните политики, а кои се однесуваат на почетокот на изработката на Заедничкиот меморандум за инклузија.

Во текот на 2012 година планирано е усвојување на оперативните планови за 2012 година за имплементација на Националната стратегија за намалување на сиромаштијата и социјалното исклучување во Република Македонија 2010-2011 година, а воедно ќе се посвети особено внимание на ревидирање на истата стратегија со препораките во ЕУ 2020.

Со цел суштинско поврзување на националните политики со политиките на локално ниво во 8 партнерски општини - Липково, Конче, Студеничани, Чашка, Радовиш, Берово, Неготино и Пехчево, а во согласност со утврдените приоритети во локалните стратегии за социјална инклузија во секоја поединична општина ќе се спроведуваат микро проекти од областа на социјалната инклузија, предложени од страна на Невладиниот сектор со што од една страна ќе се обезбеди јакнење на нивните капацитети, а од друга страна ќе се овозможи унапредување на положбата на ризичните групи во зависност од локалните потреби. Министерството за труд и социјална политика, обезбеди кофинансирање на микро проектите кои ќе се спроведуваат во текот на 2012 година.

Во рамките на спроведувањето на Националната стратегија за деинституционализација во системот на социјалната заштита, Министерството за труд и социјална политика, од 1 јануари 2012 година ќе го преземе целосното финансирање на двете служби за поддршка на домувањето во заедницата, од кои едната е формирана во југоситочниот регион на Македонија, Неготино-Демир Капија, а другата во Скопје (7 станбени единици за организирано живеење во Неготино-Демир Капија со 33 корисници и 8 станбени единици во Скопје со 31 корисник). Другите активности за деинституционализација ќе продолжат во ЈУ Специјален завод Демир Капија со тоа што во 2012 година се планира да се воспостави уште една служба во Скопје со отворање на уште 8 нови станбени единици за организирано живеење со поддршка на корисниците со попреченост во менталниот развој над 18-годишна возраст, во кои би се сместиле уште 32 корисници. За таа цел, МТСП ќе презема активности за продолжување на соработката со МХИ Будимпешта, Унгарија во насока на обезбедување финансиска и техничка поддршка за оваа намена. Ќе продолжи да се спроведува и Програмата за психосоцијална поддршка на корисниците сместени во станбените единици за организирано живеење со поддршка, со која во текот на 2012 година ќе биде опфатен и стручниот персонал во станбените единици во координација со ЈУ Завод за социјални дејности. Ќе се врши мониторинг и евалуација на квалитетот на услугите во станбените единици.

Вонинституционалната заштита ќе се зајакне и со отворање на дополнителни дневни центри за деца на улица, на територија на Република Македонија. Планирано е отворање Транзитен центар за 24 часовно сместување на деца на улица во Охрид.

Во текот на 2012 година ќе се преземаат интензивни активности за отворање на Советувалиште за деца во социјален ризик заради превенција од користење на психотропни супстанции во Скопје, како и Советувалиште за деца кои потекнуваат од семејства каде се врши или се вршело насилство во Ресен.

Во текот на првото тримесечје од 2012 година планирано е изготвување на нова Национална стратегија за заштита од семејно насилство 2012-2016 година.

Во текот на 2012 година ќе се имплементира моделот „Патролни социјални работници на улица“ за помош и поддршка на најризичните категории надвор од институциите на системот, со посебна мобилизација на единиците на локална самоуправа, Црвениот крст на град Скопје и Црвениот Крст на Република Македонија, како и граѓанските организации на локално ниво. Пилот општините: Гази Баба, Центар и Горче Петров,

ќе ги покажат најсоодветните позитивни практики, по што се очекува проширување на оваа форма за работа и во други општини.

Социјалниот сервис, т.н. „народни кујни“, ќе се проширува во руралните средини, согласно со Програмата на Владата на Република Македонија за 2012 година.

Во делот на активностите за инклузија на лицата со инвалидност, ќе биде извршена годишна евалуација на спроведувањето на Националната стратегија за изедначување на правата на лицата со инвалидност 2010-2018 година (Ревидирана) и Оперативниот план за спроведување на истата од страна на Националното координативно тело за еднакви права на лицата со инвалидност во Република Македонија во соработка со Министерството за труд и социјална политика. Во таа насока, по ратификувањето на Конвенција на ООН за заштита на правата на лицата со инвалидност, во соработка со другите министерства и Националниот Совет на инвалидски организации, како и други организации на лица со инвалидност ќе биде подготвен Акционен план за усогласување на законските и други мерки со одредбите од Конвенцијата.

Исто така, ќе продолжат обуките за изучување на знаковниот јазик, согласно со Законот за употреба на знаковниот јазик и Програмата на Националниот сојуз на глуви и наглуви на Македонија, финансирани од Буџетот на РМ.

Во насока на подигнување на грижата за децата со пречки во развојот, вклучувајќи ги пред се децата со аутизам, планирано е отворање на 1 дневен центар за деца со аутизам во Скопје и отворање на 1 Дневен центар за деца со пречки во развојот во Општина Струмица.

Почнувајќи од 1 јули 2012 година, ќе стапат на сила измените и дополнувањата на Законот за социјалната заштита, коишто се однесуваат на воведување на посебен додаток за слепило и посебен додаток за мобилност во висина од 7.000 денари, којшто исклучиво ќе го користат 1080 потполно слепи лица и 1061 лице со најтешка телесна попреченост.

Во 2012 година ќе се продолжи со имплементација на Акциониот план за изградба на пристапни рампи, лифтови и подвижни платформи за лица со инвалидност во објекти коишто се во надлежност на Министерството за труд и социјална политика, и во исто време од страна на Министерството ќе се координираат активностите на останатите министерства и јавни институции, коишто се задолжени за спроведување на овој план.

Во текот на 2012 година, ќе се продолжи со имплементацијата на Оперативниот план на Националната стратегија за стари лица 2011/2012 година. Исто така, ќе започне со работа Национално координативно тело за имплементација на Националната стратегија за стари лица 2010-2020 година во Република Македонија. Ресорните министерства на крајот од 2012 година, преку Националното координативно тело ќе достават Извештај за преземените мерки за спроведување на Оперативниот план 2011/2012 до Владата на Република Македонија.

Во функција на подигнување на грижата кон старите лица, во 2012 година планирано е понатамошно развивање на социјални сервиси за стари и изнемоштени лица во државата, во општини каде се јавува потреба и можност за реализација преку отворање на Центар за давање на помош во домашни услови на изнемоштени стари и други возрастни лица во општините Чаир и Карпош. Во рамките на овие сервиси, ќе функционираат соодветни патронажни тимови преку кои ќе се задоволуваат основните егзистенцијални потреби на старите лица, како и обезбедување на медицинска нега на истите. Остварувањето на оваа цел бара промена во досе-

гашната политика и пракса во заштитата на старите лица од претежно институционална форма кон вонинституционална, децентрализирана заштита и воспоставување на модел на заштита и услуги достапни за што поголем број стари лица во нивниот дом, при тоа потребно е да се искористат сите расположливи ресурси, посебно оние во локалната заедница и НВО.

Исто така, во 2012 година се планира проширување на мрежата на дневни центри за стари лица во Општина Вевчани и Град Скопје.

Во насока за подобрување на состојбата со институционалната заштита на старите лица во 2012, ќе се започне со активности за изградба на Регионален дом за сместување на стари лица во Општина Пехчево.

Заради подобрување на квалитетот на грижата и заштитата на деца во ризик и малолетни сторители на кривични дела, ќе се зајакнат капацитетите на стручните тимови во центрите за социјална работа и установите за социјална заштита на деца со воспитно-социјални проблеми преку обука на обучувачи на национално ниво (едукација на едукатори) и обука на тренери за развивање на вештини за јакнење на внатрешните капацитети на децата, со цел подобра ресоцијализација и интеграција во општеството.

Во делот на јакнење и подобрување на грижата за децата во ризик и малолетните сторители на кривични дела, ќе се спроведе првата обука за специјализирани згрижувачки семејства.

Во текот на 2012 година, заради подобра социјална интеграција на лицата со воспитно-социјални проблеми, ќе се воспостави нова вонинституционална форма на заштита на овие лица преку отворање на мал групен дом.

Согласно со Акционот план за имплементација на Законот за малолетничка правда, ќе се зајакнат човечките ресурси во центрите за социјална работа, односно кадровско доекспирање на центрите кое директно ќе влијае врз успешното спроведување на законот, зголемување на можноста за обезбедување на индивидуален пристап и третман на децата во ризик, како и подобрување на спроведувањето на секундарната превенција на малолетничко престапништво. Исто така, во текот на 2012 година, ќе се продолжи со мониторинг и евалуација на Законот за малолетничка правда, преку изготвување на извештаи, учество на работни средби и учество во обуки од доменот на малолетничка правда.

3. Активности поврзани со приближување на законодавството во областа на социјалната заштита кон законодавството на ЕУ

Ќе се продолжи во континуитет да се следат законските прописи и препораки на ЕЗ во доменот на социјалната заштита, со цел истите постојано да бидат имплементирани во нашето законодавство.

Координативното тело за следење и евалуација на имплементација на Националната програма за развој на социјалната заштита 2011-2021 година, ќе изготви оперативен план за спроведување на мерките за 2012 година. Ќе започне спроведувањето на планираните активности во насока на зајакнување на капацитетите на установите за социјална заштита и единиците на локалната самоуправа, нивна меѓусебна координација за развој на социјалните услуги на локално ниво, развој на превенцијата во областа на социјалната заштита и зајакнување на капацитетите на стручните лица во установите за социјална заштита.

Во 2012 година ќе функционира Информатичка програма за евиденција на корисници на права и услуги од социјална заштита. За оваа цел, донесен е Правилник за начинот на водење и содржина на евиденцијата за корисниците на правата од социјална заштита и доку-

ментацијата за стручната работа, со кој се регулира пристапот и користењето на информатичките програми за права од социјална заштита во центрите за социјална работа.

Спроведувањето на мерките за субвенционирање на потрошувачката на енергија за најзагрозените категории на граѓани, ќе продолжи во 2012 година, преку донесување на посебна годишна програма со која ќе се утврдат корисниците, мерките, носителите и изворите на средствата за намалување на енергетската сиромаштија.

4. Тековни активности во социјалната заштита

Во областа на социјалната заштита се спроведуваат активности во насока на подобрување на заштитата на граѓаните, подобрување на квалитетот на услугите и социјалната превенција.

- Спроведување на Акциониот план за превенција и справување со сексуална злоупотреба на деца и педофилија 2009-2012

Во 2012 год ќе продолжи остварувањето на активностите предвидени во Акциониот план за превенција и справување со сексуалната злоупотреба на деца и педофилија 2009-2012 година и ќе се направи ревидирање на истиот согласно со резултатите добиени од истражувањето за состојбата со сексуалната злоупотреба на деца и педофилијата во Република Македонија.

Како активност која се предвидува да се спроведе во 2012 година, а која произлегува од Акциониот план е спроведување на медиумска кампања за сензибилизирање и подигање на јавната свест за проблемот на сексуалната злоупотреба на деца и педофилијата, како и изработка на плакати, флаери, прирачници, DVD и друг визуелен материјал.

Исто така, се предвидува продолжување на работата на СОС линијата и WEB страната за пријавување на случаи на сексуална злоупотреба на деца и педофилија и подигање на јавната свест.

Во 2012 година се планира потпишување и промоција на Кодексот за новинарите при известување во случаи на сексуална злоупотреба на деца и педофилија.

Протоколот за постапување во случаи на сексуална злоупотреба на деца и педофилија се планира во текот на 2012 година да биде испечатен и доставен до сите центри за социјална работа и социјални установи за згрижување на деца.

Исто така, ќе продолжат и активностите насочени кон обезбедување на средства и механизми за спроведување на помош и заштита на децата од сексуална злоупотреба и педофилија и ќе се унапредува координираниот систем на соработка помеѓу владините институции, како и соработката помеѓу владините институции и невладините организации кои ја покриваат оваа проблематика.

Во 2012 година се предвидува да биде донесен Закон за Посебен регистар за лица осудени со правосилна пресуда за кривични дела за сексуална злоупотреба на малолетни лица и педофилија

- Вклучување на здруженија, на приватната иницијатива и на физички лица во социјалната заштита.

По заокружувањето на законските прописи со кои се создадени услови за вклучување на невладиниот сектор во вршењето на одредени работи од социјалната заштита, во 2012 година Министерството за труд и социјална политика ќе продолжи со активностите за развивање на партнерски однос со здруженијата. Бројот на договорените партнерства ќе биде во зависност од расположивите буџетски средства, додека изборот на здруженијата на кои ќе им биде доверена одредена социјална функција, ќе се спроведе по објавен конкурс, со целосно почитување на транспарентноста на постапката.

Согласно со Законот за инвалидски организации, ќе се зајакне соработката со инвалидските и националните инвалидски организации заради оформување на националната политика која се однесува на инвалидската заштита и мерките за обезбедување на еднакви права и можности на лицата со инвалидност.

Ќе се настојува, партнерски однос за одредени работи од социјалната заштита да се изгради и со физички лица кои ги исполнуваат пропишаните законски услови.

- Помош на внатрешно раселените семејства, лица вратени по основа на договорите за реадмисија и семејствата на бегалците од други држави

Покрај редовната грижа за внатрешно раселените лица, активностите на Министерството за труд и социјална политика и понатаму ќе бидат насочени на програми со кои ќе се стимулира враќањето на овие лица во местото на живеење, додека за бегалците од другите држави со признат статус на бегалец односно лица под супсидијарна заштита, ова министерство и Центарот за интеграција, кој и во текот на 2012 година ќе функционира како проектна единица во рамки на Министерството за труд и социјална политика, ќе преземат мерки за олеснување на процесот на интеграција за овие лица, согласно со Акцискиот план за имплементација на Стратегијата за интеграција на бегалци и странци 2008-2014 година, за што до овој момент се изработени 135 индивидуални програми за интеграција за лицата кои пристапија кон овој процес. За сите овие лица во текот на 2012 година ќе се направат напори за имплементација на поголем број на активности предвидени со индивидуалните интеграциони програми.

За лицата вратени во однос на договорите за реадмисија кои при враќањето се судруваат со одредени проблеми во рамки на "Програмата за помош и поддршка при реинтеграција на повратници во Република Македонија согласно со реадмисионите договори" предвидени се сет мерки и активности со кои ќе им се овозможи олеснет пристап на овие лица до социјалните права.

- Инспекциски надзор

Со инспекцискиот надзор во социјалната заштита, во 2012 година се очекува понатамошно активно спроведување на надзорот над применувањето и спроведувањето на законските прописи, со кои се уредени работите од социјалната заштита, надзор над остварување на правата и исполнувањето на обврските на корисниците на правата, исполнување на условите за вршење на дејности од социјалната заштита, предвидени со Законот за социјалната заштита. Од работата во инспекцискиот надзор се очекуваат понатамошни позитивни резултати, особено во примената на Законот во делот на парична помош од социјална заштита и социјалните услуги.

IV. Средства за остварување на социјална заштита

За остварување на Програмата за социјална заштита во Буџетот за 2012 година планирани се буџетски средства на раздел 15001, на следниве буџетски подпрограми:

1. Потпрограма 40 – центри за социјална работа и Завод за социјални дејности. Во 2012 година на оваа потпрограма се предвидени буџетски средства во износ од 449.772.000 денари, средства од основен буџет (приходи) во износ од 100.000 денари, средства од самофинансирачки активности во износ од 700.000 денари и средства од донации во износ од 1.400.000 денари.

2. Потпрограма 41 – дневни центри и прифатилишта за вонинституционална социјална заштита. Во Буџетот за 2012 година на оваа потпрограма се планирани 89.865.000 денари и средства од донации во износ од 7.200.000 денари.

3. Потпрограма 42 – установи за институционална социјална заштита. Во Буџетот за 2012 година на оваа потпрограма се планирани 248.826.000 денари, средства од основен буџет (приходи) во износ од 6.405.000 денари, средства од самофинансирачки активности во износ од 59.400.000 денари и средства од донации во износ од 6.200.000 денари.

4. Потпрограма 44 – програма за условени парични трансфери. Во Буџетот за 2012 година на оваа потпрограма се планирани средства од заем од Светска банка во износ од 121.310.000 денари и средства од основен буџет (приходи) во износ од 125.000 денари.

5. Потпрограма 4А – изградба, опремување и одржување на објекти за социјална заштита. Во Буџетот за 2012 година на оваа потпрограма се планирани 26.800.000 денари.

6. Потпрограма 50 – надоместоци за социјална заштита. Во Буџетот за 2012 година на оваа потпрограма се планирани 3.000.000.000 денари за социјални надоместоци на ставка 471, 106.800.000 денари трансфери до Фондот за здравствено осигурување на ставка 433 и 144.000.000 денари за енергетска сиромаштија на ставка 464.

а) На ставката 471-Социјални надоместоци во износ од 3.000.000.000 денари, ќе бидат распоредени за:

Постојана парична помош - се исплаќа на лицата кои се неспособни за работа и материјано необезбедени, кои не можат да остварат средства за egzистенција согласно со други прописи. Во 2012 година се очекува бројот на овие корисници да изнесува 5.500 корисници, за што ќе бидат потребни 278.000.000 денари;

Социјална парична помош - се исплаќа на домаќинства чии членови се способни за работа, но се материјално необезбедени. Во 2012 година се очекува да бидат опфатени околу 42.000 домаќинства. За исплатата на социјалната помош ќе бидат реализирани 1.353.480.000 денари;

Паричен надоместок за помош и нега од друго лице - се исплаќа на лица над 26 годишна возраст кои не можат да ги вршат основните животни потреби без помош од друго лице (лицето е со умерени, тешки и длабоки пречки во менталниот развој, лице со потешка и најтешка телесна попреченост, потполно слепо лице, како и лице со трајни промени во здравствената состојба). Се очекува правото да го стекнат просечно околу 20.000 корисници. Потребните средства за задоволување на правото ќе изнесуваат 1.200.000.000 денари;

Право на надоместок на плата за скратено работно време поради нега на дете со телесни или ментални пречки во развојот - ова право кое е утврдено со Законот за социјалната заштита и со Законот за работни односи, го остварува еден од родителите на хендикепирано дете, доколку родителите се во работен однос. За оваа намена во 2012 година се предвидени 4.000.000 денари;

Еднократна парична помош и помош во натура - ова право можат да го остварат лица или семејства коишто се нашле во положба од социјален ризик заради претрпена природна непогода, епидемија, смрт, подолго лекување или друга социјална криза, како и за повремени помош на одделни биолошки семејства кои се грижат за свои членови кои се лица со одреден степен на инвалидност и лица на кои им престанува згрижувањето во установа за деца без родители и родителска грижа или згрижувачко семејство. За ова право ќе се реализираат 35.000.000 денари;

Право на домување -право на паричен надоместок за домување согласно со Законот за социјалната заштита има лице без родители и родителска грижа до 18 годишна возраст, односно по престанување на старателството најмогу до 26 годишна возраст. Паричен надоместок за домување се обезбедува и за лицата со признат статус на бегалец, согласно со одредбите од Законот за азил и привремена заштита, се до периодот на преземање на оваа одговорност од страна на локалната самоуправа. За оваа намена во Буџетот за 2012 година се предвидени 2.760.000 денари.

Парична помош на лице кое до 18 години возраст имало статус на дете без родители и родителска грижа - со правото можат да се стекнат лицата со стекнат статус на дете без родители и родителска грижа, доколку по полнолетството се без средства за egzистенција, односно се на редовно школување, се до навршување на 26 годишна возраст. Во рамките на ова право се обезбедува и дополнителна помош за лицата кои се запишани по прв пат на студиска година од прв, втор и трет циклус - докторски студии, како редовни или вонредни студенти на јавните високообразовни установи. Во 2012 година, вкупниот број на овие корисници ќе изнесува околу 110 лица. За оваа намена во Буџетот за 2012 година се предвидени 7.840.000 денари.

Правото на додаток за слепо лице се обезбедува за потполно слепо лице над 26 годишна возраст, а правото на додаток за мобилност се обезбедува на лице над 26 годишна возраст со 100 % телесен инвалидитет и лице со умерени, тешки и длабоки пречки во менталниот развој коешто без помош на инвалидска количка не може да ги задоволи основните животни потреби, утврдени од стручен орган и со решение на центарот за социјална работа. Правото ќе почне да се применува од јули 2012 година, за што во Буџетот за 2012 година се предвидени 90.720.000 денари.

Право на надоместок за трошоци за сместување и надоместок за згрижување на сместеното лице во згрижувачко семејство- ќе се исплатува на семејствата кои во семејството ќе згрижат лице, корисник на социјална заштита. Ова право ќе го остварат околу 200 семејства кои ќе згрижат околу 290 лица, за што се очекува да се реализираат 27.000.000 денари;

Сместување во ученички домови или други установи на деца без родители и родителска грижа до оспособувањето за самостоен живот и работа, а најдоцна до завршувањето на средното образование, ако не постојат можности згрижувањето и воспитувањето да се обезбеди на друг начин; дете со воспитно-социјални проблеми (занемарено, злоставувано и социјално необезбедено дете); дете со нарушено поведение; за кои центарот ќе оцени дека установата може да обезбеди чување, воспитување, образование и нормален развојот на детето. За оваа намена во Буџетот за 2012 година се планирани 1.200.000 денари.

б) На ставката 433-Трансфери до Фондот за здравство во износ од 106.800.000 денари, ќе бидат распоредени за остварување право на здравствена заштита на корисниците на социјална заштита на следниве права: постојана парична помош, сместување во згрижувачко семејство, паричен надоместок за помош и нега од друго лице, сместување во установи за социјална заштита, парична помош на лице кое до 18 годишна возраст имало статус на дете без родители и родителска грижа, лице-жртва на семејно насилство за кое се презема мерка на заштита согласно со Законот за семејството и лице опфатено со организирано самостојно живеење со поддршка.

в) На ставката 464 – разни трансфери, дел од средствата во износ од 144.000.000 денари се наменети за програма за субвенционирање на електрична енергија.

7. Потпрограма 51 – надоместоци за цивилни инвалди од војната. Во Буџетот за 2012 година на оваа потпрограма се планирани 102.000.000 денари и

8. Потпрограма 54 – надоместоци за заштита на бегалци и азиланти. Во Буџетот за 2012 година на оваа потпрограма се планирани 62.673.000 денари. Средствата на оваа потпрограма се наменети за надоместок на правата за внатрешно раселените семејства, лица вратени по основа на договорите за реадмисија и семејствата на бегалците од други држави.

Распределбата на финансиските средства наменети за социјална заштита е направена во согласност со обезбедените средства во Буџетот на Република Македонија за 2012 година, со напомена дека во 2012 година ќе се измират и неизмирени обврски по основа на правата од 2011 година. Овие средства во зависност од опфатот на правата, услугите и активностите од социјалната заштита во текот на годината, може да се менуваат согласно со закон.

Во рамки на расположивите средства од Буџетот на Република Македонија за 2012 година и Програмата за остварување на социјалната заштита за 2012 година, ќе се обезбеди редовна исплата на социјалната помош за граѓаните кои оствариле право на парична помош од социјална заштита. Ќе се подобрат условите за живот и работа на згрижените корисници во институционалната и вонинституционалната заштита, со понатамошно проширување на мрежата на формите за згрижување на вонинституционалната заштита. Ќе се работи на натамошно зајакнување на капацитетите на центрите за социјална работа и другите установи, преку обука на стручните кадри и воведување на процесот на лиценцирање на стручните работници.

V. Оваа програма влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

Бр. 51-7722/1-11
9 јануари 2012 година
Скопје

Заменик на претседателот
на Владата на Република
Македонија,
м-р **Зоран Ставрски**, с.р.

274.

Врз основа на член 14 став 2 од Законот за заштита на децата („Службен весник на Република Македонија“ бр. 98/00, 17/03, 65/04, 113/05, 98/08, 107/08, 83/09, 156/09, 51/11 и 157/11) и член 34 од Законот за извршување на Буџетот на Република Македонија за 2012 година („Службен весник на Република Македонија“ бр. 180/11) Владата на Република Македонија, на седницата, одржана на 9.01.2012 година, донесе

ПРОГРАМА ЗА РАЗВОЈ НА ДЕЈНОСТА ЗА ЗАШТИТАТА НА ДЕЦАТА ЗА 2012 ГОДИНА

Заштитата на децата е организирана дејност заснована на правата на децата како и на правата и обврските на родителите за планирање на семејството и на државата и единиците на локалната самоуправа за водење хумана популациона политика.

Поддршката на заедницата се остварува со обезбедување услови и ниво на животен стандард што соодветствува на физичкиот, менталниот, емоционалниот, моралниот и социјалниот развој на децата, при што државата и единиците на локалната самоуправа се грижат во согласност со расположивите материјални можности да им помогнат на родителите во издржувањето, подигнувањето, грижата и заштитата на децата.

Заштитата на децата како систем на организирани мерки и активности на државата за грижа и заштита на децата се остварува согласно со Законот за заштита на децата и подзаконските акти.

Развојот на дејноста за заштитата на децата се утврдува со годишна Програма која согласно со Законот за заштита на децата, ја носи Владата на Република Македонија и истата е во функција на спроведување и унапредување на системот на заштитата на децата. Остварувањето на програмата е во согласност со утврдените програми со Буџетот на Република Македонија за 2012 година, како и врз основа на одредбите во Законот за извршување на Буџетот на Република Македонија за 2012 година во делот на надоместоците за детска заштита.

Во остварувањето на заштитата на децата, влијаат и одредени развојни документи на Владата на Република Македонија: Програмата за работа на Владата на Република Македонија 2011 - 2015 година, Стратегијата за демографски развој на Република Македонија 2008 - 2015 година, Одлуката за утврдување на стратешките приоритети на Владата на Република Македонија за 2012 година како и други акти и анализи со кои се влијае на подобрувањето на заштитата на децата.

Во реализацијата на заштитата на децата значајно место имаат и Конвенцијата за правата на детето и други конвенции и протоколи, потоа Милениумските развојни цели на ОН во делот на првата развојна цел: намалување на сиромаштијата и други документи со што се врши постапно приближување кон законодавството на ЕУ.

I. Цели и задачи во остварувањето на заштитата на децата

Државата како основен носител на заштитата на децата, согласно расположивите финансиски можности, за одредени групи деца дава определена материјална помош на родителите за издржување, подигање, грижа и заштита на децата, но исто така финансиски го подржува организирањето и функционирањето на јавните установи и служби за заштита на децата.

Во согласност со Уставот на Република Македонија, Владата на Република Македонија донесе Стратегија за демографски развој на Република Македонија 2008 – 2015 година и согласно со истата се направија соодветни законски измени во делот на правата за заштита на децата.

- Правото на еднократна парична помош за новороденче и во 2012 година ќе се обезбедува само за новородено дете во семејството родено при првото раѓање на мајката (едно, близнаци и сл.) како и за првото посвоено дете, без притоа да се земаат во предвид остварените приходи во семејството, со цел на семејството да му се помогне во покривањето на трошоците кои се неопходни за новороденчето;

- Правото на родителски додаток за дете и во 2012 година ќе се обезбедува само за третото живо дете по редот на раѓање на мајката, а ќе се продолжи и со користење на стекнатите права за децата родени заклучно со 11 април 2010 година како трето и четврто дете;

- Правото на детски додаток, како и правото на посебен додаток во 2012 година ќе се обезбедуваат на со законот утврден начин;

- Министерството за труд и социјална политика ќе поддржи изградба и отворање на нови детски градинки како и формирање на најмалку 5 групи на деца во други просторни услови кои би функционирале во состав на постојните општински јавни установи – детски градинки;

- Министерството за труд и социјална политика со цел да се обезбеди подоследна имплементација на „Стандардите за рано учење и развој“ во контекст на политиката за ран детски развој со крајна цел да се зголеми опфатот на децата и да се подигне квалитетот на образованието за предучилишната возраст на децата, ќе пристапи кон ревидирање на Законот за заштита

на децата во функција на вградување на центрите за ран детски развој во системот на заштитата на децата, со што ќе се создадат услови за алтернативни форми на опфат на децата со цел достапност и зголемување на опфатот на децата со згрижување и воспитувањето на деца до 6 годишна возраст односно до поаѓање во основно училиште, со што ќе се овозможи и децата на оваа возраст од руралните и маргинализираните средини како и од средините во кои има помал број на деца од оваа популација да се социјализираат и едуцираат преку полудневни и скратени програми;

- Со поддршка на УНИЦЕФ ќе бидат во функција 22-та Центри за ран детски развој кои функционираат во економски најзагрозените рурални средини;

- Министерството за труд и социјална политика истовремено ќе ги анализира и можностите во државата за целосно вклучување со полудневни и скратени програми, како универзално право на заштита на децата, на генерацијата деца од предучилишна возраст пред поаѓање во основно училиште, во јавните детски градинки или за алтернативните форми на згрижување и воспитување;

Дејноста на заштитата на децата е од јавен интерес и се остварува преку обезбедување на:

- права за заштита на децата (детски додаток, посебен додаток, еднократна парична помош за новороденче, партиципација и родителски додаток за дете);

- облици за заштита на децата (згрижување и воспитување на деца од предучилишна возраст, одмор и рекреација на деца) и

- други облици на заштита на децата.

Основна цел на дејноста - заштита на децата и во текот на 2012 година е обезбедување на услови за оптимален опфат на децата во системот на правата за заштита на децата како и во постојните јавни установи за згрижување и воспитување на децата, целосно и рационално искористување на просторните, кадровските и другите ресурси преку имплементација на постојните законски решенија, како и на создадените услови за алтернативни и други форми на згрижување и воспитување на популацијата деца до 6 години живот со ревидирањето на Законот за заштита на децата.

Поголемиот опфат на децата се реализира со донесувањето на Стандардите и нормативите за вршење на дејноста на детските градинки каде помеѓу другото се создадени услови за проширување на мрежата на јавните установи за деца – детски градинки како и вклучување и на приватниот сектор во заштитата на децата со основањето на приватни установи за деца-детски градинки, а со создадените законски услови за продолжување на рокот за трансформација на правните лица уште за шест месеци се создадоа услови правните лица чија регистрирана претежна дејност не е од областа на заштитата на децата, а вршат работи од областа на заштитата на децата (згрижување и воспитување на деца од предучилишна возраст односно одмор и рекреација на деца) да го трансформираат правното лице без ликвидација, со што преку добивање од Владата на Република Македонија на одобрение за трансформирање во приватна установа за деца со добивањето на решение за вршење на дејноста да влезат во дејноста на заштитата на децата (детски градинки односно детски одморалишта) со што ќе се зголеми капацитетот за опфатот на децата.

Активностите во насока на подобрување на заштитата на децата во 2012 година ќе бидат насочени кон остварување на следните основни задачи:

- заокружување на процесот на децентрализација во дејноста заштита на децата ќе продолжи преку соработка со органите на локалната самоуправа, односно со продолжување на давањето поддршка за основање на општински детски градинки со цел самостојно

функционирање на објектите на јавните установи за деца кои се лоцирани на нивната општина, како и основање на нови јавни установи за деца со помал капацитет и усогласен со потребите на општината, реализирање на надзорот, давање на препораки и насоки и воспоставување на партнерски однос во реализирање на дејноста;

-плурализација во дејноста преку функционирање на приватниот сектор со основање на нови приватни установи за деца како и во рамките на со закон создадените услови за давање можност и на други физички и правни лица да вршат одредени работи од дејноста згрижување и воспитување на децата;

-организирање на одделни услуги од дејноста згрижување и воспитување на деца и во други просторни услови (основно училиште, болница, дом на култура, месна заедница и други установи, во станот на родителите) согласно материјалните можности, со приоритет во вршење на истите во подрачјата каде не постојат објекти за организирано згрижување на деца, давање одредени услуги од дејноста на градинките на деца и семејства, како и организирање на повремено чување на деца во домашни услови, согласно Законот за заштита на децата;

-изградба на нови објекти, доградба, реконструкција и одржување на објектите во дејноста на заштитата на децата, со приоритетно, целосно и рационално искористување на сите кадровски, просторни и други ресурси како и развој на разни видови програми за дејноста со различно траење и цена на чинење;

-поддржување на програмските активности за деца од областа на културата, издавачката, згрижувачката и воспитната дејност, екологијата, уметноста, рекреативните и слободни активности и спорт, заштитата на деца со специфични потреби, како и програмски активности кои ги остваруваат организациите (здруженијата) за деца;

- следење на развојот на заштитата на децата и работи поврзани со хумана популациона политика, остварувањето на правата за заштита на децата како и остварувањето на постапката согласно закон;

- во рамки на ССТ проектот ќе отпочне воведувањето на автоматска обработка на податоците во делот на правата за заштита на децата и поврзување на Министерството за труд и социјална политика со центрите за социјална работа;

- Со поддршка на УНИЦЕФ ќе продолжат отпочнатите активности за автоматска обработка на податоци на јавни детски градинки и поврзување на Министерството за труд и социјална политика со јавните детски градинки;

- обезбедување на редовна и навремена исплата на со законот утврдени парични права за децата.

1.Права за заштита на децата

Правата за заштита на децата како парични надоместоци, под услови утврдени со Законот за заштита на децата ги обезбедува државата со средства од Буџетот на Република Македонија.

Поголем обем на права од определените права во законот може да обезбеди единицата на локалната самоуправа /општината, Градот Скопје и општината во Градот Скопје/, доколку за тоа обезбеди средства од сопствени извори.

Паричните надоместоци согласно Законот се остваруваат како право на: детски додаток, посебен додаток, еднократна парична помош за новороденче, партиципација и родителски додаток за дете и истите имаат за цел преку обезбедувањето на материјална помош на родителите да им помогнат за издржување, подигање, грижа и заштита на детето.

Во рамките на средствата утврдени со Буџетот на Република Македонија за 2012 година се предвидува парични примања на деца да користат во просек околу 55 000 деца, како придонес во остварувањето на примарната одговорност на родителите во обезбедувањето на услови за живот, потребен за развој на детето, односно животен стандард што одговора на неговиот физички, ментален, душевен, морален и социјален развој.

а) Детски додаток

Детски додаток е право на детето кое може да го оствари еден од родителите на детето, државјанин на Република Македонија со постојано место на живеење во Републиката, за дете државјанин на Република Македонија кое е на редовно школување во Републиката, во зависност од возраста на детето и материјалната состојба на семејството како и другите услови утврдени со Законот за заштита на децата.

Право на детски додаток согласно Законот за заштита на децата и соодветниот подзаконски акт може да има дете до навршување на 18 години живот, доколку е на редовно школување и ако просечните месечни приходи во семејството на детето по член на семејството не го надминуваат утврдениот граничен износ согласно со Законот (за 2010 година истиот изнесува 2.490 денари, а за самохран родител 4.980 денари и истиот за 2012 година ќе се усогласи со порастот на трошоците на живот за претходната година објавени од Државниот завод за статистика, во јануари за тековната година). Правото на детски додаток може да го оствари еден од родителите на детето, при што треба да ги исполнува и другите услови предвидени со Законот.

Правото на детски додаток во 2012 година се очекува да го остварат во просек околу 26 000 деца од околу 12 800 корисници-семејства.

Висината на детскиот додаток согласно со Законот, почнувајќи од 2010 година е искажана во апсолутен износ кој зависи од возраста на детето (716 денари, за дете до 15 години живот, односно додека е редовен ученик во основно училиште, а 1.136 денари, за дете од 15 до 18 години живот, односно додека е редовен ученик во средно училиште) при што вкупниот месечен износ за детски додаток за кои родителот го остварил правото да изнесува 1.800 денари и истите од 2010 година се усогласуваат со порастот на трошоците на живот за претходната година објавени од Државниот завод за статистика, во јануари за тековната година.

б) Посебен додаток

Право на посебен додаток има еден од родителите на детето со постојано место на живеење во Република Македонија, ако детето е државјанин на Република Македонија со постојано место на живеење во Република Македонија до навршени 26 години живот и тоа за дете со специфични потреби кое има пречки во телесниот или менталниот развој или комбинирани пречки во развојот утврдени со Законот, доколку не е институционално згрижено на товар на државата. Наодот, оцена и мислење за остварување на посебен додаток го издава соодветен стручен орган.

Правото на посебен додаток во 2012 година се очекува да го остварат околу 6 500 деца од околу 6200 семејства.

Висината на посебниот додаток согласно со Законот почнувајќи од 2010 година е утврдена во апсолутен износ од 4.202 денари и истата се усогласува со порастот на трошоците за живот претходната година објавени од Државниот завод за статистика, во јануари за тековната година.

в) Еднократна парична помош за новороденче
Еднократна парична помош за новороденче се обезбедува на семејството за прво новородено дете.

Право на користење на еднократна парична помош за новороденче има еден од родителите, државјанин на Република Македонија со постојано место на живеење во Република Македонија за дете родено на територијата на Република Македонија.

Висината на еднократната парична помош за новороденче почнувајќи од 2010 година е утврдена во апсолутен износ од 4.829 денари и истата се усогласува со порастот на трошоците за живот за претходната година објавени од Државниот завод за статистика, во јануари за тековната година.

Во 2012 година се предвидува правото на еднократна парична помош за новороденче да се оствари за околу 8 500 деца од околу 8 130 семејства.

г) Партиципација

Во зависност од материјалната состојба на семејството се обезбедува партиципација во трошоците за згрижување и воспитание во јавна установа за деца-детска градинка.

Партиципацијата ќе се обезбедува во цената на услугата по дете што ја плаќа родителот.

Во 2012 година доколку се обезбедат потребните финансиски средства се предвидува правото на партиципација да се оствари за околу 12000 деца.

д) Родителски додаток за дете

Родителски додаток за дете е право кое го остварува мајка за своето трето живо дете и која е државјанин на Република Македонија со постојано место на живеење во Република Македонија последните три години пред поднесување на барањето.

Родителскиот додаток за дете не може да се оствари ако мајката во моментот на поднесувањето на барањето живее и работи во странство.

Во случај мајката да не е жива, да го напуштила детето, или од оправдани причини да е спречена непосредно да се грижи за детето, правото наместо мајката може да го оствари таткото или старателот доколку ги исполнуваат потребните услови.

Родителскиот додаток за трето дете ќе се исплатува месечно, за период од десет години, во висина утврдена во апсолутен износ од 8.048 денари која и истата ќе се усогласува со порастот на трошоците за живот за претходната година објавени од Државниот завод за статистика, во јануари за тековната година.

Родителски додаток за дете /за трето и четврто дете/ и во 2012 година ќе се обезбедува и за децата за кои е остварено/стекнато ова право пред да се донесат законските измени во висина од 8.048 денари за трето дете; 11.267 денари за четврто дете и 16.096 денари за единствениот родителски додаток, усогласени со порастот на трошоците на живот објавени од Државниот завод за статистика, во јануари за тековната година.

Во 2012 година се предвидува правото на родителски додаток за дете да се оствари/продолжи за околу 12.000 деца.

2. Облици на заштита на децата

а) Згрижување и воспитание на децата од предучилишна возраст - е облик на заштита на деца кој како дејност се организира за згрижување, престој, нега, исхрана, воспитание, образование, спортско-рекреативни, културно-забавни активности, мерки и активности за подобрување и зачувување на здравјето и за поттикнување на интелектуалниот, емоционалниот, физичкиот, менталниот и социјалниот развој на детето до 6 години живот, односно до вклучување во основното образование и се обезбедува и остварува во детска гра-

динка. Одредени работи од дејноста згрижување и воспитание на деца, под услови и на начин утврдени со Законот, можат да вршат и правни и физички лица.

Дејноста на детските градинки се остварува преку организирање и спроведување на програми кои според времетраењето на програмата се програми за: целодневен престој, полудневен престој, скратени програми, пилот програми, програма за продолжен престој, вон-институционални форми на активности со деца.

Во услови кога во местото на живеење нема јавна детска градинка, односно детската градинка нема слободни места, а родителите имаат интерес за вклучување во детска градинка на одреден број деца, според кои во согласност со нормативите и стандардите за вршење на дејноста може да се формира една група, јавната детска градинка одделни услуги од својата дејност, може да организира во други просторни услови како и да организира и повремено чување на деца во домашни услови што ќе го остварува со постојниот кадар од детската градинка, надворешни соработници и стручни работници.

За овие активности јавната установа за деца – детска градинка треба да обезбеди согласност од Министерството за труд и социјална политика.

Во состав на јавна детска градинка согласно законот можат да се формираат советувалишта за деца и родители, во функција на социјализација на децата и помош на родителите, според утврдени критериуми.

Во 2012 година ќе се следи реализацијата на „Основите на програмата за воспитно – образовната работа со децата од предучилишна возраст во јавните детски градинки“ особено од аспект во подигање на квалитетот на услугата, но се очекува теоретските насоки да бидат осовремени и усогласувани со новите сознанија за раниот развој кај децата.

Квалитетот на услугата е подобрен и со донесување на Стандардите за рано учење и развој на децата кои ќе послужат како основа за унапредување на квалитетот на работата во јавните детски градинки но и пошироко, во семејството и локалната заедница. Со својата содржина тие се прилагодени за децата од 0 – 6 годишна возраст, за осознавање на нивното опкружување со луѓе и објекти, а прилагодено на возрастните групи на децата со Законот за заштита на децата.

Мрежа на установи за децата

Згрижувањето и воспитанието на децата од предучилишна возраст на почетокот на 2012 година ќе се остварува во вкупно 54 јавни установи за деца - детски градинки распоредени во 43 општини во 176 објекти. Покрај тоа во десет села односно населени места и во две општини функционираат групи за згрижување на деца во други просторни услови и тоа:

- во состав на детската градинка „7 Септември“ - Пехчево во селата Робово, Умлена и Чифлик; во состав на детската градинка „Гоце Делчев“ – Винаца во Блатец; во состав на детската градинка „Естреја Овадија Мара“ – Битола во селата Бистрица, Кравари и Кукуречани; во состав на детската градинка, „ 8 Март“ Кисела Вода во О. Зелениково; во состав на детската градинка „Ацо Караманов“ - Радовиш во Воиславци; во состав на детската градинка „Калинка“ - Валандово во Пирава и Јосифово; во состав на детската градинка „Коста – Поп Ристов Делчев“ – Богданци во О. Нов Дојран и во состав на детската градинка „Младост“ Тетово во Нераште.

Во текот на 2012 година, како резултат на исполнетите услови со Законот и со Правилникот за стандардите и нормативите за вршење на дејноста на детска градинка, ќе се зголеми бројот на јавни детски градинки Исто така заради создавање на услови за самостојно остварување на дејноста, во објектите кои

функционираше во рамки на поголемите јавни установи - детски градинки за кои оснивачките права биле дадени на други поблиски општини, во 2012 година како самостојни правни лица покрај детските градинки во Општина Демир Капија и Општина Вевчани ќе функционира и детска градинка во Општина Шуто Оризари.

Во 2012 година во системот на заштита на децата ќе се зголеми бројот на приватни детски градинки во системот на заштита на децата.

Заложбите на Владата на Република Македонија за подобрување на бизнис климата како и заложбите за активни мерки за вработување, придонесоа да се зголеми интересот за згрижување на децата во детските градинки. Со ваквата определба на Владата на Република Македонија, во одделни региони веќе се чувствуваат резултати односно зголемен интерес за згрижување во детски градинки. Се очекува ваквата тенденција да продолжи и во 2012 година.

Анализата на состојбата на мрежата на детските градинки покажа дека во Република Македонија се опфатени околу 16% од генерациите од 0 до 6 годишна возраст или околу 25.600 деца. Искористеноста на постојните капацитети во просек изнесува 108,6% Тргувајќи од овие показатели се наметна потребата за проширување на мрежата на јавни детски градинки. Проширувањето на мрежата на јавните детски градинки ќе се поддржи од страна на Министерството за труд и социјална политика со ставање во употреба на изградени нови објекти за згрижување и воспитание на деца од предучилишна возраст во општините: Аеродром, Росоман, Липково, Сарај, Горче Петров (Новоселски пат), Дојран, како и со довршување на доградба на просторот на детската градинка „Астибо“ во Општина Штип.

Со цел за поцелосно искористување на капацитетите во јавните детски градинки, ќе се продолжи со обезбедувањето престој и исхрана и за деца од над шест години, односно од поаѓање во основно училиште до десет години возраст.

Согледувајќи го значењето на раниот детски развој на децата особено за децата од ранливите групи на населението, во рамки на Декадата на Ромите, во 20 општини во Република Македонија и во 2012 година, ќе продолжи да се имплементира проектот „Инклузија на деца Роми во јавните предучилишни установи“. Финансирањето на овој проект се реализира со средства на Министерството за труд и социјална политика и РЕФ (Ромски едукативен фонд) и со средства на ЕЛС.

Вработени во јавните установи за деца-детски градинки

Дејноста згрижување и воспитание на деца од предучилишна возраст ја вршат вработени од следните профили: негуватели, воспитувачи, стручни соработници (виши медицински сестри, социјални работници, музички педагози, ликовни педагози, педагози по физичко воспитание), стручни работници (педагог, психолог, социјален работник, логопед, лекар, педијатар, правник, економист, дефектолог) и други профили на вработени (готвачи, пом.готвачи, и др.) и административен кадар.

Бројот на групите во детската градинка претставува основа за утврдување на стандардите на потребното работно време за остварување на дејноста, односно претставуваат основа за утврдување на потребниот број на извршители.

Во 2012 година се очекува неповолната статусна структура на вработените во детските градинки, како и недоволниот број на извршители да се подобри како и да се продолжи со решавање на статусот на ангажирани лица со договор на дело. Оваа определба треба да биде во контекст на имплементацијата на политиката

на Владата на Република Македонија за преземање на дополнителни мерки и активности за поголема грижа и заштита за најмладата популација, како и определбата за зголемен опфат на деца со крајна цел за усогласеност на семејните и работните обврски на родители-те.

Во функција на подигнување на квалитетот на услугите, ќе се настојува во рамки на расположливите материјални можности да се организираат обуки за вработените за прашања кои се во функција на поквалитетна заштита на децата.

Изградба, опремување и одржување на објектите за заштита на децата

Проширувањето на мрежата на јавните установи за деца - детски градинки во 2012 година ќе се реализира согласно со Програма која ќе ги опфати приоритетите за изградба, доградба и реконструкција на простор наменет за згрижување и воспитување на децата од предучилишна возраст. Се предвидува акцент да се стави на руралните населби, но и во општини каде капацитетите се под потребите на родителите и децата за овој вид на заштита.

Во 2012 година ќе бидат ставени во употреба новоизградени објекти за детска градинка во општините: Горче Петров (Новоселски пат), Аеродром, Росоман, Вевчани, Липково, Сарај и Дојран, а ќе се доврши и доградбата на просторот на детската градинка „Астибо“ во Општина Штип.

Во рамки на расположливите материјални можности во дел од постојните детски градинки ќе се интервенира со проширување на капацитетите преку доградба и адаптација на просторот.

Одржувањето на објектите ќе се остварува во рамки на расположливите средства во Буџетот на Република Македонија за 2012 година со приоритетно извршување на неопходните работи заради обезбедување на нормално и безбедно функционирање и вршење на дејноста (замена на кровови, поправки на водовод, канализација и санитарни чворови, замена на дотраена дрвена столарија и термотехничка инсталација).

2. Одмор и рекреација на децата

Одморот и рекреацијата на децата е облик на заштита на децата кој како дејност се организира за престој, активен одмор, социјализација на децата, воспитни, образовни, културно-забавни, спортско-рекреативни и други активности со децата од 5 до 18 години живот, за развивање на психомоторниот развој на децата и способност за договарање, почитување на разликите и соработка во групи, способност за прифаќање на себеси и другите и ориентација во просторот.

Во 2012 година одморот и рекреацијата на децата ќе се реализира преку целосно искористување на капацитетот на Јавната установа за деца – детско одморалиште, но и со посебна програма за одмор и рекреација на децата во која ќе се вклучат и други објекти кои со својата местоположба и опрема се прилагодени на потребите на децата.

3. Други облици на заштита на децата

За развој на личноста на детето, талентот, менталните, физичките, креативните и другите способности, подготвување за самостоен и одговорен живот се обезбедуваат и други облици за заштита на децата како програмски активности во областа на културата, издавачката, згрижувачката и воспитната дејност, екологијата, уметноста, рекреативни и слободни активности и спортот.

Во рамките на системот на заштитата на децата можат да се спроведуваат и други програмски активности со кој се унапредува дејноста, меѓу кои се:

- Спроведување на проекти за деца со пречки во телесниот и интелектуалниот развој;

- Спроведување на проекти, програми и едукација на стручниот и друг кадар;

- Програмски активности за оспособување на згрижувачко-воспитниот, воспитно-образовниот и друг кадар со најновите современи сознанија во работите кои ги вршат овие вработени и согласно закон (професионален развој на кадрите);

- Програмски активности на соработка за унапредување на исхраната на децата, хигиено-техничките и здравствени услуги, дидактички материјал.

II. Финансирање на заштитата на децата

Програмата за развој на заштитата на децата за 2012 година ќе се реализира со средства од Буџетот на Република Македонија за 2012 година од Раздел 15001 Министерство за труд и социјална политика и тоа:

1. **Програма 3** Детска заштита со средства од 110.010.000 денари, од кои 87.460.000 денари буџетски средства и 22.550.000 денари средства од самофинансирачки активности и истата се однесува на:

- **Потпрограмата 30** Установи за детска заштита со 28.760.000 денари, од кои 6.210.000 денари се буџетски средства и 22.550.000 денари средства од самофинансирачки активности

- **Потпрограмата 3А** Изградба, опремување и одржување на објектите за детска заштита со 81.250.000 денари.

Финансиските средства обезбедени со Потпрограмата 30 ќе бидат наменети за:

- а) Потпрограма 40 - Плати и надоместоци за вработените во установите за детска заштита како и за

- б) Потпрограма 42- Стоки и услуги

- в) Потпрограма 46- субвенции и трансфери

Финансиските средства обезбедени со Потпрограмата за ќе бидат наменети за:

- а) градежни објекти..... 66.850.000 денари и

- б) купување на опрема.....14.400.000 денари.

Финансирањето на функцијата на установите за детска заштита ќе се обезбедува и со средствата кои се наменети за блок дотации за делегирани надлежности на општините за детската заштита и тоа:

- Блок дотации..... 1.108.300.000 денари.

2. Од **Програма 5** Надоместоци и права од социјалната област дел или

- **Потпрограма 52** Надоместоци за детска заштита со ..... 1.385.000.000 денари ќе бидат наменети за исплата на утврдените парични права со Законот за заштита на децата (детски додаток, посебен додаток, еднократна парична помош за новороденче, партиципација и родителски додаток за дете).

Распределбата на средствата за секое од овие права ќе биде во рамки на расположливите средства во Буџетот на Република Македонија за 2012 година, но истите нема во целост да ги задоволат вкупните потреби за со законот утврдените парични права. Во 2012 година ќе се измират и неизмирените обврски по основ на остварени права од 2011 година.

III. Мерки и активности за развој на заштитата на децата

За остварување на основните цели и задачи утврдени во оваа програма ќе се преземат следните мерки и активности:

1. Со планираното ревидирање на Законот за заштита на децата во системот на заштита на децата од аспект на раниот детски развој со крајна цел да се зголе-

ми опфатот на децата и да се подигне квалитетот на воспитанието и образованието за децата од предучилишна возраст со вградувањето на центрите за ран детски развој во системот на заштитата на децата ќе се создадат услови за алтернативни форми на опфат на децата со цел достапност и зголемување на опфатот на децата до 6 годишна возраст со згрижување и воспитание, со што ќе се овозможи и децата на оваа возраст од руралните и маргинализираните средини како и од средините во кои има помал број на деца од оваа популација да се социјализираат и едуцираат преку полудневни и скратени програми. Ќе се предвиди и доуреди создадената можност за основање на правно лице како агенција за давање на одредени услуги од дејноста згрижување и воспитание на деца од предучилишна возраст во домашни услови, а ќе се овозможи проширување и на правото на посебен додаток за дете со пречки во телесниот или интелектуалниот развој за корисниците кои се стекнале со статус на лица, баратели на азил во Република Македонија и нивните деца кои се исто така во Републиката по основ на обединување на семејството;

2. Во рамки на проектот Е - Влада преку пилот проект ќе се овозможи аплицирање по електронски пат кај правото на детски додаток;

3. Со донесениот на Правилник за стандарди и нормативи за вршење на дејноста на детска градинка ќе се поддржува потребата во системот на заштита на децата да биде вклучен приватниот сектор, но и помалите општини кои во рамки на расположливите средства ќе можат да основаат општински јавни установи за деца - детски градинки што ќе одговараат на локалните потреби за ваков вид на грижа и заштита;

4. Соработка со општините и општините во Градот Скопје при имплементацијата на процесот за децентрализација, а со општините во кои не се изградени објекти - детски градинки, ќе продолжи да се дава поддршка за остварување за организирано згрижување и воспитание на деца во други просторни услови кои се предвидени со Законот;

5. Ќе се продолжи со заедничките активности со Министерството за здравство и Министерството за локална самоуправа на полето на унапредувањето на грижата за здравјето на децата особено во делот на оралното здравје преку имплементација на проектот Флуоризирано млеко за децата на 3 до 5 годишна возраст;

6. Постапување согласно Акциониот план за набавка на логички игри и сложувалки за јавните детски градинки 2012-2015 година на Владата на Република Македонија;

7. Ќе се следи реализацијата на Основите на програмата за воспитно - образовната работа со децата од предучилишна возраст со цел истата да може да биде доградена и усогласена со новите сознанија за развој на децата;

8. Поцелосно искористување на расположливите капацитети со промовирање на скратени програми за децата од недоволно развиени подрачја и региони, со што ќе се реализира принципот на достапност и правичност на јавната услуга. Доколку родителите искажат потреба за згрижување на децата во втора смена и во сабота, Министерството ќе даде поддршка на ЕЛС во поширока реализација на таквата определба;

9. Надзор (стручен надзор, инспекциски надзор), спроведување и следење на остварувањето на Законот, како и мониторинг и евалуација на преземените активности;

10. Следење на развојот на заштита на децата и работи поврзани со хумана популациона политика како и остварување на правата за заштита на децата, остварувањето на постапката согласно закон, со насоки за примена на законската и подзаконската регулатива;

11. Обезбедување на редовна исплата на паричните примања на децата и

12. Донесување на Одлука за начинот на наплата на износот за "Детска недела" за 2012 година.

Оваа програма влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во "Службен весник на Република Македонија".

Бр. 51-7776/1 - 11
9 јануари 2012 година
Скопје

Заменик на претседателот
на Владата на Република
Македонија,
м-р **Зоран Ставрески**, с.р.

275.

Врз основа на член 49 став 1 од Законот за научно-истражувачка дејност („Службен весник на Република Македонија“ бр. 46/08, 103/08 и 24/11) и член 21 од Законот за поттикнување и помагање на технолошкиот развој („Службен весник на Република Македонија“ бр. 41/08 и 47/2011) и член 42 став 4 од Законот за извршување на Буџетот на Република Македонија за 2012 година („Службен весник на Република Македонија“, бр.180/2011), Владата на Република Македонија, на седницата одржана на 9.1.2012 година, донесе

ПРОГРАМА

ЗА ОСТВАРУВАЊЕ НА НАУЧНО-ИСТРАЖУВАЧКАТА РАБОТА, ТЕХНОЛОШКО-ТЕХНИЧКИОТ РАЗВОЈ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА ЗА 2012 ГОДИНА

1. Програма за научно-истражувачка работа за 2012 година

Предлог-Програмата за научно-истражувачката работа, технолошко-техничкиот развој во Република Македонија за 2012 година во Република Македонија се остварува во согласност Законот за научно-истражувачка работа ("Службен весник на Република Македонија" бр.46/2008, 103/2008 и 24/2011), Законот за поттикнување и помагање на технолошкиот развој („Службен весник на Република Македонија“ бр. 41/2008 и 47/2011).

Со Предлог-Програмата се финансираат активностите од научно-истражувачката работа и тоа за:

1. Програми на Јавните научни установи и единиците насочени кон науката при државните Универзитети,

2. Национални научно-истражувачки проекти,

3. Билатерални научно-истражувачки проекти,

4. Издавачка дејност (печатење на научни книги),

5. Организација на научни собири,

6. Учество на домашни истражувачи на меѓународни научни собири,

7. Студиски престои во странство и престој на странски научни истражувачи во Република Македонија,

8. Објавување на научни трудови во странство,

9. Објавување на научни трудови во странство (со импакт фактор),

10. Стипендии за млади научно-истражувачки кадри, магистерски и докторски студии,

11. Технолошки развој (развојно иновациски проекти),

12. Техничка култура,

13. Награда „Гоце Делчев“,

14. Контрибуција на членарини во Меѓународни организации (СЕЕ ЕРА НЕТ +, МАЕЕ, ЕУРЕКА и др)

15. Други расходи-исплата на експертски и советодавни тела, рецензии за проекти реферална работа, наплата на фактури за објавени конкурси и други активности и

1.1. Програми на јавните научни установи и единиците насочени кон науката при државните Универзитети

Од Програмата за научно-истражувачка работа за јавните научни установи и единиците насочени кон науката при државните Универзитети ќе се финансираат следните научно-истражувачки активности: научно-истражувачки проекти, издавачка дејност, организирање на научни собири, учество на домашни научни истражувачи на меѓународни научни собири, студиски престои во странство, научно-истражувачка инфраструктура и престој на странски научни истражувачи во Република Македонија. Овие научно-истражувачки активности се од јавен интерес на државата од областа на историскиот и културниот идентитет на македонскиот народ, како и граѓаните кои живеат во нејзините граници кои се дел од албанскиот народ, турскиот народ, влашкиот народ, српскиот народ ромскиот народ, бошњачкиот народ и другите што живеат во Република Македонија.

1.2. Научно-истражувачки проекти (национални)

Континуираната научно-истражувачка работа низ научно-истражувачки проекти во природно-математичките науки, техничко-технолошките науки, медицинските науки и здравство, биотехнички науки, општествени науки и хуманистички науки, претставува перманентна ориентација. Државните високо образовни установи вршат фундаментално, развојно и применето истражување, а кои се од големо значење за афирмирање на научно-истражувачката работа во нашата држава. Покрај фундаменталното значење, вложувањата во научно-истражувачката работа се во функција на забрзаниот економски развој.

Од друга страна, активното вклучување на младите истражувачи во научно-истражувачката работа превентивно делува на "одливот на мозоци" од државата, а користењето на потенцијалот на младиот научен кадар обезбедува временски далекусежно стабилен и континуиран развој на државата.

1.3. Билатерални научно-истражувачки проекти

Континуираната научно-истражувачка работа низ научно-истражувачки проекти во природно-математичките науки, техничко-технолошките науки, медицинските науки и здравство, биотехнички науки, општествени науки и хуманистички науки, претставува перманентна ориентација. Државните високо образовни установи вршат фундаментално, развојно и применето истражување а кои се од големо значење за афирмирање на научно-истражувачката работа во билателарната соработка со: Словенија, Хрватска, Турција, Бугарија, Србија, Црна Гора, Кина, Албанија, Австрија, Полска, Чешка, БиХ, Франција и др. Покрај фундаменталното значење, вложувањата во научно-истражувачката работа се во функција на забрзаниот економски развој.

Од друга страна, активното вклучување на младите истражувачи во научно-истражувачката работа превентивно делува на "одливот на мозоци" од државата, а користењето на потенцијалот на младиот научен кадар обезбедува временски далекусежно стабилен и континуиран развој на државата.

1.4 Издавачка дејност

Резултатите од научно-истражувачката работа се главен индикатор за активноста на научните работници. Тие се верификуваат преку нивно објавување во форма на трудови во печатени научни книги и научни списанија. Печатеното издаваштво е незаменлив начин на комуникација на научниот работник со соодветна научна јавност но и пошироко.

1.5 Организација на научни собири

Програмата предвидува финансиска поддршка за организирање на научни собири од национален и меѓународен карактер во Република Македонија каде што се презентираат најновите достигнувања во соодветна научна област преку презентација на научни трудови (орална и постер презентација).

1.6 Учество на домашни истражувачи на меѓународни научни собири

Усовршувањето на домашни истражувачи на научни собири во странство се остварува преку нивно активно учество на конгреси, конференции, симпозиуми и семинари. За овие учества на научни собири во странство се покриваат дел од патните трошоци, дел од дневните трошоци и дел од котизацијата за учество на научниот собир.

1.7 Студиски престој во странство и престој на странски научни истражувачи во Република Македонија

Еден од инструментите за поддршка на усовршувањето на домашните научно-истражувачки кадри во странство е кофинасирањето на студиските престои. Во доделувањето на овие средства ќе се применат критериумите за селекција на апликантите за ваков вид на поддршка врз основа на должината на престојот, статусот на институцијата каде ќе се престојува, програмата на престојот и др.

1.8 Објавување на научни трудови во странски научни списанија

Се доделуваат средства за објавување на научните трудови на наши научни истражувачи во странство кои се објавуваат во научни списанија кои се издаваат во странство.

1.9 Објавување на научни трудови во странски научни списанија (со импакт фактор)

Се доделуваат средства за печатење на научните трудови на наши научни истражувачи во странски научни списанија (часописи вреднувани со импакт фактор).

1.10. Стипендии за млади научно-истражувачки кадри - магистерски и докторски студии

Во 2012 година за создавањето на млади научно-истражувачки кадри ќе се остварува преку доделување на стипендии за студии од втор и трет циклус и доделување средства за еднократна помош за изработка на магистерски и докторски трудови. Ќе се доделуваат стипендии за студии од втор и трет циклус на студенти кои студираат во странство на Универзитетите рангирани од највисок ранг на класификација.

Исто така ќе се доделуваат стипендии и уписнини за школување во согласност со Законот за правата на претседателот на Република Македонија и неговото семејство по престанување на функцијата („Службен Весник на Република Македонија „ бр. 46/2004, 109/2006 и 157/2007 година.

Ќе се доделуваат стипендии за студии од втор и трет циклус на странски државјани кои престојуваат во Република Македонија по основ на билателарна и мултилатерална меѓународна.

1.11. Програма за технолошки развој за 2012

Средствата наменети за поттикнување и помагање на технолошкиот развој ќе се користат за кофинасирање развојно-истражувачки проекти/програми, за подобрување и развој на технолошката инфраструктура, како и за проекти/програми од посебен интерес за технолошкиот развој на РМ. Средствата во основа ќе се наменат за развој на технолозите и иновациите, информациските и комуникациските знаења и трансферот на

знаења и информации, како и за поттикнување на иноваторството, поддршка на Програмата ЕУРЕКА и други активности во функција на унапредување на технолошкиот развој.

Дел од средствата ќе бидат наменети за исплата на хонорари на експерти кои рецензираат предлози и завршни извештаи на развојни и иновациски проекти.

1. Развојно-истражувачки проекти

Со средствата од Буџетот за 2012 година ќе се софинансираат развојно-истражувачки проекти чии носители се субјектите на технолошкиот развој со директна соработка на научно-истражувачкиот кадар од универзитетите во РМ.

Во согласност со новиот Закон за поттикнување и помагање на технолошкиот развој („Службен весник на РМ“ број 47/2011) утврдено е покрај досегашниот тип проекти (мали развојно-истражувачки проекти) да се финансираат и големи проекти (развојно-истражувачки проекти).

Ефектите од кофинансирањето на развојно-истражувачките проекти се изразени како: нови производи, нови производни линии и погони, примена на информациските и комуникациските знаења во технолошките процеси, рационализација во производните процеси, супституција на некавалитетни или увозни суровини, нови варботувања, заштеда на енергија, заштита на животната средина и слично.

2. Иновациски проекти

Со средствата од Буџетот за 2012 година ќе се софинансира иноваторството, пронаоѓаштвото и рационализаторството, како значајни компоненти за забрзан економски развој. Средствата ќе се наменат за софинансирање на: изработка на прототипови, иновативни решенија, организирање на традиционалната изложба на пронајдоци МАКИНОВА и други активности поврзани со иноваторството. Се планира оваа година да започнат со реализација и проектите: ПАТЕНТ.МК, Со наука до нови фабрики и Комерцијализација на науката и знаењето.

3. Програма ЕУРЕКА

Со средствата од Буџетот за 2012 година ќе се софинансираат активности од Програмата ЕУРЕКА за вклучување на истражувачкиот и бизнис секторот во заеднички одржливи пазарно ориентирани иновациски и развојни проекти со партнери од земјите членки на ЕУРЕКА.

4. Технолошка инфраструктура

Со дел од средствата утврдени во Буџетот за 2012 година треба да започне поддршката на развојот на технолошката инфраструктура, утврдена во новиот Закон за поттикнување и помагање на технолошкиот развој (истражувачко-развојни единици во стопанството, иновациски центри, центри за трансфер на технологија, научно-технолошки паркови и центри за информациски и комуникациски технологии). Во таа насока ќе се софинансира развојот и унапредувањето на постојната техничко-технолошка инфраструктура, која значително заостанува зад потребите.

1.12 Програма за техничка култура за 2012

Потребните средства за поттикнување и помагање на техничката култура се определени врз основа на предлог-програмите за работа/проектите, изготвени од носителите на техничката култура кои имаат јавни овластувања за вршење на оваа работа доделени од МОН.

1. Обука за техничка култура (програмски активности—програми за работа/проекти)

Средствата ќе се наменат за обука преку: организирање семинари и курсеви во домовите за техничка култура и струковите сојузи; организирање и учество на регионални, државни и меѓународни смотри на талентирани ученици од основните и средните училишта во областа на природните и техничките науки; организирање и одржување собири, фестивали и изложби од државен и меѓународен карактер и други активности поврзани со развојот и унапредувањето на техничката култура.

Со средствата од Буџетот за 2012 година ќе се поддржат и следните конкретни активности на државно ниво: Државна смотра на млади техничари и природници; Државна смотра „Наука на младите“; Државен собир на радиоаматерите; Државен собир на трактористите; Државен собир на воздухопловните и ракетните моделари; „Денови на македонската фотографија“; Државен фестивал на непрофесионалниот филм; летни фото и филмски школи, МАКИНОВА 2012; ЕКОНОВА 2012 и др.

Со дел од средствата ќе се поддржат и активности на меѓународен план: организирање и учество на меѓународни натпревари и манифестации (светски купови на ракетно моделарство; Меѓународен фестивал на документарен филм „Камера 300“; ФОТОМЕДИА 2012; учество на регионален натпревар на млади таленти – за земјите од Југоисточна Европа; Меѓународна олимпијада на млади таленти и др.).

Со средствата од Буџетот за 2012 година ќе се финансираат и потребите за задолжителна котизација во меѓународните организации од областа на техничката култура.

2. Материјални трошоци

Средствата за материјални трошоци за реалните потреби за остварување на програмските активности на носителите на јавни овластувања во техничката култура во Република Македонија за 2012 година се предвидува да се обезбедат од страна на носителите на работа.

1.13. Државна награда ”Гоце Делчев”

Согласно Законот за државни награди („Службен весник на Република Македонија” бр.52/2006 и 54/2007) преку Министерство за образование и наука, во Република Македонија се доделува државната награда ”Гоце Делчев”, со која се оддава општествено признание за особено значајни остварувања од интерес за државата, во областа на науката. Во една календарска година се доделуваат најмногу три награди.

1.14. Контрибуција на членарини во Меѓународни организации (СЕЕ ЕРА НЕТ+, ЕУРЕКА и др)

Министерството за образование и наука преку уплатата на овие контрибуции-членарини во Меѓународните организации обезбедува учество на наши научни институции да можат да конкурираат за добивање на проекти од меѓународен карактер.

1.15. Други расходи-исплата на експертски и советодавни тела, рецензии за проекти, наплата на фактури за објавени конкурси и други активности

Се врши исплата на рецензии на научни работници кои извршиле рецензирање на нови проекти, годишни извештаи и завршни извештаи за национални и меѓународни проекти. Ќе се одвојуваат средства и за советодавни тела во областа на науката и се врши исплата на фактури за објавени конкурси и др.

Табела 1. Преглед на распределените средства за научно-истражувачката работа за 2012 година

ПРЕГЛЕД
ЗА РАСПРЕДЕЛБА НА СРЕДСТВАТА ЗА ОСТВАРУВАЊЕ НА НАУЧНО-ИСТРАЖУВАЧКАТА
РАБОТА, ТЕХНОЛОШКО-ТЕХНИЧКИОТ РАЗВОЈ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА ОД ПРОГРАМАТА
7-НАУКА ПОТПРОГРАМА НАУЧНО-ИСТРАЖУВАЧКА РАБОТА ЗА 2012 ГОДИНА

Реден број	АКТИВНОСТИ	БУЏЕТСКИ СТАВКИ							ВКУПНО
		420	421	423	424	425	426	464	
1	Програма за развој и работа на јавни научни установи (научните институти), научно-истражувачки проекти, научно-истражувачка инфраструктура, издавачка дејност, организирање на научни собири, учество на домашни научни истражувачи на меѓународни научни собири и студиски престој во странство, престој на странски научни истражувачи во Република Македонија	1,200,00 0	1,850,00 0	2,000,00 0	700,000	5,500,000	0	0	11,250,000
2	Научно-истражувачки проекти-факултети (национални)	1,300,00 0	1,850,00 0	2,100,00 0	700,000	4,100,000	0	0	10,050,000
3	Научно-истражувачки проекти (билателарни)	900,000	1,300,00 0	1,300,00 0	700,000	800,000	0	0	5,000,000
4	Издавачка дејност (научни книги)	0	0	0	0	500,000	0	0	500,000
5	Организација на научни собири	300,000	0	200,000	0	0			500,000
6	Учество на домашни истражувачи на меѓународни научни собири	134,000	0	0	0	400,000			534,000
7	Студиски престој во странство и престој на странски научни работници во РМ	200,000	0	0	0	0			200,000
8	Објавување на научно-трудови во странски научни списанија		0	0	0	200,000			200,000
9	Објавување на научно-трудови во странски научни списанија (со импакт фактор)	0	0	0	0	500,000	0	0	500,000
10	Стипендии за последипломски студии и докторски студии еднократна помош за изработка на м-р и д-р трудови и стипендии за школување во согласност со Законот за правата на претседателот на Република Македонија и неговото семејство по престанување на функцијата	0	0	0	0	0	0	22,833,000	22,833,000
11	Технолошки развој (развојни и иновациски проекти)	0	2,000,00 0	0	0	3,000,000	0	0	5,000,000

	неговото семејство по престанување на функцијата								
11	Технолошки развој (развојни и иновациски проекти)	0	2,000,000	0	0	3,000,000	0	0	5,000,000
12	Техничка култура	0	0	0	0	3,000,000	0	0	3,000,000
13	Државни награди (награда Гоце Делчев)	0	0	0	0	0	0	500,000	500,000
14	Контрибуција и Членарина во Меѓународни организации(СЕЕ ЕРА НЕТ+, ЕУРЕКА)	0	0	0	0	0	863,000	0	863,000
15	Други расходи (исплата на експертски и советодавни тела, рецензии, објавување на огласи, нкурски и други активности,	0	0	0	0	2,000,000	0	0	2,000,000
	ВКУПНО:	4,034,000	7,000,000	5,600,000	2,100,000	20,000,000	863,000	23,333,000	62,930,000

2. Оваа програма влегува во сила со денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

Бр. 51-8132/1 - 11
9 јануари 2012 година
Скопје

Заменик на претседателот
на Владата на Република
Македонија,
м-р **Зоран Ставрски**, с.р.

276.

Врз основа на член 26 став (5) од Законот за железнички систем („Службен весник на Република Македонија“ број 48/2010 и 23/2011), Владата на Република Македонија, на седницата, одржана на 9.1.2012 година, донесе

**ГОДИШНА ПРОГРАМА
ЗА ФИНАНСИРАЊЕ НА ЖЕЛЕЗНИЧКАТА
ИНФРАСТРУКТУРА ЗА 2012 ГОДИНА**

1. Со оваа програма се утврдува распределбата на средствата потребни за финансирање на железничката инфраструктура, кои се обезбедени во Разделот 130.01 Министерство за транспорт и врски, Потпрограма ДА – Инвестиции во железничката инфраструктура, категорија 48 Капитални расходи, на ставката 489 – Капитални субвенции за претпријатија и невладини организации средства во износ од 260.000.000,00 денари.

2. Средствата од точка 1 на оваа програма ќе се користат за следните намени:

1. Машинско регулирање на колосеци и свртници 25.000.000,00 денари

Со средствата од ова програма планираме: регулација на 60 км пруга; 100 км планирање на толчаничка призма; регулација на 75 свртници.

2. Одржување на горен строј 15.000.000,00 денари
Со средствата од оваа програма ќе се изврши замена на дотраени елементи (2.000 колосечни прагови, 30м3 свртнички прагови, 30 м3 мостовски прагови, 3 км шини, колосечен прибор, 30 изолирани состави и метални свртнички делови на 10 свртници) на повеќе локации на пругите на МЖ инфраструктура.

3. Одржување на електротехнички постројки 13.974.298,50 денари

Средствата од ова програма ќе се користат за одржување на сигнално сигурносните постројки (патни премини, станични СС постројки и постројки на АПБ), телекомуникационите постројки (кабли и пружна телефонија) и постројките за електровлеча (контактна мрежа, високонапонски прекинувачи, јаострујна заштита)

4. Набавка на електронски контакти за патни премини 5.000.000,00 денари

Набавката на електронски контакти за патни премини е неопходно за одржување на патните премини.

5. Набавка на јакострујна заштита 9.600.000,00 денари

Набавката на јакострујна заштита е неопходна за безбедно функционирање на постројките за електровлеча. Постоечките се застарени и несигурни.

6. Набавка на резервни делови за телекоманда 2.000.000,00 денари

Набавката на резервни делови за телекоманда е неопходно за одржување на телекомандата, која е во редовна работа и овозможува централно управување со сообраќајот.

7. Набавка на релејни групи 2.000.000,00 денари

Набавката на релејни групи е потребна за одржување на патните премини од Искра кои се пуштени во редовна работа.

8. Сервисирање на релејни групи 2.000.000,00 денари

Сервисирањето на релејните групи, кои нашиот сервис не може да ги сервисира, е потребна за одржување сигнално сигурносните постројки.

9. Изградба на систем за видео надзор 9.600.000,00 денари

Системот за видео надзор ни е потребен како заштита од кражби на станичните СС постројки, патните премини и АПБ постројките, кои ни нанесуваат големи штети и реметење на сообраќајот. Потребата од ваков систем е дополнително актуелизирана со пуштањето на телекоманда и непокривањето со персонал на повеќе станици.

10. Набавка на мостовски прагови и талпи 6.000.000,00 денари

Набавката на мостовски прагови е од приоритетно значење бидејќи степенот на трули прагови и талпи на Србиновачки мост е висок и е неопходна измена. Преку мостот се вози со намалена брзина од 20Км/час.

11. Набавка на свртнички прагови 7.000.000,00 денари

Набавката на свртнички прагови е потребно за замена на трули свртнички прагови.

12. Набавка на свртнички делови 7.000.000,00 денари

Набавката на свртнички делови е потребно за замена на дотраени метални свртнички делови.

13. Набавка на изолирани состави 2.000.000,00 денари

Набавката на делови за изработка на изолирани состави е неопходно за замена на дотраени изолирани состави на места на пруга каде не можат да се вградат готови изолирани состави.

14. Исплата на неизмирени обврски по Годишната програма за финансирање на железничката инфраструктура за 2011 година

86.182.501,50 денари

Средствата од оваа точка се наменети за исплата на побарувања согласно Годишната програма за финансирање на железничката инфраструктура за 2011 година.

15. ДДВ за ремонт на коридор 10 22.071.600,00 денари

Во текот на 2012 година планиран е почетокот на ремонтот на коридор 10 во должина од 52 км. Работите ќе се финансираат со кредит на ЕБРД, но останува обврската за исплата на ДДВ.

16. ДДВ за изградба на пруга Куманово Бељаковци 22.071.600,00 денари

Владата на република Македонија обезбеди кредит за отпочнување на работите на пругата Куманово – Бељаковци, изградба на мостот преку Пчиња. Со овие средства ќе се исплаќаат обврските за ДЦВ

17. Изградба на пруга Куманово Бељаковци 20.000.000,00 денари

Со овие средства и обезбедениот кредит ќе отпочнат работите на пругата Куманово - Бељаковци, изградба на мостот преку Пчиња

18. Консултански услуги за ревизија на проекти 3.500.000,00 денари

Овие средства од програмата ќе бидат за исплата на консултантски услуги за ревизија на основниот проект на пругата Куманово – Бељаковци.

3. Оваа програма влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

Бр. 51-8217/1 - 11
9 јануари 2012 година
Скопје

Претседател на Владата
на Република Македонија,
м-р **Никола Груевски**, с.р.

277.

Врз основа на член 32 став 1 точка 10 од Законот за здравствената заштита ("Службен весник на Република Македонија" бр.38/1991, 46/1993, 55/1995, 10/2004, 84/2005, 111/2005, 65/2006, 5/2007, 77/2008, 67/2009, 88/2010, 44/2011 и 53/2011) Владата на Република Македонија на седницата одржана на 9.01.2012 година, ја донесе следната

ПРОГРАМА ЗА ЛЕКУВАЊЕ НА РЕТКИ БОЛЕСТИ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА ЗА 2012 ГОДИНА

В О В Е Д

Ретки или орфански болести се болести кои се појавуваат до пет случаи на 100.000 жители. Малиот број на случаи со ретки болести претставува ограничувачка околност за фармацевтската индустрија да превземат дополнителни истражувања за овие болести. Иако, од секое ретко заболување засега се заболени само ограничен број на пациенти, лекувањето на ретките болести се социјално и етички релевантни. Малиот број на потенцијални пациенти по болест ја ограничува економската привлечност за превземање, истражување и развој на лекови за третирање на ретки болести. Производните процеси пак треба да се развијат на исти високи стандардни нивоа на безбедност, квалитет и ефикасност, како и за другите лекови.

Според Европската регулатива за ретки медицински производи (Регулатива (ЕЗ) Бр. 141/2000) реткиот лек се дефинира како лек (а) за состојба која е заканувачка по живот и исцрпувачка, (б) состојба со која се заболени не повеќе од 5/100.000 лица или како лек за кој се очекува многу мал поврат од инвестицијата ако нема дополнителен стимул и (в) состојба за која не постои било кој друг задоволителен алтернативен начин на лекување или за која од ваквиот нов лек пациентот има значителни придобивки односно бенефити во споредба со постоечкото лекување.

За разлика од другите болести, здравствените стручњаци ги имаат лимитирано знаењата и вештините за дијагностицирање и лекување на ретки болести. Малата инциденца односно појава на овие заболувања дозволува само ограничен број на здравствени стручњаци, обично во специјализираните центри, да градат експертиза за дијагностицирање и за пружање на медицинска нега на луѓето кои се заболени од ретки болести.

Сепак, раната дијагноза на ваквите болести, кои често се од генетско потекло, е најдобра гаранција за ефикасно лекување од аспект на терапија и трошоци. Терапиите често не се куративни, туку обично нудат од ограничена до екстензивна симптоматска поддршка.

Некои земји членки затоа организираат мониторинг при употребата на ретки лекови преку центри за применета експертиза, кај што се упатуваат пациентите со специфични и ретки болести. Алтернативно, земјите членки бараат од таквите центри да издадат упатства за добра пракса и да ги известат сите потенцијални заинтересирани лекари и експерти.

ЦЕЛИ НА ПРОГРАМАТА

Градење на свест и експертиза за ретки болести на ниво на ЕУ. Контролираната употреба на лековите може многу добро да се поврзе со создавање на стандардизирани регистри за пациенти на меѓународно ниво и мрежа на центри за експертиза. Регистрите би овозможиле директна проценка за бројот и профилот на пациенти за испитување и за буџетски цели. Друга клучна придобивка од таквите регистри се директните сознанија за тоа каде живеат пациентите со ретки заболува-

ња и како тие брзо да се вклучат во испитувањата за нови лекови, кое ќе биде од заедничка корист за пациентите и за компанијата спонзор. Едновремено, формирањето на регистри за болеста ќе го олесни генерирањето на дополнителни податоци за придобивките односно користа од лекот во понатамошниот третман.

Ваквите податоци, наизменично ќе придонесат за создавање на база за идните разгледувања при донесување на одлуки за цени и надоместоци. Сите регистри и регистратори треба да се водат во склад со прописите за заштита на податоци и други релевантни национални барања. За целосна искористеност на насобраните сознанија, напорите треба добро да се координираат во и меѓу земјите членки.

Сепак, раната дијагноза на ваквите болести, кои често се од генетско потекло, е најдобра гаранција за ефикасно лекување од аспект на терапија и трошоци. Освен тоа, терапиите често пати не се куративни, туку обично нудат од ограничена до екстензивна симптоматска поддршка.

МОМЕНТАЛНА СОСТОЈБА

Дијагностицирањето на ретките болести се врши од страна на обучен кадар во Клиниките зависно од природата на болеста, а претежно во Клиниката за детски болести. Неретко се потребни испитувања во високо опремени здравствени установи во странство за утврдување на дијагнозата.

Пациентите во детската возраст се третираат во Клиниката за детски болести, а возрасните пациенти во други соодветни клиници. Повеќето ретки болести се резултат на недостаток на одредени ензими.

Најчести ретки болести кои се појавуваат во Република Македонија се следните: Морбус Гауцхер, херeditарен ангиоедем, белодробна артериска хипертензија, Мултипле Мселома, фенилкетонурија, Миелодиспластицхен синдром-МДС, ГИСТ рецидиванс солнативнив, месслате, акрометалија, ГЕП-НЕТ тирозинемиија херeditарна, галактоземија, фруктозна интолеранција, група на болести на таложење - мукополисахаридози.

Во текот на годината може да има ново дијагностицирање и на други ретки болести и зголемување на бројот на пациентите за веќе дијагностицираните, кои исто така треба да бидат вклучени за третман и лекување според критериумите утврдени во оваа програма, со оглед на скапата терапија за лекување на пациентите од ретки болести во изминатата година беа обезбедени средства само за лекување на 3 деца заболени од мукополисахаридози.

А. ПОТРЕБНИ СРЕДСТВА ЗА РЕАЛИЗАЦИЈА НА ПРОГРАМАТА

За реализација на Програмата за лекување на ретки болести во Република Македонија за 2012 година со терапија и лекови кои досега се применувани во лекување на некој од ретките болести се очекува за 2012 година ќе бидат потребни средства во вкупен износ од 60.000.000,00 денари.

Ред. бр.	Активности	Вкупен износ
1.	Лекување на лица со ретки болести без разлика на статусот на осигурување	60.000.000,00
	ВКУПНО:	60.000.000,00

II. ФИНАНСИРАЊЕ НА ПРОГРАМАТА

Вкупните средства за реализација на оваа програма изнесуваат 60.000.000,00 денари кои се обезбедуваат од Буџетот на Република Македонија.

ИЗВРШИТЕЛИ НА ПРОГРАМАТА

Лековите за терапија на лицата заболени од ретки болести ќе ги набавува Министерството за здравство врз основа на јавна објава, а дистрибуирањето до јавните здравствени установи извршители на активностите, врз основа на доставена потреба за спроведување на терапијата, ќе ги обезбедуваат добавувачите кои ќе бидат избрани како најповолни на јавниот повик, јавните здравствените установи, извршители на лекувањето задолжително ќе водат евиденција за пациентите и дадената терапија.

СЛЕДЕЊЕ НА РЕАЛИЗАЦИЈА НА ПРОГРАМАТА

Министерството за здравство врши надзор над спроведување на Програмата за што ќе изготви посебно упатство за реализација на средствата кое ќе биде доставено до јавните здравствени установи и по потреба поднесува извештај до Владата на Република Македонија.

ДОСТАВУВАЊЕ НА ГОДИШЕН ИЗВЕШТАЈ

Јавните здравствените установи кои се извршители на Програмата, најдоцна до 31.01.2013 година да достават до Министерството за здравство годишни извештаи за реализираните мерки и активности во 2012 година, предвидени со оваа програма.

Оваа програма влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во "Службен весник на Република Македонија".

Бр. 51-8325/1 - 11
9 јануари 2012 година
Скопје

Заменик на претседателот
на Владата на Република
Македонија,
м-р **Зоран Ставрски**, с.р.

278.

Врз основа на член 32 став 4 точка 8 од Законот за здравствена заштита („Службен весник на Република Македонија“ бр.38/91, 46/93, 55/95, 10/04, 84/05, 111/05, 65/06, 5/07, 77/08, 67/09, 88/10, 44/11 и 53/11), Владата на Република Македонија, на седницата, одржана на 9.1.2012 година, донесе

ПРОГРАМА ЗА ОРГАНИЗИРАЊЕ И УНАПРЕДУВАЊЕ НА КРВОДАРИТЕЛСТВОТО ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА ЗА 2012 ГОДИНА

I. В О В Е Д

Крводарителството има нагласено општествено значење и претставува дејност од општ интерес за Република Македонија. Без потребните количества сигурна крв и крвни продукти не е можно да се обезбеди современа, квалитетна и рационална здравствена заштита на населението.

Дарувањето на крв е право и обврска на граѓаните, што произлегува од одредбите на Законот за здравствена заштита, при што граѓаните имаат право на здравствена заштита, вклучуваќи го и лекувањето со крв и крвни продукти.

Крводарителството претставува хуманитарно-социјална активност на луѓето кои преку давање на крв и ширење на идеата за солидарно, доброволно, анонимно и бесплатно крводарителство помагаат при лекување на граѓаните.

Крводарителството ги развива особините на хуманост и солидарност и има воспитно значење кај граѓаните, а особено кај младите. Република Македонија како демократска и социјална држава го обезбедува правото на здравствена заштита на сите свои граѓани. За остварување на ова право во државата треба да се обезбедат оптимални количества единици на крв и крвни продукти во секое време и за секој граѓанин кој има потреба од лекување со неа. Потребите од крв и крвни продукти се обезбедуваат со постојаниот развој на крводарителството.

За таа цел, Владата на Република Македонија, преку Министерството за здравство и Фондот за здравствено осигурување го утврдува значењето, поставеноста и принципите на крводарителството и ги обезбедува административните, организационите и финансиските услови за развој на оваа дејност.

II. МОМЕНТАЛНА СОСТОЈБА

Црвениот крст на Република Македонија преку програмата за организирање и унапредување на крводарителството во Р.М. во последните години обезбедува сигурни средства од Владата на Република Македонија за нејзино финансирање. И покрај економската криза во државата, трансформација во здравството, зголемениот број на невработени лица, мигрирање на млади луѓе надвор од државата, кои се сериозни проблеми и со кои секојдневно се соочуваме, крводарителството во Република Македонија бележи позитивни резултати и не го доведе здравството во загрозувана состојба од недостиг на крв и крвни продукти. Од друга страна министерството за образование овозможи отворање на нови универзитети (државни и приватни) и дисперзирани факултети во голем број на градови во државата и со тоа ни даде можност за регрутирање и вклучување на што повеќе млади луѓе во процесот на крводарителството, со цел да станат редовни дарители на крв од редовите на здравата популација. Црвениот крст на Република Македонија заедно со трансфузиолошките служби вложи голем труд и ангажирање за успешна реализација на оперативните годишни планови, континуирано обезбедување на месечни потреби од крв и крвни продукти за нормално функционирање на здравствениот систем, комуникација, мотивирање и организирање на крводарителски акции во различни средини, едукација на населението, мотивација и одговорност на вработениот персонал и на волонтерите. Остварена е подобра комуникација со партнерски организации и клубови на крводарители во повеќето општински организации на Црвен крст и во градот Скопје со цел полесно да се надминување на повеќето социјално-културни пречки, воведување во процесот на мобилизирање и регрутирање на крводарители, истакнување на нивните крводарителски активности со медиумско покривање и давање на јавни признанија, информирање за правата на крводарителите и слично.

III. МЕРКИ КОИ ТРЕБА ДА СЕ ПРЕВЗЕМАТ ЗА НАДМИНУВАЊЕ НА СОСТОЈБИТЕ

Основна определба за која треба да се залага и стреми министерството за здравство е да најде начин и механизми за обезбедување на сигурна и здрава крв преку квалитетно реализирање на програмата за крводарителство и нејзино редовно финансирање. На тој начин ќе се обезбедат услови за нормално функционирање на Црвениот крст на Република Македонија при реализација на активностите планирани со програмата за крводарителство и покривање на направените трошоци. Исто така треба да се задржат добрите односи на извршителите во програмата, да се подобри комуникацијата со партнерските организации и клубови на крво-

дарители, да продолжи традицијата за организирање на едукативни семинари, размена на искуства, вклучување на поголем број обучени млади мотиватори и подобра застапеност на младата популација во процесот на крводарителството, промоција на доброволното крводарителство и подигнување на свеста на населението, подготвување и издавање на информативно-промотивни материјали и зачувување на правата на крводарителите.

IV. ЦЕЛИ НА ПРОГРАМАТА

Црвениот крст на Република Македонија на планот на крводарителството има за цел да ја зацврсти водечката позиција во развојот и унапредувањето на крводарителството, да ги применува принципите на солидарност, доброволност, анонимност и бесплатност, да ја подигне свеста и мотивираноста на граѓаните за доброволно крводарителство, да се грижи за здравјето на крводарители и да се залага за почитување на нивните права.

Главни цели на програмата:

- Подигнување на свеста на населението и мотивирање за доброволно крводарителство;
- Задржување на постојните редовни крводарители, регрутирање и привлекување на нови крводарители и нивна едукација;
- Мобилизирање на партнерски организации и клубови на крводарители;
- Идентификување и зачувување на компактибилните фамилијарни дарители и нивно регрутирање во редовни дарители;
- Зајакнување на соработката на извршителите во програмата и подобрување на квалитетот на услугите;

V. ПРИНЦИПИ ЗА РАЗВОЈ НА КРВОДАРИТЕЛСТВОТО

Дарувањето крв е лично право и хумана обврска на граѓаните, што произлегува од правата да се грижат за своето здравје и здравјето на другите.

Тргувајќи од фактот дека одделни заболувања можат да се лекуваат со крв и крвни продукти, неопходно е да се изгради единствен систем на крводарување и од фактот дека само здравиот човек е единствен извор на снабдување на крв.

Крводарителството во Република Македонија се темели на принципите на солидарност, доброволност, анонимност и бесплатност. Принципот на доброволност се однесува само на граѓанинот како поединец, бидејќи тој по сопствена волја и без присила се определува согласно со своите хуманитарни чувства и свест за помагање на болните односно повредените.

За определбата за дарување крв е потребен висок степен на мотивираност, која може да се обезбеди само со правилна и насочена здравствено-воспитна и мотивациона активност во рамките на едно организирано општество. Единствената награда на граѓанинот кој дарува крв е чувството дека му помогнал или спасил живот на некој сограѓанин. Истовремено, тоа кај дарителот предизвикува и сигурност дека и нему ќе му биде помогнато во случај на потреба.

Крводарителот за дадената крв не добива никаков финансиски надомест. Во исто време, Организацијата на Црвениот крст и Трансфузиолошката служба не смеат да остваруваат никаква добивка, освен надомест за покривање на комплетните трошоци по единица крв.

Со самото дарување на крв, крводарителот изразува највисок степен на солидарност со сите оние на кои таа им е потребна, без оглед на возраст, пол, раса, боја, национална или верска припадност.

Со придржување кон споменатите принципи, Република Македонија ги исполнува сите поставени услови од страна на Светската здравствена организација и Меѓународната федерација на друштвата на Црвениот крст и Црвената полумесечина.

VI. ПОТРЕБИ ОД ЕДИНИЦИ КРВ И КРВНИ ПРОДУКТИ

Годишните потреби од крв и крвни продукти во Република Македонија, се одредуваат според критериум утврден од страна на Комитетот за планирање на потребите за крв и крвни продукти во РМ, формиран од Здружението на трансфузиолози на РМ, согласно Законот за безбедност во снабдувањето со крв (Службен весник на РМ бр. 110/07).

Со оглед на Европските стандарди и потребите од крв во РМ по болнички кревет, планираниот број на потреби од крв за 2012 година се утврдува на 55.000 единици крв.

За болните и повредените од внатрешноста кои се лекуваат во Клиничкиот центар - Скопје и за резерви, секоја од општините е должна 30 % од остварените количини на крв да ги упати во Републичкиот завод за трансфузиологија.

Квалитетот и сигурноста на крвта и крвните продукти треба да се осигурат низ целиот синхир почнувајќи од пораката за анимација на граѓаните, преку правилната селекција на дарителите, процесирањето на крвта се до апликација на пациентите.

Следејќи ги основните чекори на социјалниот маркетинг ќе се дизајнираат ефикасни кампањи за регрутирање/задршка на дарителите кои ќе влијаат на промена на локалните разлики на културата, однесувањето и навиките на луѓето.

VII. НОРМИ, ПРАВА И ОБВРСКИ НА КРВОДАРИТЕЛИТЕ

Согласно принципите на Светската здравствена организација, Советот на Европа и Етичкиот кодекс на Меѓународната федерација на друштвата на Црвениот крст и Црвената полумесечина, се утврдуваат следните норми, права и обврски на крводарителите :

- Дарител во Република Македонија може да биде секој човек, без оглед на пол, раса, боја, национална и верска припадност;
- На потенцијалните дарители не смее да се врши притисок за дарување на крв;
- Кон дарителите треба да се негува љубезен и коректен однос;
- Дарителите имаат етичка одговорност кон здравствената служба и примателите на нивната крв, по однос на давање реални податоци за прележана болест и моментална здравствена состојба;
- Дарителите се здрави граѓани меѓу 18 и 65 годишна возраст;
- Бројот на крводарувања во текот на една година се ограничува на четири пати за мажи и три пати за жени. При дарувањето на крвна плазма или крвни клетки до 12 пати годишно;
- Крв може да се дарува само по претходен лекарски и лабораториски преглед, согласно со претходно утврдени медицински критериуми;
- Податоците за крводарителот, вклучувајќи ги и лабораториските резултати се третираат како професионална тајна;
- На крводарителите им се гарантира дека нивната крв ќе биде употребена само како лек за болните и повредените, без надомест;
- Дарителите имаат право на благодарници и јубилејни признанија пропишани во програмата;

- Дарителите добиваат симболични подароци со знак на Црвениот крст или крводарителски белези и пораки;

- Дарителите добиваат крводарителска книшка, а по потреба сертификати од лабораториски резултати, без паричен или друг вид надомест;

- Дарителите што дарувале крв над 10 пати се ослободуваат од плаќање на партиципација при користење на определени видови здравствена заштита (што е регулирано со општ акт на Фондот за здравствено осигурување и со Програмата за организирање и унапредување на крводарителството во Република Македонија);

- Работникот кој доброволно дава крв има право на отсуство од работа на два последователни работни дена за секое давање крв. (Регулирано со Законот за работните односи "Службен весник на РМ. бр. 62/05, член 150, став 2).

VIII. ИЗВРШИТЕЛИ НА ПРОГРАМАТА СО КОНКРЕТНИ ЗАДАЧИ

Министерството за здравство, во соработка со Фондот за здравствено осигурување (во понатамошниот текст: Фонд до Владата на Република Македонија предлагаат Програма за организирање и унапредување на крводарителството во Република Македонија.

Министерството за здравство и Фондот го следат спроведувањето на програмата и превземаат соодветни мерки за нејзино доследно спроведување.

Министерството за здравство утврдува потреби на државата од единици на крв, крвни продукти и резерви, во соработка со Републичкиот завод за трансфузиологија и службите за трансфузија при здравствените организации во Република Македонија.

Министерството за здравство врши надзор над учесниците во спроведувањето на Програмата и утврдува систем на квалитет.

Министерството за здравство ги обезбедува финансиските средства и врз основа на доставени фактури и извештаи врши исплата.

Црвениот крст на Република Македонија во областа на крводарителството ги врши следните задачи:

- Континуирана здравствено-воспитна и мотивациона работа кај населението;

- Непосредна подготовка на крводарителските акции во сите средини;

- Изготвување на информативно-пропаганден материјал;

- Анкетирање и изготвување на списоци на потенцијални дарители на крв;

- Учество на волонтери на самата акција за прифаќање на дарителите на крв;

- Евиденција на крводарителските акции на посебни формулари ;

- Изготвување на периодични и годишни извештаи за работа, што ги доставува до Министерството за здравство на Република Македонија;

- Доделување на признанија на крводарителите.

Републичкиот завод за трансфузиологија и трансфузиолошките служби ги вршат следните задачи :

- Ги утврдуваат потребите за крв и крвни продукти за населението во Република Македонија, заедно со Министерството за здравство;

- Вршат организирано прибирање на крв од доброволни дарители со мобилни екипи и во службите за трансфузиологија при болничките центри;

- Вршат контрола на крв, приготвување на крвни компоненти, нивно чување и експедиција;

- Во соработка со клиниките или болничките центри при медицинските центри вршат контрола на употребените крвни продукти;

- Обезбедуваат стандарди за прибирање на крв (стандарден состав на екипи, опременост, минимални ресурси за работа, стандарден број на единици кои треба да се прибираат дневно, месечно, годишно);

- Вршат здравствена контрола и се грижат за здравјето на дарителите на крв;

- Водат национален регистар за дарители на крв (според местото на давање, крвни групи, ретки крвни групи, типизирани, одбиени крводарители, дарители на плазма и клеточни елементи);

- Изготвуваат книшка за дарители на крв (со код за секој крводарител, крвна група, картон за возач со крвна група);

- Учествуваат во здравствено-воспитна, мотивациона, истражувачка работа за развој и унапредување на крводарителството;

- Обезбедуваат унифициран благодарен оброк за дарители на крв;

Заеднички активности на Црвениот крст на Република Македонија и Републичкиот завод за трансфузиологија:

- Планирање и организирање на крводарителските акции, како и изготвување на програма, оперативни планови, обврски и извештаи за реализација на Програмата за крводарителство;

- Планирање и утврдување на термин за изведување на крводарителска акција во одредена средини;

- Редовни контакти и посети во средина во која се планира да се изведе акцијата;

- Договор со организаторите за обезбедување на соодветен простор и услови за оптимално изведување на акцијата;

- Евалуација на постигнатите резултати, на терен и во установите за прибирање крв;

- Предлози за измени и дополнувања на програмата за организирање и унапредување на крводарителството, согласно

- Прилагодување на новонастанати состојби и потреби од крв и крвни продукти (вонредни акции, сезонски потреби, ретки крвни групи);

- Организирање на вонредни крводарителски акции во случај на недостиг на единици на крв;

- Учество во работа на комисиите за крводарителство на разни нивоа;

- Редовно информирање за сите крводарителски акции преку средствата за јавно информирање;

- Постојано осовременување на промотивни материјали за крводарителство и соработка со размена на искуства од други земји;

- Севкупна анализа и конкретен тримесечен увид во извршените активности и нивното финансиско обезбедување;

IX. ОЧЕКУВАНИ РЕЗУЛТАТИ :

- Преку промоција на принципите во крводарителство и на етичките вредности е зголемен бројот на доброволни крводарители и подигната е свеста на луѓето во различни заедници и целни групи.

- Идентификувани се приоритетните целни групи, спроведено е нивно мобилизирање и регрутирање и подобrena е соработката со партнерските организации и клубови на крводарители;

- Зголемен е бројот на обучени мотиватори од редовите на клубови на крводарители кои активно се вклучени во процесот на организирање на акциите за доброволно крводарување во нивните средини;

- Зголемен е бројот на млади крводарители кои понатаму како пиер едукатори придонесоа за зголемување на бројот на нови крводарители и регрутирање во редовни крводарители;

- Зголемен е бројот на доброволни крводарители, а намален е бројот на фамилијарните дарители;

- Подобрена е соработката и комуникацијата меѓу извршителите во реализирање на задачите и обврските во Програмата за организирање и унапредување на крводарителството во Р.М.;

- Воспоставена е софистицирана програма за водење на евиденција во крводарителството при Црвениот крст на Република Македонија, со користење на серверска база и интернет конекција;

- Подобрена е соработката со други НД на Црвен крст и Црвена полумесечина, со невладини и партнерски организации кои работат и постигнуваат добри резултати во крводарителство;

Х. ПОТРЕБНИ ФИНАНСИСКИ СРЕДСТВА

За реализација на планираните мерки и активности во оваа програма потребни се следните финансиски средства:

1.1 За активности на Црвениот крст на Република Македонија

1.1.1. Организирање и подготвување на крводарителски акции

- Надоместок на трошоци за подготвување и организирање на крводарителски акции на Општинските организации на Црвен крст:

За планирани 55.000 крводарувања на ООЦК	140,00 ден.	3.463.000,00
Вкупно:		3.463.000,00

1.1.2. Изготвување на здравствено-воспитни, пропагандни материјали и мотивациски средства за крводарителите

Во рамките на изготвувањето на здравствено-воспитните, пропагандните материјали и мотивациските средства се планира реализација на следните активности:

Изготвување на здравствено-воспитни и пропагандни материјали:

Ред. Бр,	Вид на дејност	Количина	Единечна цена	Вкупно
1	Плакат "повик"	20.000	6,00	120.000,00
2	Плакат за 17 Март	2.000	20,00	40.000,00
3	Евидентни листови за крвни акции	10.000	2,00	20.000,00
4	Флаер/агитка	20.000	3,00	60.000,00
5	Картички за повик	40.000	2,00	80.000,00
6	Одб ележување на 17 Март и 14 Јуни	-	-	200.000,00
ВКУПНО (А):				520.000,00

Јубилејни признанија и мотивациони средства

Ред. Бр,	Вид на дејност	Количина	Единечна Цена.	Вкупно
1	Значка за 5-то дарување	3.000	35,00	105.000,00
2	Значка за 10-то дарување	2.000	35,00	70.000,00
3	Значка за 25-то дарување	1.000	35,00	35.000,00
4	Плакета за 50-то дарување	200	900,00	180.000,00
5	Плакета за 75-то дарување	50	900,00	45.000,00
6	Плакета за 100-то дарување	20	900,00	18.000,00
7	Признанија за општини со исполнет план за крводарителство	24	2000,00	48.000,00
8	Печатење на Јубилејни благодарници	6.000	7,00	42.000,00
9	Стимулативни средства – подароци за крводарители			900.000,00
ВКУПНО (Б):				1.443.000,00

Организирање на едукативни форми

1	Републички семинари за едукација на мотив во крводарителство - 3		337.000,00
ВКУПНО:			337.000,00

Активности на Републичкиот завод за трансфузиологија

Ред. Бр.	Вид на дејност	Количина	Единечна Цена.	Износ во денари
1	Медицински прашалник при секое дарување	55.000	1,00	55.000,00
2	Крводарителски книшки	20.000	6,00	120.000,00
3	Картони за евиденција на дарители На крв	2.000	21,00	42.000,00
4	Медицински потврди за дарители На крв	20.000	1,00	20.000,00
	Вкупно:			237.000,00

Вкупно средства:..... 6.000.000,00

XI. ФИНАНСИРАЊЕ НА ПРОГРАМАТА

Вкупните средства за реализација на Програмата изнесуваат 9.000.000,00 денари.

Програмата ќе се реализира во рамките на обезбедените средства во Буџетот на Република Македонија за 2012 година во износ од 9.000.000,00 денари.

XII. РАСПРЕДЕЛБА НА СРЕДСТВАТА

Распределбата на средствата по Програмата ќе ја врши Министерството за здравство квартално на Црвениот крст на Република Македонија и Републичкиот завод за трансфузиологија извршители на активностите, врз основа на доставени фактури и извештаи за реализација на мерките и активностите содржани во Програмата.

Црвениот крст на Република Македонија најдоцна до 31.01.2013 година доставува до Министерството за здравство Годишен извештај за реализираните активности предвидени со Програмата за 2012 година.

Црвениот крст на Република Македонија, согласно сопствената евиденција на податоци на крводарители (електронска обработка на податоци и пишани формулари) добиени од страна на општинските организации на Црвен крст за реализиран број на крводарувања, изготвува месечни прегледи за реализиран број на крводарувања во Република Македонија и квартално за секое тромесечие во годината подготвува извештаи и фактури и ги доставува до министерството за здравство на Република Македонија за контрола и исплата на средства.

XIII. СРЕДСТВА ЗА НАДОМЕСТОК ЗА ПАРТИЦИПАЦИЈА

Средствата за надоместок за партиципација при користење на здравствени услуги на дарители со над 10 крводарувања се трансферираат квартално до здравствените установи за 6.000 крводарители по просечна партиципација за користење на здравствени услуги по крводарител, годишно се трансферираат средства во вкупен износ од 3.000.000,00 денари.

XIV. МОНИТОРИНГ И ЕВАЛУАЦИЈА

Мониторинг и евалуација за спроведување на програмата за организирање и унапредување на крводарителството континуирано во текот на годината ќе врши Црвениот крст на Република Македонија и за тоа во извештаите ќе го информира министерството за здравство.

Ќе се формира стручен тим кој заедно со комисијата за развој и унапредување на крводарителството при Црвениот крст на Република Македонија ќе ги следи и проценува заштаните цели во програмата и ќе предложи мерки за надминување на одредени проблеми кои можат да произлезат во процесот на имплементација на утврдените задачи и активности во програмата за крводарителство во 2012 година.

Оваа програма влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

Бр. 51-8326/1 - 11
9 јануари 2012 година
Скопје

Заменик на претседателот
на Владата на Република
Македонија,
м-р **Зоран Ставрски**, с.р.

279.

Врз основа на член 32 став 4 точка 3 од Законот за здравствена заштита („Службен весник на Република Македонија“ бр.38/91, 46/93, 55/95, 10/04, 84/05, 111/05, 65/06, 5/07, 77/08,67/09,88/10,44/11 и 53/11), Владата на Република Македонија, на седницата, одржана на 9.01.2012 година, ја донесе следната

ПРОГРАМА ЗА ИСПИТУВАЊЕ НА ПОЈАВАТА, СПРЕЧУВАЊЕ И СУЗБИВАЊЕ НА БРУЦЕЛОЗАТА КАЈ ЛУЃЕТО ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА ВО 2012 ГОДИНА

I. ВОВЕД

Бруцелозата во Република Македонија, како и во голем број други земји во Европа и во светот, сеуште претставува сериозен и актуелен здравствен проблем.

Поради своите епидемиолошки карактеристики, јавување во епидемиска форма, оштетување на здравјето на луѓето и доведување до инвалидитет, како и задолжителна хоспитализација и долго лекување со можност за рецидиви и реинфекции, бруцелозата претставува не само медицински туку и социо - економски проблем. Значењето на бруцелозата како економски проблем е потенцирано поради загубите во добиточниот фонд, односно уништувањето на заболениите стада.

II. МОМЕНТАЛНА СОСТОЈБА

Бруцелозата кај луѓето во Република Македонија, во епидемиска форма за прв пат беше регистрирана во 1980 година, кога во општина Битола беа пријавени вкупно 102 заболени, во Неготино 5 и во Кавадарци 3 случаи.

Во наредните две години, пријавени се случаи на заболени луѓе само во општина Битола (112 во 1981 и 36 во 1982 година).

Во 1983 година регистрирани се најмалку заболени луѓе од бруцелоза (15), за целиот период од 1980 година до денес.

Почнувајќи од 1984, бројот на заболени лица, како и бројот на зафатени општини и населени места е во постојан и значителен пораст, така што во 1992 година овие параметри го достигнуваат својот врв - 922 заболени лица, зафатени 22 општини, односно 177 населени места.

Од 1993 до 2009 година, се бележи тренд на значително намалување на бројот на заболени од бруцелоза, при што најголем број на регистрирани случаи е забележан во 1997 (773), а најмал број е регистриран во 2009 и изнесува 287 заболени лица.

Бројот на регистрирани заболени во десетгодишниот период 2000-2009, бележи помал тренд на опаѓање, при што просечно годишно се регистрираат 371 случај.

Трендот на пораст на пријавените заболени луѓе од бруцелоза во петгодишниот период 2005–2009, со највисок број регистрирани случаи (490) во 2008 година, се менува само една година подоцна и станува опаѓачки, бидејќи во текот на 2010 година, бројот на заболени од бруцелоза значително се намалува на 168, што претставува најмал број на заболени од оваа болест во последните 24 години.

III. МЕРКИ КОИ ТРЕБА ДА СЕ ПРЕВЗЕМАТ ЗА ПОДОБРУВАЊЕ НА СОСТОЈБИТЕ

Мерките за превенција на бруцелозата кај луѓето се неминовно поврзани со мерките за спечување на појавата на бруцелоза кај животните и сузбивање на болеста кај нив, што се во надлежност на ветеринарните власти.

За таа цел, потребна е перманентна и интензивна меѓуресурска соработка на хеманата и ветеринарната медицина, како и интензивна интерсекторска комуникација во здравството, заради примена на соодветни епидемиолошки, клинички и лабораториски доктрини.

Континуираната активност и соработка помеѓу соодветните инспекциски служби од областа на здравството и ветеринара, исто така е од огромно значење за дефинитивно решавање на проблемот со бруцелоза.

Активностите кои треба да произлезат од континуираната меѓусебна соработка на сите инволвирани институции, на сите нивоа и во сите сфери на делување, потребно е да се насочат кон конкретни мерки и активности за превенција на ова заболување, односно за спречување на појавата и ширењето на бруцелоза и нејзино сузбивање во случај на масовна појава, и тоа:

- Забрана на производство и употребата за исхрана на месо од заболени животни, непастеризирано млеко и производи добиени од такво млеко;

- Ригорозно спроведување на ветеринарна и здравствена контрола на производите од животинско потекло (млеко, месо и производи од млеко и месо);

- Употреба на заштитна облека, ракавици, маски и очила при ракување со болни животни и нивни секретни и екскретни, особено во периодот на јагнење/телење на стоката, од страна на лицата кои одгледуваат или професионално работат /доаѓаат во контакт со животни или сирови животински продукти;

- Спроведување на систематска здравствена контрола на луѓето кои одгледуваат или професионално работат/доаѓаат во контакт со животни или сирови животински продукти;

- Рано откривање на заболени од бруцелоза, задолжително лабораториско потврдување на дијагнозата и нивно адекватно лекување во специјализирани здравствени установи;

- Здравствено воспитување, информирање и едукација на населението, односно запознавање со карактеристиките на болеста, начинот на нејзиното пренесување и мерките кои треба да се преземаат за заштита од заболувањето.

IV. ЦЕЛИ НА ПРОГРАМАТА

Генерална цел на Програмата е спречување и сузбивање на бруцелозата кај луѓето на територијата на целата Република.

Притоа, основни цели на годишната Програма се:

1. Намалување на инциденцата на бруцелоза кај луѓето
2. Спречување на појава на компликации и инвалидитет
3. Спречување на појава на рецидиви
4. Намалување на стапката на смртност
5. Микробиолошка потврда на секој сомнителен случај

6. Зголемување на знаењата на здравствените работници

7. Зголемување на знаењата и информираноста за ова заболување, кај населението и на професионално експонираните лица.

Овие цели, во 2012 година ќе се остваруваат преку следните активности:

- Спроведување на мерките и активностите за спречување на појавата, понатамошно ширење на бруцелозата и сузбивање на болеста на територија на целата Република, согласно претходно изготвени оперативни планови;

- Епидемиолошко следење и испитувања за рано откривање на изворите, патиштата и начинот на пренесување на заразата;

- Рано и активно откривање на заболени лица, нивно пријавување до надлежните институции и анкетирање;

- Рано и адекватно лекување на заболени;
- Задолжително лабораториско докажување на бруцелозата;

- Континуирана медицинска едукација на здравствените работници;

- Информирање и здравствено - едукативна дејност.

V. АКТИВНОСТИ, ОЧЕКУВАНИ РЕЗУЛТАТИ (ИНДИКАТОРИ НА УСПЕШНОСТ)

За остварување на целите утврдени со оваа Програма, во 2012 ќе се спроведуваат следните мерки и активности:

1. Изготвување на 10 работни оперативни планови за динамика на реализација на активностите од страна на Центрите за јавно здравје ,а согласно епидемиолошката состојба на подрачја за кое се основани и стручно методолошките упатства добиени од Институтот за јавно здравје на Република Македонија .

Извршители: Центрите за јавно здравје(ЦЈЗ) , во соработка со Институтот за јавно здравје на Република Македонија (ИЈЗ на РМ).

Индикатор: доставен работен план до 15.01.2012 година до Министерство за здравство.

2. Организирање на 5 регионални советувања со одговорните епидемиолози од Центри за јавно здравје, инфективните одделенијата при Општите и Клиничките болници, Државниот санитарен и здравствен инспекторат, како и претставници од ветеринарното здравство и ветеринарната инспекција во општините. На советувањата ќе бидат разработени мерките и активностите за спречувањето и сузбивањето на бруцелозата кај луѓето на регионално и на локално ниво, врз основа на анализата на конкретната епидемиолошка и епизоотолошка состојба на ова заболување, како и досега постигнатите резултати и преземени мерки.

Извршители: Институтот за јавно здравје

Индикатор: Извештај за број на организирани регионални советувања.

3. Одржување 5 регионални семинари, на кои здравствените работници ќе се запознаат со раширеноста на бруцелозата во Република Македонија, со епизоотолошката и епидемиолошката состојба, со клиничката слика, дијагностиката и другите карактеристики на бруцелозата, како и со мерките кои треба да се спроведуваат за нејзино сузбивање.

Извршители: ИЈЗ на РМ во соработка со Институт за ветеринарна медицина.

Индикатор: извештај за број на одржани регионални семинари.

4. Микробиолошко - лабораториска дијагностика на бруцелозата кај луѓето ќе се врши во лабораториите на Центрите за јавно здравје за територијата за која се основани. За таа цел, ќе бидат направени 2750 тестови, со користење на следните микробиолошки испитувања:, ВАВ - тест и Brucella capt.test ,а во обем по извршител, согласно табела бр1 .

Извршители: Микробиолошките лаборатории на ЦЈЗ

Индикатор: извештај за број на направени тестови (ВАВ ,Brucella capt.test.)

5. Верификација на позитивните серолошки наоди ќе се врши во микробиолошката лабораторија на ИЈЗ на РМ по пат на RVK реакции (а во обем по извршител, согласно табела бр1) .

Извршители: ИЈЗ на РМ

Индикатор: извештај за број на верифицирани RVK реакции.

6. За секој откриен случај на бруцелоза кај луѓето или добиен податок за заболел добиток, ќе се вршат епидемиолошки истражувања , ќе се прават епидемиолошки анкети и лабораториско/серолошки тестирања кај луѓето, со цел да се откријат сите заболени лица во таа населба.

Извршители: ЦЈЗ

Индикатор: извештај за број на лабораториско/серолошки тестирања, број на епидемиолошки анкети

7. Здравствен надзор над ветеринарните работници, сточарите, работниците во клиничките, млекарниците и во кожарската индустрија, ќе се врши преку систематски здравствени прегледи, во кои се вклучени лабораториско-серолошки испитувања на бруцелоза

Извршители: Центрите за јавно здравје и ИЈЗ на РМ.

Индикатор: Број на здравствени прегледи и лабораториски тестирања на одгледувачи на стока, работници во производството на храна и предмети од животинско потекло, ветеринарни работници.

8. Активен епидемиолошки надзор на терен преку епидемиолошко извидување, епидемиолошки истражувања за рано откривање, дијагностика, евидентирање и пријавување на сите сомнителни и дијагностицирани случаи.

Извршители: ЦЈЗ .

Индикатор: Број на епидемиолошки увиди за следење на состојбата со бруцелоза.

9. ИЈЗ пружа стручно методолошка помош на ЦЈЗ со посета во секој центар за јавно здравје ,а по потреба и почесто во региони со поголем број заболени .

Извршител:ИЈЗ

Индикатор: извештај

10. ЦЈЗ изготвуваат тромесечни и годишни извештаи за состојбата со бруцелоза на нивното подрачје и преземени мерки и активности за нејзино спречување и сузбивање

Извршители: Центрите за јавно здравје .

Индикатор: доставени извештаи (тромесечни и годишен извештај) со епидемиолошки коментар за своето подрачје на покривање до Министерство за здравство и ИЈЗ на РМ.

11. ИЈЗ по обработка на индивидуалните пријави за заразни болести, и врз основа на периодичните извештаи на ЦЈЗ ,епидемиолошките анкети и теренските увиди, изготвува збирни информации за состојбата со ова заболување и завршен годишен извештај. Информациите и годишниот извештај, ИЈЗ го доставува до Министерството за здравство, Државниот санитарен и здравствен инспекторат, Фондот за здравствено осигурување, Ветеринарната инспекција, Националниот соработник за бруцелоза и др.

Извршители: Институтот за јавно здравје.

Индикатор: доставени информации и годишен извештај со епидемиолошки коментар и табеларен приказ на спроведените активности во целата република.

12.Здравствено воспитување и едукација на населението се врши преку поединечни разговори при теренски посети и анкетирање на лица и домаќинства, организирани предавања во установи и институции, во населбите ,преку средствата за јавно информирање , при што населението се запознава со природата на болеста, начинот на пренесувањето и заштитата и друго. За истата цел се користат и постоечките web-страни (ИЈЗна РМ ,ЦЈЗ).

Извршители: ЦЈЗ , ИЈЗ на РМ

Индикатор: извештај за број на остварени посети на семејства на заболени лица(анкети), број на предавања во различни населби(100), број на настапи во медиуми, написи и интервјуа во јавни гласила, како и број на информации на интернет.

Поради комплексноста на проблемот неопходна е тесна соработка на здравствената дејност, односно епидемиолошка служба, со ветеринарната дејност и инспекциските органи.

Табеларен приказ на обем на активности по ЦЈЗ извршители

ЦЈЗ извршители	анкети	надзори	ВAB тест	Brucela capt.test	RVK	Бр. на предавања по населби	Бр. на предавања за експонирани работници	
Штип	280	280	560	220	0	6	4	
Скопје	130	130	260	85	0	5	3	
Велес	120	120	240	95	0	6	3	
Прилеп	95	95	190	75	0	9	5	
Тетово	80	80	160	60	0	9	5	
Струмица	110	110	220	65	0	9	5	
Куманово	60	60	120	60	0	5	3	
Битола	50	50	100	36	0	3	3	
Охрид	50	50	100	36	0	4	3	
Кочани	25	25	50	18	0	3	3	
ИЈЗ Скопје	0	0	0	0	200	0	0	
вкупно	1000	1000	2000	750	200	59	37	
						вкупно	96	

VI. ИЗВРШИТЕЛИ НА ПРОГРАМАТА

Согласно предвидените активности, во извршувањето на Програмата за спречување и сузбивање на бруцелозата кај луѓето во Република Македонија во 2012 година, ќе бидат вклучени следните институции:

- Институт за јавно здравје на Р. Македонија преку Секторот за контрола и превенција на заразни болести со референтни лаборатории
- Центрите за јавно здравје.

VII. ДОСТАВУВАЊЕ НА ГОДИШНИ ИЗВЕШТАИ И РОКОВИ

Координатор на активностите од Програмата во 2012 година, мониторинг и евалуација на постигнатите резултати на национално ниво ќе врши Секторот за контрола и превенција на заразни болести при ИЈЗ.

ЦЈЗ и ИЈЗ на РМ доставуваат квартални и годишни извештаи.

Центрите за јавно здравје, должни се да подготват и да испратат 4 тромесечни до ИЈЗ во рок од 15 дена по истекот на тромесечјето (до 15-ти тековниот месец за изминатиот тромесечен период).

Годишните извештаи, ЦЈЗ треба да ги достават до ИЈЗ до 15 јануари, 2013 година.

Институтот за јавно здравје подготвува и доставува збирни квартални извештаи до Министерството за здравство

ИЈЗ на РМ годишниот збирен извештај за состојбата со бруцелоза на територијата на целата држава со табеларен приказ и епидемиолошки коментар го доставува до 30.01.2012 година до Министерство за здравство, Државниот санитарен и здравствен инспекторат, Фондот за здравствено осигурување, Ветеринарната инспекција, Националниот соработник за бруцелоза и др.)

ИЈЗ доставува подготвува Предлог Програма за спречување и сузбивање на бруцелозата кај луѓето во Република Македонија во 2013 година, до Министерството за здравство најдоцна до 31 октомври, 2012 година.

VIII. ПОТРЕБНИ ФИНАНСИСКИ СРЕДСТВА ЗА РЕАЛИЗАЦИЈА НА ПРОГРАМАТА

За реализација на програмските активности за испитување на појавата, спречувањето и сузбивањето на бруцелозата кај луѓето за 2012 година, потребни се следните средства:

Број	Н а з и в	количина	Износ во денари	извршител
1.	Епидемиолошки надзор на терен и истражување	1000	1.500.000,00	ЦЈЗ
2.	Епидемиолошки анкети	1.000	400.000,00	ЦЈЗ
3.	ВAB Test –	2.000	440.000,00	ЦЈЗ
4.	Bruceella capt.test	750	570.000,00	ЦЈЗ
5.	RVK	200	156.000,00	ИЈЗ
6.	Семинари едукативни	5	60.000,00	ИЈЗ
7.	Изработка на брошури	3950	237.000,00	ИЈЗ
8.	Предавања во населби	59	295.000,00	ЦЈЗ
	Предавања за експонирани работници	37	222.000,00	ЦЈЗ
9.	Стручно методолошка помош	10	120.000,00	ИЈЗ
	ВКУПНО:		4.000.000,00	

Вкупните средства за реализација на оваа програма ќе се обезбедат од Буџетот на Република Македонија за 2012 година во износ од 4.000.000,00 денари.

Исплатата на средствата по Програмата ќе се врши квартално од страна на Министерството за здравство, врз основа на доставените фактури и извештаи за реализација на активностите содржани во Програмата и согласно работниот план.

Фактурирањето ќе се врши по утврдени цени на Фондот за здравствено осигурување на Република Македонија и усвоени програмски цени од страна на извршителите и нивните надлежни органи и одобрени од Министерот за здравство.

Надзор над спроведувањето на Програмата врши Министерството за здравство и по потреба поднесува Извештај до Владата на Република Македонија.

За реализација на програмските активности на регионално и локално ниво, надлежни се Центрите за јавно здравје.

ИЈЗ, најдоцна до 31.01.2013 година ќе достави до Министерството за здравство извештај за реализирани мерки и активности, предвидени со Програмата за испитување на појавата, спречувањето и сузбивањето на бруцелозата кај населението во Република Македонија за 2012 година.

Програмата ќе се реализира во рамки на обезбедените средства во Буџетот на Република Македонија за 2012 година во износ од 4.000.000,00 денари.

Оваа Програма влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во Службен весник на Република Македонија.

Бр.51-8336/1 - 11
9 јануари 2012 година
Скопје

Заменик на претседателот
на Владата на Република
Македонија,
м-р **Зоран Ставрески**, с.р.

280.

Врз основа на член 32 став 1 точка 10 од Законот за здравствената заштита ("Службен весник на Република Македонија", бр. 38/91, 46/93, 55/95, 10/04, 84/05, 111/05, 65/06, 05/07, 77/08, 67/09, 88/10, 44/11 и 53/11), Владата на Република Македонија, на седницата, одржана на 9.01.2012 година, донесе

**ПРОГРАМА
ЗА ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА НА ЛИЦА СО ДУШЕВНИ
РАСТРОЈСТВА ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
ЗА 2012 ГОДИНА**

ВОВЕД

Проблемите во менталното здравје стануваат се поочигледни во светот. Тие претставуваат сериозен и сложен социо - медицински, но и општествен проблем, со бројни здравствени, социјални и економски последици по поединецот, семејството и општеството во целост.

Овие заболувања имаат економско влијание на општеството и големо влијание на квалитетот на животот како на поединците, така и на нивните семејства, а стануваат се поочигледни како во светот така и кај нас.

Светската здравствена организација проценува дека 400 милиони луѓе во светот постојано страдаат од ментални и невролошки растројства. Бројот на лица на коишто периодично им е потребна психијатриска помош или некој друг вид на психијатриско/психолошко советување секако е многу повисок и во основа не може точно да се процени. Менталните и бихејвиоралните заболувања засегаат повеќе од 25% од вкупната популација во одреден период од нивниот живот.

Околу 20% од вкупниот број на пациентите во примарната здравствена заштита имале едно или повеќе ментални заболувања. До 2020 година се очекува процентот на менталните заболувања да се зголеми до 50 %.

Ефикасното решавање на овие проблеми не е можно само со имплементација на здравствените мерки, туку е потребен сеопфатен, интегративен пристап со учество на програмски организирани активности на различни субјекти во општеството, во чија надлежност се ресорни институции и установи, со особен акцент на социјалниот сектор.

Заради тоа, Владата на Република Македонија донесе Национална стратегија за унапредување на менталното здравје во Република Македонија за 2005-2012 година во која третманот на менталното здравје мултидисциплинарно и мултипрофесионално, со ресоцијализација и деинституционализација на корисниците, а пред сè со намалување на стигмата која е присутна на овие простори.

ДУШЕВНИ РАСТРОЈСТВА, МЕДИЦИНСКИ И СОЦИЈАЛЕН АСПЕКТ И СЕГАШНА СОСТОБА ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Душевните растројства опфаќаат широк круг на заболувања, вклучувајќи ги органските, симптоматските, невротските, растројствата во расположението (афективни растројства), шизофрениите, шизотипните и налудничавите растројства, душевната заостанатост и другите душевни растројства.

Светските искуства покажуваат дека кај повеќе од една половина од вкупно дијагностицираните лица, овие растројства добиваат хроничен тек, т.е. периодите на подобрување се заменуваат со периоди на влошување и повторна појава на знаците на растројството. Поради природата на болеста, но далеку повеќе како резултат на општествениот став и предрасуди, во кои доминира неприфатеност, маргинализација и отфрлање, голем број лица со душевни растројства остануваат долготрајно, па дури и доживотно хоспитализирани, при што се создава таканаречен хоспитализам.

Поради наведените состојби, во изминатиот период, третманот на овој сериозен социомедицински проблем беше скоро целосно препуштен на медицинските, т.е. психијатриските институции и се одвиваше на товар на здравството и здравственото осигурување, давајќи скромни резултати. Имено, долготрајниот болнички третман во психијатриските установи, во изминатиот период, од една страна беше поврзан со значителни финансиски средства кои претежно беа на товар на здравственото осигурување, а од друга страна придонесуваше долготрајно болнички третираните лица да бидат дополнително стигматизирани, маргинализирани и социјално исклучени. Ваквата хоспитализација предизвикуваше и дополнително влошување на здравствената состојба.

Ваквиот пристап се покажа како недоволно ефикасен, економски неоправдан и не успеа да обезбеди похуман пристап и третман на лицата со душевни растројства во нивната социјална средина.

Заради тоа, а посебно ценејќи го фактот дека и во Република Македонија се неопходни реформи во областа на менталното здравје, во донесената Национална стратегија за унапредување на менталното здравје во Република Македонија за 2005-2012 година се зацртани основните определби и цели на здравството во однос на менталното здравје:

1. Промоција, превенција, одржување и унапредување на менталното здравје на населението во Република Македонија.

2. Задоволување на потребите на населението, земајќи ја предвид неговата разновидност, а притоа обезбедувајќи рамноправен пристап до здравствена заштита и почитување на човековите права.

3. Воспоставување на систем за ментално здравје во заедницата.

4. Обезбедување на соодветен начин на финансирање на системот за менталното здравје во заедницата.

Следејќи ги и препораките на СЗО, во Република Македонија се премина кон зајакнување на достапноста на овие услуги преку развивање на различни форми на вонболнички третман во локалната заедница, содржани во т.н. Центри за ментално здравје во заедницата, со целосен сеопфатен дневноболнички третман на пациентите. За целосно, адекватно, навремено, ефикасно и економично решавање на овие проблеми неопходно е вклучување на целата општествена заедница, пред сè преку соодветните институции и установи во рамките на ресорните министерства, а во тесна соработка и координација со сите останати заинтересирани субјекти.

Во моментот во Република Македонија, лицата со душевни растројства во најголем број се третирали во Универзитетската клиника за психијатрија и трите специјални психијатриски болници во Скопје, Демир Хисар и Негорци, според регионалниот пристап. Вкупниот број на болнички постели во трите психијатриски болници е 1.125 од кои во 2/3 од вкупниот капацитет на постели се сместени хроничните болни, а во 1/3 од постелите акутните болни.

Покрај тоа, 530 лица со душевни растројства се лекуваат во 8-те Центри за ментално здравје кои се прикрупени на Психијатриските болници и на Здравствените установи во Републиката.

За тековната 2012 година се предвидува отварање на два нови Центри за ментално здравје:

- ЦМЗ во град Кичево кој ќе биде лоциран во простории на ЈЗУ ОБ Кичево а ќе функционира како работна единица на ЈЗУ Психијатриска болница Демир Хисар и

- ЦМЗ во Скопје – Север кој ќе биде лоциран во простории на ЈЗУ Здравствен дом Скопје – Скопје, Поликлиника Чаир а ќе функционираа како работна единица на ЈЗУ Психијатриска болница „Скопје“ Скопје.

Во Универзитетската клиника за психијатрија и во трите специјални психијатриски болници во Република Македонија - Психијатриска болница Скопје, Психијатриска болница Демир Хисар и Психијатриска болница Негорци болнички се лекуваат повеќе од 2000 лица со душевни растројства, од кои:

- 750 пациенти се долготрајно хоспитализирани – повеќе од 180 дена

- 800 пациенти се со просечна хоспитализација од 182 дена

- 300 пациенти се со краткотрајно лекување од 60 дена

- 600 се лекуваат во центри за ментално здравје (дневни болници)

Од болнички лекуваните пациенти:

- 130 лица се со судска одлука за изречена мерка за должително лекување и чување во психијатриска болница

- 730 се хронични душевни болни

Лекуваните пациенти/корисници во дневните болници (Центрите за ментално здравје) во најголем дел се лица со хроничен тек на душевното растројства и се на долготраен третман. Целта на програмата е зголемување на бројот на пациенти кои се лекуваат во Центрите за ментално здравје односно деинституционализација на душевно болните.

Во психијатриските болници се лекуваат и 130 лица со изречена судска мерка. За овие пациенти болниците не се во можност да обезбедат средства и согласна Законот за извршување на санкции, трошоците за здравствената заштита на овие лица ги покрива Министерството за здравство преку соодветна програма.

Долгогодишниот престој во психијатриските болници се должи пред сè на неподготвеноста на семејствата и социјалната средина за нивно прифаќање во домашни услови, подржани од високиот степен на оп-

штествена стигматизација и маргинализација на овие лица во заедницата, како и на развиениот хоспитализам кај лицата со душевни растројства кои се долготрајно болнички лекувани (несигурност и страв од напуштање на болницата). Сето ова е надополнето и со отсуство на соодветни служби за прифаќање и третман на овие лица во местото на живеење. Напуштени и ретко посетувани од своите семејства, тие се адаптираат на болнички услови во кои грижата за нивното здравје, нега и престој е целосно препуштена на медицинскиот персонал во здравствените институции.

Иако дел од овие лица оствариле право на лична пензија или социјална помош, истата самите минимално ја користат, поради фактот дека средствата најчесто ги користат членови на нивните семејства, кои малку се грижат за нив. Од наведеното видлива е комплексноста на проблемот, според кое може да се заклучи дека долготрајниот болнички престој е во голема мерка условен од социјалниот момент, а не од потребата за исклучиво медицински третман.

ЦЕЛИ НА ПРОГРАМАТА

Цели на оваа програма се:

- обезбедување на здравствена заштита и згрижување на пациентите кои се со од суд изречена мерка “задолжително психијатриско лекување и чување во здравствена установа“

- Изработка на Национална стратегија за развој на менталното здравје во Република Македонија 2013 – 2020 година

- почитување на принципите на достапност, економичност и ефикасност на психијатриските служби, во рамки на реформи во менталното здравје;

- развивање на различни форми на вонинституционално и вон болничко лекување.

- Подобрување на условите за лекување во психијатриските установи во Република Македонија.

- Промотивни активности за отварање на нови Центри за ментално здравје низ републиката.

МЕРКИ И АКТИВНОСТИ

Активностите во оваа програма претставуваат:

- лекување на пациентите кои се со изречена мерка од суд “задолжително психијатриско лекување и чување во здравствена установа“, вкупно 130 и се наведени погоре во текстот од кои: 60 пациенти во ЈЗУ Психијатриска болница Демир Хисар, 40 во ЈЗУ Психијатриска болница “Скопје“ Скопје и 30 во ЈЗУ Психијатриска болница “Негорци“ Гевгелија,

- Изработка на Национална стратегија за развој на менталното здравје во Република Македонија 2013 – 2020 година,

- Подобрување на условите за лекување во психијатриските установи во Република Македонија,

- Промотивни активности за отварање на нови Центри за ментално здравје низ републиката.

Со оглед на тоа дека бројката на лицата со изречена мерка од суд “задолжително психијатриско лекување и чување во здравствена установа“ не претставува константна категорија и истата подлежи на варијации во болестите и бројот на пациентите, не е можно да се предвиди апсолутно точен број на заболениите, така да е можно трансфер на средствата од една во друга позиција.

Извршители на Програмата се:

- здравствените установи кои ги лекуваат лекуваат лицата со изречена мерка “задолжително психијатриско лекување и чување во здравствена установа“ (ЈЗУ Психијатриска болница “Скопје“ Скопје, ЈЗУ Психијатриска болница “Негорци“ Гевгелија и ЈЗУ Психијатриска болница Демир Хисар) Универзитетската кли-

ника за психијатрија и останатите здравствени установи кои имаат психијатриски одделенија или Центар за ментално здравје во својот состав,

- невладини организации и граѓански здруженија чие поле на работа претставува дестигматизација на душевно болните пациенти и промовирање на менталното здравје.

Министерството за здравство месечно ќе ги распределува средствата на здравствените установи извршители на активностите врз основа на доставени фактури и извештаи за реализација на активностите содржани во Програмата.

Во прилог на ф-те здравствените установи имаат обврска да достават пресметка за секој пациент поединечно и листа на референтни цени на услуги на ФЗОМ согласно кои е извршено фактурирањето за оние услуги кои се предвидени со програмата.

Здравствените установи кои се извршители на Програмата, најдоцна до 15.01.2013 година да достават до Министерството за здравство извештаи за реализирани мерки и активности во 2012 година, предвидени со Програмата, согласно табелата.

ПОТРЕБНИ ФИНАНСИСКИ СРЕДСТВА ЗА РЕАЛИЗАЦИЈА

НА ПРОГРАМАТА

1) Финансиските трошоци за обезбедување на болничка здравствена заштита на душевно болните лица кои се со изречена мерка од суд “задолжително психијатриско лекување и чување во здравствена установа“ опфаќаат:

- болнички ден (сместување и исхрана во стандардни болнички услови) за стационарни пациенти.

- лекување со спроведување на дијагностички процедури и рехабилитациони мерки.

- лекови кои се наоѓаат на болничката листа,
- потрошен материјал за ординирање на терапијата
- психосоцијален третман на пациентите како и
- помош и нега на пациентите

2) Финансиските трошоци за изработка на Национална стратегија за развој на менталното здравје во Република Македонија 2013 – 2020 година

3) Финансиски трошоци за развивање на различни форми на вонинституционално и вонболничко лекување и промотивни активности за отварање на нови Центри за ментално здравје низ републиката.

4) Финансиски трошоци за подмирување на зостанат долг односно превземени обврски од Програмата за здравствена заштита на лица со душевни растројства во Република Македонија за 2011 година

За реализација на мерките и активностите предвидени со Програмата за здравствена заштита на лица со душевни растројства во Република Македонија за 2012 година потребни се следните средства:

		Износ
1.	Промотивни активности за отварање на нови центри за ментално здравје	1.000.000,00
2.	Изработка на Национална стратегија за развој на менталното здравје 2013-2020 година	180.000,00
3.	Судски случаи (лица со изречена мерка задолжително психијатриско лекување и чување во здравствена установа)	47.820.000,00
4.	Превземени обврски од 2011 година	4.000.000,00
	ВКУПНО:	53.000.000,00

Програмата ќе се реализира во обем и содржина на средствата одобрени од Буџетот на Република Македонија за 2012 година во висина од 53.000.000,00 денари.

Оваа програма влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во "Службен весник на Република Македонија".

Бр.51-8342/1 - 11
9 јануари 2012 година
Скопје

Заменик на претседателот
на Владата на Република
Македонија,
м-р **Зоран Ставрски**, с.р.

281.

Врз основа на член 32 став 4 точка 9 од Законот за здравствена заштита („Службен весник на Република Македонија“, бр. 38/1991, 46/1993, 55/1995, 10/2004, 84/2005, 111/2005, 65/2006, 05/2007, 77/2008, 67/2009, 88/2010, 44/2011 и 53/2011), Владата на Република Македонија, на седницата, одржана на 9.1.2012 година, донесе

ПРОГРАМА

ЗА ОБЕЗБЕДУВАЊЕ ИНСУЛИН, ИНСУЛИНСКИ ИГЛИ, ГЛУКАГОН, ЛЕНТИ ЗА МЕРЕЊЕ ШЕЌЕР И ЕДУКАЦИЈА ЗА ТРЕТМАН И КОНТРОЛА НА ДИЈАБЕТЕСОТ ЗА 2012 ГОДИНА

Дијабетес мелитус (ДМ или шеќерна болест) е состојба на високо ниво на шеќерот во крвта - хипергликемија, со нарушен метаболизам на јагленихидрати, липиди и протеини, како и појава на микроваскуларни (ретинопатија, нефропатија) и макроваскуларни компликации (коронарна, артериска, цереброваскуларна и периферна васкуларна болест), со зголемен морбидитет и морталитет, како и со намалување на квалитетот на животот.

Постојат повеќе видови на дијабетес:

- Тип 1 дијабетес, (околу 10% од сите видови на дијабетес) се карактеризира со апсолутен недостаток на инсулин, каде што е потребен егзоген инсулин за постигнување на еугликемија.

- Тип 2 дијабетес, е многу почест, кој опфаќа околу 90% од адултните со дијабетес и се карактеризира со инсулински недостаток и/или инсулинска резистенција.

- Гестациски дијабетес е релативно редок и се јавува за време на бременоста.

- Други форми на дијабетес.

Се смета дека во светот има околу 230 милиони луѓе со дијабетес, а според Интернационалната дијабетолошка федерација овој број ќе достигне до 350 милиони во 2025 год. Се очекува зголемување за 35% на бројот на пациентите со Diabetes mellitus во развиените земји, додека тој број кај земјите во развој би изнесувал 48% во периодот од 1995 до 2025год.

Најмалку 50% од сите луѓе со шеќерна болест на симптомите кои ги имаат не им придаваат значење и не бараат лекарска грижа, поради што се водат како недиагностицирани. Според некои студии преваленцијата на дијагностицирани пациенти со дијабетес е 6-7% кај луѓе на возраст 45-64 години, достигнувајќи 10-12% кај пациенти на возраст над 65 год.

Во Република Македонија Diabetes mellitus претставува едно од почестите заболувања и се јавува кај околу 6% од населението.

Бројот на регистрирани лица со дијабетес кои се на инсулинска терапија во моментот во Република Македонија е 36 230 од кои 2230 се лица со тип 1 дијабетес и околу 34000 со тип 2 дијабетес.

Согласно податоците од Интернационалната Дијабетолошка Федерација и податоците од Националниот регистар за дијабетес на Република Македонија инциденцата на оваа болест оваа година е 6,9 %, а вкупниот број на заболени и дијагностицирани лица со дијабетес е 119.200.

1. Diabetes mellitus - тип 1 се карактеризира со апсолутен недостаток на инсулин и за постигнување на нормални вредности на шеќерот во крвта е потребен егзоген инсулин. Овој вид на дијабетес е болест на младата популација (деца, адолесценти и возрасни) застапен кај 2200 лица од кои на инсулинска пумпа се 110 пациенти. Инсулинот е дел од нивната секојдневна терапија, без која исходот е фатален. Редовните проверки на гликозаа во крв (6-15 пати на ден), овозможува, секојдневно да се врши корекција на инсулинската доза и да се постигне добра гликорегулација, со цел повалитетне живот и одложување на компликациите.

2. Diabetes mellitus - тип 2 опфаќа 90% од сите случаи од кои 90% се на инсулинска терапија, а останатите користат таблетарна терапија. Просечна дневна доза на инсулин е околу 40 IE (интернационални единици).

Одлуката за поставување на инсулин на пациентите кај кои веќе не е можно регулирањето на нивото на шеќер во крвта, а кои се со дијабетес тип 2 се регулира согласно постоечки протоколи за препишување на инсулин и прирачници со клинички упатства. Прирачниците нудат практични совети за дијагноза и нега на луѓе со дијабетес тип 2. Контролата на дијабетесот, освен терапија со инсулин вклучува значаен број на елементи од самогрижа и совети кои треба да се прилагодени соодветно на потребите и параметрите на луѓето со дијабетес, како и на лицата во нивниот најблизок круг/семејство. Луѓето со дијабетес тип 2 треба да имаат можност да носат одлуки за сопственото лекување и грижа базирани на информации од соработката со здравствените работници. Нивното лекување е континуирано, до крај на животот и и програмата за лечење е потребно да биде базирана на докази и соодветна за потребите на пациентите.

Најновите истражувања укажуваат дека со примена на соодветен третман се постигнува одложување, па дури и превенција на долгорочните компликации од дијабетесот, кои вклучуваат срцево и мозочен удар, бубрежна слабост, слепило, па дури и гангрена и ампутација на долните екстремитети. Сите овие нарушувања спаѓаат во групата на т.н. хронични дијабетични компликации, во чија генеза лежат васкуларни нарушувања.

Дијабетичната кетоацидоза и хипогликемиите кои спаѓаат во групата на акутните компликации на дијабетесот, можно е да се сведат на минимум со помош на едукација на пациентите како и со примена на превентивни мерки и современ терапевтски третман.

Оваа слика од повеќекратни васкуларни ризични фактори и широк дијапазон на компликации значат дека соодветното лекување и грижата за инсулинозависните пациенти се вовлекува во многу области од здравството. Како резултат на ова, грижата за дијабетесот е комплексна и одзема доста време. Начинот на живот се менува, сложениот начин на контрола и несаканите појави од терапијата го прават самомониторирањето и едукацијата на луѓето со дијабетес важен дел од контролата.

Добрата комуникација меѓу пациентот и здравствените работници е неопходна и суштинска во обезбедување на контрола на ова заболување.

1. СОСТОЈБА СО ИНСУЛИН ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Во лекување на пациентите со Diabetes mellitus се користат неколку видови на инсулини (хумани и аналози) со ултракратко, кратко, средно продолжено и долго дејство, како и мешани форми на инсулин со кратко/ултракратко дејство со среднопродолжено дејство од светски познатите компании НовоНордиск-Данска, Санофи-Франција и Лили-САД.

Инсулиноот се аплицира субкутано, секој ден, во зависност од степенот на подносливоста на инсулиноот од страна на пациентот и од видот на инсулиноот од еднаш до неколку пати на ден.

За пациентите од Скопје, набавката на инсулин се спроведува од 2007 година преку ЈЗУ Универзитетската клиника за ендокринологија, која има воведено и електронска евиденција за пациентите, број на извршени прегледи, лабораториски иследувања, потребите на инсулин, потрошувачката на инсулин, по-дигнатиот инсулин од страна на пациентот и сл.

Освен тоа што е извршено вмрежување на сите амбуланти и т.н. пунктови на кои се издава инсулин во Скопје, врши вмрежување на сите Центри за дијабет во Републиката, како и регистрација на сите пациенти во една база на податоци. Со ова ќе се овозможи дневно следење на новите пациенти, начинот на лечење, контрола на индикации и количини на препишан и издаден инсулин.

Во состав на ЈЗУ постојат Кабинети за дијабетес (вкупно 37), кои се во состав на Клиничките и Општите болници и Здравствените домови.

Бројот на регистрирани лица со дијабетес кои се на инсулинска терапија во моментот во Република Македонија е 36 230 од кои 2230 се лица со тип 1 дијабетес и околу 34000 со тип 2 дијабетес од кои дел се починати и е потребно нивно ажурирање со помош на Министерството за внатрешни работи. Овој број секоја година расте. Согласно податоците од Интернационалната Дијабетолошка Федерација и податоците од Националниот регистар за дијабетес на Република Македонија инциденцата на оваа болест оваа година е 6,9 %, а вкупниот број на заболени и дијагностицирани лица со дијабетес е 119.200.

Имајќи во предвид дека овој број на лица заболени од дијабетес е се поголем, Министерството за здравство користејќи го правото од членот 32 од Законот за здравствена заштита започна со Централизирана набавка на инсулин од 2011 година врз основа на податоците добиени од Клиниката за ендокринологија и другите здравствени установи во Република Македонија кои до сега вршеа набавка на инсулин за потребите на заболени лица од дијабетес. Министерството за здравство одлучи за 2012 година со Централизираната набавка да обезбеди и ленти за мерење на шеќер.

2. ПРЕДНОСТИ И ОЧЕКУВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОД СПРОВЕДЕНАТА ЦЕНТРАЛИЗИРАНА ЈАВНА НАБАВКА НА ИНСУЛИН ЗА 2011 ГОДИНА

Почнувајќи од 01-ви март 2011 година, сите центри за дијабет ширум земјата ги набавуваат потребните количини од инсулиноот од Министерството за здравство, кое на овој начин ја презеде врз себе одговорноста за непрекинато снабдување со инсулин на сите пациенти на кој тој им е неопходен. На овој начин се елиминираа стравувањата од повремен недостиг од овој лек кои се појавуваа во одредени центри во внатрешноста на земјата, предизвикани од неефикасниот начин на планирање и распределба на неопходните финансиски средства за набавка на инсулиноот од страна на болниците и здравствените домови.

Централизираната набавка на инсулин, што ја правиме по позитивниот пример со набавка на вакцините донесе неколку значајни придобивки. Прво, за пациентите, ваквиот начин на набавка и распределба на инсулиноот преку Министерството за здравство гарантира дека неопходниот лек и понатаму ќе му биде достапен на секој што му е непоходен и тоа во секое време и целосно бесплатно и ќе има стопроцентна опфатеност на пациентите со потребната инсулинска терапија. Второ, ваквиот начин им овозможува на болниците и здравствените домови заштеда на средства кои тие можат да ги пренаменат за други потреби на пациентите и трето, ваквиот начин му овозможува на Министерството поголема контрола врз начинот на издавање на лекот.

Врз основа на донесената Програма се спроведе централизирана јавна набавка на инсулин за 2011 година од страна на Министерството за здравство и во однос на 2009 и 2010 година, Министерството за здравство доби пониска цена и успеа да заштеди во споредба со цените кои биле понудени на Клиниката за ендокринологија и сите здравствени установи во Република Македонија.

Снабденоста со инсулин и опфатеноста на пациентите со терапија е 100%.

Министерството за здравство во текот на спроведувањето на Програмата за обезбедување на инсулин за 2011 година преку контроли на лице место во инсулинските аптеки, контрола на залихите на инсулин преку Регистарот за дијабетес врз електронските рецепти кои се препишуваат од страна на докторите за месечна доза на инсулин по пациент, следење на работата на докторите дали е во согласност со Протоколите за лекување на дијабетес тип 2 и редовни состаноци со докторите, фармацевтите и медицинските сестри вклучени во процесот на издавање на инсулиноот, прави исто така значителна заштеда. Овие контроли ќе овозможат намалување на домашните резерви на инсулин кај пациентите и рационална нарачка во текот на месецот.

3. ПОТРЕБНИ ТИПОВИ И КОЛИЧИНИ НА ИНСУЛИН, ГЛУКАГОН, ИНСУЛИНСКИ ИГЛИ, ЛЕНТИ ЗА МЕРЕЊЕ ШЕЌЕР И ЕДУКАЦИЈА ЗА ТРЕТМАН И КОНТРОЛА НА ДИЈАБЕТЕС ЗА 2012 ГОДИНА

Износот на финансиски средства кои се потребни за обезбедување на инсулин, глукагон, инсулински игли е 499.488.432,00 денари и за ленти за мерење на шеќерот во крвта за 2012 година е 57.911.568,00 денари.

A10AB Хумани инсулини и аналози со кратко дејство

Бр.ло т	АТС код	Генерика	Фармацевтска дозажна форма	Јачина	Количина
1	A101B01	Хуман кристален инсулин	Наполнето инјекциско пенкало/ патрон со пенкало за повеќекратна употреба*	100IE/1ml ; 5*3ml	1.000
2	A10AB05	Инсулин – аналог Aspart	Наполнето инјекциско пенкало/ патрон со пенкало за повеќекратна употреба*	100IE/1ml ; 5*3ml	11.823
3	A10AB05	Инсулин – аналог Aspart	Флакон	100IE/1ml ; 10ml	591
4	A10AB06	Инсулин – аналог Glulisine	Наполнето инјекциско пенкало/ патрон со пенкало за повеќекратна употреба*	100IE/1ml ; 5*3ml	3.274
5	A10AB04	Инсулин – аналог Lispro	Наполнето инјекциско пенкало/ патрон со пенкало за повеќекратна употреба*	100IE/1ml ; 5*3ml	1.364

A10AC Хумани инсулини со средно продолжено дејство

Бр.лот	АТС код	Генерика	Фармацевтска дозажна форма	Јачина	Количина
6	A10AC01	Хуман инсулин со средно проложено дејство	Наполнето инјекциско пенкало/ патрон со пенкало за повеќекратна употреба*	100IE/1ml ; 5*3ml	28.376

A10AD Хумани инсулини и аналози со средно продолжено дејство комбинирани со кратко дејство

* инјекциско пенкало за повеќекратна употреба пациентите да го добијат бесплатно

Бр.лот	АТС код	Генерика	Фармацевтска дозажна форма	Јачина	Количина
7	A10AD01	Хуман со средно продолжено дејство комбиниран со хуман инсулин со кратко дејство (70/30) инсулин	Наполнето инјекциско пенкало/ патрон со пенкало за повеќекратна употреба*	100IE/1ml; 5*3ml	18.190
8	A10AD01	Хуман со средно продолжено дејство комбиниран со хуман инсулин со кратко дејство (70/25) инсулин	Наполнето инјекциско пенкало/ патрон со пенкало за повеќекратна употреба*	100IE/1ml; 5*3ml	4.547
9	A10AD05	Хуман со средно продолжено дејство комбиниран со инсулин aspart (70/30)	Наполнето инјекциско пенкало/ патрон со пенкало за повеќекратна употреба*	100IE/1ml; 5*3ml	98.780
10	A10AD04	Хуман со средно продолжено дејство комбиниран со инсулин lispro (75/25) инсулин	Наполнето инјекциско пенкало/ патрон со пенкало за повеќекратна употреба*	100IE/1ml; 5*3ml	11,418
11	A10AD04	Хуман со средно продолжено дејство комбиниран со инсулин lispro (50/50) инсулин	Наполнето инјекциско пенкало/ патрон со пенкало за повеќекратна употреба*	100IE/1ml; 5*3ml	1819

A10AE Инсулини аналози со долго дејство

Бр.лот	АТС код	Генерика	Фармацевтска дозажна форма	Јачина	Количина
12	A10AE05	Инсулин аналог до долго дејство detemir	Наполнето инјекциско пенкало/ патрон со пенкало за повеќекратна употреба*	100IE/1ml; 5*3ml	33.557
13	A10AE04	Инсулин аналог до долго дејство glargine	Наполнето инјекциско пенкало/ патрон со пенкало за повеќекратна употреба*	100IE/1ml; 5*3ml	21.728

Н04 Панкреатични хормони

Бр.лот	АТС код	Генерика	Фармацевтска дозажна форма	Јачина	Количина
14	H04AA01	Глукагон	Медицински инјекционен шприц прашок и вехикулум за раствор за инјектирање	1mg/1ml	964

Инсулински игли

Бр.лот	АТС код	Генерика	Фармацевтска дозажна форма	Јачина	Количина
15		Игла за инсулинско пенкало	Инсулинска игла	6-9mm	1.907.221

Ленти за мерење шеќер

Ленти за мерење шеќер во крв (вид на глукометар) *	Количина (пакување/50 ленти)
Medisense Precision	8496
Johnson&Johnson - Onetouch	17304
Roche Accucheck	19504
Tyson Ez Smart	3144
Bayer Contour/Breeze	1888
Glucoval/Multicare	12584

Износот на потребни финансиски средства за потрошен материјал за инсулински пумпи, едукација и GLP –агонисти е вкупно 2.600.000,00 денари.

Потрошен материјал за инсулински пумпи	22 пациенти	1.600.000,00 денари
Едукација за млади со тип 1 дијабет	Дијабетес камп	800.000,00 денари
GLP -1 агонисти	Liraglutide и Exenatide	200.000,00 денари

Вкупно: 2.600.000,00 денари

Потреба од ленти за мерење на шеќер во крв

Со Програмата за 2012 година потребно е да се обезбедат и ленти за мерење на шеќерот во крвта. Во Програмата се предвидени 4 ленти дневно за пациентите со тип 1 дијабетес или 125 ленти месечно. За лицата со тип 2 дијабетес се предвидени 4 ленти месечно. Според светските Протоколи за третман на дијабетес лицата со тип 1 дијабетес треба да го мерат шеќерот во крв од 6 -15 пати дневно (**млада популација**), додека лицата со тип 2 дијабетес еднаш дневно, а кај лица на интензивираната терапија зависно од бројот на дози на инсулин дневно.

Најновите истражувања укажуваат дека со примена на соодветен третман и редовни проверки на шеќер во крвта се овозможува подесување на инсулинската доза со цел добивање на нормални вредности на шеќерот во крвта, а со тоа одложување и превенција т.е. спречување на хроничните дијабетичните компликации како што се: ретинопатија, нефропатија и дијализа, акутен инфаркт на миокардот, мозочен удар, невропатија и периферна васкуларна болест (дијабетично стапало) во чија генеза лежат васкуларните нарушувања.

Според информациите од Клиниката за ендокринологија, 90% од хоспитализираните пациенти се поради компликации поради нерегулиран шеќер во крв како хипогликемија и кетоацидоза. Овие пациенти се примат на болничко лекување само за регулација на шеќерот. Една хоспитализација чини 40.000 денари по пациент. Оваа дијагноза се третира секојдневно на клиниката. Тоа покажува дека лицата со дијабетес се недоволно едуцирани за саморегулацијата на шеќерот во крвта. Доколку пациентите ги имаат потребните количини на ленти за мерење на шеќер и имаат добра едукација за саморегулација на шеќерот во крв, овие трошоци многу ќе се намалат.

Во соседните држави лентите за мерење на шеќер во крв се обезбедуваат преку Националните програми за дијабетес.

Потреба од потрошен материјал за инсулински пумпи и лекови GLP -агонисти

За дел од пациентите, потребно е дозирање на инсулинот преку инсулинска пумпа која овозможува подобрување на целокупната метаболна контрола, со цел намалување и спречување на компликациите. За истите се користи потрошен материјал на Клиниката за ендокринологија за кои се предвидуваат 1.600.000,00 денари на годишно ниво.

За дел од пациентите која претставува селектирана обезна популација и кај која оралните антидијабетици и инсулинот во големи дози немаат никаков ефект, од страна на Клиниката за ендокринологија потребно е да се обезбедат лекови GLP -1 агонисти Liraglutide и Exenatide за кои се потребни 200.000,00 денари.

Потреба од ЕДУКАЦИЈА на младата популација со Тип 1 дијабетес

И акутните и хроничните компликации можно е да се сведат на минимум со помош на едукација на пациентите како и со примена на превентивни мерки како современ терапевтски третман кој го проучуваат Клиничките упатства за третман и контрола на дијабетесот.

Доколку овие пациенти водат несоодветна грижа за својот дијабетес за неколку години државата ќе мора да ги покрие трошоците за лекување со дијализа, оперативни ласерски зафати за корекција на ретинопатија-

та, лекување на хронични рани и дијабетично стапало кои одземаат доста долго време за лекување и претставуваат многу скап медицински третман. Со правилно спроведување на Протоколите ќе се овозможи квалитетен живот на лицата со дијабетес и заштеда на финансиски средства во наредните години за лекување на компликациите од дијабетесот кои чинат многу повеќе од иницијалното вложување.

Обезбедување на ленти за мерење шеќер во крв и едукација на пациентите со тип 1 дијабетес пред се бидејќи претставуваат млада популација и за пациентите со тип 2 дијабетес се неопходно потребни за создавање на здрава нација бидејќи со честото мерење шеќер во крв и едукацијата, се спречуваат компликациите кај дијабетичарите од кои всушност умираат овие пациенти, а не од самата болест –диабетес.

Едукација за пациентите со тип 2 дијабетес организира Здружението на дијабетичари на Република Македонија неколку пати годишно. Едукација за пациентите со тип 1 дијабетес кои се претежно млада популација нема кој да организира бидејќи во Република Македонија не постои Здружение за пациенти со тип 1 дијабетес.

Министерството за здравство од оваа година превзема иницијатива за покровителство на Дијабетес камп од којшто произлегуваат големи бенефити за пациентите со Тип 1 дијабетес.

Едукацијата ќе се спроведе преку организација и одржување на дијабетес камп којшто претставува можност за соочување и прифаќање на дијабетесот како состојба, со која може нормално да се живее. Министерството за здравство обезбедува покровителство на овој камп за едукација на млади со Тип 1 дијабетес со медицински тим и предавачи од странство и од нашата држава во износ од 800.000 денари.

Во тимот кој работи со лицата со дијабетес се вклучени доктори, медицински сестри, стоматолози и други лица кои сакаат волонтерски да помогнат на лицата со дијабетес. Целта на кампот е подобрување на квалитетот на живот на лицата со дијабетес преку секојдневни физички активности, акција, одговорност и контрола за што имаат различни спортски, едукативни, културни и социјални, едукативните сесии се организирани преку работилници каде лицата со дијабетес разменуваат искуство, знаење и учат како да се справуваат со секојдневните активности, броене јаглехидрати, што да се направи во случај на висок или низок шеќер во крвта, мерење на шеќерот во крвта, и прилагодување на инсулинската доза. Правилна исхрана, што во случај на низок или висок шеќер, прилагодување на инсулинската доза. На кампот се изведува и истражување, каде лицата со дијабетес пополнуваат прашалник пред и по завршување на кампот за знаењето за дијабетес, а целта е да се покаже дека знаењето со дијабетес се подобрува по кампот. Една од целите на кампот е подобрување на средната вредност на шеќерот во крв во наредниот период.

Со едукацијата мора да се подигне свеста дека со контрола и одговорност се живее со ДИЈАБЕТЕС.

Оваа Програма влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

Бр. 51-8358/1 - 11
9 јануари 2012 година
Скопје

Заменик на претседателот
на Владата на Република
Македонија,
м-р **Зоран Ставрски**, с.р.

282.

Врз основа на член 13 став (2) од Законот за јавно здравје („Службен весник на Република Македонија бр. 22/2010 и 136/2011) Владата на Република Македонија на седницата одржана на 9.01.2012 година, донесе

НАЦИОНАЛНА ГОДИШНА ПРОГРАМА ЗА ЈАВНО ЗДРАВЈЕ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА ЗА 2012 ГОДИНА

Јавното здравје е систем на знаења и вештини за спречување на болести, продолжување на животот и унапредување на здравјето преку организирани напори на општеството. Преку системот на јавно здравје се следи и анализира здравствената состојба на населението со цел да се подобри, преку влијанието врз факторите на ризик по здравјето како што се факторите на животната средина, причинителите на болести, начин на живеење и социо-економските фактори.

Национална годишна програма за јавно здравје е стандарден пакет на мерки и активности кои ги спроведуваат: Институтот за јавно здравје на Република Македонија и 10-те Центри за јавно здравје.

Програмата содржи мерки, задачи и активности за следење и проценка на здравјето и добросостојбата на населението, идентификување, предвидување, испитување, ублажување на здравствените проблеми и опасности во заедницата.

Основните функции на јавното здравје се точно дефинирани во член 6 став 1 од Законот за јавно здравје и претставуваат основа за спроведување на сите јавно-здравствени активности:

- Следење и проценка на здравјето и добросостојбата на населението
- заштита на здравјето, проценка на потребите и активностите потребни да се обезбеди заштита на здравјето на населението,
- превенирање на болести преку мерки на примарна и секундарна превенција,
- унапредување на здравјето и здравствената едукација во Република Македонија,
- подготовка и управување со јавно здравствени вонредни околности
- поддршка и спроведување на истражувања за здравјето

Во Програмата е утврден видот на задачите, содржината, обемот и роковите за нивно извршување, како и финансиски средства за реализација на Програмата. Во целина, оваа програма претставува здравствена безбедност на граѓаните во државата.

Моментална состојба:

Институтот за јавно здравје на Република Македонија (ИЈЗ на РМ) и 10-те Центри за јавно здравје (ЦЈЗ) кои имаат седишта во следните 10 општини: Битола, Кочани, Куманово, Охрид, Прилеп, Струмица, Скопје, Тетово, Велес и Штип, преку реализирање на задачите предвидени со член 10 и 11 од Законот за јавно здравје („Службен весник на Република Македонија“ бр. 22/2010) обезбедуваат спроведување на основните функции на јавното здравје.

Преку соработка со Институтот за медицина на труд на Република Македонија обезбедуваат и спроведување на одредби на поголем број на закони со кои се регулирани следењето, истражувањето и проучувањето на здравствената состојба на земјоделци и невработени, причините за појавата на болести кои имаат социјално-медицинско значење, како и влијанието на еколошките фактори врз здравјето, предлагање и преземање на мерки, заради заштита и унапредување на здравјето на целокупното население во Република Македонија.

Цел на програмата:

Националната Програма за јавно здравје во Република Македонија за 2012 година се изготвува со цел да се зачува и унапреди здравјето на населението, да се овозможи спроведување на основните функции и задачи на јавното здравје, преку организирани мерки и активности што ги превземаат државните органи, институциите, единиците на локалната самоуправа и други правни и физички лица во соработка со здравствените установи, да се обезбеди соодветен одговор во случај на јавно здравствена потреба и итноста и појавата на јавно здравствена вонредна околност, обезбедување и спроведување на меѓународните здравствени правила, се со цел да се зачува и унапреди здравјето на населението.

Со задачите од оваа програма се обезбедува остварување на загарантирани права, утврдени потреби и интереси на сите граѓани што имаат карактер на унапредување на здравјето и преземање на мерки и активности за спречување и сузбивање на заболувањата, како и остварување на задачите и активностите на Центрите за јавно здравје утврдени со член 110 од Законот за здравствената заштита и препораките на СЗО.

Извршители на програмата

Програмските активностите предвидени со „Националната годишна програма за јавно здравје“, ги спроведуваат следниве извршители:

А. Центрите за јавно здравје за територијата за која се основани

В. Институтот за јавно здравје на Република Македонија,

С. Институт за медицина на труд на Република Македонија

Извршителите се должни да достават работен план со точна динамика и распоред за реализација на активностите согласно програмата до Министерството за здравство, најдоцна до 15. 1. 2012 година, како и предлог Национална годишна програма за јавно здравје за 2013 година, најдоцна до 31.9.2012 година.

Мерки, активности, очекувани резултати и индикатори за реализација на програмските цели

Реализирањето на задачите и активностите се врши организирано во подолу наведените четири основни превентивни јавно здравствени дејности, при што во Центрите за јавно здравје се спроведуваат само првите три дејности, додека пак програмските активност за “безбедност и здравје при работа и превентивна здравствена заштита на работниците и земјоделците, ќе ги спроведуваат Институтот за медицина на труд на Република Македонија во координација со Институтот за јавно здравје на Република Македонија.

Основни превентивни јавно здравствени дејности се:

I. Социјално-медицинската дејност со здравствена статистика и промоција на здравје

II. Санитарно-хигиенската дејност со здравствена екологија

III. Епидемиолошката дејност

IV. Безбедност и здравје на работа и превентивна здравствена заштита на работниците и земјоделците

А. ЦЕНТРИ ЗА ЈАВНО ЗДРАВЈЕ (ЦЈЗ) за потребите на државата и на општините за чие подрачје се основани ги спроведуваат програмски следниве задачи и активности по дејности:

I. Социјално-медицинска дејност со здравствена статистика и промоција на здравје

Во 10-те ЦЈЗ ќе се прибираат и обработуваат збирни и индивидуални статистички извештаи доставени од здравствените установи преку одделенијата за здравствена статистика и информатика каде ќе се спроведе софтверска обработка на податоците според утврдени апликативни програми. По извршената логичка и математичка контрола и компјутерски внес на обработените податоци за утврдени заболувања и состојби во амбулантно-поликлиничките и диспанзерски дејности ќе се изготват извештаи/анализи кои содржат податоци со кои се прикажува работата на здравствените установи во Република Македонија, кадарот вработен во нив како и податоци за утврдени заболувања и состојби во амбулантно-поликлиничките и диспанзерски дејности:

1. Збирен извештај за вработен кадар во здравствените установи за 2011 година

Рок на изготвување: мај 2012 година

2. Збирните извештај за кадар за прв и втор квартал 2012 година

Рок на изготвување: 30.9.2012 година.

3. Анализа за искористеноста на болничките капацитети во здравствените установи за 2011 година

Рок на изготвување: март 2012 година

4. Анализа на болничкиот морбидитет и mortalитет за 2011 година

Рок на изготвување: јуни 2012 година

5. Анализа на амбулантно-поликлинички морбидитет за 2011 година

Рок на изготвување: јули 2012 година

6. Информација за болест или состојба по избор на секој Центар, во зависност од актуелноста, односно застапеноста во регионот

Рок на изготвување: септември 2012 година

7. Извештај за здравјето на населението на подрачјето што го покрива Центарот за јавно здравје

Рок на изготвување: октомври 2012 година

8. Информација за една вулнерабилна група, по избор на секој Центар, во зависност од актуелноста и приоритетите за превенција во регионот

Рок на изготвување: ноември 2012 година

Индикатор под точки 1-8 :Информации,извештаи и анализи доставени до ИЈЗ (прилог потврда за доставување)

9. Спроведување на здравствена едукација за целни групи на подрачјето што го покрива Центарот за јавно здравје

Активностите ќе бидат насочени кон здравствено-воспитната активност на ниво на ЦЈЗ со координиран пристап на трите основни дејности . Здравствено воспитните активности ќе бидат насочени во: предучилишни и училишни установи, здравствени установи, претпријатија, здруженија, јавни гласила кои точно ќе се дефинираат во работниот план за место,количина, време и опфатена популација на следниве теми:

- превенција на акутни и хронични незаразни болести;

- исхрана и здравје-здрави училишни оброци и здравствен ризик од неправилна исхрана,

- здравствениот бенефит од спроведување на редовна физичка активност;

- активности во периодот на детството, адолесценцијата и раниот адултен период;

- болничка исхрана како дел терапевтскиот третман на болниот.

Рок на реализирање: квартално

Индикатор: Наративен извештај за број на реализирани едукации

10. Печатење на агитки или брошури на наведените теми за четирите трибини во согласност со доставениот работен план.

Рок на изготвување: квартално
Индикатор: доставена брошура

11. Одржување на четири трибини (по една во секој квартал) со јавно здравствена проблематика од интерес за подрачјето што го покрива Центарот за јавно здравје

Организирањето на целокупните активности на трибините треба да се во корелација со изготвениот промотивен материјал (агитки и брошури) како пропратен едукативен материјал за здравствено воспитување на населението и работниот план.

Рок на изготвување: квартално
Индикатор: наративен извештај

12. Одбележување на светските денови, недели (Светски ден на срцето, Светски ден на дијабетот, СИ-ДА, туберкулоза, Ден на борба против пушење, Светски ден на сеќавање на жртвите од сообраќајни несреќи, ден за борба против насилство врз жената и др.)

Рок на изготвување: квартално
Индикатор: Извештај за број на реализирани одбележувања

13. Советувалишта за сексуално и репродуктивно здравје

Како дел од активностите согласно „Стратегијата за сексуално и репродуктивно здравје во Република Македонија 2011-2015“ во рамките на ЦЈЗ ќе продолжат да функционираат советувалиштата за сексуално и репродуктивно здравје, каде младите и адолесцентите ќе добиваат бесплатни совети , кондоми и орални контрацептивни средства.

Рок на извршување: континуирано
Индикатор: извештај со број на посети,поделени кондоми и контрацептивни средства.

II. САНИТАРНО-ХИГИЕНСКА ДЕЛНОСТ СО ЗДРАВСТВЕНА ЕКОЛОГИЈА**1. Проценка на здравствено-еколошкиот ризик и приоритетни јавно-здравствени проблеми поврзани со здравствената екологија****1.1 Проценка на здравствено-еколошкиот ризик во врска со квалитетот на водите за пиење и водоснабдувањето како и воспоставување на здравствена евиденција на водоснабдувањето**

Во текот на годината секој Центар за јавно здравје врши редовни санитарно-хигиенски теренски извидувања на јавните водоснабдителни објекти со оценка за сигурност на објектот и можност за евентуални загадувања и ризик по здравјето на населението. По хигиено-епидемиолошки индикации се вршат санитарно-хигиенски теренски извидувања и на индивидуални водоснабдителни објекти.

На секој градски водовод се врши санитарно-хигиенски увид 4 пати годишно, локалните селски водоводи и селата без локални водоводи најмалку 1 теренски увид годишно. Останатите јавни објекти - крајпатни чешми, споменички чешми, чешми во рекреативни подрачја и други ќе бидат опфатени најмалку еднаш годишно. Квалитетот на водата се контролира со земање мостри за бактериолошка и физичко-хемиска анализа и се издава стручно мислење.

За оние јавни водоснабдителни објекти со кои стопанисува организација за водоснабдување, обемот и бројот на анализи ќе биде утврден со договор помеѓу ЦЈЗ и јавните комунални претпријатија.

За сите други јавни водоснабдителни објекти каде не стопанисува организација за водоснабдување, односно: села со сопствен водовод, села со други видови на водоснабдителни објекти, води со посебни својства - природни минерални, лековити, локални јавни водоснабдителни објекти во и вон населените места (чешми, бунари, извори, и др.), обемот и бројот на следење на квалитетот на вода за пиење, рамковно е даден во Табела 1.1

Табела број 1.1

Центар за јавно здравје	Број на селски населби	Планиран годишен број на:	
		Санитарно-хигиенски увиди	Лабораториски анализи Физичко-хемиски Бактериолошки
Битола	150	150	900
Куманово	100	100	900
Кочани	86	86	600
Охрид	121	121	726
Прилеп	182	182	1092
Скопје	35	35	500
Струмица	78	78	550
Тетово	180	180	1200
Велес	162	162	860
Штип	36	50	1100
Вкупно РМ:	794	1144	8428

Индикатор за следење: Анализа за проценката на здравствениот ризик од водата за пиење, согласно програмските активности и извршените увиди и анализи спроведени со договор помеѓу центрите и организациите за јавно водоснабдување.

Фреквенција на известување: 2 пати годишно, во 2ро и 4 то тромесечие

1.2 Процена на здравствено-еколошкиот ризик од квалитетот на површинските води од јавно-здравствен аспект

Процена на ризикот, е врз основа на утврдениот статус и извршени лабораториски испитувања на површинските води, а особено водите за рекреативно капење од здравствен аспект.

Бројот на увиди и на земање на мостри за бактериолошка и физичко-хемиска и микробиолошка анализа ќе биде најмалку 2 пати годишно даден (Табела 2), но истиот може да се зголемува во зависност од актуелни хигиенско-епидемиолошки состојби

Табела 1.2 Следење на квалитетот на површински води

Центар за јавно здравје	Санитарно-хигиенски увиди	Планиран годишен број на:		
		Примероци вода	Лабораториски анализи на примероците	
			Физичко-хемиски	Бактериолошки
Битола	16	96	96	96
Куманово	10	20	20	20
Кочани	10	32	32	32
Охрид	40	118	118	118
Прилеп	10	20	20	20
Скопје	35	70	70	70
Струмица	14	28	28	28
Тетово	26	26	26	26
Велес	23	122	122	122
Штип	11	29	29	29
Вкупно РМ:	195	561	561	561

Индикатор за следење: Информација за санитарно-хигиенската состојба и квалитет на водите за капење на подрачјето на Центарот со мерки за асанација за заштита и/или намалување на здравствениот ризик доставени до МЗ и ИЈЗ на РМ.

Фреквенција на известување: 2 пати годишно, во 2ро и 4то тромесечие

1.3 Процена на здравствено-еколошкиот ризик на хигиенскиот квалитет на воздухот

Остварување на задачата се одвива со проценка на здравствено-еколошкиот ризик преку мониторинг и испитување на следните видови загадувачки материји:

- Во сите Центри за јавно здравје ќе се следи вкупен аероседимент на 84 мерни места, а во Велес и присуство на Pb, Cd, Zn, Ni и Fe во аероседимент со вкупно 1140 месечни примероци, како и во Куманово Pb, Cd, Zn во аероседимент со вкупно 48 месечни примероци;

- Во Центрите за јавно здравје Скопје и Велес ќе се следат лебдечки честички (чад) и SO₂-сулфур двооксид на 10 мерни места со 7290 дневни примероци;

- Олово(Pb), кадмиум(Cd) и цинк(Zn) во воздухот ќе се следи во Велес на 2 мерни места со вкупно 413 дневни примероци, а во Скопје само олово на 1 мерно место со 14 дневни примероци;

- СО-јаглерод моноксид ќе се следи само во Скопје на 4 мерни места со 56 примероци.

Задачата ќе се реализира со стандардни методи на земање примероци атмосферски воздух и стандардни методи на лабораториска дијагноза. Наодите за чад, SO₂, олово, кадмиум и цинк ќе се презентираат како 24- часовен просек во мг/м³ воздух, јаглерод моноксидот како часовен просек во мг/м³ воздух, а аероседиментот како месечен просек во мг/м² површина.

Мерните места и бројот на примероци од следењето на аерозагадувањето е даден во табела бр.1.3.

Табела бр.1.3

Центар за јавно здравје	Аероседимент		Чад и SO ₂		Pb,Zn и Cd		СО	
	Број на :		Број на :		Број на :		Број на :	
	Мерни места	Месечни примероци	Мерни места	Дневни примероци	Мерни места	Дневни примероци	Мерни места	Дневни примероци
Битола	10	120						
Куманово	4*****	48						
Кочани	4	48						
Охрид	6	72						
Прилеп	7	84						
Скопје	30	360	7	5110	1*	14	4**	56
Струмица	4	48						
Тетово	4	48						
Велес	11***	264	3	2180	2*****	413		
Штип	4	48						
Вкупно РМ	84	1140	10	7290	3	427	4	56

* Олово се следи 2 пати годишно по 7 дена во април/октомври во Скопје

** Јаглерод моноксид се следи 2 пати годишно по 7 дена во април/октомври само во Скопје

*** Аероседимент се следи во Велес на 7 м.м. како вкупен аероседимент и со присуство на Pb,Cd и Zn и во Кавадарци на 4 м.м. како вкупен аероседимент и со присуство на Ni и Fe.

**** Олово, кадмиум и цинк во цврсти честички со високоволуменски узоркува; на воздух на едно м.м. се следи секој ден, а на другото м.м. еден ден во неделата, во Велес

***** Аероседимент се следи во Куманово на 4 м.м. како вкупен аероседимент и со присуство на Pb,, Cd и Zn.

Индикатор:
Фреквенција на известување:

извештај доставен до МЗ и ИЈЗ на РМ
2 пати годишно, во 2^{ро} и 4^{то} тромесечие

1.4 Проценката на ризикот од хигиенскиот квалитет на воздухот врз здравјето кај предучилишна и училишна популација

Проценката на ризикот од хигиенскиот квалитет на воздухот врз здравјето на изложеното население се врши врз основа на добиените вредности од извршениот мониторинг на квалитетот на амбиентниот воздух релацијата со податоците за годишната стапка на морбидитетот од неспецифични респираторни заболувања J00 - J99, со исклучок на J10-J18, според МКБ -10 кај предучилишни (0-6 годишна возраст) и училишни деца (7-14 годишна возраст) во град и села.

Во случаи на акутни состојби на загаденост на воздухот на ниво на аларм од прв, втор или трет степен, од страна на територијално надлежниот Центар за јавно здравје во најкус рок и по најкус пат ќе се известува Министерството за здравство, Институтот за јавно здравје и Министерството за животна средина и просторно планирање.

Индикатор:
Фреквенција на известување:

Анализа доставена до МЗ и ИЈЗна РМ
Годишно, во 1 тромесечие

2. Безбедност на храна од јавно здравствен аспект

2.1 Следење на безбедноста на храната наменети за одредени популациони групи со цел да се превенираат болестите поврзани со небезбедна храна

Следење на безбедноста на храната наменети за одредени популациони групи со цел да се превенираат болестите поврзани со небезбедна храна ќе се врши лабораториска контрола на храната и чистотата на објектите во кои се приготвува храната во воспитно образовни установи (предучилишни, училишни установи, ученички, студентски домови) согласно табела 2.1 и во болнички установи согласно табела 2.2.

Табела 2.2

Извршители ЦЈЗ	број на објекти	Санитарно хигиенски увиди	Број на годишни примероци за бактериолошка анализа	Број на брисеви
Скопје	6	12	48	120
Битола	4	8	32	40
Велес	6	12	48	120
Тетово	2	4	16	40
Куманово	2	4	16	40
Кочани	1	2	8	20
Штип	2	4	16	40
Струмица	1	2	8	20
Прилеп	1	2	8	20
Охрид	3	6	24	60
Вкупно	28	58	224	520

Индикатор : Извештај со анализа и проценка на здравствениот ризик од небезбедна храна, доставени до МЗ и ИЈЗ на РМ.

Фреквенција на известување: квартално

2.2 Проценка на ризикот од алиментарен дневен внес на хемиски контаминенти

Центрите за јавно здравје во Битола и Куманово ќе земат и испитаат по 50 мостри на зеленчук од пазарите за присуство на пестициди и на тешки метали во периодот од јуни-септември .

Извршители: ЦЈЗ Битола и ЦЈЗ Куманово

Индикатор за следење: Извештај со анализа и проценка на здравствениот ризик од конатминирана храна, доставени до МЗ и ИЈЗ на РМ.

Фреквенција на известување: трето тромесечие

2.3 Следење на биолошкиот квалитет на исхраната на предучилишни деца, за ученици од основно образование со целодневна настава и ученици во ученички домови

Во 2012 година , ЦЈЗ во РМ, по утврдена единствена методологија, ќе ја испитуваат нутритивна вредност на исхраната во:

- предучилишните установи ќе се испитуваат по пет дневни оброци во 4 сезони (пролет, лето, есен, зима)
- едно училиште со организирана исхрана за учениците и домовите за ученици ќе се испитуваат по пет дневни оброци во две сезони и тоа во пролет (март-април) и есен (ноември –декември).

Во табела 2.3 се прикажани активностите со годишен број на објекти и оброци по ЦЈЗ за секој ЦЈЗ.

Табела 2.3

Регион на центар за јавно здравје	Број на објекти	Број на испитани оброци
Битола	6	252
Куманово	5	100
Кочани	6	120
Охрид	6	100
Прилеп	5	100
Скопје	10	150
Струмица	4	96
Тетово	4	80
Велес	9	152
Штип	6	100
Вкупно	61	1324

Индикатор за следење: Извештаји за извршените активности доставен до МЗ и ИЈЗ на РМ

Фреквенција на известување: квартално

2.4 Следење на нутритивниот статус кај предучилишни и училишни деца во функција на рана детекција на прекурсори на можни здравствени ризици за појава на хронични незаразни заболувања

На определен дефиниран репрезентативен примерок деца во координација со ИЈЗ на РМ, во 10-те ЦЈЗ, ќе се вршат следните испитувања согласно табела број 2.4.

Антропометриски испитувања за определување на растот и нутритивниот статус ќе се вршат со мерење на телесна висина и телесна тежина, обем на надлактица, обем на половина и обем на колк кај деца на возраст од 4 до 5 годиши и кај деца на возраст од 6-7 години.

Антропометриски испитувања за определување на растот и нутритивниот статус ќе се вршат со мерење на телесна висина и телесна тежина на возраст кај деца од петто одделение и деца од прва година средно образование .

Извештаите ќе се доставуваат во ексел табела и табели од софтверска апликација како процент на стандардна девијација до ИЈЗ.

Регион на ЦЈЗ	деца од предучилишни установи (4-5 г)	Второ одделение 7-8 г	петто одделение	Прва година средно
Битола	141	317	314	150
Велес	250	319	324	150
Кочани	70	310	281	100
Куманово	100	350	325	150
Охрид	100	250	260	110
Прилеп	70	290	286	70
Скопје	250	300	300	150
Струмица	70	280	260	70
Тетово	200	325	348	150
Штип	70	300	264	70
Вкупно	1321	3041	2962	1170

Извештаи од извршените активности за проценка на нутритивниот статус по групи, ЦЈЗ ќе ги доставуваа до ИЈЗ на следниот начин:

- Во првиот квартал на 2012 за децата од предучилишни установи,
- во вториот квартал за децата од петто одделение,
- во третиот за учениците од прва година средно образование, а
- во четвртиот за децата од второ одделение.

Индикатор за следење: Извештаи за извршените активности

Фреквенција на известување: квартално

2.5 Следење на нутритивна вредност на исхраната

Во 2012 година ЦЈЗ ќе ја испитуваат нутритивната вредност на стандардната исхрана во 21 стационарна установа во РМ и при клиниките на Клиничкиот центар во Скопје, гинекологија Чаир и Детска болница-Козле по стандардна методологија во период од 7 дена во 4 сезони (пролет, лето, есен и зима). Во табела 2.5 се прикажани активностите за секој регион на ЦЈЗ.

Табела 2.5 Следење на нутритивниот квалитет на болничката исхрана

ЦЈЗ	Број на објекти	Број на испитани објекти
Битола	4	112
Куманово	2	56
Кочани	1	28
Охрид	3	84
Прилеп	1	28
Струмица	1	28
Скопје	3	84
Тетово	2	56
Велес	3	84
Штип	1	28
Вкупно	21	588

Индикатор за следење: Извештаји за извршените активности до МЗ и ИЈЗ на РМ

Фреквенција на известување: квартално

3. Проценка на здравствениот ризик од бучавата во животната средина

Центарот за јавно здравје Битола ќе врши мониторинг на бучава на 8 мерни места во Битола и Кичево, два пати годишно со одредување на индикаторите за изложеност Лден, Лвечер, Лноќ, во тек на пролет и есен. Во текот на годината ќе извршат проценка на индикаторите за ефекти, вознемиреност и нарушување на спиењето кај репрезентативен примерок од возрастната популација.

Центарот за јавно здравје Куманово ќе врши мониторинг на бучава на 10 мерни места во Куманово, два пати годишно со одредување на индикаторите за изложеност Лден, Лвечер, Лноќ, во тек на пролет и есен. Во текот на годината ќе извршат проценка на индикаторите за ефекти, вознемиреност и нарушување на спиењето кај репрезентативен примерок од возрастната популација.

Извршители: ЦЈЗ Битола, ЦЈЗ Куманово

Индикатор за следење: Извештаји за извршените активности со анализа и проценка на здравствениот ризик од бучавата, доставени до МЗ и ИЈЗ на РМ

Фреквенција на известување: 2^{po} и 4to тромесечие

III. ЕПИДЕМИОЛОШКА ДЕЈНОСТ

1. Следење, анализа, спроведување и евалуација на мерките за заштита на населението во услови на појава на заразни и други заболувања, епидемии и други во-нредни состојби и вршење на активна и пасивна имунизација

1.1 Годишен извештај за заразните заболувања во 2011 година по пол и возраст на заболените и по месец на заболувањето, за подрачјето кое го покрива Центарот, со епидемиолошки коментар.

Индикатор: извештај доставен до ИЈЗ на РМ
Рок на известување: 15.1.2012 година

1.2 Месечни билтени за движењето на заразните болести со епидемиолошки коментар врз основа на теренски епидемиолошки увиди, секојдневно прибирање, обработување и анализирање на пријавите за заразни болести и евидентирање во книга за евиденција на заразните заболувања.

Индикатор: 12 изготвени и доставени месечни билтени до ИЈЗ на РМ и Државниот санитарен и здравствен инспекторат (ДСЗИ).

Рок на известување: до десетиот работен ден во тековниот месец за изминатиот месец,

1.3 Теренски епидемиолошки увиди и анкети за следење на пријавувањето и евиденцијата на заразните заболувања и микробиолошките изолатати, во здравствените установи, со изработка на писмени информации со предлог мерки кои ќе се доставуваат до здравствената установа каде е направен увидот, до ДСЗИ, МЗ и ИЈЗ на РМ.

Индикатор: извештај доставен до МЗ
Рок на известување: квартално

2. Изготвуваат регионални оперативни планови со противепидемиски мерки и активности при појава на зголемен број на заразни заболувања или епидемија, учествуваат во нивното реализирање и стручно раководат со здравствената дејност во нивното спроведување за подрачјето кое го покрива ЦЈЗ;

Индикатор: Извештај за реализирани активности и оперативен план до МЗ, ДСЗИ и ИЈЗ на РМ
Рок на известување: Веднаш, квартално

3. Епидемиолошките служби при ЦЈЗ ќе вршат епидемиолошки теренски увиди, анкетирање и лабораториска дијагностика по епидемиолошки индикации при појава на зголемен број заболени од заразно заболување во воспитно образовни институции, затворени колективи, населби и др. согласно позитивната законска регулатива од областа.

Индикатор: Извештај за епидемиолошки увид, број на епидемиолошки анкети, број на извршени лабораториски анализи за идентификација на причинителот.

Рок на известување: кавартално

4. При појава на зголемен број на заболени со епидемиолошка поврзаност или епидемија од ентероколит, ќе се врши задолжително епидемиолошки увид и лабораториско испитување за идентификација на причинителот.

Индикатор: Извештај за епидемиолошки увид со број на извршени лабораториски анализи за идентификација на причинителот за ентероколиту.

Рок на известување: кавартално

5. Епидемиолошките служби при ЦЈЗ ќе вршат епидемиолошки испитувања, анкетирање и лабораториска дијагностика за секој случај на вирусен хепатит како и диференцијална дијагноза за типот на вирусниот хепатит.

Индикатор: Извештај за број на извршени анкети, теренски увиди и број на лабораториски анализи
Рок на известување: квартално

6. Следење на бацилоносителството врз основа на законските прописи, на лицата кои прележале црвен тифус, паратифус, бациларна дизентерија, салмонелози при што ќе бидат направени епидемиолошки анкети.

Индикатор: Број на извршени епидемиолошки анкети.
Рок на известување: квартално

7. При појава на алиментарните токсиинфекции и салмонелозите, Центрите за јавно здравје ќе вршат епидемиолошки увиди во соработка со Државната санитарна и здравствена инспекција која ќе мострира примероци на храна и предмети кои доаѓаат во контакт со храната, брисеви од работни површини и од вработениот персонал, во објектите каде се произведува, складира, подготвува и дистрибуира храната кои ќе бидат микробиолошки анализирани, а за најдената состојба ќе се изработи и достави информација со стручно мислење.

Индикатор: Информација за извршен увид со број на земени мостри и брисеви за микробиолошка анализа доставена до МЗ, ДСЗИ и ИЈЗ на РМ
Рок на известување: веднаш

8. Континуирано следење на спроведување на задолжителна имунизација, преку квартални теренски увиди од страна на регионалниот координатор за имунизација во сите вакцинални пунктови, пружање на стручна методолошка помош од областа на имунизацијата (примена на ладен ланец , температурен мониторинг , евиденции и извештаи , употреба на мултидозни виали на вакцина и апликација согласно календарот за имунизација) .

Индикатор: Извештај со коментар и предлог мерки од реализирани теренски увиди во вакцинални пунктови доставен до МЗ, ДСЗИ и ИЈЗ на РМ
Рок на известување: квартално

9. Проценка на простор, опрема и кадар на службите за имунизација на територијата за која е основан ЦЈЗ

Во рамките на ОРИО проектот за унапредување на службите за имунизација, регионалниот координатор за имунизација ќе изврши проценка на службите за имунизација по пат на теренска посета и увид во простор , опрема и кадар на сите пунктови на имунизација со пополнување на стандардизиран прашалник подготвен од секторот за превентивна здравствена заштита при Министерството за здравство .

Индикатор: Пополнети и доставени прашалници од извршените теренски посети доставени до МЗ
Рок на известување: 30 април 2012 година

10. Следење на опфатот на задолжителната вакцинација преку следење на реализацијата на планот за имунизација и изработка на извештај со епидемиолошки коментар , кој ќе биде доставен и до раководителот на здравствената организација која е задолжена за спроведување на задолжителната вакцинација.

Индикатор: извештај со евалуација на опфатот до МЗ, ИЈЗ на РМ, ДСЗИ и здравствената установа.
Рок на известување: квартално

11. Контрола на заболувањата против кои се спроведува задолжителна имунизација преку епидемиолошка анкета и увид во вакциналниот статус во картотеката за вакцинација, како и микробиолошко испитување кои ќе се направат на сите заболени од заболувањата против кои се спроведува задолжителна вакцинација согласно епидемиолошко медицински знаења и доктринарни процедури

Индикатор: Извештај со број на епидемиолошки анкети и серолошки анализи со епидемиолошки коментар

Рок на известување: квартално

12. Активности за одржување на резултатите постигнати со ерадикација на детската парализа во координација со ИЈЗ на РМ согласно усвоениот акционен план за следење на АФП случаи

Индикатор: Извештај со број на доставени неделни извештаи за активен надзор на АФП, број на извршени посети, број на земени материјали доставени до МЗ и ИЈЗ на РМ

Рок на известување: квартален извештај

13. Активности за елиминација на автохтоните морбили и конгенитална рубеола во координација со ИЈЗ на РМ, согласно усвоениот акционен план

Индикатор: Извештај за број на извршени увиди, вакцинален опфат, број на епидемиолошки анкети, број на земени материјали за лабораториско докажување доставен до МЗ и ИЈЗ на РМ

Рок на известување: квартално

14. Одржување на резултатите постигнати со ерадикација на маларијата во Република Македонија преку редуцирање на опасноста од внесување и ширење на маларија и други заболувања кои се пренесуваат преку вектори со примена на превентивни мерки на теренска и аеродезинсекција, препораките на СЗО (Меѓународен сообраќај и здравје) , здравствен надзор и земање на периферна размаска и густа капка крв за паразитолошко - лабораториско испитување на маларија на сите лица кои пристигнуваат од овие земји .

Индикатор: Извештај за реализирана теренска и аеродезинсекција и број на лабораториски анализи на лица ставени под здравствен надзор

Рок на известување: квартално

15. Епидемиолошко следење и контрола на природно жаришните инфекции преку теренски увиди и анкети и превземање на соодветни превентивни мерки.

Индикатор: Извештај за број природно жаришни инфекции, број на превземени превентивни мерки против природно жаришни инфекции

Рок на известување: квартално

16. Активности за спречување и сузбивање на интрахоспиталните инфекции.

Ке се реализираат согласно изготвениот координиран пристап и методологија на активностите за земање материјали од страна на ИЈЗ на РМ, (брисеви од стерилен материјал, работни површини, стерилност на воздух и др.), квартално во секоја од стационарните здравствени установи согласно изготвена динамика , при што земените материјали ќе бидат обработени микробиолошки во сопствените лаборатории.

За најдената состојба ќе се изготви извештај со епидемиолошки коментар и предлог мерки и активности кој веднаш ќе се достави до ИЈЗ на РМ, ДСЗИ и здравствените установи каде се направени увидите.

Индикатор: квартален извештај за број на извршени увиди и земени мостри доставен до МЗ

Рок на известување: квартално

17. Спроведуваат дезинфекција, дезинсекција и дератизација (ДДД) согласно законските прописи - по епидемиолошки индикации, на своето подрачје и на подрачјето на оние општини каде оваа дејност не е развиена.

Индикатор: Извештај за површина која е опфатена со ДДД активности

Рок на известување: квартално

18. Проучување на патиштата, спречувањето и сузбивање на зоонозите (кју треска, туларемија, беснило, лажшманиоза, лептоспирози, хеморагични трески и др.) во соработка со ветеринарната дејност. Во случај на акумулација на случаи на зоонози, ЦЈЗ вршат теренски увиди во засегнатото подрачје во координација со ветеринарната дејност. Од добиените пријави, извршените увиди и епидемиолошки анкети за зоонози, изготвуваат информации со предлог на противепидемиски мерки и истите ги доставуваат до надлежните институции.

Индикатор: Број на обработени епидемиолошки анкети за зоонози, број на теренски увиди, доставена информација до МЗ и ИЈЗ на РМ

Рок на известување: квартално

19. Рано известување и предупредување за појава на заразни болести и брз одговор (АЛЕРТ-систем)

Во 2012 година, АЛЕРТ системот продолжува да функционира на територијата на целата држава, како законски регулиран систем за следење на заразни болести.

- ЦЈЗ ќе вршат прибирање на збирни неделни извештаи од ПЗЗ (матични лекари) на нивната територија, внесување во посебен софтвер и статистичка обработка и анализа на доставените податоци, кои во електронска форма ќе ги достават како неделен извештај до ИЈЗ .

Индикатор: Број на обработени неделни извештаи добиени од ПЗЗ, број на изготвени неделни извештаи доставени до ИЈЗ.

Рок на известување: квартално

- ЦЈЗ вршат епидемиолошки надзор на терен и даваат стручна помош на здравствените работници од ПЗЗ (матичните доктори) за работа со софтверот, пополнување и испраќање на извештаи.

Индикатор: Број на епидемиолошки надзори на терен и извршена инструктажа /стручна помош на здравствени работници од ПЗЗ.

Рок на известување: квартално

- При појава на алерт од одреден синдром, епидемиолошката служба при ЦЈЗ е должна да изврши теренски увид за откривање на причините, и да преземе мерки за спречување и сузбивање на заразното заболување. Од извршениот увид ЦЈЗ/ПЕ ќе достави извештај до ИЈЗ на РМ и МЗ за резултатите, причинителот и превземените мерки за сузбивање на заболувањето.

Индикатор: Број на теренски увиди при регистрирање на алерт, број на изготвени информации од теренски увиди.

Рок на известување: квартално

20. ЦЈЗ ќе вршат епидемиолошки увиди при појава на ретки болести, болести кои повторно се појавуваат или непознати/нерегистрирани досега болести во Република Македонија и за најдената состојба на теренот ќе доставуваат информации до соодветни надлежни институции .

Индикатор: Број на направени увиди, број на изготвени информации.

Рок на известување: веднаш и квартално

21. Здравствено – воспитна дејност од областа на епидемиологијата во врска со спречувањето и сузбивањето на заразните болести и важноста и бенефитот од имунизацијата, со цел одржување на опфатот на имунизацијата на 95%, со посебен акцент кон нововедената ХПВ вакцина , морбили и рубеола во училишта, општини, и слично , преку средствата за јавно информирање , а врз основа на доставениот работен план .

Индикатор: Извештај за број на одржани едукации

Рок на известување: квартално

Предвиден годишен обем на работа по поедини програмски активности од епидемиолошката дејност кој во зависност од епидемиолошката состојба може да биде зголемен:

ЦЈЗ	Број на пријави за заразни болести, без групни пријави за грип	Епидемиолошки анкети	Број на пријави за микробиолошки изолати/на друг начин докажан причинител	Епидемиолошки увиди	Контрола на клинички носители	Интравенационална контрола (везен материјал)
Битола	3000	100	400	200	50	550
Куманово	4500	1000	450	250	100	750
Кочани	1000	700	150	100	120	500
Охрид	500	200	50	200	50	600
Првезо	2500	500	100	100	50	500
Струмица	1300	900	130	80	100	400
Тетово	2000	300	200	200	50	600
Велес	2800	1000	280	500	260	800
Штип	1200	900	250	150	50	500
Скопје	9000	2000	2000	700	500	1000
ВКУПНО	27800	7600	4010	2480	1330	6200

В. ИНСТИТУТ ЗА ЈАВНО ЗДРАВЈЕ

ИЈЗ на РМ врши координација и следење на спроведувањето на јавно-здравствените активности кои произлегуваат од Националната годишна програма за јавно здравје, најмалку еднаш годишно во секој Центар за јавно здравје, преку теренска контрола и континуирана комуникација во сите здравствено превентивни дејности, а согласно изготвениот работен план.

ИЈЗ на РМ како врвна јавно здравствена установа во превентивнативната медицина , ги обезбедува потребните реагенси за дијагностика на причинителите на заразни заболувања согласно програмските активности.

Реализирањето на задачите и активностите се врши организирано во сите превентивни здравствени дејности за што до Министерството за здравство се доставува извештај во рок и фреквенција согласно програмата, а при вонредни околности и јавно здравствени закани, фреквенцијата на известувањето е веднаш.

I. СОЦИЈАЛНО МЕДИЦИНСКА ДЕЈНОСТ СО ЗДРАВСТВЕНА СТАТИСТИКА И ПРОМОЦИЈА НА ЗДРАВЈЕТО

ИЈЗ на РМ како координатор на активностите во рамките на оваа превентивна здравствена дејност, должен е да го следи и квартално да го известува МЗ за реализирањето и доставувањето на извештаи/анализи од страна на ЦЈЗ.

ИЈЗ на РМ во рамките на оваа дејност ги реализира следниве активности:

1. Прибира, подготвува, анализира и води збирки на податоци согласно законот за евиденции во областа на здравството а врз основа на доставените податоци од страна на ЦЈЗ.

Активностите ќе се реализираат преку координација на секторот за социјална медицина и промоција на здравјето и Центарот за статистичка обработка на здравствени податоци, публицистика и едукација (Центар) во состав на ИЈЗ на РМ.

Во тек на 2012 година преку ЦЈЗ, од здравствените установи во Република Македонија во Институтот за јавно здравје ќе бидат доставени збирни извештаи кои по извршената логичка и математичка контрола и компјутерски внес на податоците ќе се изготват годишни збирни извештаи за 2011 година за Републиката врз основа на позитивните законски прописи. За потребите на државата ќе се изработата следниве извештаи/информации:

1.1 Збирни извештаи за кадар и извршена работа за 2011 година:

Рок на изготвување: мај 2012 година

1.2 Полугодишни збирните извештаи за кадар и извршена работа за I и II тромесечие 2012 година за Република Македонија.

Рок на изготвување: септември 2012 година
1.3 Изработка на Извештај од спроведена национална студија „Здравственото однесување на училишните деца во Република Македонија“

Рок на изготвување: мај 2012 година

1.4 Информација за здравствената состојба и здравствената заштита на Ромите во Република Македонија
Рок на изготвување: јуни 2012 година

1.5 Мрежа на здравствени установи во Република Македонија

Рок на изготвување: септември 2012

1.6 Анализа на амбулантно-поликлинички морбидитет во Република Македонија за 2011 година

Рок на изготвување: септември 2012 година

1.7 Анализа за искористеноста на болничките капацитети во здравствените установи за 2011 година

Рок на изготвување: јуни 2012 година

1.8 Анализа на болничкиот морбидитет и морталитет за 2011 во Република Македонија

Рок на изготвување: ноември 2012 година

1.9 Истражување за задоволството на младите луѓе од квалитетот на услугите на советувањата за сексуално и репродуктивно здравје

Рок на изготвување: ноември 2012 година

1.10 Тестирање на стандардите и нормативите за работа во социјално-медицинската дејност во здравството – посети на терен по една во секој ЦЈЗ.

Рок на изготвување: континуирано

1.11 Извештај за здравјето на населението во Република Македонија во 2011 година

Рок на изготвување: декември 2012 година

1.12 Заради поширока достапност за користење на здравствено-статистичките податоци од збирните и индивидуалните здравствено-статистички извештаи во тек на 2012 година ќе биде изготвена публикација „Здравствена карта на Република Македонија во 2011 година“, изработена во три дела: I - општ дел, со податоци на ниво на Републиката и два специјални дела со истите податоци распределени по здравствени региони во Република Македонија. Ќе бидат прикажани демографски и витални показатели во Републиката, мрежата на здравствени установи и кадарот, здравствената состојба и здравствената заштита на населението.

Рок на изготвување: декември 2012 година

1.13 Извештај за работата на Ромските здравствени медијатори

Рок на изготвување: декември 2012 година

Индикатори под точка 1: анализи, извештаи, публикации доставени до МЗ

2. Дава стручна помош од областа на јавно здравје во заштитата на здравјето, унапредувањето на здравјето, скринингот на населението и следењето на болестите.

3. Здравствена промоција – здравствено воспитување

3.1 Организација и спроведување на промотивни акции и кампањи, пропратени со печатен материјал, со посебен акцент на одбележување на соодветни светски денови, недели и сл. (Светски ден на срцето, Светски ден на дијабет, Ден на борба против пушење, Светски ден за сеќавање на жртвите од сообраќајни несреќи, 16 Дена за борба против насилството врз жената и др.)

Рок на изготвување:

квартално

Индикатор под точка 2 и 3: извештаи доставени до МЗ

САНИТАРНО ХИГИЕНСКА ДЕЈНОСТ СО ЗДРАВСТВЕНА ЕКОЛОГИЈА

1. Процена на здравствено-еколошкиот ризик и приоритетни јавно-здравствени проблеми поврзани со здравствената екологија

1.1 Процена на здравствено-еколошкиот ризик во врска со квалитетот на водите за пиење и водоснабдувањето како и воспоставување на здравствена евиденција на водоснабдувањето преку изработка на анализа за проценката на здравствениот ризик од водата за пиење, врз основа на извештаите од извршените увиди и анализи од страна на ЦЈЗ за остварените активности.

Индикатор за следење: Анализа за проценката на здравствениот ризик од водата за пиење, согласно програмските активности и извршените увиди и анализи спроведени со договор помеѓу центрите и организациите за јавно водоснабдување.

Рок на известување: 2^{ро} и 4^{то} тромесечие

1.2 Процена на здравствено-еколошкиот ризик од квалитетот на површинските води од јавно-здравствен аспект

Врз основа на утврдениот статус и извршени лабораториски испитувања на површинските води, а особено водите за рекреативно капење од здравствен аспект извршени од страна на ЦЈЗ во РМ, ќе се изработат извештаи за санитарно-хигиенската состојба и квалитет на водите за капење на подрачјето на Републиката со

мерки за асанација за заштита и/или намалување на здравствениот ризик со проценка на ризикот и истите ќе бидат составен дел од годишниот извештај.

Индикатор за следење: Доставени два извештаја
Рок на известување: 2^{ро} и 4^{то} тромесечие

1.3 Проценката на ризикот од хигиенскиот квалитет на воздухот врз здравјето кај предучилишна и училишна популација

Проценката на ризикот од хигиенскиот квалитет на воздухот врз здравјето на изложеното население се врши врз основа на добиените вредности од извршениот мониторинг на квалитетот на амбиентниот воздух релацијата со податоците за годишната стапка на морбидитетот од неспецифични респираторни заболувања J00 - J99, со исклучок на J10-J18, според МКБ -10 кај предучилишни (0-6 годишна возраст) и училишни деца (7-14 годишна возраст) во град и села.

Индикатор за следење: Оцена на морбидитетот на респираторните заболувања кај предучилишни (0-6 годишна возраст) и училишни деца (7-14 годишна возраст) во град и во село, како и на национално ниво по методологијата на СЗО .

Рок на известување: 30 ноември 2012

2. Безбедност на храна од јавно здравствен аспект

2.1. Следење на безбедноста на храната наменети за одредени популациони групи со цел да се превенираат болестите поврзани со небезбедна храна

Врз основа на извршениот лабораториски мониторинг од страна на Центрите за јавно здравје во РМ ќе се изработи „Анализа и проценка на здравствениот ризик на безбедноста на храната и предметите кои се во допир со храната,„.

Индикатор за следење: Анализа и проценка на здравствениот ризик на безбедноста на храната и предметите кои се во допир со храната.

Рок на известување: годишно 4^{то} тромесечие

2.2 Проценка на ризикот од алиментарен дневен внес на хемиски контаминенти

ИЈЗ Сектор за здравствена екологија - Одделение за здравствена безбедност на храната и Центар на референтни лаборатории Анализа со проценка на здравствениот ризик врз база на добиените податоци од Центрите за јавно здравје во Битола и Куманово на испитани 50 мостри на зеленчук од пазарите за присуство на пестициди и на тешки метали.

Индикатор за следење: Анализа и проценка на здравствениот ризик од конатминирана храна.

Рок на известување: трет квартал

3.1 Следење на биолошкиот квалитет на исхраната на предучилишни деца, за ученици од основно образование со целодневна настава и ученици во ученички домови

Врз основа на извршените анализи на исхраната која се подготвува во предучилишните установи за престој на деца и за ученици кои имаат организирана целодневна исхрана во ученички домови од страна на ЦЈЗ, за одредување на биолошката вредност на исхраната на целодневни оброци, ИЈЗ ќе изготви целосен извештај на национално ниво за карактеристиките на исхрана во испитуваните популациони групи.

Индикатор :Целосен извештај на национално ниво за карактеристиките на исхрана во испитуваните популациони групи.

Рок на известување: годишно 4^{то} тромесечие

3.2 Следење на нутритивниот статус кај предучилишни и училишни деца во функција на рана детекција на прекурсори на можни здравствени ризици за појава на хронични незаразни заболувања

Извештаи од извршените активности за проценка на нутритивниот статус по групи, ЦЈЗ ќе ги доставуваа до ИЈЗ на следниот начин: Во првиот квартал на 2012 за децата од предучилишни установи, во вториот квартал за децата од петто одделение, во третиот за учениците од прва година средно образование, а во четвртиот за децата од второ одделение.

ИЈЗ ќе изготви извештај за состојбите кај децата во однос на степените на здебеленост и/или потхранетост, по региони и на национално ниво за РМ, за секоја популациона група посебно, со преваленца на потхранетост и/или здебеленост и проценка на здравствениот ризик.

Индикатор за следење: Анализа за извршените активности .

Рок на известување: четврти квартал

3.3 Следење на болничката исхрана

Врз основа на годишните извештаи за следењето на исхраната на болничката исхрана во 21 стационарни установи во РМ и при клиниките на Клиничкиот центар во Скопје, како и во Градската општа болница - Скопје од извршените активности на ЦЈЗ, ќе се внесуваат податоците од конзумно-аналитичките испитувања во софтверската апликација за определување на нутритивниот квалитет на исхраната и ќе изготви извештај за нутритивниот квалитет за исхраната на болните во Република Македонија.

Индикатор за следење: Извештаји за нутритивниот квалитет за исхраната на болните во Република Македонија

Рок на известување: годишно 4^{то} тромесечие

4. Проценка на здравствениот ризик од бучавата во животната средина

Со цел превенција на болестите поврзани со изложеност на зголемено ниво на бучава ИЈЗ на РМ ќе се изврши анализа на податоците за индикаторите Лден и Лноќ, во урбаните средини Скопје, Куманово, Битола и Кичево, согласно стандардизирана методологија. Исто така ќе бидат одредени индикаторите за ефекти кај изложената популација, како што се вознемиреност и нарушување на спиењето.

Институтот за јавно здравје на РМ ќе врши мониторинг на бучава на 21 мерно место во градот Скопје со одредување на индикаторите за изложеност L ден, L вечер, L ноќ.

Во текот на годината ќе извршат проценка на индикаторите за ефекти, вознемиреност и нарушување на спиењето кај репрезентативен примерок од возрасната популација

Процена на задржавствено-еколошкиот ризик на штетната бучава и предлог мерки за управување со ризикот преку изработен извештај врз основа на извршените мерења извршени од страна на Центрите за јавно здравје во Куманово, Битола и Кичево како и врз основа на извршениот мониторинг на бучава од страна на ИЈЗ во градот Скопје со одредување на индикаторите за изложеност Лден, Лвечер, Лноќ. Во текот на годината ќе извршат проценка на индикаторите за ефекти, вознемиреност и нарушување на спиењето кај репрезентативен примерок од возрасната популација

Индикатор за следење: Извештај за наодите на ниво на бучава и категоризација на ризикот со мерки за превенција или санација
Рок на известување: 30 ноември 2012 година.

5. Процена на здравствено-еколошкиот ризик од јонизирачко зрачење

ИЈЗ на РМ ,активностите ќе ги реализира согласно табеларениот преглед во табела 1, табела 2 и табела 3

Табела 1 Следење на надворешно гама зрачење

	Амбиентален дозен еквивалент	
Надворешно гама зрачење	Скопје	365
	Велес	365
	Неготино	365
	Гевгелија	365
	Струмица	365
	Берово	365
	Крива Паланка	365
	Дебар	365
	Кичево	365
	Крушево	365
	Охрид	365
Битола	365	
ВКУПНО	4380	

Табела 2 Следење на јонизирачко зрачење на вода, воздух, почва

средини	локации	Број на годишни анализи		
		алфа и бета	гама	⁹⁰ Ср
Воздух	Скопје	48	48	2
	Битола	48	48	2
	Гевгелија	48	48	2
Површинска вода	Р. Вардар	12	12	2
	р. Лепенец	12	12	2
	Охридско езеро	12	12	2
Седимент	Р. Вардар		2	2
	р. Лепенец		2	2
	Охридско езеро		2	2
Почва	Скопје		6	2
	Битола		6	2
	Злетово		6	2
Атмосферски талози	Скопје	365	12	2
	Охрид	12	12	2
	Гевгелија	12	12	2
	Охрид	12	4	4
Водоводи	Скопје	12	4	4
	Битола	12	4	4

Табела 3 Следење на јонизирачко зрачење на храна

Видови Храна	Број на анализи	
	гама	90Ср
Градинарски култури	15	15
Добиточна храна	15	15
Лозарски култури	2	2
Овощарски култури	5	5
Леб, брашно, млеко	20	20
Месо	3	3
ВКУПНО	60	60

Во случај на нуклеарен акцидент мониторингот ќе биде проширен и тоа на подрачје на цела Република, согласно наменски изготвена оперативна Програма

Индикатор за следење: Изготвена Информација за наодите, проценетиот ризик и предлог мерки за санација

Рок на известување: квартално и годишна информација

6. Информација за проценка на експозицијата и идентификација на здравствениот ризик на експонирани работници

Ќе се подготви Информација за проценка на експозицијата и специфичниот доза-одговор ефект кај 1300 лица професионално експонирани на јонизирачки зрачења, а врз основа на агрегирани податоци од извршени периодични прегледи за следење на здравствената состојба согласно законската регулатива за безбедност и здравје при работа, најмалку еднаш годишно со предлог за минимизирање на здравствениот ризик.

Индикатор за следење: Изготвени Информации за наодите, проценетиот ризик и предлог мерки за санација

Рок на известување: 30 ноември 2012

7. Одредување просечниот дневен алиментарен внес на резидуи на пестициди и тешки метали кај училишни деца (на возраст од 15-19 години)

Врз основа на доставените извештаи од ЦЈЗ за анализи на храна во ученички домови во РМ, од две сезони во текот на 2012 година во тек на две недели, ИЈЗ

Сектор за здравствена екологија - Одделение за здравствена безбедност на храната и Центар на референтни лаборатории ќе се изработи Информација за состојбата со мерки со процена на ризикот и предлог мерки за управување со ризикот.

Индикатор за следење: доставена информација
Рок на известување: годишно, во 4^{то} тромесечие

8. Едукативно промотивни активности поврзани со исхраната и здравјето

8.1 Подготвување и печатење на Флаер за Светскиот Ден на водата.

Ќе се изработи превод на флаерот на ОН од англиски на македонски и албански јазик со податоци од РМ во 1.000 примероци кој ќе биде промовиран на Светскиот Ден на водата и ќе биде дистрибуиран во текот на целата година до сите релевантни чинители и јавни медиуми.

8.2 Подготвување и печатење на Монографија за здравствено-еколошкиот ризик од тешки метали во РМ
Ќе се изработи Монографија на македонски и албански јазик во 100 примероци (70 примероци на македонски и 30 примероци на албански јазик)

8.3 Подготвување и печатење на брошури: „Важноста на некои нутритивни материи во спречување на појавата на анемија и други попречувања во развојот“ и брошура „Правилна исхрана на доенчиња и мали деца“.

Извршител: Сектор за контрола на храна при ИЈЗ
Рок на известување: квартално
Индикатор: доставени флаери, брошури, публикации до МЗ

9. Спроведување на активности за одговор при топлотни бранови

Програмските активности предвидени се согласно „Стратегијата за одговор и справување со климатски промени и усвоениот план за одговор и се дадени како преглед во табела 1.

Реден бр.	активност	количина
1. Едукативен материјал		
1.1	Изработка на Флаери за општа популација на македонски јазик и албански јазик	10.000
1.2	Изработка на фаери за матични лекари, менаџери, работници (македонски и албански јазик)	10.000
2. СОС телефонска линија		
2.1	Одржување и функционирање на инфо телефонската линија за три месеци	5 месеци
3. Веб страна		
3.1	Одржување и функционирање на веб страна	5 месеци
3.2	Откупување на смс пораки	5 месеци
4. Анализи за ефектите врз здравјето		
4.1	Следење на поврзаноста на временските варијабли и појавата на салмопелози и ентероколити во контекст на климатските промени	1
4.2	Следење на аерозагадувањето во Скопје како функција на температурата во контекст на климатските промени	1
4.3	Следење на поленозите и алергиите како функција на температурата во контекст на климатските промени	1

Индикатор: Извештај за реализирани активности
Рок на известување: активности под реден број 1 и 4.1 прв квартал, под реден број 2 и 3 во трето тромесечие, реден број 4.2 и 4.3 во четврто тромесечие

III. ЕПИДЕМИОЛОШКА ДЕЈНОСТ

1. Собирање, обработка и анализа на пријавите за заразни заболувања

Секојдневно прибирање, обработување и анализа на пријавите за заразни заболувања и епидемиолошките анкети, пријавите за изолиран или на друг начин докажан причинител на заразна болест, добиени од ЦЈЗ, врз основ на што ќе бидат подготвувани и доставувани следниве извештаи:

1.1 седмодневни извештаи (48 табеларни) за движењето на заразните заболувања по ЦЈЗ и подрачни единици и

1.2 месечни билтени (12) со епидемиолошки коментар.

1.3 Годишен извештај за движењето на акутните заразни заболувања во 2011 година;

1.4 неделни збирни извештаи за движење на грип од 40-20 недела врз основа на обработени индивидуални пријави

1.5 Секторот за контрола и превенција на заразни болести е одговорен за оперативно функционирање на АЛЕРТ системот во целата земја како и визуелизација на сите изготвени документи и извештаи преку интернет страната www.alert.mk, со цел за брз одговор при појава на епидемија, кој функционира на територијата на целата држава преку:

- непосреден епидемиолошки увид над системот на пријавување преку теренски увиди во целата република и стручно методолошка помош најмалку еднаш годишно во секој ЦЈЗ.

- прибирање на збирни неделни извештаи од ЦЈЗ/ПЕ, статистичка обработка и анализа на доставените податоци, за што ќе изготви неделен АЛЕРТ извештај за републиката.

- Изработка на месечни, тримесечни, шестмесечни и годишен извештај за АЛЕРТ системот врз база на прибраните податоци и информации, кои ќе ги доставува како повратни информации до Државниот санитарен и здравствен инспекторат, надлежните институции, по барање на други релевантни институции и до ЦЈЗ/ПЕ.

Индикатор: доставени извештаи

Рок на известување: неделно, месечно, квартално

2. Спечување на појава на вакцино превентивни заболувања преку координација и континуирано следење на сите мерки и активности на регионално и локално ниво, како и предлагање и превземање на други мерки и активности за:

2.1 одржување на резултатите постигнати со ерадикација на детска парализа согласно акциониот план за АФП

- Прибирање и обработка на “Неделните извештаи за активен надзор на АФП”.

- Изготвување на збирен неделен извештај на посебен Формулар и доставување до МЗ.

- седмодневни извештаи се доставуваат по електронски пат и до Канцеларијата на СЗО за Европа во Копенхаген, со сите податоци за пријавените АФП случаи во републиката.

- По добивање на итна пријава за АФП случај, Веднаш ќе биде направен теренски епидемиолошки увид и анкета од страна на епидемиолошката служба, со проверка на вакциналниот статус на пријавеното лице и неговите блиски контакти,

- во соработка со ЦЈЗ ќе биде направена контрола на опфатот со вакцинацијата против детска парализа на подрачјето каде е регистрирано заболувањето.

- Ќе се обезбеди материјал за вирусолошко испитување од заболениот и неговите контакти во соработка со ЦЈЗ, кој подготвен согласно меѓународните правила за транспорт на инфективен материјал ќе биде испратен во референтната ентеровирусна лабораторијата на СЗО во Софија, Бугарија.

- во случај на установување на т.н. “жежок случај” на АФП, ИЈЗ итно ќе го извести МЗ и СЗО – Копенхаген, ќе направи теренски епидемиолошки увид и истовремено ќе предложи дополнителни мерки во смисла на дополнителна или вонредна имунизација, како и други мерки и активности, соодветни на ситуацијата.

- Изготвување на тримесечни извештаи за АФП случаи и преземени мерки во врска со нивна пријава и доставување до МЗ.

Извршители: ИЈЗ во соработка со ЦЈЗ.

Индикатор: Број на обработени неделните извештаи за АФП, број на изготвени “Формулари за неделно пријавување на случаи на полио и АФП”, број на епидемиолошки увиди при дојава на АФП, број на изготвени епидемиолошки анкети, број на земени и испратени материјали за лабораториско тестирање во Софија, број на теренски увиди за контрола на вакцинален опфат во случај на “жежок случај”, број на доставени информации и преземени мерки на теренот.

Рок на известување: Веднаш и квартално

2.2 Имплементација на предвидените активности за елиминација на автохтоните морбили и конгенитална рубеола во Република Македонија ќе се реализираат согласно „Програмата за елиминација на мали сипаници, рубеола и превенција на конгенитална рубеола инфекција во Република Македонија 2010-2015”, преку:

- координација и континуирано следење на сите активности на регионално и локално ниво, предлагање и превземање на мерки и активности со цел спречување и сузбивање на епидемиското јавување и елиминација на автохтоните мали сипаници и рубеола на територијата на Република Македонија при што ќе изврши 10 теренски увиди во ЦЈЗ, и ќе изготви извештаи за најдената состојба со предлог мерки.

- Континуирано информирање за трендовите на движењето на мали сипаниците кај нас и во светот.

- Организирање на 5 регионални семинари на кои здравствените работници ќе се запознаат со Програмата за елиминација на мали сипаници и рубеола, и превенција на конгенитална рубеола инфекција, како и со последните препораки и други пишани документи на СЗО, ECDC.

- изработка на месечни извештаи за бројот на заболени од мали сипаници, вакцинален статус, лабораториска потврда и исход на заболувањето, кои се доставуваат до Министерство за здравство, СЗО Канцеларија Скопје и СЗО Регионална канцеларија за Европа-Копенхаген. Истите активности се спроведуваат и за пријавените случаи на рубеола.

- задолжителна лабораториска дијагноза на сите поединечни случаи на заболени од мали сипаници кои се вакцинирани со МРП вакцина или со вакцина која содржи компонента мали сипаници (М), без разлика на епидемиолошката врска.

- При сомневање за појава на епидемија, заболувањето ќе се потврди со лабораториска дијагноза најмалку кај првите 10 случаи од зафатеното подрачје.

- потврдување/отфрлање на дијагнозата врз основа на анализата на доставените материјали во вирусолошката лабораторија при ИЈЗ на РМ за вирусолошко/серолошко испитување од заболениот и контактите.

Индикатор: извештаи, информации

Фреквенција на известување: Веднаш и квартално

2.3 Активности со цел спречување на појава на неонатален тетаус преку теренска стручно-методолошка помош за спроведување на активностите за остварување, перманентен увид во однос на опфатот со Те-Ал вакцина кај женската популација во генеративниот период во средините со висок ризик со опфат под препорачаното ниво и ќе се препорача дополнителна вакцинација со Те-Ал вакцина кај женската популација со непознат и/или непотполн вакцинален статус; женската популација на 18 годишна возраст, перманентен надзор и во зоните на низок ризик (гинеколошко - акушерските одделенија), при што ќе се контролира вакциналниот статус на бремените жени и родилките.

Индикатор: Информации за најдената состојба и предлог мерки до МЗ

Рок на известување: квартално

2. Следење, контрола и реализација на плановите за спроведувањето на континуирана имунизација преку теренски увиди во 10-те Центри за јавно здравје најмалку еднаш годишно.

Индикатор: извештај

Рок на известување: квартално

3. Подготвува и доставува стандарди и методолошки упатства, односно Програми за контрола, елиминација и ерадикација на определени заразни заболувања, а во согласност со препораките, стандардите и методолошките упатства на СЗО, ЕЦДЦ и др. референтни институции.

4. Информирање за трендовите на движење на разните заболувања против кои се врши задолжителна имунизација кај нас, во соседните земји, Европа и во светот.

Индикатор: доставени информации, упатства, препораки и стандарди

Рок на известување: квартално

5. Спроведување на мерки за спречување на внесување и сузбивање на маларија, тропски, карантински и паразитарни заболувања во Република Македонија

6.1 Редовно следење на движењето на маларија, тропски, карантински и паразитарни заболувања во светот а посебно во земјите со кои нашата земја одржува тесни економски, културни и други врски и следење на препораките на СЗО, дадени во документот „Меѓународни Патувања и Здравје“ и информирање за тековната состојба во светски рамки.

6.2 Пружање на стручно-методолошка помош на здравствени работници и институции кои се вклучени во следење, дијагностика и терапија на карантински заболувања,

6.3 По епидемиолошки индикации ќе се врши епидемиолошко испитување на контактите и суспектните лица на колера (епидемиолошки и лабораториски извидување на евентуално загрозените подрачја на Републиката, испитувања на дијареални заболувања, водата за пиење, како и отпадни води, за што од теренот ќе бидат земани примероци за лабораториско испитување.

6.4 Координација на активности согласно Оперативниот план за справување со вирусот на западен нил (West Nile virus)

Индикатор: доставени информации за извршени епидемиолошки увиди, изготвени упатства, препораки и стандарди

Рок на известување: квартално

6. Следење на грипот и други вирусни респираторни заболувања и лабораториско докажување

7.1 континуирано ја следи состојбата во светски, европски рамки и регионално. За актуелната состојба во врска со грипот во Републиката и пошироко и редовно ќе ги известува МЗ и ДСЗИ и Центрите за јавно здравје,

7.2 Врши лабораториски испитувања за докажување на причинители на вирусни респираторни заболувања на 300 земени материјали

7.3 При евентуална појава на пандемија од нов тип на инфлуенца, ќе бидат земени материјали од првите 200 случаи за вирусолошка верификација и субтипизација на вирусот. Анализите ќе бидат извршени во референтната вирусолошка лабораторија при ИЈЗ.

Индикатор: Број на епидемиолошки увиди, изготвени информации, извештај за лабораториски анализи.

Рок на известување: квартално

8. Спречување и сузбивање на интрахоспитални инфекции

8.1 Пружање стручно-методолошка помош и епидемиолошки увиди по еднаш годишно во секој од ЦЈЗ во врска со реализацијата и спроведувањето на мерките и активностите за спречување и сузбивање на интрахоспитални инфекции, земање по потреба на материјали за микробиолошки анализи со цел контрола на превземените активности од страна на ЦЈЗ на локално ниво.

Индикатор: квартални извештаи

Рок на известување: квартално

8.2 Годишен извештај за состојбата и контролата на интрахоспиталните инфекции во Јавноздравствените и Приватните болници во Р. Македонија, според податоците добиени од страна на тимовите за контрола на ИХИ (внатрешна контрола), Центрите за јавно здравство во Р. Македонија и Државниот санитарен и здравствен инспекторат при Министерството за здравство на Р. Македонија (надворешна контрола). Предлагање санитарно-профилактички и противепидемиски мерки и евалуација на тие мерки во спречувањето и сузбивањето на инфекциите.

Индикатор: годишен извештај

Рок на известување: 30.11.2012

IV. Безбедност и здравје на работа и превентивна здравствена заштита на работниците и земјоделците

Во рамките на зајакнувањето на националниот здравствен систем во сегментот на медицината на трудот како интегрален дел на системот на здравствена заштита еден од основните приоритети е процесот на модернизацијата на Службите за медицина на труд (СМТ) и промоција на СЗО моделот на основните Служби за медицина на трудот (ОСМТ), преку изготвувањето и имплементацијата на „Националната Програма за Службите за медицина на трудот,,. Современите Служби за медицина на трудот треба да обезбедат содржина, квалитет, достапност и дистрибуција на услугите во медицината на трудот кои се релевантни на специфичните услови и вистинските потреби на заедницата на микро и макро ниво, со цел за примарна превенција на професионалните болести, болести во врска со работата и повреди на работа. Предложениот модел на ОСМТ влезен во националната здравствена стратегија треба да обезбеди подобрување на работата на здравствениот систем, поставувајќи цели за зголемување на покриеноста на работната популација со услуги од медицината на трудот.

Превентивните мерки и активности вклучуваат продолжување на активностите претходните години во делот на:

1. оценка на здравствената состојба и работната способност кај земјоделците во Република Македонија

2. Оценка на здравствената состојба и работната способност кај невработени лица во Република Македонија

1. Оценка на здравствената состојба и работната способност кај земјоделците во Република Македонија

Активностите се продолжување на веќе реализирани активности од 2009, 2010 и 2011 година, при што е предвидено да се спроведе:

1.1 На територијата на РМ кај вкупно 300 лица - земјоделци со примена на прашалник "Прашалник за следење на влијанието на професионалните штетности врз здравјето на земјоделците" (македонски и албански јазик) да се добијат основните информации (според епидемиолошките принципи) за професионалните

здравствени ризици и здравствената состојба, да се лоцираат и проценат основните проблеми на медицината на трудот кај земјоделците, со што ќе се овозможи нивно следење и ќе се обезбеди изградба на долгорочна и солидна база на податоци за научноистражувачка работа.

1.2 Се планираат 300 насочени превентивни медицински прегледи (содржината на прегледите и активностите дадена во прилог табела бр.1 реден број 1), по методологија на случаен избор од повеќе места во Републиката.

1.3 Пред прегледите и во текот на прегледите, ќе биде изведувана и превентивно едукативно-воспитната активност и дистрибуција на брошура (македонски и албански јазик).

1.4 Организирани две работилници/семинари на тема од професионалните ризици кај земјоделците и мерки за превенција, за лекарите од ЈЗУ „Здравствен дом – служби за медицина на труд и лекари од ПЗЗ (специјалисти по медицина на труд) од руралните средини.

Табела бр.1 Преглед и обем на активности за оценка на здравствената состојба и работната способност кај земјоделците

Ред. бр.	Активност	а за активност во ден
1.	<ul style="list-style-type: none"> • Прегледи на специјалист по медицина на трудот ЕКГ, основни лабораториски анализи (крвна слика, гликемија, урина) психолошки тестирања (Стрес индекс) и прашалник за следење на влијанието на невработеноста врз здравјето • Спирометриско испитување на белодробната функција • Токсиколошки анализи-ЦО и карбоксисхогемоглобин во крв • Токсиколошки анализи - холинестераза во серум • Аудиометрија, преглед од офталмолог, ОРЛ преглед, невропсихијатриски преглед, психолошки тестови, алерготестови, бронхопровокациони тестови риноманометрија, по индикација 	270.000,00
2.	Брошура и пропаганден материјал, печатење и дисеминација на 300 примероци (македонски и албански јазик)	50.000,00
3.	Организација на два семинари/ работилници (со лекари од ПЗЗ и спец. по медицина на трудот)	60.000,00
4.	Статистичка обработка на прашалници и годишен извештај со евалуација и коментар на резултатите	70.000,00

2. Оценка на здравствената состојба и работната способност кај невработени лица во Република Македонија

Невработеноста е асоцирана со здравствени проблеми поврзани со економски тешкотии, сиромаштија, непогодни услови за живеење, лоша исхрана и водоснабдување, социјални и психолошки проблеми, стрес, неподобен животен стил (пушење и алкохол) и повисоки стапки на морбидитет и морталитет (кардиоваскуларни заболувања, карциноми, инфективни заболувања, дијабетес). Имајќи го предвид големиот процент на невработени во Република Македонија грижата на државата за оваа посебно вулнерабилна група манифестирана како грижа за нивната здравствена состојба и работоспособност е важен поттик во економските реформи бидејќи само здраво работоспособно население е во состојба да ги носи економските реформи и да се справи со реформските предизвици. Европската Комисија дава особено значење на сите мерки и активности за одржување и промовирање на здрава работна сила имајќи ја предвид социјалната и економската димензија на невработеноста (Цомунити стратергс фор сафтс анд хеалтх ат њорк 2007-2012, Глобален акционен план за здравјето на работниците 2008-2017).

Целите на активностите од програмата се:

- Утврдување на здравствената состојба како и работоспособноста кај невработеното население
- Проценка на влијанието на претходните работни места во однос на професионални заболувања и заболувањата во врска со работата
- Проценка на факторите кои влијаат на здравствената состојба и работоспособноста (должината на невработеност, животниот стил, социоекономските хроничниот стрес, и др. фактори)

Ќе се реализираат 600 насочени скрининг превентивни медицински прегледи (систематски прегледи по обем прикажан на табела бр.2) кои ќе бидат бидат введувани кај официјално невработени лица 18-64 години, ќе биде применуван прашалник за евалуација на стрес .

Табела бр.2

Активност	цена за активност во ден.
Прегледи на специјалист по медицина на трудот ЕКГ, основни лабораториски анализи (крвна слика, гликемија, урина) психолошки тестирања/Стрес индекс и прашалник за следење на влијанието на невработеноста врз здравјето (вкупно 600 прегледи)	255.000,00

Носител и координатор на активностите под точка IV од програмата е ЈЗУ „Институт за медицина на трудот на РМ, Колаборативен центар на СЗО од областа на медицината на трудот, во соработка со ЈЗУ „Институт за јавно здравје на Република Македонија, .

Планираните активностите ќе се реализираат во временски период од јануари до октомври за што ќе се приложува детален извештај како и конечен извештај со анализа на состојбата.

Индикатор:

годишен извештај со анализа

Рок на извршување:

30.11.2012год.

ФИНАНСИСКИ СРЕДСТВА ЗА РЕАЛИЗАЦИЈА НА ПРОГРАМАТА

За реализација на програмата за 2012 год. потребни се следните средства по извршители:

A	ИНСТИТУТ ЗА ЈАВНО ЗДРАВЈЕ - Скопје	24.841.080,00
A1.	Институт за медицина на труд - Скопје	705.000,00
a.	оценка на здравствената состојба и работната способност кај земјоделците во Република Македонија	450.000,00
б	оценка на здравствената состојба и работната способност кај невработени лица во Република Македонија	255.000,00
	ВКУПНО A+A1	25.546.080,00
Б	Министерство за здравство (вопредни состојби)	1.200.000,00
	ВКУПНО: A +A1+ Б	26.746.080,00
В	ЦЕНТРИ ЗА ЈАВНО ЗДРАВЈЕ	
1.	Центар за јавно здравје – Штип	3986840
2.	Центар за јавно здравје - Тетово	5750250
3.	Центар за јавно здравје - Струмица	3986840
4.	Центар за јавно здравје – Прилеп	4293520
5.	Центар за јавно здравје – Скопје	8893720
6.	Центар за јавно здравје – Куманово	5443570
7.	Центар за јавно здравје – Охрид	4293520
8.	Центар за јавно здравје – Кочани	3986840
9.	Центар за јавно здравје – Битола	5443570
10.	Центар за јавно здравје – Велес	5750250
	ВКУПНО Б	51.828.920
B1	Орио проект-проценка на службите за имунизација (простор ,опрема ,калар)	1.425.000,00
	ВКУПНО: B+B1	53.253.920,00
	ВКУПНО: A+B+B	80.000.000,00

Вкупните средства за реализација на оваа програма ќе се обезбедат од Буџетот на Република Македонија за 2012 година во износ од 80.000.000,00 денари.

Распределба на финансиски средства за извршителите извршена е согласно усвоената формула за распределба.

Исплатата на средствата по Програмата ќе се врши квартално од страна на Министерството за здравство, врз основа на доставените фактури и извештаи за реализација на активностите содржани во Програмата и согласно работниот план.

Фактурирањето ќе се врши по утврдени и усвоени програмски цени од страна на извршителите и нивните надлежни органи и одобрени од министерот за здравство.

Надзор над спроведувањето на Програмата врши Министерството за здравство и по потреба поднесува Извештај до Владата на Република Македонија.

Јавните здравствени установи кои се извршители во Програмата, најдоцна до 31.01.2012 година ќе достават до Министерството за здравство Збирен годишен извештај за реализираните мерки и активности предвидени со Националната годишна програма за јавно здравје во Република Македонија за 2011 година.

Програмата ќе се реализира во рамки на обезбедените средства во Буџетот на Република Македонија за 2012 година во износ од 80.000.000,00 денари, Раздел 19001-Министерство за здравство, Потпрограма 53-Превентивна здравствена заштита.

Оваа програма влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

Бр. 51-8366/1 - 11
9 јануари 2012 година
Скопје

Заменик на претседателот
на Владата на Република
Македонија,
м-р **Зоран Ставрески**, с.р.

283.

Врз основа на член 45 од Законот за извршување на Буџетот на Република Македонија за 2012 година („Службен весник на Република Македонија“ бр.180/11) Владата на Република Македонија на седницата одржана на 9.01.2012 година, донесе

ПРОГРАМА ЗА РАМНОМЕРЕН РЕГИОНАЛЕН РАЗВОЈ ВО 2012 ГОДИНА

Член 1

Со оваа програма се уредува распределбата на средствата за поттикнување рамномерен регионален развој во Република Македонија, планирани во Буџетот на Република Македонија за 2012 година, Раздел 191.01 - Министерство за локална самоуправа, Потпрограма ОА Рамномерен регионален развој, ставка 464 – Разни трансфери, во износ од 109.000.000 денари.

Член 2

Средствата од член 1 од оваа програма се распределуваат по намени според Табелата бр.1

Табела бр. 1

Вкупно средства	109.000.000
1. Активности преку Министерството за локална самоуправа	
1.1 Пренесени обврски од Програмата за рамномерен регионален развој во 2011 година за кофинансирање расходи за тековно работење на центрите за развој на планските региони.	2.400.000
1.2 Кофинансирање на расходи за тековно работење на осумте центри за развој на планските региони	16.000.000
1.3 Финансирање на расходи во функција на воспоставување деловни инкубатори и претпријатија - бизнис центри во рамки на осумте центри за развој на планските региони	18.200.000
1.4 Финансирање на расходи за организирање настани " Саеми на трудот" во осумте плански региони	8.000.000
2. Активности преку Бирото за регионален развој	
2.1. Пренесени обврски од Програмата за рамномерен регионален развој во 2011 година, за финансирање проекти за развој на планските региони	28.787.144
2.2 Неповратно учество во финансирање на проекти за развој на планските региони	24.929.000
2.3 Неповратно учество во финансирање на проекти за развој на подрачјата со специфични развојни потреби	7.122.571
2.4 Неповратно учество во финансирање на проекти за развој на селата	3.561.285

Член 3

Од средствата од член 2 точка 1 потточка 1.1 од оваа програма, им се распределуваат на Центрите за развој на Источниот и Вардарскиот плански регион по 300.000 денари, на Центарот за развој на Полошкиот плански регион најмногу до 600.000 денари и на Центарот за развој на Југозападниот плански регион најмногу до 1.200.000 денари.

Конкретниот износ на средства од став 1 на овој член ќе се пресметува врз основа на претходно обезбедени 300.000 денари за едно тромесечје од општините во состав на планскиот регион, наменети за финансирање расходи за тековно работење на центарот за развој на планскиот регион.

Средствата од член 2 точка 1 потточка 1.2 од оваа програма, се распределуваат во еднаков износ на осумте центри за развој на планските региони.

Од средствата од став 3 на овој член на секој Центар за развој на планскиот регион му се распределуваат најмногу до 2.000.000 денари, наменети за кофинансирање на расходи за тековно работење.

Од средствата наменети за кофинансирање на расходи за тековно работење на центрите за развој на планските региони се финансираат расходи за бруто плати за максимум девет вработени службеници во секој Центар за развој на планскиот регион.

Член 4

Средствата од член 2 точка 1 потточка 1.3 од оваа програма се наменети за финансирање активности во функција на воспоставување-деловни инкубатори и советодавни услуги за мали и средни претпријатија бизнис - центри во рамки на Центрите за развој на планските региони. Распределбата на средствата по конкретни активности е прикажана во Табелата бр.2

Табела бр.2

Активност	Средства
1. Реконструкција/адаптирање на работни простории на осумте центри за развој на планските региони и набавка на опрема и мебел.	12.600.000
2. Подготвување регионални стратегии за јакнење на претприемничките капацитети на деловните инкубатори во осумте плански региони и подготвување на прописи	3.200.000
3. Организирање на јавни трибини и - промовирање на активностите пред заинтересираните чинители и граѓани во осумте планските региони и консултански услуги	2.400.000
Вкупно средства	18.200.000

Член 5

Средствата од член 4 точка 1 од оваа програма ќе се користат за адаптирање/реконструкција на деловни простории од деловниот инкубатор и бизнис- центарот и за набавка на опрема и мебел, најмногу до 1.575.000 денари за секој Центар за развој на планскиот регион.

Член 6

Средствата од член 4 точка 2 од оваа програма ќе се користат за подготвување на регионални стратегии за јакнење на претприемничките капацитети на деловните инкубатори во осумте плански региони и за подготвување на прописи во износ најмногу до 400.000 денари за секој Центар за развој на планскиот регион.

Член 7

Средствата од член 4 точка 3 од оваа програма ќе се користат за организирање на јавни трибини и настани за информирање на заинтересираните чинители од планските региони за активностите за воспоставување деловни инкубатори и бизнис центри, во износ најмногу до 150.000 денари за секој плански регион, како и сума од најмногу 150.000 денари за секој плански регион за консултански услуги.

Член 8

Средствата од член 2 точка 1 потточка 1.4 од оваа програма ќе се користат за организирање на 16 настани "Саеми на трудот" во осумте плански региони, во износ најмногу до 500.000 денари за секој плански регион

Член 9

Средствата од член 2 точка 2 потточка 2.1 од оваа програма ќе се користат за финансирање на премесени обврски од Програмата за рамномерен регионален развој во 2011 година за проекти за развој на планските региони.

Член 10

Средствата од член 2 точка 2 потточка 2.2 од оваа програма ќе се користат за финансирање на проекти за развој на планските региони, предложени од осумте совети за развој на планските региони во 2012 година.

Член 11

Средствата од член 2 точка 2 потточка 2.3 од оваа програма ќе се користат за финансирање на проекти за развој на подрачја со специфични развојни потреби, определени со акт на Владата на Република Македонија.

Член 12

Средствата од член 2 точка 2 потточка 2.4 од оваа програма ќе се користат за финансирање на проекти за развој на селата. За користење на средствата од ставот 1 на овој член за одобрени проекти на општина со седиште во град, локалната самоуправа обезбедува учество од 50% од вредноста на проектот.

Член 13

За спроведување на оваа програма ќе се грижи Министерството за локална самоуправа.

Член 14

Оваа програма влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

Бр.51-8372/1 - 11
9 јануари 2012 година
Скопје

Заменик на претседателот
на Владата на Република
Македонија,
м-р **Зоран Ставрески**, с.р.

284.

Врз основа на член 32 став 1 точка 10 од Законот за здравствената заштита („Службен весник на Република Македонија“, бр. 38/1991, 46/1993, 55/1995, 10/2004, 84/2005, 111/2005, 65/2006, 5/2007, 77/2008, 67/2009, 88/2010, 44/2011 и 53/2011), Владата на Република Македонија, на седницата одржана на 9.01.2012 година донесе

ПРОГРАМА

ЗА ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА НА ЛИЦА СО БОЛЕСТИ
НА ЗАВИСНОСТИ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
ЗА 2012 ГОДИНА

Употребата и злоупотребата на различни психоактивни супстанции, легални и нелегални дроги, негативно се рефлектира на севкупното живеење и функционирање на индивидуален, професионален, семеен и социјален план, предизвикувајќи големи страдања и загуби. Употребата и злоупотребата на психоактивните супстанции често води до развивање на зависност, која по правило има хроничен, рецидивантен и прогресивен тек. На светско ниво, опиоидната зависност е здравствен проблем кој резултира со енормни економски, лични и консеквенци кон јавното здравје. Се проценуваат 15,6 милиони корисници на нелегална дрога во светски размери, од кои 11 милиони употребуваат хероин.

Во Република Македонија во изминатите години се бележи постојан и прогресивен пораст на употреба и злоупотреба на различни психоактивни супстанции, легални и нелегални дроги, поради што во последните години голем број на лица и нивни семејства побарале помош и третман.

Од здравствен, социјален и општествен аспект, хероинот е најсериозната нелегална дрога која се злоупотребува, пред се поради интравенозната злоупотреба во 95-96% од случаите и која е високо ризична за ширењето на бројни преносливи инфекции, како по крвен и така и по сексуален пат, пред се оние предизвикани од вирусите на ХИВ и Хепатитис Б и Ц, како и за ризикот од нагла смрт поради предозираност.

Особено загрижувачко е постојаното намалување на просечната возраст на злоупотреба на недозволените дроги и возраста на започнување. Најновите студии и податоци укажуваат на порастот на употреба на дроги, особено на опијати/опиоиди меѓу младите на средношколска возраст во Македонија. Надлежните институции потврдуваат дека се зголемува бројот на малолетни лица кај кои е утврдена дијагноза зависност од опијати, а со тоа расте и бројот на малолетни лица лекувани заради предозираност од опијати/опиоиди.

Точниот број на лица што употребуваат, злоупотребуваат или се зависни од разни видови психоактивни супстанции останува непознат. Според достапните извори на податоци се претпоставува дека во Република Македонија вкупниот број на лица што употребуваат дроги е 20.000-30.000 лица, а во рамките на која се и 6.000-8.000 зависници од хероин со сериозни здравствени и социјални проблеми. Во наведениот број не се вклучени младите што пушат цигари и конзумираат алкохол, или алкохол во комбинација со лекови за смирување, а чија бројка апсолутно би ги надминала наведените показатели.

Освен тоа, во последниве години, во светот и кај нас се бележи пораст на користење и на синтетски дроги од типот на екстази, ЛСД и др., но се зголемува и бројот на лица што злоупотребуваат кокаин и крех, дрога со чие навлегување во заедницата се смета дека се нарушува социјалниот мир и безбедност.

Од легалните психоактивни супстанции во Република Македонија најчесто и најмасовно злоупотребуван е алкохолот. Се смета дека околу 60.000 лица имаат проблеми поврзани со конзумирање алкохолни пијалоци. Во последните десетина години постои тенденција за зголемување на бројот на млади лица (и под 16 годишна возраст), како и на возрасни лица во нивниот најпродуктивен период од животот, кои злоупотребуваат алкохол со можност за развивање на зависност. Посебно загрижува фактот дека се почесто се евидентираат бременни жени кои со злоупотребата на алкохол негативно влијаат врз растот и развојот на плодот. Истовремено забележан е пораст на бројот на здравствени, семејни и социјални проблеми, но и пораст на девијантното однесување кај младите, на криминалитетот и сообраќајните деликти поврзани со употребата и злоупотребата на алкохол.

МОМЕНТАЛНА СОСТОЈБА

Третманот на лицата зависни од алкохол актуелно е со доминантна психијатријска ориентација и се одвива пред се во болнички услови, во трите големи психијатриски болници во државата (Скопје, Демир Хисар и Негорци), а се врши болнички и дневноболнички на повеќе од 400 лица. Лицата зависни од алкохол помалку се лекуваат на одделенијата за невропсихијатрија во болниците во Републиката.

Третманот на лицата зависни од дроги е расположливо во рамките на националната мрежа на јавни здравствени услуги, со што јавниот сектор е водечкиот актер во медицински потпомогнатиот третман на болести поврзани со дроги, кон кој неодамна се приклучија и неколку приватни психијатриски ординации. Лекувањето за корисниците на дроги е расположливо во целата земја, преку Службите за превенција и третман од злоупотреба на дроги и тоа во Тетово, Охрид, Битола, Гевгелија, Струмица, Кавадарци, Куманово, Штип и Велес.

Лицата зависни од дроги на ниво на град Скопје се хоспитално третирани во Психијатриската болница Скопје – Скопје, додека дневно-болнички третман се спроведува во Центарот за превенција и лекување на злоупотреба на дроги и други психоактивни супстанции во Кисела Вода - Скопје (кој претставува одделение на Психијатриска болница Скопје) и Службата сместена во кругот на поранешниот Клинички центар

Скопје, а во надлежност на Центарот за превенција и лекување на злоупотреба на дроги и други психоактивни супстанции во Кисела Вода – Скопје. Со супституциона метадонска терапија се опфатени и лица од КПУ Идризово - Скопје.

Системот на лекување вклучува дневно-болнички третман, болничко лекување, детоксификација и третман со супституција. Најголемиот дел од корисниците на дроги кои се лекуваат се на дневно-болнички третман, каде се нуди третман со супституција, психо-социјални интервенции, индивидуално или групно советување и социјална и психо-терапија. Болничкото лекување од дроги се состои од фармаколошки потпомогнати психо-социјални интервенции, во смисла на лекување на симптомите на откажување.

Во текот на 2011 година во овие установи со метадонска супституциона терапија се третирани над 1100 пациенти кои се вклучени во бесплатен државен програм. Во приватните здравствени установи бројот на третирани пациенти е околу 150 на метадонска супституциона терапија и овие пациенти самостојно се финансираа, односно не беа дел од државаната програма за бесплатно лекување.

На Универзитетската Клиника за токсикологија – Скопје, во 2011 година беа опфатени 140 лица во третман на зависници од опиоиди со препаратот со генеричко име Бупренорфин, финансиран од Програмата на Министерството за здравство. Во приватните здравствени установи бројот на третирани пациенти е околу 30 пациенти на терапија со бупренорфин и овие пациенти самостојно се финансираа, односно не беа дел од државаната програма за бесплатно лекување.

МЕРКИ КОИ ТРЕБА ДА СЕ ПРЕЗЕМАТ ЗА ПОДОБРУВАЊЕ НА СОСТОЈБИТЕ

Во организирањето на терапевтските програми за лицата зависни од дроги, секогаш мора да се земе во предвид дека зависноста од дрога е комплексен социјален и (ментално) здравствен проблем со хроничен, рецидивантен и прогресивен тек.

Лекувањето на лицата зависни од дроги е долготраен процес во фази, кој дава оптимални резултати кога е био-психо-социјално ориентиран, направен според индивидуалните потреби и можности на лекуваните лица и спроведен од страна на мултипрофесионални тимови.

Со цел да се има соодветен одговор на потребите на целната група потребно е планирање и понатамошно проширување на мрежата на служби како и воведување на нови модели за лекување на лицата зависници од дрога, така што ќе се работи во согласност со начелата на медицината која се заснова врз докази со истовремено вклучување на што поголем број на лица зависни од дроги во програмите за лекување со супституциона терапија.

Начело на достапност и економичност - Зголемено покрите и достапност на ефективни, економични и различно профилирани служби и програми насочени кон одговорот на проблемите со користење на дрога, овозможени преку процесот на дисеминација, согласно актуелните потреби, со едновременно вмрежување во еден национален систем и координација на активностите на хоризонтално и вертикално ниво.

Искусството стекнато до сега ни кажува дека е потребна постојана едукација која треба да ја водат професионалци од релевантни институции и организации во земјата во врска со феноменот на дрога, како и јакнењето на партнерските односи меѓу јавниот и општествениот сектор.

ЦЕЛИ НА ПРОГРАМАТА

Основна цел на програмата е вклучување на што поголем број на лица зависни од дроги во програмите за лекување со супституциона метадонска терапија и терапија со бупренорфин, со што ќе се намали употребата на илегални дроги, смртноста од предозирање, честотата на инјектирање, употребата на нестерилен прибор за инјектирање, ширење на инфекции со ХИВ/Хепатит Б и Ц и ќе се намалат криминалните активности. Ефикасноста на супституционата терапија на одржување со метадон се состои и во подобрување на квалитетот на животот, здравјето, можноста за вработување, социјалното функционирање и физичкото (телесното) функционирање.

Метадонските програми за одржување се економски оправдани и докажано ефикасни за поединецот-пациентот и за јавното здравје. Метадонските програми ги привлекуваат пациентите и пред сè ги чуваат во контакт со службите кои даваат и други услуги, како советување, социјални услуги и др.

Овие служби се засновани на принципите на мултидисциплинарност, со што овој проблем се третира не само како медицински туку и како општествен и проблем на заедницата.

Во рамките на овие служби функционираат тимови кои се состојат од медицински лица и тоа еден специјалист по психијатрија, еден општ лекар и две медицински сестри, како и социјален работник и психолог кои обезбедуваат соодветна психосоцијална поддршка, која е неопходна за одржување на стабилна состојба кај корисниците и го зајакнува мотивот за нивна натамошна вклученост во третманот.

Цел на програмата е на лицата што употребуваат дроги или се зависни од нив да им се пружи помош и поддршка преку широко достапни, ефикасни, флекси-

билни и индивидуално прилагодени интервенции што ќе го подобрат нивното здравје и ќе им овозможат социјално созревање и функционирање, без нивно натамошно стигматизирање и маргинализирање.

ОЧЕКУВАНИ РЕЗУЛТАТИ (ИНДИКАТОРИ НА УСПЕШНОСТ)

Напредок во однос на намалување на листи на чекање преку отворање на нови Служби за превенција и третман од злоупотреба на дроги и вклучување на што поголем број на лица зависни од дроги во програмите за лекување со супституциона метадонска терапија и терапија со бупренорфин. Со овие мерки, ќе се овозможи:

- постигнување апстиненција
- намалување на зачестеноста и острината на рецидивите
- намалување на морбидитетот и на морталитетот предизвикани со злоупотреба на незаконската опиоидна дрога или како последица од тоа, особено ризикот од ХИВ, хепатитис Б и Ц и други по крвен пат преносливи болести единјектирање со нестерилна опрема
- подобрување на физичкото и психолошкото здравје;
- намалување на криминалното однесување за обезбедување на финансиски средства за злоупотреба на дрога;
- овозможување и поддршка за реинтеграција на работното место и во системот на образованието;
- унапредување на социјалното функционирање.

ПОТРЕБНИ ФИНАНСИСКИ СРЕДСТВА ЗА РЕАЛИЗАЦИЈА НА ПРОГРАМАТА

Третманот на зависноста од дроги и лекувањето во дневни болници и болничко лекување на зависници од алкохол и дрога над 30 дена и зависници - судски случаи претставува комбинација на: фармакотерапија (биолошка терапија – лекови, лекови за смирување на болки, за подобрување на апетитот, регулирање на расположението, сонот и др, лекови со слично дејство на дрогата), психотерапија која се спроведува во зависност од проценката на потребите на зависникот и семејството и социотерапија која претставува учење на социјални вештини за возобновување или подобрување на социјалното функционирање.

Согласно, доктринарните ставови и медицината заснована на докази, финансиските трошоци за обезбедување на дневно-болничка и болничка здравствена заштита на лицата со болести на зависности опфаќаат:

	Цена на пакет услуги
1. ПАКЕТИ ПАКЕТ БР. 1 (Услуги од доктор и медицинска сестра) <ul style="list-style-type: none"> - вербална интервенција - земање анамнеза кај психички болен (хетероанамнеза) - опсервација (следење на пациент при одредување на терапија) - спремање и издавање на супституциона терапија - супервизија при пиене на терапија - мерење на витални знаци (пулс и крвен притисок) - писмен извештај 	1100,00 денари
2. ПАКЕТ БР. 1 (Услуги од психијатар, доктор и медицинска сестра) <ul style="list-style-type: none"> - психијатриски статус - вербална интервенција - земање анамнеза кај психички болен (хетероанамнеза) - опсервација (следење на пациент при одредување на терапија) - спремање и издавање на супституциона терапија - супервизија при пиене на терапија - мерење на витални знаци (пулс и крвен притисок) - писмен извештај 	1300,00 денари
3. ПАКЕТ БР. 3 (Услуги од доктор, психијатар, медицинска сестра и социјален работник) <ul style="list-style-type: none"> - вербална интервенција - земање анамнеза кај психички болен (хетероанамнеза) - опсервација (следење на пациент при одредување на терапија) - спремање и издавање на супституциона терапија - супервизија при пиене на терапија - мерење на витални знаци (пулс и крвен притисок) - теренска работа од социјален работник - писмени и телефонски јавувања) - писмен извештај 	1600,00 денари
4. ПАКЕТ БР. 4 (Услуги од доктор, психијатар, медицинска сестра и психолог) <ul style="list-style-type: none"> - вербална интервенција - земање анамнеза кај психички болен (хетероанамнеза) - опсервација (следење на пациент при одредување на терапија) - спремање и издавање на супституциона терапија - супервизија при пиене на терапија - мерење на витални знаци (пулс и крвен притисок) - психотерапевтска седница (една) - писмен извештај 	1600,00 денари
5. ПАКЕТ БР. 5 (Услуги од доктор, психијатар, медицинска сестра и психолог) <ul style="list-style-type: none"> - вербална интервенција - земање анамнеза кај психички болен (хетероанамнеза) - опсервација (следење на пациент при одредување на терапија) - спремање и издавање на супституциона терапија - супервизија при пиене на терапија - мерење на витални знаци (пулс и крвен притисок) - психотерапевтска седница (две) - писмен извештај 	1900,00 денари
6. ПАКЕТ БР. 6 (Услуги од доктор, психијатар, медицинска сестра и психолог) <ul style="list-style-type: none"> - вербална интервенција - земање анамнеза кај психички болен (хетероанамнеза) - опсервација (следење на пациент при одредување на терапија) - спремање и издавање на супституциона терапија - супервизија при пиене на терапија - мерење на витални знаци (пулс и крвен притисок) - психотерапевтска седница (три) - писмен извештај 	2200,00 денари
7. ПАКЕТ БР. 7 (Услуги од доктор, психијатар, медицинска сестра, психолог и социјален работник) <ul style="list-style-type: none"> - вербална интервенција - земање анамнеза кај психички болен (хетероанамнеза) - опсервација (следење на пациент при одредување на терапија) - спремање и издавање на супституциона терапија - супервизија при пиене на терапија - мерење на витални знаци (пулс и крвен притисок) 	2500,00 денари

- психотерапевтска седница
  - теренска работа од социјален работник
  - писмени и телефонски јавувања)
  - писмен извештај
8. **ПАКЕТ БР. 8**
(Услуги од доктор, психијатар, медицинска сестра, психолог и социјален работник)
- вербална интервенција
  - земање анамнеза кај психички болен (хетероанамнеза)
  - опсервација (следење на пациент при одредување на терапија)
  - спремање и издавање на супституциона терапија
  - супервизија при пиене на терапија
  - мерење на витални знаци (пулс и крвен притисок) **2800,00 денари**
  - психотерапевтска седница (три)
  - примена на тестови
  - теренска работа од социјален работник
  - писмени и телефонски јавувања)
  - писмен извештај
9. **ПАКЕТ БР. 9**
- психијатриски статус
  - соматски преглед
  - спремање и издавање на супституциона терапија
  - супервизија при пиене на терапија **1200,00 денари**
  - патронажна посета од лекар
  - патронажна посета од медицинска сестра
  - писмен извештај
10. **Болничко лекување на пациенти**
- болнички ден за стационарни пациенти (сместување и исхрана во стандардни болнички услови) **17.000,00 денари**
  - лекување со спроведување на дијагностички процедури и рехабилитациони мерки
  - психосоцијален третман на пациентите

Во цената на пакетите не се влезени скрининг тестовите, потрошниот медицински материјал за ординирање на терапијата, лековите и лабораториските испитувања, кои дополнително ќе се фактурираат со пакетите.

За реализација на мерките и активностите предвидени со Програмата за здравствена заштита на лица со болести на зависности во Република Македонија за 2012 година предвидени се средства за:

- обезбедување на метадон за 1200 лица и бупренорфин за 210 лица со болести на зависности
- лекување во дневни болници и болничко лекување на зависници од алкохол и дрога над 30 дена и зависници - судски случаи
- партиципација

1.	Метадон/buprenorfin	Количини
1.1.	Набавка на метадон за 1200 лица со болести на зависности 10 мг/мл (пакување од 100 мл)	38 400 000 мг.
1.2.	Набавка на buprenorfin за 210 лица со болести на зависности *12 мг. просечна дневна доза Таблети од 2 мг. – 89 600 мг. Таблети од 8 мг. – 291 200 мг	380 800 мг.
ВКУПНО ПОТРЕБНИ СРЕДСТВА: 38.000.000,00 денари		

Пресметките за потребните количини на метадон и бупренорфин се направени врз основа на податоците за бројот на пациентите и динамиката на потрошувачката на метадонска супституциона терапија и терапија со бупренорфин во 2011 година и залихите на бупренорфин. За да се добие проектирана вредност на фискалните импликации земени се цените на чинење на метадон и бупренорфин во 2011 година.

2.	Дневни болници/Болничко лекување
2.1.	Лекување во дневни болници на зависници од алкохол и дрога над 30 дена
2.2.	Болничко лекување на зависници од алкохол и дрога над 30 дена
2.3.	Лекување на зависници-судски случаи
2.4.	Партиципација
ВКУПНИ СРЕДСТВА: 23.500.000,00 денари	

3.	РЕКАПИТУЛАР	Потребни средства во денари
3.1.	Набавка на метадон за 1200 лица и на buprenorfin за 210 лица со болести на зависности	38.000.000,00
3.2.	Лекување во дневни болници, болничко лекување на зависници од алкохол и дрога над 30 дена и партиципација	23.500.000,00
3.3.	Неизмирени обврски за 2011 година	3.500.000,00
ВКУПНО ПОТРЕБНИ СРЕДСТВА: 65.000.000,00 денари		

Доколку во 2012 година се отворат нови Служби за превенција и третман од злоупотреба на дроги во Република Македонија (Скопје, Прилеп или други градови), лицата кои ќе бидат опфатени со метадонска супституциона терапија и со терапија со бупренорфин во истите, ќе бидат дел од Програмата за здравствена заштита на лица со болести на зависности за 2012 година и согласно порастот на бројот на пациентите и динамиката на потрошувачката на метадонска супституциона терапија, ќе се изврши Измена и дополнување на истата Програма.

ФИНАНСИРАЊЕ НА ПРОГРАМАТА

Годишната програма за здравствена заштита на лица со болести на зависности ќе се реализира во обем и содржина согласно одобрените средства од Буџетот на Република Македонија наменети за оваа Програма, во висина од 65.000.000,00 денари, од кои 38.000.000,00 денари за набавка на метадон и бупренорфин од страна на Министерството за здравство, 23.500.000,00 денари за договорни услуги кои ќе бидат исплатени на јавните здравствени установи за извршени услуги и 3.500.000,00 денари за неизмирени обврски за 2011 година.

Со оглед на тоа дека здравствениот статус на населението не претставува константна категорија и истата подлежи на варијации во болестите и бројот на пациентите, не може да се предвиди апсолутно точен број на заболениите, така да е можно пренамена на средствата од една во друга позиција и Измени и дополнувања на истата Програмата.

ИЗВРШИТЕЛИ НА ПРОГРАМАТА

Извршители на Програмата во третманот со метадонската супституциона терапија и терапија со бупренорфин се: Универзитетска клиника за токсикологија – Скопје, Психијатриските болници Скопје, Демир Хисар и Негорци и Службите за превенција и третман од злоупотреба на дроги кои функционираат во рамките на болниците во Тетово, Куманово, Струмица, Штип, Гевгелија, Охрид, Битола и Кавадарци и КПУ Идризово - Скопје и КПУ Скопје - Скопје.

Доколку во 2012 година се отворат нови Служби за превенција и третман од злоупотреба на дроги во Република Македонија (Велес, Прилеп или други градови), истите ќе се финансираат со Програмата за здравствена заштита на лица со болести на зависности за 2012 година.

НАЧИН НА ФАКТУРИРАЊЕ НА УСЛУГИТЕ

Министерството за здравство месечно ќе ги распределува средствата на здравствените установи извршители на активностите врз основа на доставени фактури и извештаи за реализација на активностите содржани во Програмата.

Во прилог на фактурите здравствените установи имаат обврска да достават пресметка за секој пациент поединечно согласно дадените упатства во чија цена ќе влезе соодветниот пакет за извршени услуги, набавената цена на скрининг тестовите, потрошниот медицински материјал за ординирање на терапијата, лековите и лабораториските испитувања.

Набавените количини на метадон и бупренорфин ќе се дистрибуираат до овластените здравствени установи-извршители на програмата, врз основа на извештај за извршени услуги и доставени потреби од количини на неделно/месечно ниво.

ДОСТАВУВАЊЕ НА ГОДИШНИ ИЗВЕШТАИ И РОКОВИ

Здравствените установи кои се извршители на Програмата, имаат обврска најдоцна до 15 во месецот да достават фактура и месечен извештај за реализирани активности, а најдоцна до 30.01.2013 и годишен извештај за реализирани активности за 2012 година до Министерството за здравство.

МОНИТОРИНГ И ЕВАЛУАЦИЈА

Министерството за здравство ќе врши редовни контроли на три месеци во здравствени установи извршители на програмата, во делот на реализирани активности

согласно програмата и контрола на динамиката на по-трошувачката на супституциона терапија – метадон и бупренорфин и увид во медицинската документација.

Оваа програма влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во "Службен весник на Република Македонија".

Бр. 51-8379/1 - 11
9 јануари 2012 година
Скопје

Заменик на претседателот
на Владата на Република
Македонија,
м-р **Зоран Ставрски**, с.р.

285.

Врз основа на член 32 став 4 точка 5 од Законот за здравствена заштита („Службен весник на Република Македонија” бр. 38/1991, 46/1993, 55/1995, 10/2004, 84/2005, 111/2005, 65/2006 05/2007, 77/2008, 67/2009, 88/2010, 44/2011 и 53/2011), Владата на Република Македонија, на седницата одржана на 9.1.2012 година, донесе

ПРОГРАМА ЗА ЗАШТИТА НА НАСЕЛЕНИЕТО ОД ХИВ/СИДА ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА ЗА 2012 ГОДИНА

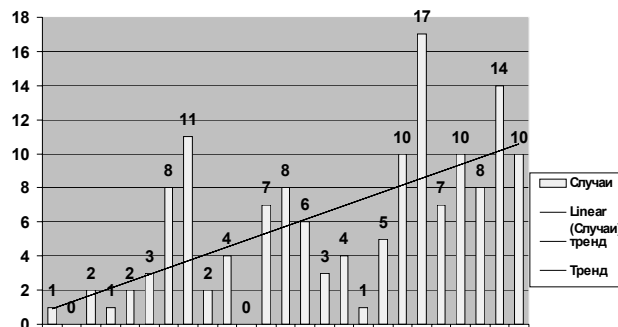
I. Вовед

Годишната програма за заштита на населението во Република Македонија од синдромот на стекнат недостаток на имунитет - ХИВ/СИДА за 2012 година ќе се спроведе согласно со предвидените стратешки насоки на Националната стратегија за превенција од ХИВ/СИДА и препораките од организациите на ОН. Програмата ќе продолжи да финансира компоненти од Националната Стратегија за превенција од ХИВ/СИДА, кои досега не беа финансирани со Програмата за ХИВ/СИДА во Република Македонија, подржана со Глобален Фонд за борба против ХИВ/СИДА, туберкулоза и маларија. Во исто време, програмата ќе започне со финансирање на компоненти од Стратегијата за кои Република Македонија се обврзува да превземе дел од финансирањето на програмата за ХИВ/СИДА финансирана од Глобалниот Фонд за борба против ХИВ/СИДА, туберкулоза и маларија, пред се во делот на интервенциите насочени кон групите под најголем ризик.

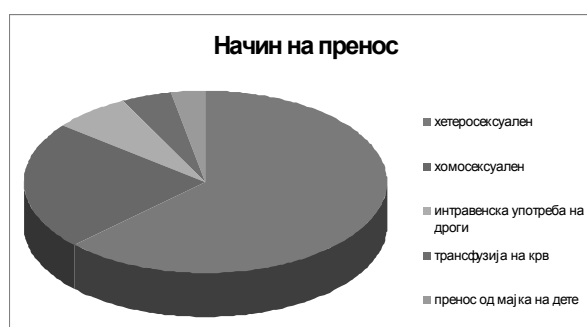
II. Моментална состојба

Стапката на преваленцата на ХИВ се задржа на ниско ниво во Република Македонија вклучувајќи ја и преваленцата помеѓу популацијата за која се смета дека е под најголем ризик. До декември 2011 година, вкупно 144 лица се регистрирани како случаи на ХИВ/СИДА. Во најголем од регистрираните случаи пријавиле дека се инфицирале преку хетеросексуален начин на пренос, а повеќе од три четвртини од случаите (82%) се мажи. Меѓутоа, ова не објаснува зошто соодносот на заразени мажи и жени е 3,5:1. Веројатно е дека другите начини на пренос, како на пример, секс помеѓу мажи и интравенска употреба на дрога не се пријавуваат во целост. Повеќе од три четвртини од пријавените случаи (82%) се лица кои живеат во град. Две третини (65%) од сите случаи се кај лица на возраст од 20-39 години, односно во најпродуктивната возраст.

Графикон 1. Број на регистрирани случаи на ХИВ/СИДА (1990-2011)

Графикон 2. Начин на пренос на ХИВ/СИДА

Повеќе од една половина од случаите се пријавени во последните 6 години. Најверојатно е дека зголемиот број на регистрирани лица се должи и на зголемената достапност на службите за доброволно доверливо советување и тестирање во земјата воспоставени или зајакнати преку грантот од Глобалниот Фонд за борба против СИДА, туберкулоза и маларија.

III. Цели на Програмата

Оваа програма ги структурира активностите според следните стратешки цели од Националната стратегија за превенција од ХИВ/СИДА и тоа:

- 1) Координација и развивање на капацитети;
- 2) Собирање и употреба на стратешки информации;
- 3) Превентивни стратегии и активности за целни групи и популации под најголем ризик;
- 4) Обезбедување на третман, грижа и психосоцијална поддршка на лицата кои живеат со ХИВ/СИДА.

1) Координација и развивање на капацитети

Координација и развивање на капацитети опфаќа задачи поврзани со планирањето на програмските активности: подготовка и избор на организации за имплементација на програмата и прибирање, анализа и одобрување на годишни работни планови со буџети на сите чинители кои ја имплементираат програмата за ХИВ/СИДА, како и нивно редовно следење и проценка во текот на целата година.

Задачи на сите јавно здравствени установи и избрани здруженија и фондации - Подготовка и промоција на годишен работен план за превентивни активности за ХИВ/СИДА

Имплементатори на задачите во оваа стратешка област се:

- Институтот за јавно здравје – Скопје;
- Центри за јавно здравје (Скопје, Тетово, Куманово, Охрид, Велес, Битола, Кочани, Струмица, Штип и Прилеп);
- Универзитетска Клиника за инфективни болести и фебрилни состојби;
- Универзитетска Клиника за гинекологија и акушерство;
- Институт за епидемиологија и биостатистика со медицинска информатика при Медицински Факултет;
- Институт за клиничка биохемија;
- Избрани здруженија и фондации.

2) Собирање и употреба на стратешки информации

Собирање и употреба на стратешки информации опфаќа задачи поврзани со прибирање и обработка на стратешки информации врз основа на кои се имплементира програмата, како и за идно планирање на интервенциите во согласност со епидемиолошките и бихејвиоралните податоци:

Задачи на јавно здравствените установи:

- Следење на епидемиолошката состојба во светот кај нас и подготовка на тримесечен, шестмесечен и годишен извештај од страна на Институтот за јавно здравје;
- Контрола на квалитетот во спроведување на серолошка дијагностика за откривање на ХИВ вирусот според стандардите на СЗО и протоколите на Република Македонија во Центрите за Јавно здравје;
- Епидемиолошко следење и надзор на контакти за навремено откривање на лицата инфицирани со ХИВ и заболени од СИДА од страна на Центрите за јавно здравје;
- Организирање и спроведување на епидемиолошки истражувања со цел согледување на состојбата во однос на ХИВ/СИДА, ставовите, навиките и однесувањата на одредени групи од интерес од страна на Институтот за епидемиологија и статистика;
- Вршење на увид и стручен епидемиолошки надзор во здравствените установи над превземените мерки за спречување и сузбивање на ширењето на ХИВ/СИДА-та од страна на Институтот за јавно здравје;
- Следење на сите серопозитивни лица, со цел утврдување на должината на траењето на асимптоматскиот период на носителство, пораст на серопозитивитетот и фактори за негов пораст

Имплементатори на задачите во оваа стратешка област се:

- Институтот за јавно здравје – Скопје;
- Центрите за јавно здравје (Скопје, Тетово, Куманово, Охрид, Велес, Битола, Кочани, Струмица, Штип и Прилеп);
- Институт за епидемиологија и биостатистика со медицинска информатика при Медицински Факултет;
- Универзитетска Клиника за инфективни болести и фебрилни состојби.

3) Превентивни стратегии и активности за целни групи и популации под најголем ризик и млади

Превентивни стратегии и активности за целни групи и популации под најголем ризик опфаќа задачи за превенција на ХИВ/СИДА помеѓу групите под најголем ризик и кај младата популација:

Задачи на јавно здравствените установи:

- Јавна набавка на ХИВ тестови
  - Вршење на доброволно и доверливо советување и тестирање (ДДСТ) на лица, со цел да се утврди инфекција со ХИВ вирусот;
  - Испитување на носителство на ХИВ вирусот на пациенти по клиничка или друга епидемиолошка или медицинска индикација;
  - Организација на предавања, семинари, стручни состаноци, трибини за епидемиолошката состојба и мерки за спречување и сузбивање на СИДА-та;
  - Организација на советувања и семинари за здравствени работници за имплементација на општи и специфични мерки за превенција на ХИВ/СИДА-та во здравствени установи;
  - Спроведување на стручни предавања во училиштата за превенција на ХИВ/СИДА и сексуално преносливи инфекции помеѓу младата популација.
  - Инфо-линија за информации и превенција од ХИВ/СИДА, сексуално преносливи инфекции и ДДСТ.
- Задачи на избрани здруженија и фондации за имплементација на превентивните активности за ХИВ/СИДА:

- Спроведување на врсничко-едукативни работилници за превенција од ХИВ/СИДА и сексуално преносливи инфекции помеѓу млади во и вон образовниот систем и млади во социјални институции;

- Обука на тренери за врсничка едукација за превенција на ХИВ/СИДА и сексуално преносливи инфекции помеѓу младата популација;

- Мобилизирање и градење на капацитети на лицата кои живеат со ХИВ/СИДА и нивните семејства;

- Советување за превенција од ХИВ/СИДА на интравенски корисници на дроги;

Имплементатори на задачите во оваа стратешка област се:

- Институтот за јавно здравје – Скопје;

- Центри за јавно здравје (Скопје, Тетово, Куманово, Охрид, Велес, Битола, Кочани, Струмица, Штип и Прилеп);

- Универзитетска Клиника за инфективни болести и фебрилни болести,

- Универзитетска Клиника за гинекологија и акушерство.

- Институт за клиничка биохемија

- Избрани здруженија и фондации.

4) Обезбедување на третман, грижа и психосоцијална поддршка на лицата кои живеат со ХИВ/СИДА

Обезбедување на третман, грижа и психосоцијална поддршка на лицата кои живеат со ХИВ/СИДА ги опфаќа следните задачи:

Задачи на Универзитетска Клиника за инфективни болести и фебрилни состојби:

- Набавка на антиретровирусна терапија за лицата кои живеат со ХИВ/СИДА и тестови за следење на ХИВ инфекцијата според доставените побарувања за терапија од Универзитетската клиника за инфективни болести и фебрилни состојби;

- Администрирање на антиретровирусна терапија за лицата кои живеат со ХИВ/СИДА

- Психосоцијална грижа и поддршка на лицата кои живеат со ХИВ/СИДА и нивните семејства од страна на обучени советувачи.

Имплементатор на задачите во оваа стратешка област е: Клиника за инфективни болести и фебрилни состојби.

IV. Мерки кои треба да се преземат за подобрување на состојбите

Со цел да се задржи состојбата на ниска преваленција на ХИВ во земјата, потребна е континуирана имплементација на Националната Стратегија за ХИВ/СИДА во однос на предвидените работни планови. Активностите од овие планови треба да се финансиски подржани од тековната апликација добиена од Глобалниот фонд за ХИВ/СИДА, туберкулоза и маларија 2012-2016 како и од оваа програма. Програмата ќе продолжи да финансира имплементација на компоненти од Стратегијата кои досега не беа финансирани со програмата на ХИВ/СИДА на Министерството на здравство на Република Македонија подржана со Глобален Фонд за борба против ХИВ/СИДА, туберкулоза и маларија. Во исто време, програмата ќе започне со финансирање на компоненти од Стратегијата за кои Република Македонија се обврзува да превземе дел од финансирањето на програмата за ХИВ/СИДА финансирана од Глобалниот Фонд за борба против ХИВ/СИДА, туберкулоза и маларија, пред се во делот на интервенциите насочени кон групите под најголем ризик.

V. Потребни финансиски средства (обем, цена и вкупни средства)

1.	<p>Министерството за здравство на Република Македонија</p> <p>1.1 Подготовка на критериуми за проценување на здруженија и фондации за потребите на формирање на Регистер на здруженија и фондации акредитирани за имплементација на превентивните активности за ХИВ/СИДА</p> <p>1.2 Објавување на јавен повик за интерес за здруженија и фондации за имплементација на превентивните активности за ХИВ/СИДА</p> <p>1.3 Формирање на комисија и за избор на здруженија и фондации за имплементација на превентивните активности за ХИВ/СИДА</p> <p>1.4 Избор на здруженија и фондации за имплементација на превентивните активности за ХИВ/СИДА</p> <p>1.5 Подготовка и промоција на годишен работен план на комисијата при Министерството за здравство на република Македонија за мониторинг и евалуација на програмата</p> <p>1.6 Следење и проценка на имплементацијата на активностите на Националната Стратегија за ХИВ/СИДА 2007-2012 година</p>	<p>5.000,00</p> <p>20.000,00</p>
ВКУПНО 1.1-1.6		25.000,00
2.	<p>Институт за јавно здравје</p> <p>2.1 Контрола на квалитетот во спроведување на серолошка дијагностика за откривање на ХИВ вирусот според стандардите на СЗО и протоколите на Република Македонија во центрите за Јавно здравје</p> <p>2.2 Епидемиолошко следење и надзор на контакти за навремено откривање на лицата инфицирани со ХИВ и заболени од СИДА</p> <p>2.3 Вршење на увид и стручен епидемиолошки надзор во здравствените установи и Институтот за Јавно Здравје над превземените мерки за спречување и сузбивање на ширењето на ХИВ/СИДАта.</p> <p>2.4 Вршење на доброволно и доверливо советување и тестирање (ДДСТ) на крвта со цел да се утврди инфекција со ХИВ вирусот (изведување на 600 теста, цена на услуга за изведување на тест 400 денари)</p> <p>2.5 Испитување на носителство на ХИВ вирусот на пациенти по клиничка или друга епидемиолошка или медицинска индикација (изведување на 100 теста, цена на услуга за изведување на тест 400 денари)</p> <p>2.6 Организација на предавања, семинари, стручни состаноци, трибини за епидемиолошката состојба, како и мерки за спречување и сузбивање на СИДА-та</p> <p>2.7 ХИВ тестови за сите корисници (700 парчиња, 340 денари тест)</p>	<p>32.000,00</p> <p>40.000,00</p> <p>40.000,00</p> <p>240.000,00</p> <p>40.000,00</p> <p>8.000,00</p> <p>238.000,00</p>
ВКУПНО 2.1-2.7		638.000,00

3.	Центри за јавно здравје	
	3.1 Вршење на доброволно и доверливо советување и тестирање (ДДСТ) на крвта со цел да се утврди инфекција со ХИВ вирусот (изведување на 80 теста по ЦЈЗ, вкупно 800 тестови, цена на услуга за изведување на тест 400 денари)	320.000,00
	3.2 Испитување на носителство на ХИВ вирусот на пациенти по клиничка или друга епидемиолошка или медицинска индикација (изведување на 20 тестови по ЦЈЗ, вкупно 200 тестови, цена на услуга за изведување на тест 400 денари)	80.000,00
	3.3 Спроведување на стручни предавања во училиштата за превенција на ХИВ/СИДА и сексуално преносливи инфекции помеѓу младата популација (30 ЦЈЗ Скопје, по 10 останатите ЦЈЗ)	540.000,00
	3.4 ХИВ тестови за сите корисници (1000 парчиња, 340 денари тест)	340.000,00
ВКУПНО 3.1-3.4		1.280.000,00
4.	Институт за епидемиологија и биостатистика со медицинска информатика при Медицинскиот факултет	
	4.1 Организирање и спроведување на епидемиолошко истражување со цел согледување на ризикот од професионална експозиција на ХИВ и други по крвен пат преносливи инфекции како и проценување на условите за заштита на високиот и средниот медицински персонал вклучен во терциерна здравствена заштита	150.000,00
ВКУПНО 4.1		150.000,00
5.	Универзитетска Клиника за инфективни болести и фебрилни состојби	
	5.1 Следење на сите серопозитивни лица, со цел утврдување на должината на траењето на асимптоматскиот период на носителство, пораст на серопозитивитетот и фактори за негов пораст	120.000,00
	5.2 Дефинитивна лабораториска дијагноза за носителство на ХИВ (Western blot test за дефинитивна конфирмација, 20 теста)	85.000,00
	5.3 Испитување на носителство на ХИВ вирусот на пациенти по клиничка или друга епидемиолошка или медицинска индикација (изведување на 300 теста, цена на услуга за изведување на тест 400 денари)	120.000,00
	5.4 Психосоцијална грижа и поддршка на лицата кои живеат со ХИВ/СИДА и нивните семејства од страна на обучени советувачи.	200.000,00
	5.5 Вршење на доброволно и доверливо советување и тестирање (ДДСТ) на крвта со цел да се утврди инфекција со ХИВ вирусот (изведување на 1000 теста, цена на услуга за изведување на тест 400 денари)	400.000,00
	5.6 Инфо-линија за информација и превенција од ХИВ/СИДА	
	5.7 Набавка на антиретровирусна терапија за лицата кои живеат со ХИВ/СИДА и тестови за следење на ХИВ инфекцијата	144.000,00
5.8 ХИВ тестови за сите корисници (1300 парчиња, 340 денари тест)	3.232.000,00	

		442.000,00
ВКУПНО 5.1-5.8		4.743.000,00
6.	Институт за клиничка биохемија	
	6.1 Испитување на носителство на ХИВ вирусот на пациенти по клиничка или друга епидемиолошка или медицинска индикација (изведување на 200 теста, цена на услуга за изведување на тест 400 денари)	80.000,00
	6.2 ХИВ тестови за сите корисници (200 парчиња, 340 денари тест)	68.000,00
ВКУПНО 6.1-6.2		148.000,00
7.	Клиника за гинекологија и акушерство	
	7.1 Вршење на доброволно и доверливо советување и тестирање (ДДСТ) на крвта со цел да се утврди инфекција со ХИВ вирусот (изведување на 800 теста, цена на услуга за изведување на тест 400 денари)	320.000,00
	7.2 ХИВ тестови за сите корисници (800 парчиња, 340 денари тест)	272.000,00
ВКУПНО 7.1-7.2		592.000,00
8.	Избрани здруженија и фондации за имплементација на превентивните активности за ХИВ/СИДА	
	8.1 Спроведување на врсничко-едукативни работилници за превенција од ХИВ/СИДА и сексуално преносливи инфекции помеѓу млади во и вон образовниот систем и млади во социјални институции	340.000,00
	8.2 Обука на тренери за врсничка едукација за превенција на ХИВ/СИДА и сексуално преносливи инфекции помеѓу младата популација	300.000,00
	8.3 Мобилизирање и градење на капацитети на лицата кои живеат со ХИВ/СИДА и нивните семејства	
	8.4 Советување за превенција од ХИВ/СИДА на интравенски корисници на дроги	120.000,00
		164.000,00
ВКУПНО 8.1-8.4		924.000,00
ВКУПНО:1-8		8.500.000,00

VI. Финансирање (извори на обезбедување на средствата – Буџет на Република Македонија донации и други извори)

Програмата ќе се реализира во рамките на обезбедените средства во Буџетот на Република Македонија за 2012 година, во износ од 8.500.000,00 денари. (Табела 2)

Вкупните средства за реализација на програмата изнесуваат 8.500.000,00 денари.

За потребите на финансирањето на имплементацијата на Националната стратегија за ХИВ/СИДА на РМ 2012-2016 година, за фискалната година во 2012 се обезбедени средства од грантот подржан од Глобалниот фонд за ХИВ/СИДА, туберкулоза и маларија (Табела 3), според следната динамика на употреба на средствата:

Средства - донација за ХИВ/СИДА кои се обезбедени од страна на Глобален Фонд за борба против ХИВ/СИДА, Туберкулоза и маларија - Табела 3

Човечки ресурси	42,545,208
Техничка помош	1,006,386
Обуки	6,711,249
Здравствени продукти и опрема	7,601,769
Лекови и фармацевтски продукти	34,101,443
Трошоци за набавки	241,265
Инфраструктура и опрема	10,794,296
Печатени и комуникациски материјали	5,881,553
Следење и проценка	5,467,658
Поддршка на клиентите	7,521,283
Планирање и администрација	6,091,145
Трошоци за канцеларија/Режиски трошоци	9,332,748
Останато	0
ВКУПНО за 2012 година денари:	137,296,000

VII. Извршители на Програмата

Министерство за здравство на Република Македонија, Институтот за јавно здравје-Скопје, Центрите за јавно здравје, Институтот за епидемиологија и биостатистика со медицинска информатика при Медицинскиот факултет, Универзитетската клиника за инфективни болести и фебрилни состојби, Институт за клиничка биохемија, Универзитетска клиника за гинекологија и акушерство.

VIII. Доставување на Годишни извештаи и рокови

Распределбата на средствата по Програмата ќе ја врши Министерството за здравство на република Македонија, квартално на јавните здравствените установи извршители на активностите, врз основа на доставени фактури изготвени според приложените формати за изготвување на фактури со уредно пополнети извештаи за имплементација на активностите, поддржани со останати материјали (фотографии, аудио и видео снимки, написи, списоци на учесници и друго).

IX. Следење на реализација на Програмата (мониторинг и еволуација)

Надзор над спроведувањето на Програмата врши Министерството за здравство на Република Македонија и по потреба поднесува извештај до Владата на Република Македонија.

Следењето на имплементацијата на Програмата за заштита на населението од ХИВ/СИДА во Република Македонија за 2012 година може да го врши и Нацио-

налната комисија за ХИВ/СИДА, Националната група за следење и проценка и Националниот координативен механизам и неговите работни групи.

Оваа програма влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен Весник на Република Македонија“.

Бр. 51-8380/1-11
9 јануари 2012 година
Скопје

Заменик на претседателот
на Владата на Република
Македонија,
м-р **Зоран Ставрски**, с.р.

286.

Врз основа на член 32 став 4 точка 6 од Законот за здравствена заштита („Службен весник на Република Македонија“ бр.38/91; 46/93; 55/95; 10/04; 84/05; 111/05; 65/06, 5/07, 77/08, 67/09, 88/10, 44/11 и 53/11), Владата на Република Македонија, на седницата, одржана на 9.01.2012 година, донесе

ПРОГРАМА ЗА АКТИВНА ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА НА МАЈКИТЕ И ДЕЦАТА ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА ВО 2012 ГОДИНА

I. Вовед

Здравјето и социјалната добросостојба на мајките, доенчињата и малите деца е од особена важност не само како сегмент на здравјето на поединецот, туку се одразува и на севкупната здравствена состојба во заедницата и го детерминира здравјето на следните генерации. Голем број на истражувања укажуваат дека лошото здравје на мајките и децата претставува големо економско оптеретување, и може значително да се заштеди доколку се инвестира во сеопфатни програми за унапредување на здравјето на оваа вулнерабилна група како од социјален така и од здравствен аспект.

Здравјето на мајките и децата е содржано и во Милениумските развојни цели кои треба да се достигнат до 2015 година, преку намалување на смртноста кај децата за 2/3 како и намалување на смртноста на мајките за ¾.

Овие развојни цели го атрикулираат интересот на меѓународната заедница за подобрувањето на здравјето на мајките и децата како интегрален дел на севкупните напори за редукција на сиромаштијата. Модерните држави гарантираат право на здравје и здравствена заштита на мајките, новородените и децата, што е основа на Конвенцијата за човекови права вклучувајќи ја Конвенцијата за правата на децата и Конвенцијата за елиминација на сите форми на дискриминација против жената.

Водена од овие меѓународни принципи, здравствената дејност во Република Македонија и во 2012 година ќе го продолжи континуитетот во спроведување на превентивни мерки и промотивни активности за унапредување на здравствената состојба како и на квалитетот на здравствената заштита на децата и жените во репродуктивен период.

II. Моментална состојба

Во насока на подобрување на здравствената заштита на мајките и децата во Република Македонија, постигнат е значаен прогрес во однос на најголемиот дел на здравствените индикатори поврзани со здравјето на доенчињата и малите деца во Република Македонија во изминатата декада. Во 2010 година е забележан драстичен пад на бројот на умрените доенчиња што резултираше со преполовување на стапката на доенчката смртност од 11.7 во 2009 на 7.6 умрени на 1.000 живородени. Стапката на смртност кај децата под 5 години

исто така е намалена во однос на изминатите неколку години, и во 2010 година изнесуваше 8.3 на 1.000 живородени.

Табела 1. ОСНОВНИ ИНДИКАТОРИ

Индикатор	2008	2009	2010	Тренд
Број на живородени деца	22945	23684	24296	↑
Матернална смртност (на 100.000 живородени)	-	4.2	8.2	↑
Перинатална смртност (на 1000 родени)	14.6	16.4	12.6	↓
Доенчка смртност (на 1000 живородени)	9.7	11.7	7.6	↓
Смртност на деца под 5 години (на 1000 живородени)	10.9	15.3	8.3	↓
Стапка на живородени со ТТ под 2500 грама	7.2	8	7.8	↓

Подобрувањето на индикаторите е резултат на континуираното обезбедување на висококвалитетна здравствена заштита и на јавно-здравствените активности за превенција и за промоција на здравјето на бремените жени, новороденчињата, децата и мајките. Потребно е понатамошно унапредување на здравствениот статус на мајките и децата со цел приближување кон вредноста на индикаторите во Европскиот регион.

Активностите предвидени со оваа програма се во согласност со активностите предвидени со Акционите планови на Националната Стратегија за Безбедно мајчинство и со Акционите планови на Националната Стратегија за сексуално и репродуктивно здравје на Република Македонија, како и со активностите предвидени со грантот на холандската влада ОРИО.

Мерки кои треба да се преземат за подобрување на состојбите

1. Активности за унапредување на здравјето на децата и адолесцентите и жените во репродуктивен период:

- Превентивни систематски прегледи на доенчиња од страна на превентивните тимови и тоа 3 прегледи по доенче во 3, 6 и 9 месец.

- Превентивни систематски прегледи кај деца во 2 и 4 година.

- Патронажни посети кај доенчиња - во просек по 5 посети на доенче, од кои 2 во новороденечкиот период, а по една посета на возраст од 4, 7 и во 12 месец.

- Дополнителни 2 патронажни посети на семејства со висок социјален и здравствен ризик и на семејства во ромски заедници.

- Едукација на семејства во рурални средини и ромски заедници за унапредување на здравјето и развојот кај децата, вакцинации, безбедно мајчинство и адолесцентно здравје.

- Работилници за родители во центри за ран детски развој со посебен акцент на ромските средини.

- Изготвување на промотивни материјали за родители (брошура за доење и комплементарна исхрана).

2. Активности за подобрување на пристапот и квалитетот на антенаталната заштита и заштитата на мајките непосредно после породување (постпартална заштита)

- Во просек по 2 патронажни посети по бремена, а кај ризични бремена и повеќе, (бремена помлади од 18 години и постари од 35, бремена кои потекнуваат од социјално ранливи групи вклучувајќи ги и Ромките, бремена кои живеат во оддалечени рурални подрачја).

- Посети на леунки и новородени (по 2 патронажни посети), а кај породени во домашни услови и леунки од социјално ранливи групи на семејства и ромски семејства и повеќе посети.

- Изготвување на материјали за промоција за безбедно мајчинство.

- Изготвување и дистрибуција на Мајчина книшка

- Брошура за родители за правилно родителство и стимулирање на раниот детски развој.

3. Јакнење на капацитетите на здравствени работници кои обезбедуваат здравствена заштита на деца и жени во репродуктивен период:

- Регионални работилници за здравствени работници - превентивните тимови за унапредувањето на здравјето на децата и мајките како и за рано препознавање на деца родени со ризик

- Регионални работилници за патронажната служба за доење и комплементарна исхрана и за нега на новороденчето во неонаталниот период.

- Изготвување на упатство за работа на патронажна посета кај доенчиња и мали деца.

4. Активности за рана детекција на заболувања кај новороденчињата, доенчињата и малите деца.

- Спроведување на тироиден скрининг кај сите новородени деца во Република Македонија.

- Детектирање на метаболни болести како селективен скрининг по индикација кај 2000 деца кои амбулантски и хоспитално се третираат на Клиника за детски болести.

- Изработка на протокол и едукација за имплементација на скрининг за рано откривање на оштетување на видот кај новороденчињата кои се под здравствен ризик (обука на офталмолози од Клиника за офталмологија и офталмолози од регионални породилишта)

- скрининг за рано откривање на оштетување на видот кај новороденчињата кои се под здравствен ризик .

- Изработка на протокол и едукација за воведување на неонатален скрининг за слух кај новороденчиња (потрошен материјал; изработка на алгоритам и протокол; едукација за неонатолози и акушерки од сите породилишта)

5. Активности за унапредување на системот на раководење со податоци за здравствена заштита и состојба на мајките и децата.

- Стручно-методолошки надзор-теренски посети за мониторинг на работата на превентивните тимови и поливалентната патронажна служба.

- Изготвување на Информација за здравствената состојба и заштита на мајките и децата со предлог мерки за унапредување на состојбата.

- Воспоставување на систем за евиденција на деца родени со ризик;

- Државен центар за репродуктивно здравје.

III. Цели на Програмата

1. Континуирано унапредување на здравјето на децата и адолесцентите и жените во репродуктивен период.

2. Зголемување на достапноста и унапредување на квалитетот на превентивните здравствени услуги за мајките и децата.

3. Зајакнување на капацитети на здравствените работници за унапредување на квалитетот на нивната работа.

4. Рана детекција на заболувања кај новороденчињата, доенчињата и малите деца.

5. Унапредување на системот на раководење со податоци за здравствена заштита и состојба на мајките и децата.

IV. Очекувани резултати (индикатори на успешност)

Со целосно реализирање на активностите предвидени со оваа програма се очекува постигнување на следните резултати:

1. Намалување на висината на стапките на перинаталната смртност (под 12/1000), на доенчињата (под 7/1000) и на малите деца (под 8/1000) и ублажување на регионалните разлики како и разликите кај поедини социјално вулнерабилни групи.

2. Целосен опфат на бремените жени со квалитетна антенатална заштита.

3. Целосен опфат на бремени жени со породувања со стручна помош и перинатална заштита на родилките.

4. Континуиран пристап на здравствените работници до современи знаења за унапредување на здравствените услуги во согласност со меѓународни стандарди за квалитетна превентивна здравствена заштита.

5. Зајакната интересекторска соработка и соработка со меѓународни организации чиј мандаат е унапредување на здравјето и благосостојбата на мајките и децата.

V. ПОТРЕБНИ ФИНАНСИСКИ СРЕДСТВА ЗА РЕАЛИЗАЦИЈА НА ПРОГРАМАТА

Табела 2. Потребни финансиски средства за реализација на програмата

Ред бр.	НАЗИВ НА МЕРКИ	Износ во денари
	Активности на ГАК, Клиника за детски болести, Клиника за ОРЛ и Клиника за офталмологија	
1.	Тиреоиден скрининг на сите новородени деца (24.000 новороденчиња x 120 денари потрошен материјал)	2.880.000,00
2.	Изработка на протокол и едукација за воведување на неонатален скрининг за слух кај новороденчиња (потрошен материјал; изработка на алгоритам и протокол; едукација за неонатолози и акушерки од сите породилишта)	500.000,00
3.	Детектирање на метаболни болести како селективен скрининг по индикација кај 2000 деца кои амбулантски и хоспитално се третираат на Клиника за детски болести.	500.000,00
4.	Изработка на протокол и едукација за имплементација на скрининг за рано откривање на оштетување на видот кај новороденчињата кои се под здравствен ризик обука на офталмолози од Клиника за офталмологија и офталмолози од регионални породилишта –Клиника за офталмологија	500.000,00
5.	Скрининг за рано откривање на оштетување на видот кај новороденчињата кои се под здравствен ризик –ГАК (600 прематурно родени x 1.000,00)	600.000,00
6.	Ре-проценка и ажурирање на извештајот за породилиштата во државата (средства за ко-финасирање со грантот од Холандската Влада ОРИО)	1.500.000,00
7.	Мајчина книшка - печатење и дистрибуција	800.000,00
8.	Државен центар за репродуктивно здравје (средства за ко-финасирање со грантот од Холандската Влада ОРИО)	200.000,00
	Активности на заводот за ЗЗ на мајки и деца	
9.	Теренски посети за мониторинг и репроценка на превентивна служба за предучилишни деца во ЈЗУ во Република Македонија - 40 посети x 5.000,00 денари (кофинансирање со грантот од холандската влада ОРИО)	200.000,00
10.	Регионални работилници за здравствени работници - превентивните тимови за унапредување на здравјето на децата и мајките (5 работилници по 30.000,00 ден) (кофинансирање со грантот од холандската влада ОРИО)	150.000,00
11.	Регионални работилници за патронажната служба (доене, комплементарна исхрана и нега на новородено) (5 работилници по 30.000,00 денари) (кофинансирање со грантот од холандската влада ОРИО)	150.000,00
12.	Едукација на семејства во рурални средини и ромски заедници за унапредување на здравјето и развојот кај децата, вакцинации, безбедно мајчинство и адолесцентно здравје (6 работилници по 5.000,00 денари) (кофинансирање со грантот од холандската влада ОРИО)	30.000,00
13.	Работилници за родители во центри за ран детски развој со посебен акцент на ромските средини (12 работилници X 5.000,00 ден) (кофинансирање со грантот од холандската влада ОРИО)	60.000,00
14.	Изработка, печатење и дистрибуција на упатство за работа на патронажна посета кај доенчиња и мали деца. (500 примероци). Брошура за родители за правилно родителство и стимулирање на раниот детски развој Информација за здравствената состојба на децата и жените во РМ (1000 примероци)	200.000,00
15.	Промоција на Недела на имунизација (средства за ко-финасирање со грантот од Холандската Влада ОРИО)	300.000,00
	Активности на ЈЗУ здравствени домови	
16.	Превентивни систематски лабораториски прегледи на доенчиња од страна на превентивните тимови во 3, 6 и 9 месец-партICIPација превентивни систематски лабораториски прегледи кај деца во 2 и 4 година - партиципација	1.430.000,00
	Вкупно:	10.000.000,00

Финансирање

Активностите предвидени во оваа програма ќе се финансираат од Буџетот на Република Македонија предвиден за 2012 година.

Распределбата на средствата по Програмата ја врши Министерството за Здравство квартално на извршителите на активностите, врз основа на доставени фактури и извештаи за реализација на активностите содржани во Програмата.

Извршители на Програмата

Министерство за здравство на Република Македонија, Завод за здравствена заштита на мајки и деца, Здравствен Дом на Скопје, Здравствени Домови во Република Македонија превентивни тимови, поливалентна патронажна служба, Институт за јавно здравје на Република Македонија, Универзитетска Клиника за гинекологија и акушерство-Скопје, Универзитетска клиника за детски болести -Скопје, Универзитетска клиника за уво, нос и грло-Скопје, Универзитетска клиника за офталмологија Скопје.

VI. Следење на реализација на Програмата (мониторинг и евалуација)

Надзор над спроведувањето на Програмата врши Министерството за здравство и по потреба поднесува Извештај до Владата на Република Македонија.

Оваа програма влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во "Службен весник на Република Македонија".

Бр.51-8343/1 - 11
9 јануари 2012 година
Скопје

Заменик на претседателот
на Владата на Република
Македонија,
м-р **Зоран Ставрски**, с.р.

287.

Врз основа на член 32 став 4 точка 2 од Законот за здравствената заштита („Службен весник на РМ“ бр. 38/91,46/93, 55/95, 10/04 и 84/05, 111/05, 65/06, 05/07 77/08, 67/09 и 88/10, 44/11 и 53/11), Владата на Република Македонија на седницата одржана на 9.1.2012 година донесе

ПРОГРАМА ЗА ЗАДОЛЖИТЕЛНА ИМУНИЗАЦИЈА НА НАСЕЛЕНИЕТО ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА ЗА 2012 ГОДИНА

I. Вовед

Со воведувањето на вакцинацијата како мерка за заштита на населението од заразни болести постигнати се најдобрите резултати во историјата на медицината. Бројни заразни болести се искоренети во светски рамки, голем број од нив се елиминирани, а голем број на заразни болести се ставени под контрола, при што само во одредени реони во светот се регистрираат поединечни случаи.

Во Република Македонија, со активна имунизација се започнува кон средината на минатиот век и со текот на времето бројот на болестите кои се превенираат со вакцинација се повеќе се зголемува. Опфатот со вакцинација перманентно се подобрува, со што нашата држава се вбројува меѓу државите кои имаат висок опфат со имунизација.

Резултатите добиени после спроведената имунизација (ерадикација на детска парализа и големи сипаници, елиминација на дифтерија, неонатален тетанус итн.), даваат поттик за понатамошно подобрување и поефикасно спроведување на оваа мерка во здравствениот систем на Република Македонија.

Задолжителната имунопрофилактика и хемиопрофилактика во републиката се спроведува согласно законската и подзаконската регулатива од оваа област, односно согласно Законот за заштита на населението од заразни болести (Сл. Весник на РМ 66/2004) и Законот за изменување и дополнување на законот за заштита на население од заразни болести (Сл. Весник на РМ 99/2009 и Сл. Весник на РМ 139/2008) и Правилникот за имунопрофилактика, хемиопрофилактика, лицата кои подлежат на овие мерки, начинот на изведување и водење на евиденција и документација (Сл. Весник на РМ 65/2010), врз база на кои се изработува и оваа Програма, која секоја година се донесува од страна на Владата на Република Македонија, на предлог на Министерството за здравство.

II. Моментална состојба

Спроведувањето на задолжителната имунизација во Република Македонија со години и децении бележи висок опфат $\geq 95\%$ за повеќето вакцини, согласно препораките на Светската здравствена организација (СЗО) и други референтни меѓународни институции за остварување на опфат, со ретки - одвреме навреме и само за одредени вакцини – падови на опфатот кај примарната вакцинација или ревакцинација под 95%, а уште поретко, инцидентно под 90%.

Во текот на 2010 година, примарната вакцинација само со ДиТеПер вакцина и МРП вакцина бележат опфат од над 95%, и тоа:

- за дифтерија, тетанус и голема кашлица, опфатот со три дози ДиТеПер вакцина изнесува 95,4%, само за 0,5% е понизок од опфатот со оваа вакцина во 2009 (95,9%), додека во однос на просечно остварениот опфат во петгодишниот период 2005-2009 има незначително отстапување. Понизок опфат од 95% за примовакцинација со ДиТеПер вакцина во петте последни години е забележан само во 2006 година и изнесува 92,8%.

- за мали сипаници, рубеола и заразни заушки, опфатот со една доза МРП вакцината (98,1%) е над препорачаниот минимум, и е повисок во однос на просекот 2005-2009 (95,9%), како и во однос на 2009 година кога изнесуваше 95,8%. Во петгодишниот период, единствено во 2006 година опфатот со МРП примовакцинација е под препорачаниот минимум и изнесува 93,9%.

Опфат под 95% за примарна вакцинација во 2010 година е остварен при вакцинација против:

- за детска парализа, опфатот со три дози ОПВ вакцина е 94,8% и е понизок од опфатот со оваа вакцина во 2009 година, кој беше над препорачаниот (96,4%), како и од просечниот опфат со истата вакцина за петгодишниот период 2005-2009 година (95,4). Најнизок опфат за примовакцинација со ОПВ во овој период е забележан во 2006 година и изнесува 92%.

- хепатитис Б, со вакцина против хепатитис Б, при што опфатот изнесува 90,4%. Во текот на 2010 година се бележи опфат кој е понизок од просекот за периодот (2005-2009) кој изнесува 94,3% и од опфатот со оваа вакцина за 2009 година кој изнесува 94,2%. Со оглед на тоа што имунизацијата против хепатитис Б е воведена во 2004 година, оваа година регистриран е најнизок опфат од нејзиното воведување дури понизок и од опфатот во 2005 година (90,8%) – кога за првпат се регистрира опфат за оваа вакцина.

- заболувања предизвикани од хемофилус инфлуенца тип Б, со три дози на ХиБ вакцина, со опфат кој изнесува 88,8%. Треба да се има во предвид дека оваа вакцина како задолжителна е воведена во земјата во септември 2008 година, а опфатот за 2009 година е низок и изнесува 81,5%.

- инфекции предизвикани од хуман папилома вирус, со ХПВ вакцина со значително низок опфат од 36,5%, кој за првпат се регистрира, бидејќи со задолжителна вакцинација со 3 дози на ХПВ вакцина се отпочна во ноември месец, 2009 година.

Опфатот на извршената ревакцинација, со Ди-Те ревакцина, ОПВ ревакцина и МРП ревакцина, го надмина препорачаниот минимум од 95%, со тоа што:

- за ДиТе III, IV ревакцина, опфатот од 96,8% е повисок од просечниот опфат (94,5%) во периодот 2005-2009 и е највисок во последните 5 години, со исклучок на 2005 год. кога бил 98,2%.

- за ОПВ ревакцина, опфатот од 97,1% е повисок од просечниот опфат во периодот 2005-2009 година за 2% (95,1%), а во однос на 2009 година е повисок за повеќе од 5% (92,8%).

- за МРП ревакцина, се бележи висок опфат од 98,9% кој е повисок и од просечниот петгодишен (95,4%) и од опфатот во 2009 година кој изнесува 96,6%.

Опфатот за ревакцинации со поделни вакцини во 2010 е под препорачаните 95%, но над 90% и тоа за Ди-ТеПер I ревакцина и Рубеола II ревакцина, а опфат под 90% е за ХиБ ревакцинацијата, ДиТеПер II ревакцинација и Те ревакцинацијата:

- за ДиТеПер I ревакцина, опфатот од 94,3% е понизок од просечниот опфат (95,6%) во периодот 2005-2009 и е најнизок во последните 5 години.

- ДиТеПер II ревакцинација бележи низок опфат под 90% што претставува најнизок опфат во последното петгодишје (91,6% во 2009 година), како и понизок опфат од просечниот петгодишен опфат (93,5%).

- Те ревакцинацијата исто така бележи опфат под 90% односно 85,5%, кој е понизок и од претходната 2009 година (93,8%) и од просечниот опфат за 2005-2009 година (95,5%).

- ХиБ ревакцинацијата, во 2010 година бележи опфат од 88,8% кој иако понизок опфат од 90%, во однос на 2009 година е повисок за повеќе од 7% (81,5%).

- за Рубеола II ревакцинација, опфатот од 90,6% во 2010 е повисок од опфатот во 2009 година (88,6%), но е значително понизок од просекот на остварениот опфат во петгодишниот период 2005-2009 (94,2%).

III. Мерки кои треба да се превземат за подобрување на состојбите

Во Република Македонија, опфатот на национално ниво, со повеќето вакцини против одредени заразни заболувања за кои вакцинацијата е задолжителна согласно законската регулатива со години се движел околу 95% и повеќе, но во 2010 година се забележува тенденција на опаѓање на опфатот како кај примарната вакцинација, така и кај ревакцинацијата со одредени вакци-

ни. Во однос на просечниот опфат во последните пет години, во 2010 се намалува опфатот кај вакцинацијата против Хепатит Б, ОПВ вакцинацијата, кај сите ревакцинации со ДиТеПер и Те вакцина како и кај ревакцинацијата против рубеола.

Исто така, во последно време загрижува зачестена појава на значително понизок опфат со одредени вакцини на одредени територии, на субнационално ниво.

Од тие причини се наметнува потреба за превземање на мерки и активности насочени кон подобрување на состојбата со задолжителната вакцинација во Р. Македонија:

- Континуирано одржување на опфат над 95% со вакцинација и ревакцинација, на ниво на микро и макрореони во целата држава

- Континуиран надзор и контрола над спроведувањето на имунизацијата од страна на надлежните институции (ЦЈЗ/ОЕ, ИЈЗ, ДСЗИ)

- Континуирано и навремено снабдување со соодветни, квалитетни вакцини, согласно препораките на СЗО

- Строго придржување кон принципите на одржување и контрола на студениот синџир на сите нивоа – при набавката, транспортот, ракување и чување на вакцините

- Потребно е да се направат напори за воведување на поливалентни вакцини, со што ќе се намали бројот на посетите кај доктор, ќе се поедностави давањето на вакцините и ќе се зголеми опфатот

- Обединување на системот за планирање и изведување, евидентирање и надзор над имунизацијата

- Кадровска консолидација (екипирање) на осипаните превентивните тимови кои спроведуваат вакцинација, со итно вработување на доктори и медицински сестри, како и подобрување на инфраструктурата и логистичката поддршка.

- Воведување на новите обрасци за евиденција и известување согласно новиот Правилник за имунопрофилактика, хемиофилактика, лицата кои подлежат на овие мерки, начинот на изведување и водење на евиденција и документација (Сл. Весник бр. 65/2010).

- Отпочнување со реализација на Програмата за елиминација на мали сипаници, рубеола и превенција на конгенитална рубеола инфекција во Р. Македонија 2010-2015 година.

IV. Цели на програмата

Основна цел на Програмата е постигнување на опфат над 95% на национално, регионално и локално ниво, со сите вакцини согласно Календарот за имунизација во 2012.

Оваа цел ќе се постигне преку ажурно спроведување на задолжителната континуирана вакцинација, како и дополнителни активности за зголемување на опфатот (национални, субнационални денови на имунизација, Европска недела на имунизација и др.).

Дополнително, како важна цел на Програмата е и постигнување на што поголем опфат на тешко достапните популации во руралните средини, ромската популација и лицата кои често го менуваат своето место на живеење и престојување (мобилен групи), преку активности за изнаоѓање на неевидентирани, невакцинирани и некомплетно вакцинирани лица и нивна вакцинација (теренски активности за прочешлување на теренот, повикување, вакцинација од врата на врата и др.).

V. Мерки и активности, очекувани резултати (индикатори на успешност)

Активностите за спроведување на имунопрофилактика и хемиофилактика предвидени во Програмата за имунопрофилактика и хемиофилактика против одредени заразни болести на населението во Република Македонија во 2012 година (во понатамошниот текст: Програма), ќе се спроведуваат во согласност со промените содржани во новиот Правилник за имунопрофилактика, хемиопрофилактика, лицата кои подлежат на овие мерки, начинот на изведување и водење на евиденција и документација, кој излезе во Службен Весник на РМ бр. 65, во мај 2010 година (во понатамошниот текст: Правилник).

АКТИВНОСТИ И ОЧЕКУВАНИ РЕЗУЛТАТИ СО ИМУНИЗАЦИЈА ПРОТИВ ОДРЕДЕНИ ЗАРАЗНИ БОЛЕСТИ

Имунизацијата против одредени заразни болести се спроведува како:

V-1 Задолжителна активна имунизација на лица на одредена возраст, која се спроведува континуирано, во текот на целата година против: акутен вирусен хепатит Б (Hepatitis B), туберкулоза (Tuberculosis), заболувања предизвикани од хемофилус инфлуенца тип Б (Hib), дифтерија (Diphtheria), тетанус (Tetanus), голема кашлица (Pertussis), детска парализа (Poliomyelitis acuta), мали сипаници (Morbilli), заразни заушки (Parotitis epidemica), црвенка (Rubeola) и инфекции предизвикани од хуман папилома вируси (HPV) за сите лица на одредена возраст.

V-1-1 Имунизација против акутен вирусен хепатитис Б

Задолжителна активна имунизација против хепатит Б се врши со давање на три дози вакцина против хепатит Б (НВ вакцина).

А) Вакцинација се врши:

- На сите новородени деца во 2012 година, на возраст определена со Календарот за имунизација за 2012.

- На сите деца до 6-годишна возраст, односно до отпочнување на основното образование (I одделение), кои до таа возраст не биле вакцинирани, а не ја прележале болеста.

Имунизацијата се врши со давање на вакцина против хепатитис Б произведена по пат на генетски инженеринг, која се аплицира длабоко интрамускулно во делтоидниот мускул.

V-1-2 Имунизација против туберкулоза

Задолжителна активна имунизација против туберкулоза се врши со давање на една доза вакцина против туберкулоза (BCG вакцина) како примовакцинација и една доза BCG вакцина со цел ревакцинација.

А) Вакцинација се врши:

- На сите новородени деца, без туберкулинско тестирање до крајот на првата година од животот, односно до навршување на 12 месеци.

- На сите деца со навршена една година од животот до навршена седумгодишна возраст (II одделение од основното училиште) кои претходно не биле вакцинирани, со претходно туберкулинско тестирање, ако туберкулинскиот тест им е негативен.

Б) Ревакцинација се врши:

- На сите деца на седумгодишна возраст, односно во II одделение на основното училиште, со претходно туберкулинско тестирање.

Имунизацијата против туберкулоза се спроведува со давање на жива вакцина добиена од Bacillus Calmette – Guerin, која се аплицира интрадермално, во пределот на делтоидниот мускул на левото рамо.

V-1-3 Имунизација против заболувања причинети од хемофилус инфлуенца тип Б

Задолжителна активна имунизација против заболувања предизвикани од хемофилус инфлуенца тип Б се врши со давање на три дози на вакцина против заболувања предизвикани од хемофилус инфлуенца тип Б (Hib вакцина) како примовакцинација и една доза Hib вакцина со цел ревакцинација.

А) Вакцинација се врши:

- На сите деца родени од 01.11.2011 до 31.10.2012, на возраст определена со Календарот за имунизација во 2012.

- На сите деца до навршени 24 месеци од животот (навршени 2 години) кои претходно не биле вакцинирани, со давање на две, односно една доза Hib вакцина, согласно возраста определена со Правилникот.

Б) Ревакцинација се врши:

- На сите деца на возраст од 18 месеци, а најдоцна до навршени 24 месеци од животот со давање на една доза вакцина.

Ревакцинација не се врши кај децата кои биле вакцинирани по навршување на 12 месеци од животот.

Имунизацијата против заболувања предизвикани од хемофилус инфлуенца тип Б се спроведува со давање на коњугирана, мртва (инактивирана) вакцина, која се аплицира интрамускулно во предно-надворешниот дел на натколеницата, а кај поголеми дечиња може и во делтоидниот мускул.

V-1-4 Имунизација против дифтерија, тетанус и голема кашлица

Задолжителна активна имунизација против дифтерија, тетанус и голема кашлица се врши со давање на:

- три дози комбинирана вакцина против дифтерија, тетанус и голема кашлица (DTP вакцина) како примовакцинација и две дози DTP вакцина, како I и II ревакцинација

- две дози комбинирана вакцина против дифтерија и тетанус (DT или dT вакцина – за возрастни (про адултис), како III и IV ревакцинација

- една доза вакцина против тетанус (TT) или вакцина против дифтерија и тетанус – про адултис (dT вакцина), како V ревакцинација.

А) Вакцинација против дифтерија, тетанус и голема кашлица се врши:

- На сите деца родени од 01.11.2011 до 31.10.2012, на возраст определена со Календарот за имунизација во 2012.

- На сите деца најдоцна до навршени 5 години од животот, кои до таа возраст не биле уредно вакцинирани, а не прележале голема кашлица.

Децата со навршени 2 месеци од животот до навршување на 5 години, кај кои ќе се утврди постоење на контраиндикација за примена на целуларна вакцина против дифтерија, тетанус и голема кашлица (DTwP вакцина) заради тешка поствакцинална компликација на претходната доза DTwP вакцина, ќе се вакцинираат понатаму со вакцина која не содржи пертусис компонента, односно вакцина против дифтерија и тетанус (DT вакцина) или пак со комбинирана вакцина против дифтерија, тетанус со ацелуларна пертусис компонента (DTaP вакцина), согласно заклучокот и издадената документација од страна на Стручниот тим за утврдување на трајни контраиндикации и поствакцинални компликации при ЈЗУ Универзитетска Клиника за детски болести – Скопје (во понатамошниот текст: Стручен тим).

- Вакцинација против дифтерија, тетанус и голема кашлица се спроведува и кај деца од навршени 5 до навршени 14 години од животот, ако дотогаш не биле вакцинирани или ако нема докази дека се вакцинирани против овие болести, со давање на три дози комбинирана вакцина (DT, DTaP или dT вакцина), на растојание утврдено согласно Правилникот.

Б) Ревакцинација против дифтерија, тетанус и голема кашлица се врши:

- На сите деца комплетно вакцинирани против дифтерија, тетанус и голема кашлица во 2011 година, на возраст определена со Календарот за имунизација во 2012.

- На сите деца до навршување на 5 години од животот, ако од комплетирањето на вакцинацијата поминала најмалку една година.

- На сите деца на 4-годишна возраст, најдоцна до навршување на 5 години, кои претходно биле вакцинирани и ревакцинирани според Календарот за имунизација.

А) Вакцинација против дифтерија и тетанус се врши:

- На сите деца до навршени 5 години од животот кои не се вакцинирани, а ја прележале големата кашлица.

- На сите деца од навршени 2 месеци до навршени 5 години од животот, кај кои Стручниот тим ќе утврди постоење на трајна контраиндикација за примена на DTP вакцина (целуларна или ацелуларна) поради посебна контраиндикација за вакцинација против голема кашлица.

Вакцинацијата во овој случај се спроведува со давање на комбинирана вакцина против дифтерија и тетанус (DT вакцина), на начин како со DTP вакцина.

- На сите деца родени од 1998 година наваму, ако не биле уредно вакцинирани против дифтерија и тетанус.

Б) Ревакцинација против дифтерија и тетанус:

- На сите деца на 7-годишна возраст, односно во II одделение на основното училиште, кои претходно се уредно вакцинирани и ревакцинирани против дифтерија и тетанус, според Календарот за имунизација.

- на сите деца на 14-годишна возраст, односно во завршното одделение на основното училиште кои претходно се уредно вакцинирани и ревакцинирани против дифтерија и тетанус, според Календарот за имунизација.

- На сите деца до 14-годишна возраст, вакцинирани против дифтерија и тетанус прв пат во 2011 година, ако од вакцинацијата поминала една година.

Имунизацијата на деца постари од 7-годишна возраст се врши со посебна вакцина против дифтерија и тетанус за возрастни (dT вакцина – pro adultus).

А) Вакцинација против тетанус се врши:

- На сите лица од навршена 14-годишна возраст до навршена 18-годишна возраст, ако дотогаш не биле вакцинирани против тетанус.

Б) Ревакцинација против тетанус се врши:

- На сите лица на 18-годишна возраст, односно во завршната година на средното образование, ако дотогаш биле уредно вакцинирани и ревакцинирани против тетанус, согласно Календарот за имунизација.

- На сите лица од 14-годишна возраст до 18-годишна возраст, кои во 2011 година прв пат биле вакцинирани против тетанус, ако од вакцинирањето поминала една година.

Имунизацијата против дифтерија, тетанус и голема кашлица се спроведува со давање на DTP, DT, dT и TT – вакцини, кои се аплицираат интрамускулно, во делтоидниот мускул.

V-1-5 Имунизација против детска парализа

Задолжителна активна имунизација против детска парализа се врши со давање три дози на вакцина против детска парализа како примовакцинација и три дози вакцина со цел ревакцинација. Вакцинацијата против детска парализа се спроведува со жива, тритипна орална полио вакцина (OPV вакцина) и/или мртва, тритипна инактивирана полио вакцина (IPV вакцина).

А) Вакцинација се врши:

- На сите деца родени од 01.11.2011 до 31.10.2012, на возраст определена со Календарот за имунизација во 2012.

- На сите деца родени 1998 година наваму до 31.10.2011 година, кои порано не биле вакцинирани против детска парализа.

Б) Ревакцинација се врши:

- На сите деца комплетно вакцинирани против детска парализа во 2011 година, ако од потполната вакцинација поминала една година.

- На сите деца на 7-годишна возраст, односно во II одделение од основното образование, кои претходно биле вакцинирани и ревакцинирани според Календарот за имунизација.

- На сите деца на 14-годишна возраст, односно во завршното одделение на основното училиште, кои претходно биле вакцинирани и ревакцинирани според Календарот за имунизација.

Имунизацијата против детска парализа со OPV вакцина се спроведува со капнување на две капки вакцина во уста, додека апликацијата на IPV е интрамускулна, во делтоидниот мускул.

V-1-6 Имунизација против мали сипаници, заушки и црвенка - рубеола

Задолжителна активна имунизација против мали сипаници, заушки и црвенка - рубеола се врши со давање на една доза вакцина против мали сипаници, заушки и црвенка – рубеола (MRP вакцина), како и една доза MRP вакцина со цел ревакцинација. Согласно Правилникот и Календарот за имунизација, II ревакцина против рубеола – црвенка се врши со моновалентна вакцина против рубеола (R вакцина), само кај девојчиња.

А) Вакцинација се врши:

- На сите деца со навршени 12 месеци од животот, најдоцна до навршени 15 месеци. Децата, кои по епидемиолошки индикации биле вакцинирани против мали сипаници на возраст од 6 до 12 месеци од животот, повторно мора да се вакцинираат од 15 до 24-месечна возраст.

- На сите деца после навршување на 15 месеци до 14-годишна возраст, кои претходно не биле вакцинирани со MRP вакцина.

Б) Ревакцинација се врши:

- На сите деца на 6-годишна возраст, односно во I одделение од основното образование, на почетокот на учебната година, а најдоцна до крајот на месец октомври со MRP вакцина.

- На сите деца после 6-тата година од животот до навршување на 14-годишна возраст, ако дотогаш не биле ревакцинирани со MRP вакцина.

Децата кои од било кои причини не биле вакцинирани согласно Календарот, ќе примаат две дози MRP вакцина на растојание од најмалку 30 дена, најдоцна до 14-годишна возраст.

Б) Ревакцинација против рубеола се врши:

- На сите деца од женски пол, во завршното одделение на основното училиште, а најдоцна на 14-годишна возраст, со една доза моновалентна вакцина против рубеола (R вакцина), како II ревакцинација.

Имунизацијата против против мали сипаници, заушки и црвенка – рубеола се спроведува со давање на жива, комбинирана MRP вакцина и R вакцина. И двете вакцини се аплицираат длабоко субкутано или интрамускулно, во пределот на делтоидниот мускул.

V-1-7 Имунизација против инфекции од хуман папилома вируси - ХПВ

Задолжителната активна имунизација против инфекциите причинети од хуман папилома вируси (ХПВ) се врши со давање на три дози на вакцина против хуман папилома вируси (ХПВ вакцина).

А) Вакцинација се врши:

- На сите женски деца на 12 годишна возраст, односно на сите девојчиња во VI (шесто) одделение од основното образование, на растојанија согласно Календарот за имунизација во 2012.

- На сите женски деца најдоцна до 14 годишна возраст, кои претходно не биле вакцинирани со оваа вакцина, со давање на три дози вакцина, согласно Правилникот.

Имунизацијата против против инфекции предизвикани од хуман папилома вируси се спроведува со давање на ХПВ вакцина произведена со рекомбинантна технологија, која се аплицира интрамускулно, во пределот на надлактицата.

Задолжителната активна имунизација против определени заразни болести на лица на одредена возраст, согласно оваа Програма се спроведува согласно Календарот за имунизација во 2012 година, даден во продолжение на текстот :

КАЛЕНДАР ЗА ИМУНИЗАЦИЈА ВО 2012

Возраст на лица што подлежат на задолжителна имунизација	Болест против која се врши имунизација	Вакцинација Ревакцинација
до 24 ч од раѓање, 1 и 6 месеци	Хепатитис Б (3 дози)	вакцинирање
до 12 месеци	Туберкулоза (без тестирање) (1 доза)	вакцинирање
2, 3 и 5 месеци	Инфекции со хемофилус инфлуенца тип Б (Hib) (3 дози) Дифтерија, тетанус, голема кашлица (3 дози)	вакцинирање вакцинирање
2, 3 и пол и 5 месеци	Детска парализа (3 дози тритипна орална вакцина)	вакцинирање
12 месеци	Мали сипаници, рубеола, заразни заушки (1 доза)	вакцинирање
18 месеци	Инфекции со хемофилус инфлуенца тип Б (Hib) (1 доза) Дифтерија, тетанус, голема кашлица (1 доза) Детска парализа (1 доза)	I ревакцинирање I ревакцинирање I ревакцинирање
4 години	Дифтерија, тетанус, голема кашлица (1 доза)	II ревакцинирање
6 години (I одделение)	Мали сипаници, рубеола, заразни заушки (1 доза)	I ревакцинирање
7 години (II одделение)	Туберкулоза (со тестирање) (1 доза) Детска парализа (1 доза) Дифтерија, тетанус (1 доза)	I ревакцинирање II ревакцинирање III ревакцинирање
12 години, 2 и 6 месеци после првата доза (VI одделение)	Инфекции со хуман папилома вирус (HPV) (само девојчиња) (3 дози)	вакцинирање
14 години (завршна година на основното училиште)	Рубеола (само девојчиња) (1 доза) Детска парализа (1 доза) Дифтерија, тетанус (1 доза)	II ревакцинирање III ревакцинирање IV ревакцинирање
18 години (завршна година на средното образование)	Тетанус (1 доза)	V ревакцинирање

V. 2. Задолжителна имунизација на лица експонирани на одредени заразни болести по епидемиолошки индикации, која се спроведува кај сите експонирани лица по епидемиолошки индикации, сè додека истите траат и тоа како: активна и пасивна имунизација против акутен вирусен хепатит Б (Hepatitis B), активна и пасивна имунизација против беснило (Lyssa), активна и пасивна имунизација против тетанус (Tetanus) кај повредени лица и активна имунизација против црвен тифус (Typhus abdominalis).

V.2.1 Активна имунизација против туберкулоза

На задолжителна имунизација против туберкулоза подлежат здравствени работници и друг помошен персонал, при вработување во здравствени установи во кои се врши дијагностика и лекување на болни од туберкулоза, ако туберкулинскиот тест им е негативен.

V.2.2 Активна имунизација против мали сипаници

Задолжителна имунизација против мали сипаници ако постојат епидемиолошки индикации се врши и кај деца на возраст од 6 до 12 месеци од животот, но тие повторно мора да се вакцинираат од 15 до 24-месечна возраст.

На задолжителна имунизација против мали сипаници подлежат и деца од навршени 15 месеци до 14 години од животот, кои се имунизирани против мали сипаници, ако за тоа постојат епидемиолошки индикации (заболување на вакцинирани, епидемија на мали сипаници кај деца од таа возраст), што ги утврдило надлежниот орган на државата и ако од претходната вакцинација против мали сипаници поминало повеќе од една година.

V.2.3 Активна и пасивна имунизација против акутен вирусен хепатитис Б

А) Активната имунизација против вирусен хепатитис Б се спроведува со давање на НВ вакцина, добиена по пат генетски инженеринг, кај:

1. Сите невакцинирани и непотполно вакцинирани лица вработени во здравствените установи, вклучувајќи ги и учениците и студентите во здравствено образовните струки (медицина, стоматологија, фармација) кои доаѓаат во непосреден контакт со инфективен материјал (крв или серум).

2. Хемофиличари
3. Болни на хемодијализа
4. Сексуални партнери на HBsAg позитивни лица
5. Штитеници на установи за социјална заштита
6. Лица кои инјектираат дроги
7. Инсулин зависни болни од шеќерна болест
8. Болни од хроничен хепатит Ц
9. Лица со ХИВ/СИДА
10. Лица со регистрирани сексуално преносливи инфекции (СПИ) и нивни сексуални партнери
11. Лица кои имале инцидент со инфективен материјал (крв или серум).

За вакцинација на деца помлади од 10 години се дава педијатриска доза вакцина (0,5 ml), а за вакцинација на лица постари од 10 години се дава доза за возрасни (1ml) НВ вакцина.

За вакцинација на пациенти на дијализа се дава двојна доза за определена возраст.

Бројот на потребните дози вакцина против акутен вирусен хепатитис Б кај експонирани лица и растојанието меѓу нив, како и времето на давање се пропишани со Правилникот.

Ревакцинација се спроведува кај случаи на имунодефициенција и кај болните на дијализа, со една доза на НВ вакцина, 5 години после потполната вакцинација.

Б) Пасивна имунизација против вирусен хепатитис Б се спроведува со давање на хепатитис Б имуноглобулин (HBIG) на:

- невакцинираните и непотполно вакцинираните лица кои имале инцидент со инфективен материјал (крв или серум), и

- новородени деца на HBsAg позитивни мајки.

HBIG се аплицира интрамускулно, во количина која ја препорачува производителот, веднаш по инцидентот, односно по раѓањето, а најдоцна 12 часа од моментот на инцидентот, односно на раѓањето.

По исклучок, ако хепатитис Б имуноглобулинот (HBIG) кај новородени деца од HBsAg позитивни мајки не е даден во првите 12 часа, може да се даде најдоцна до 7 дена од раѓањето.

HBIG се дава истовремено со првата доза вакцина, на спротивниот екстремитет.

V.2.4 Активна и пасивна имунизација против беснило

А) Активната имунизација против беснило се спроведува со давање на современи инактивирани вакцини против беснило за хумана употреба, произведени на култура на клетки и препорачани од СЗО, со потенцијал од најмалку 2,5 I.E. по поединечна доза.

1. Предекспозициона вакцинација против беснило се спроведува кај лица кои непосредно професионално се изложени на инфекција со вирусот на беснило, согласно одредбите на Правилникот.

Предекспозициона вакцинација се спроведува со давање на три поединечни дози на вакцина против беснило интрамускулно, во пределот на делтоидниот мускул, наизменично на спротивната рака, по шема: 0, 7 и 21 ден.

2. Постекспозициона задолжителна имунизација против беснило се спроведува кај:

1. Лице кое го каснало или на друг начин повредило бесно или на беснило сомнително диво или домашно животно
2. Лице кое го каснало куче или мачка на непознат сопственик, што не можат да се подложат на десетодневен ветеринарен надзор
3. Лице кое го каснало куче или мачка, што во рок десет дена од денот на повредата на лицето ќе покажат знаци на беснило, ќе пцовисаат, ќе бидат убиени или ќе заскатаат, а беснилото на животното не може да се исклучи со лабораториски преглед
4. Лице кое можело да се зарази со вирусот на беснило преку слuzница или оштетување на кожата.

Постекспозициона имунизација против беснило се спроведува веднаш после утврдувањето на индикациите, со давање на 5 поединечни дози на вакцина против беснило интрамускулно, во делтоидниот мускул (кај малите деца во предно-надворешниот дел на натколенницата), наизменично на спротивниот екстремитет, по шема: 0, 3, 7, 14 и 28 дена.

Б) Пасивната имунизација против беснило се спроведува истовремено со давањето на вакцината, во сите случаи, со примена на хуман антирабичен имуноглобулин (HRIG).

HRIG се дава еднократно, во дози од 20 I.E. на килограм телесна тежина. Се инфилтрира во самата рана и околу раната, а остатокот од потребната количина се дава интрамускулно, во глутеалната регија.

HRIG се аплицира во сите случаи, без разлика на времето поминато од експозицијата на вирусот на беснило.

Потребната количина на HRIG не смее да се надмине.

Во колку постекспозиционата имунизација е започната со давање само на вакцина, додатното давање на HRIG може да се примени најдоцна до осмиот ден од започнатата вакцинација.

Комплетно вакцинираните лица против беснило, после повторно утврдена индикација согласно Правилникот, се вакцинираат со давање на две поединечни дози на вакцина против беснило во делтоидниот мускул, по шема: 0 и 3 дена, без давање на HRIG.

Кај некомплетно вакцинираните лица, како и лицата кај кои не постои документација за вакцинација или кај кои постои докажана имуносупресија, после повторно утврдената индикација, се спроведува комплетна активна и пасивна имунизација согласно Правилникот.

Истовремено со имунизацијата против беснило се врши и имунизација и против тетанус, согласно Правилникот.

V.2.5. Активна и пасивна имунизација против тетанус кај повредени лица

Имунопрофилактика против тетанус кај повредени лица се спроведува со аплицирање на адсорбирана TT (тетанус токсид) вакцина или dT вакцина (активна имунизација), како и со давање на хуман антитетанусен имуноглобулин (HTIG) (пасивна имунизација), во дози и на начин кој зависи од претходниот имунолошки статус за тетанус, согласно критериумите пропишани со Правилникот.

Вакцината (TT или dT) и хуманиот антитетанусен имуноглобулин (HTIG) се даваат истовремено, интрамускулно, во различен екстремитет.

V.2.6 Активна имунизација против црвен тифус

На активна имунизација против црвен тифус по епидемиолошки индикации, подлежат:

1. Лица вработени на чистење на канализација и септички јами, и на отстранување на смет и други отпадни материи од населени места
2. Лица кои живеат во заедничко домаќинство со бацилоносител на црвен тифус.
3. Лица вработени на ексхумација на тела на умрени лица
4. Лица припадници на други целни групи, согласно Одлука на Комисијата за заразни болести при Министерството за здравство, на предлог на надлежната епидемиолошка служба, за одредена територија.

Вакцинацијата се спроведува со давање на една доза вакцина според препораките на производителот.

Ревакцинација на вакцинираните лица по епидемиолошки индикации се спроведува со давање на една доза вакцина, после три години од вакцинацијата и се повторува на секои три години, сè додека трае индикацијата.

V.3 Активна имунизација по клинички и епидемиолошки индикации, се спроведува против: грип (Influenzae), заболувања предизвикани од хемофилус инфлуенца тип "Б" (Hib), заболувања предизвикани од Streptococcus pneumoniae (пнеумокок), менингококен менингит (Meningitis meningococcica), голема кашлица (Pertusis).

Во оваа смисла, имунизација може да се спроведува и против други заразни болести и возрастни групи, врз основа на одлука на Министерот за здравство и годишната Програма за имунопрофилактика и хемиофилактика против определени заразни болести на населението во Република Македонија.

V.3.1 Активна имунизација против грип

Вакцинација против грип се спроведува со мртва, инактивирана вакцина против грип, произведена од цели вируси или која содржи делови од вирусот одговорни за имунитетот (SPLIT вакцина).

По клинички индикации, вакцинацијата се спроведува кај лица постари од 6 месеци кои имаат хронични заболувања на белите дробови и кардиоваскуларниот систем, метаболни пореметувања (вклучително и шеќерната болест), состојби на имунодефициенција, бубрежна дисфункција, хемоглобинопатија, имуносупресија и друго.

По епидемиолошки индикации вакцинација се спроведува кај:

1. Лица сместени во геронтолошки центри и кај лицата вработени во геронтолошките центри
2. Млади и стари лица сместени во установи за социјална заштита и кај лицата вработени во тие установи
3. Лица вработени во здравствени установи, кои даваат здравствени услуги и спроведуваат здравствена дејност, а особено вработените во одделенија со зголемен ризик, стационари за хронично заболени лица и друго
4. Лица вработени во јавни служби кои се посебно експонирани на инфекција, и
5. Лица на возраст над 65 години.

Кај деца кои прв пат се вакцинираат, вакцинацијата се врши со давање на две дози вакцина на растојание од 30 дена, а наредните години се дава само по една доза вакцина, согласно упатството на производителот.

Вакцината се дава интрамускулно или длабоко субкутано во делтоидната регија, согласно упатството на производителот.

V.3.2 Активна имунизација против заболувања предизвикани од хемофилус инфлуенца тип Б

Вакцинација против заболувања предизвикани со хемофилус инфлуенца тип Б се спроведува со Hib вакцина, според клиничките индикации, кај деца постари од 2 години без оглед на претходниот вакцинален статус, во случај на:

1. Трансплантација на органи и ткива
2. Спленектомија и српеста анемија
3. Хемиотерапија и терапија со зрачење кај малигни тумори
4. Симптоматски и асимптоматски HIV инфекции
5. Кај други, клинички утврдени состојби на имунодефициенција.

Бројот на потребните дози вакцина против хемофилус инфлуенца тип Б според клинички индикации, како и растојанието меѓу нив, пропишани се со одредбите на Правилникот.

Индикациите за спроведување на оваа вакцинација по клинички индикации, ја поставува доктор специјалист клиничар.

V.3.3. Активна имунизација против заболувања предизвикани со Streptococcus pneumoniae (пнеумокок)

Вакцинацијата против заболувања предизвикани со Streptococcus pneumoniae (пнеумокок) се врши со коњугирана или полисахаридна вакцина, во зависност од возраста, според клиничките индикации – кај лица во зголемен ризик од инвазивно пнеумококно заболување, односно лица со:

1. Анатомска или функционална аспленија
2. Српеста анемија

3. Хронично кардиоваскуларно и белодробно заболување

4. Шеќерна болест
5. Хронично заболување на црниот дроб
6. Хронично заболување на бубрезите
7. Нефротски синдром
8. Алкохоличари
9. Симптоматска и асимптоматска HIV инфекција
10. Трансплантација на органи и ткива
11. Малигно заболување
12. Ликворна фистула
13. Клиничка историја на потврдена или суспектна пневмококна пневмонија
14. Кои примаат имуносупресивна терапија, вклучувајќи системски кортикостероиди
15. Постари од 65 години, сместени во колективни установи.

Децата под 2-годишна возраст се вакцинираат со коњугирана пневмококна вакцина, а деца постари од 2 години и возрасни се вакцинираат со полисахаридна вакцина.

Ревакцинацијата се спроведува со давање на една доза пневмококна вакцина 5 години после вакцинацијата.

Двете пневмококни вакцини (и коњугираната и полисахаридната) се даваат во дози од 0,5 ml, интрамускуларно или субкутано во делтоидната регија, согласно упатството на производителот.

V.3.4. Активна имунизација против менингококен менингит

Вакцинација против менингококен менингит по клинички индикации се спроведува со полисахаридна менингококна вакцина, и се дава кај деца постари од 2 години и кај возрасни. Само кај лица постари од 11 години со висок ризик од појава на ова заболување се користи коњугирана менингококна вакцина.

Клиничките индикации за спроведување на вакцинација против менингококен менингит ги поставува доктор специјалист клиничар. Тие се :

1. Анатомска и функционална аспленија (спленектомија, српеста анемија), и
2. Имунодефициенција на комплемент (C5 – C9).

Вакцинација против менингококен менингит по епидемиолошки индикации се спроведува со коњугирана вакцина против менингококен менингит.

Индикацијата за спроведување на целна вакцинација против менингококен менингит по епидемиолошки индикации, на предлог на надлежната епидемиолошката служба за одредена територија, ја поставува Комисијата за заразни болести при Министерството за здравство.

Вакцинацијата против менингококен менингит со двата вида вакцина се спроведува со давање на една доза, веднаш по утврдувањето на индикацијата.

Лицата кои се професионално експонирани на причинители на менингококен менингит или со својата работа можат да го пренесат причинителот на други лица, се вакцинираат со една доза четиривалентна полисахаридна вакцина.

Ревакцинација се спроведува со давање на полисахаридна вакцина на растојание од 5 години после извршената вакцинација, во случај ако индикациите и понаатаму постојат. Ревакцинацијата со полисахаридна вакцина може да се спроведе и доколку лицето е претходно вакцинирано со коњугирана вакцина.

Вакцината против менингококниот менингит се аплицира во доза од 0,5 ml субкутано, во делтоидната регија.

V.3.5 Активна имунизација против голема кашлица

Вакцинацијата на децата од 2 месеци до 5 години живот, со ацелуларна вакцина против голема кашлица (DTaP) се спроведува врз основа на следниве клинички индикации:

1. Температура (ректална) 40oC и поголема од 40oC, во рок од 48 часа од претходната доза на DTwP вакцина, а која неможе да се доведе во врска со друга можна причина;
2. Упорно и континуирано плачење кое трае 3 и повеќе часа, а се јавува во рок од 48 часа од претходната доза на примена DTwP вакцина;
3. Колапс или слична состојба на шок (хипотонички – хипосензитивни епизоди), во рок од 48 часа од претходно примена доза на DTwP вакцина;
4. Конвулзии, било да се фебрилни или афебрилни кои се јавуваат до 3 дена од претходно примена доза DTwP вакцина.

Клиничките индикации за давање на DTaP вакцина ги утврдува Стручниот тим после разгледувањето на пријавата за поствакцинална компликација по имунизација на претходно дадена DTwP вакцина.

Вакцината DTaP се аплицира на начин кој е предвиден со упатството на производителот.

Вакцината DTaP е контраиндицирана кај еволутивни невролошки заболувања (неконтролирана епилепсија, инфантилни спазми, прогресивна енцефалопатија), како и за DTwP вакцина, се додека невролошкиот статус не се разјасни или стабилизира, за што одлучува Стручниот тим.

V.4 Активна имунизација на патници во меѓународен сообраќај ќе се спроведува согласно Меѓународниот Здравствен Правилник (IHR), против следните заразни болести: жолта треска (Febris flava), менингококен менингит (Meningitis meningococcica), црвен тифус (Typhus abdominalis), колера (Cholera), дифтерија (Diphtheria).

Активна имунизација на патници во меѓународниот сообраќај ќе се врши и против други заразни болести (акутен вирусен хепатит Б - Hepatitis B, беснило - Lyssa, тетанус - Tetanus, мали сипаници - Morbilli и друго).

Патниците во меѓународниот сообраќај подлежат на активна имунизација ако патуваат во ризични и ендемични зони или во земји кои бараат вакцинација против одредена заразна болест, и по епидемиолошки индикации, согласно Меѓународниот Здравствен Правилник.

V. 4.1. Имунизација против жолта треска

Се спроведува со давање на една доза вакцина, најдоцна 10 дена пред патување во ендемското подрачје.

Повторна вакцинација против жолта треска се врши со давање на една доза вакцина после 10 години.

V.4.2. Имунизација против менингококен менингитис

Вакцинација против менингококен менингитис се врши најдоцна 10 дена пред патување во ризичното/ендемското подрачје, со соодветна вакцина.

Се аплицира соодветен број на дози, во зависност од видот на вакцината која ги содржи соевите, кои на тие територии предизвикуваат заболување.

V.4.3. Имунизација против колера

Вакцинација против колера се спроведува со орална вакцина против колера, најдоцна 14 дена пред патувањето. Се дава во две дози на растојание од една недела, а се очекува заштитата да се манифестира една недела после втората доза.

Повторна вакцинација против колера се врши со давање на една доза орална вакцина против колера, после 10 години.

V.4.4. Имунизација против други заразни болести

Вакцинација на патници во меѓународен сообраќај може да се врши по епидемиолошки индикации и против: црвен тифус, дифтерија, акутен вирусен хепатит Б, беснило, тетанус, мали сипаници и други заболувања.

Апликацијата на овие вакцини се врши согласно препораките на производителот на соодветната вакцина.

V. 5 ХЕМИОПРОФИЛАКСА НА ОДРЕДЕНИ ЗАРАЗНИ БОЛЕСТИ

Хемиопротифилакса против одредени заразни болести се спроведува против: туберкулоза, маларија, менингококен менингит, скарлатина, како и против други заразни заболувања - по епидемиолошки индикации и по препорака на надлежната епидемиолошка служба на локално, регионално и национално ниво, за соодветната територија.

V.5.1 Хемиопротифилакса против туберкулоза

Хемиопротифилакса против туберкулоза се спроведува со соодветни дози на лекови против туберкулоза и времетраење, согласно меѓународни препораки:

1. Кај деца кои се во близок контакт со заболел од директно микроскопски потврдена туберкулоза, позитивна туберкулоза или тешки форми на белодробна туберкулоза

2. Кај HIV позитивни лица и други состојби на имуносупресија.

Одлуката за хемиопротифилакса против туберкулоза се донесува после направена консултација со лекар пнеумофтизиолог, интернист пулмолог и педијатар.

V.5.2 Хемиопротифилакса против маларија

Хемиопротифилаксата против маларија се спроведува кај лица пред одењето, за време на целиот период на престој и по враќањето од земјата, односно подрачјата каде постои ендемија на маларија.

Препораки за изборот на видот и дозирањето на лековите за хемиопротифилакса против маларија, во согласност со препораките на СЗО, на епидемиолошките служби на Центрите за јавно здравје и нивните организациони единици им доставува епидемиолошката служба на Институтот за јавно здравје на Република Македонија.

V.5.3 Хемиопротифилакса против менингококен менингит

Хемиопротифилакса против менингококен менингит се спроведува кај одредени целни групи по епидемиолошки индикации.

Индикациите, како и целните групи кои ќе подлежат на хемиопротифилакса против менингококен менингит по епидемиолошки индикации, на предлог на епидемиолошката служба на надлежниот ЦЈЗ/ОЕ за својата територија, ЦЈЗ Скопје за град Скопје и ИЈЗ за територијата на Република Македонија, ја поставува Комисијата за заразни болести при Министерството за здравство.

Изборот на видот на лековите, нивното дозирањето според возраста, начинот на апликација на лекот и времетраењето на хемиопротифилаксата против менингококен менингит се во согласност со пропишаните критериуми во Правилникот.

V.5.4 Хемиопротифилакса против скарлатина

Хемиопротифилакса против скарлатина се спроведува во времетраење од 10 дена и е задолжителна:

1. Кај деца, во семејства во кои некој член од семејството има анамнеза на ревматска треска, а кои живеат во лоши социјални услови

2. При појава на скарлатина или стрептококен тонзилфарингит во колективи, по претходна консултација и препорака на епидемиолошката служба при надлежниот ЦЈЗ/ОЕ за своето подрачје и ЦЈЗ Скопје за град Скопје.

Хемиопротифилаксата се врши со давање на пеницилински препарат, а кај лица преосетливи на пеницилин се дава еритромицин.

V.5.5 Хемиопротифилакса против други заразни заболувања

Хемиопротифилакса по епидемиолошки индикации, може да се спроведува и против други заразни заболувања, кај лица изложени на тие заразни заболувања, а врз основ на препораките на епидемиолошката служба на надлежниот ЦЈЗ/ОЕ за своето подрачје, ЦЈЗ Скопје за град Скопје и ИЈЗ за територијата на Република Македонија.

V.6 ИМУНИЗАЦИЈА И ХЕМИОПРОФИЛАКСА ПРОТИВ ЗАРАЗНИ БОЛЕСТИ ВО ПОСЕБНИ УЛОВИ И ПРИ ВОНРЕДНИ СОСТОЈБИ

Имунопротифилакса и хемиопротифилакса на населението може да се спроведува и за други заразни болести и тоа во случај на вонредни состојби, како што се природни и други несреќи, изложеност или сомнение на изложеност на заразни болести, тероризам со биолошки агенси и друго.

Имунопротифилакса и хемиопротифилакса во вакви случаи, на предлог на Комисијата за заразни болести при Министерството за здравство, одредува Министерот за здравство.

За имунопротифилакса и хемиопротифилакса во случаи наведени во претходниот став се применуваат само средства кои ги задоволуваат условите утврдени со прописите за производство и промет на лекови и имунобиолошки препарати, кои се одобрени за употреба согласно со прописите за пуштање на лекови во промет во Република Македонија и одговараат на барањата на СЗО.

VI. ИНДИКАТОРИ

За оценување на успешноста на предвидените активности со Програмата, ќе користат следните индикатори на успешност:

- Опфат над 95% од подлежащата популација за сите видови задолжителни вакцини

- Извештаите за спроведената имунизација кои ги изготвуваат превентивните тимови за имунизација и ги доставуваат до епидемиолошките служби до ЦЈЗ/ОЕ и ЦЈЗ Скопје, квартално

- Извештаите за спроведената имунизација на подрачјето на ЦЈЗ/ОЕ и ЦЈЗ Скопје до ИЈЗ на РМ, кои истотака се доставуваат тромесечно

- Годишен извештај за спроведената имунизација во Р. Македонија, изготвен од ИЈЗ, со опфат по видови вакцини и територијална распределба (ЦЈЗ/ОЕ)

- Теренските посети и увиди во вакциналните пунктови во републиката со цел надзор и контрола на спроведувањето на имунизацијата, од сите аспекти.

VII. ФИНАНСИРАЊЕ НА ПРОГРАМАТА

За реализација на мерките и активностите предвидени со Програмата за задолжителна имунизација на населението за 2012 година во табела VI-1 и табела VI-2 прикажани се потребните количини на вакцини и имуноглобулини за вакцинација на населението. Во количините земен е во предвид и неопходниот растур од 25% на вакцини кај десетдозните флакони, како и минимално потребни резерви од вакцини за околу 6 месеци.

За реализација на мерките и активностите предвидени со Програмата за задолжителна имунизација на населението за 2012 година потребни се:

VII-1 ВАКЦИНИ ЗА КОНТИНУИРАНА ИМУНИЗАЦИЈА

	Вид на вакцина	Број на дози	Единечна цена	Вкупна вредност
1.	DTvax	20.000	22,00	440.000,00
2.	DT pro adultis	50.000	20,00	1.000.000,00
3.	Rubeola	20.000	81,00	1.620.000,00
4.	MRP	60.000	380,00	22.800.000,00
5.	Tuberculin	50.000	38,00	1.900.000,00
6.	BCG 0,1ml	40.000	30,00	1.200.000,00
7.	HiB	95.000	190,00	18.050.000,00
8.	Tetavax	15.000	20,00	300.000,00
9.	DTP	120.000	48,00	5.760.000,00
10.	Polio	160.000	16,00	2.560.000,00
11.	Hepatis B ped.	75.000	210,00	15.750.000,00
12.	HPV	19.100	4.500,00	85.950.000,00
	ВКУПНО VI-1			157.330.000,00

VII-2 ВАКЦИНИ ПО ЕПИДЕМИОЛОШКИ ИНДИКАЦИИ

Ред. Бр.	Вид на вакцина	Минимум резер. дози кои ги обезб. Мин. за здрв.	потр. ги Единечна Цена	Вку. вред. На мин. потр. резер. Дози
1.	HEPATITIS B ADULT	2500	380,00	950.000,00
2.	IMOGAM RABIES 10 ml	30	23.100,00	693.000,00
3.	IMOGAM RABIES 2мл	30	5.600,00	168.000,00
4.	IMOVAX RABIES VERO	1.000	690,00	690.000,00
5.	TUPHYM	200	260,00	52.000,00
6.	TETABULIN			
7.	IMMUNOGLOBULIN HEPATITIS B, 5 ml	30	20.300,00	609.000,00
8.	IMMUNOGLOBULIN HEPATITIS B, 1 ml	30	5.400,00	162.000,00
9.	Pneumococal vaccine	100	950,00	95.000,00
10.	SERUM ANTI VIPERINUM	300	2.150,00	645.000,00
11.	DTP(PERTUSIS ACCELULAR)	1500	590,00	885.000,00
12.	POLIO- IPV	100	560,00	56.000,00
13.	УРЕД ЗА КОНТИНУИРАН ТЕМПЕРАТУРЕН МОНИТОРИНГ ВО ФРИЖИДЕРИТЕ ЗА ВАКЦИНИ (FGRIDGE-TAG)	150	1.200,00	180.000,00
14.	IMOVAX MUMPS	100	800,00	80.000,00
15.	MORBILI	100	700,00	70.000,00
16.	STAMARIL	30	1.500,00	45.000,00
	ВКУПНО VI -2			5.380.000,00
	ЗАОСТАНАТ ДОЛГ			44.290.000,00
	СЕ ВКУПНО VII-1 VII-2 и заостанат долг			207.000.000,00

Вкупните средства за реализација на програмата изнесуваат 207.000.000,00 денари.

Од Буџетот на Република Македонија ќе се обезбедат 207.000.000,00 денари за набавка на вакцини, од VII-1 за задолжителна имунизација на сите лица на одредена возраст, како и минимум потребни резервни дози на вакцини и серуми од табела VII-2, за лица за задолжителна имунизација и серопротекција по епидемиолошки индикации

Реално потребните годишни потреби на количини на вакцините и серуми по клинички и епидемиолошки индикации од табела VII-2 точка 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10 за заштита и лекување на пациенти, или заштита на своите вработени лица, ги обезбедуваат Јавните здравствени установи од сопствените буџети.

Финансиските средства за обезбедување на вакцини и хемиопротективни средства за спроведување на имунизацијата на патници во меѓународниот сообраќај ги обезбедуваат институциите овластени за вршење на оваа вакцинација.

Набавените вакцини од страна на Министерството за здравство, ќе се дистрибуираат од страна на добавувачите до овластените здравствени установи-извршители, врз основа на доставени списоци од Министерството за здравство согласно искажаните потреби од вакцини на здравствените установи.

Финансиските средства од програмата се доставуваат до најповолните добавувачи на вакцини, по достава и прием на вакцините.

VIII. Извршители на Програмата

Финансиските средства од Програмата за имунизација се наменети исклучиво за обезбедување на потребните вакцини во државата. Министерството за здравство врши набавка на вакцини и ги дистрибуира до извршителите - овластени здравствени установи за вакцинација.

Активностите предвидени со Програмата во рамките на своите надлежности и во рамките на своите буџети ќе ги спроведуваат превентивните тимови при Здравствените домови во Република Македонија, Универзитетската Клиника за инфективни болести и фебрилни состојби и Универзитетската Клиника за детски болести, инфективните одделенија при Општите и Клиничките Болници во републиката, други здравствени установи во државата овластени за вршење на вакцинација, како и Центрите за јавно здравје и нивните организациони единици, Институтот за јавно здравје на Република Македонија и ДСЗИ кои се надлежни за спроведување на надзор и контрола на активностите предвидени со Програмата.

IX. Доставување на годишни извештаи и рокови

ЦЈЗ/ОЕ и ЦЈЗ Скопје, збирните годишни извештаи за спроведената имунизација на својата територија (на специјални обрасци согласно Правилникот) ги доставуваат до ИЈЗ на РМ, а за спроведена имунизација против туберкулоза до Институтот за белодробни заболувања и туберкулоза до 01.02.2012, за спроведената имунизација во 2011 година.

ИЈЗ на РМ ги обработува и евалуира прибраните годишни извештаи, изготвува посебна анализа и извештај за состојбата со спроведената имунизација во 2011 година и опфатот со одделни вакцини на локално, регионално и национално ниво во републиката и овој извештај го доставува до Министерството за здравство на Р. Македонија, Фондот за здравствено осигурување, Државниот здравствен и санитарен инспекторат и други надлежни институции, до 01.03.2012 година.

Институтот за белодробни заболувања и туберкулоза доставува годишен извештај за спроведената имунизација против туберкулоза на територијата на Р. Македонија во 2011 година, до Министерството за здравство и ИЈЗ на РМ, најдоцна до 01.03.2012 година.

X. Следење на реализација на Програмата (мониторинг и евалуација)

Министерството за здравство ја планира потребата од годишни потреби на вакцини за задолжителна имунизација и вакцини по епидемиолошки индикации, врши набавка на неопходно потребните количини, врши план и дистрибуција на вакцини по овластени здравствени установи и врши следење на извршувањето на вакцинирањето преку извештаите на ИЈЗ за опфатот на извршена имунизација.

Реализација на Програмата ќе биде перманентно следена од страна на епидемиолошките служби при ЦЈЗ/ОЕ и ДСЗИ, како и од страна на Одделението за контрола и надзор на имунизацијата при ИЈЗ на РМ.

Интензитетот на следењето ќе се спроведува на месечно ниво, од страна на ЦЈЗ/ОЕ, а квартално од страна на ИЈЗ и ДСЗИ.

За сите недостатоци и недоследности во спроведување на Програмата ќе се прават посебни извештаи и информации, кои ќе се доставуваат до МЗ и до ДСЗИ.

Одделението за контрола и надзор на имунизацијата при ИЈЗ секоја година ќе подготвува евалуација на Програмата, при што ќе се изготвува годишен извештај со предлог мерки за надминување на негативните појави и пречки во тек на реализацијата на Програмата. Исто така, ИЈЗ ќе дава стручно-методолошка помош и напатствија до превентивните тимови кои ја спроведуваат имунизацијата и ЦЈЗ/ОЕ.

ИЈЗ во текот на 2012 година ќе изготви Програма за имунопротекција и хемиопротекција против одредени заразни болести на населението во Република Македонија во 2013 и ќе ја достави до Министерството за здравство до 31.10.2012 година.

Оваа програма влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

Бр. 51-8544/1 - 11
9 јануари 2012 година
Скопје

Заменик на претседателот
на Владата на Република
Македонија,
м-р **Зоран Ставрски**, с.р.

288.

Врз основа на член 32 став 1 точка 10 од Законот за здравствената заштита („Службен весник на Република Македонија”, бр.38/91, 46/93, 55/95, 10/04, 84/05, 111/05, 65/06, 5/07, 77/08, 67/09, 88/10, 44/11 и 53/11), Владата на Република Македонија, на седницата, одржана на 9.01.2012 година, донесе

ПРОГРАМА „ЗДРАВЈЕ ЗА СИТЕ“ ЗА 2012 ГОДИНА

1. В О В Е Д

Кардиоваскуларните и респираторните болести се најчести заболувања кај населението како во светски рамки така и во Република Македонија.

Зголемењето на крвен притисок, зголемени маснотии во крвта, дебелината, дијабетот, неправилната исхрана, недоволната физичка активност, злоупотребата на алкохол и тутун се најчести ризик фактори за настанување на кардиоваскуларните заболувања. Најзначајните ризик фактори за појава на незаразни болести, можат да се спречат и да се контролираат.

Масовните незаразни болести се водечка причина за смрт и инвалидитет ширум светот.

Причинители на висока зачестеност на масовни незаразни болести во последните децении од дваесеттиот век и почетокот на овој век се значајните и брзи промени во начинот и стилот на живот на современиот човек. Најмногу се изразени промените во начинот на исхрана, нивото на физичка активност, зголемената употреба на алкохол и тутун. Во интеракцијата на физичката активност, храната, исхраната и на здравјето на луѓето, вклучени се следните релевантни аспекти: енергетската потрошувачка преку физичката активност како важна компонента на енергетската рамнотежа што ја определува телесната тежина.

Превентивните прегледи за навремена контрола на крвниот притисок, телесната тежина, одредување шеќер и маснотии во крвта се битен елемент за навремено спречување на појава на кардиоваскуларни заболувања.

Едукација на населението за потребата од навремени превентивни прегледи за контрола на сопственото здравје е битен фактор за рано откривање и спречување болести.

Параметри на здравјето кои е потребно да се следат се: крвен притисок, телесна тежина, висина, индекс на телесна маса, шеќер и маснотии во крвта. На граѓаните потребно е во исто време да им се даваат и конкретни совети за грижа за сопственото здравје како совети за промоција на здрави животни стилови, поддршка за откажување од штетни животни навики, за начинот на исхрана и заштита од високите температури, важност на превентивните прегледи.

2. ПЛАНИРАНИ АКТИВНОСТИ ЗА ЗДРАВЈЕ ЗА СИТЕ

За подобра едукација на населението од потребата за навремени превентивни прегледи за контрола на сопственото здравје, а со тоа рано откривање на болест или спречување на нарушување на здравјето, програмата здравје за сите ќе се спроведува преку планирани мерки и активности координирани од Министерството за здравство и Институт за јавно здравје.

Директни учесници ќе бидат здравствените работници од здравствените домови, а активно учество ќе земаат и единиците на локална самоуправа.

Со Здравје за сите на сите граѓани им се можност да извршат бесплатен превентивен преглед и тоа независно од нивниот статус на здравствено осигурување.

Активностите се состојат во бесплатни лекарски прегледи, мерење крвен притисок, телесна тежина и висина, индекс на телесна маса, одредување шеќер и маснотии во крвта и други лекарски совети. Резултатите од мерењата ќе им бидат соопштувани на лице место.

При прегледите ќе бидат давани и совети за грижа за здравјето, начин на исхрана, заштита од високите температури, а ќе им се делат и промотивни печатени едукативни материјали за правилен начин на живот и исхрана.

Активностите ќе се спроведуваат на отворен и затворен простор во зависност од временските прилики, а за местото, денот и времето на спроведување на прегледите, населението ќе биде известувано преку локалните медиуми и месните заедници.

Секој Здравствен дом треба да обезбеди по шест акции годишно во рурално подрачје.

Динамиката на спроведување на активностите ќе биде еднаш на два месеци и тоа по една акција во следните периоди- (од 01.01.2012 до 28.02.2012 год), (од 01.03.2012 до 30.04.2012 год), (од 01.05.2012 до 30.06.2012 год), (од 01.07.2012 до 30.08.2012 год), (од 01.09.2012 до 30.10.2012 год), (од 01.11.2012 до 31.12.2012 год).

Здравствените тимови ќе бидат составени од лекар, медицинска сестра и возач.

Нивната задача ќе биде да вршат превентивни прегледи во домашни услови на постари лица (хронично болни лица кој живеат сами, лица од рурални средини) или на посебни пунктови.

Резултатот од анализата ќе се евидентира во евидентен лист и доставува до Институт за јавно здравје.

3. ЦЕЛИ НА ПРОГРАМАТА

Целта на програмата е активен пристап до граѓаните од руралните средини, контрола на нивното здравје навремено и соодветно лекување и препораки за превенција на здравјето.

4. ПРИПРЕМНИ АКТИВНОСТИ ЗА ИЗВРШИТЕЛИТЕ

За време на припремните активности за целосно и навремено спроведување на програмата ќе се организираат средби со одговорните лица на здравствените установи – извршители на активностите. Воедно навремено ќе се обезбедат потребните медицински материјали, промотивни материјали и друг потребен инвентар. За таа цел ќе се спроведат следните активности:

- Список со одговорни лица по здравствени установи и нивни телефонски броеви .

- Координатори на активностите се Здравствените домови за територијата на своето подрачје .

- Календар со локалитети за поставување на пунктови за вршење на превентивните прегледи (на два месеци).

- Евидентен лист за индивидуалниот превентивен преглед, со содржината за антропометриските мерења за определување на индексот на телесна маса, мерење на нивото на шеќерот и холестеролот во крвта, и крвниот притисок.

- Текст и дизајнирање на промотивен материјал во вид на флаери и тоа на одредени теми од областа . (Изготвени од страна на Институтот за јавно здравје).

- Ќе бидат отпечатени флаери на македонски и албански јазик. Истите ќе се достават до сите здравствени домови извршители на Кампањата, со цел дистрибуција на граѓаните.

- Набавка на вода и безалкохолни пијалоци за граѓаните.

- Набавка на апарати за анализа, ленти за одредување на шеќерот и холестеролот во крвта и ланцети.

- Внесување на податоците од анкетните листи во постоечкиот софтвер.

5. ЕВАЛУАЦИЈА НА ДОБИЕНИТЕ РЕЗУЛТАТИ ОД ИЗВРШЕНИТЕ ПРЕВЕНТИВНИ ПРЕГЛЕДИ

Секој извршен превентивен преглед ќе се евидентира во посебен евидентен лист кој се доставува во Институт за јавно здравје Скопје.

По обработката на добиените индивидуални листи за вкупниот период Институт за јавно здравје ќе изготви студија за добиените резултати, со препораки за подобрување на здравствената состојба кај граѓаните.

6. ФИНАНСИРАЊЕ НА ПРОГРАМАТА
„ЗДРАВЈЕ ЗА СИТЕ“ ЗА 2012

Ред бр.	Активност	Единица/вредност	Извршители	Износ во денари
1.	Надоместок за ангажирање на тимовите кои ќе одат на терен	3.200,00 (една посета тим лекар, сестра и возач) (по 6 посети годишно) 33*6*3.200,00	33 Здравствени домови	633.600,00
2.	Обработка на податоци од мерењата при здравствениот преглед и извештај		Институтот за јавно здравје на Република Македонија	170.000,00
3.	Материјални трошоци (кутии, алкохол, бензин, вода безалкохолни пијалоци и друго)	33*27.000,00 (годишно)	33 Здравствени домови	891.000,00
4.	Набавка на ленти за шеќер, холестерол, ланцети и апарати	За секој здравствен дом по 400 ленти за шеќер, 400 ленти за холестероли и 400 ланцети 33*36.400,00	33 Здравствени Домови	1.201.200,00
5.	Промотивен материјал и брошури		Институтот за јавно здравје на Република Македонија	104.200,00
	ВКУПНО			3.000.000,00

А. Средствата наменети од активностите Здравје за сите од точка 1, 3 и 4 од табелата ќе се доставуваат до Здравствените домови извршители на активностите.

Б. Средствата наменети од активностите Здравје за сите од точка 2 и 5 од табелата ќе се достават до Институт за јавно здравје на Република Македонија по завршување на активностите од Програмата и по доставен извештај со резултати од активностите.

Програмата Здравје за сите ќе се реализира во рамките на обезбедени средства во Буџетот на Република Македонија за 2012 година, во износ на 3.000.000,00 денари.

Средствата од Програмата ќе се реализираат од страна на Министерството за здравство врз основа на доставени фактури и извештај за спроведени активности, од страна на извршителите на програмата.

Оваа програма влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

Бр.51-8545/1 - 11
9 јануари 2012 година
Скопје

Заменик на претседателот
на Владата на Република
Македонија,
м-р **Зоран Ставрски**, с.р.

289.

Врз основа на член 32 став 1 точка 10 и став 4 точка 9 од Законот за здравствената заштита („Службен весник на Република Македонија“, бр. 38/1991, 46/1993, 55/1995, 10/2004, 84/2005, 111/2005, 65/2006, 05/2007, 77/2008, 67/2009, 88/2010, 44/2011 и 53/2011), Владата на Република Македонија, на седницата одржана на 9.01.2012 година, донесе

ПРОГРАМА ЗА ОБЕЗБЕДУВАЊЕ НА ТРОШОЦИТЕ ЗА БОЛНИ КОИ СЕ ТРЕТИРААТ СО ДИЈАЛИЗА И АКТИВНОСТИ ЗА ПАЦИЕНТИТЕ СО ХЕМОФИЛИЈА ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА ЗА 2012 ГОДИНА

Со член 32 од Законот за здравствена заштита, на сите граѓани на Република Македонија им се обезбедува остварување на загарантираните права, потреби и интереси на општеството преку Програми што ги донесува Владата на Република Македонија.

Осигурените лица, правата од здравствената заштита ги остваруваат врз основа на своето здравствено осигурување, а согласно Законот за здравствено осигурување.

Со средствата од оваа Програма се обезбедува здравствена заштита за лицата кои се опфтени со Спогодбата меѓу Македонската Влада и Албанската Влада за соработка во областа на здравството и медицинските науки, како и терцијарна превенција кај лицата со хемофилија

1. БОЛНИ СО ХРОНИЧНА БУБРЕЖНА ИНСУФИЦИЕНЦИЈА И НИВНО ТРЕТИРАЊЕ СО ДИЈАЛИЗА

Основен критериум за започнување на лекувањето со дијализа претставува хроничната бубрежна инсуфициенција во терминален стадиум, односно потполно отсуство на функцијата на бубрезите. Единствен начин на надоместување на функцијата на бубрезите претставува дијализата, процес со кој се врши намалување на деградационите продукти (депурација и елиминација на вишокот на вода) од крвта, со цел овозможување живот на пациентот.

Согласно доктринарните ставови на медицинската наука, за успешно лекување на болните со хронична бубрежна инсуфициенција и нивното оспособување за вршење на секојдневните активности, оптимално секој

пациент треба да биде три пати неделно третиран со дијализа, односно потребни се 156 дијализи за еден пациент годишно. За секоја дијализа потребен е: еден дијализер (се користи еднократно), потрошен материјал, лекови за процесот на дијализа и материјални трошоци. Исто така потребни се и редовни лабораториски анализи и дијагностички испитувања, кои се пропишани со Нормите и стандардите за водење на дијализата.

Согласно горенаведената Спогодба, во ЈЗУ Завод за нефрологија Струга се дијализираат 20 странски државјани кои се на хроничната дијализна програма.

Вкупните трошоци по пациент на дијализа (дневна дијализа и обавезни трошоци) се 4.850,00 денари.

Со оглед на тоа што годишно за еден пациент потребни се 156 дијализи, просечно вкупните трошоци за еден пациент на годишно ниво е 756.600,00 денари.

1.1	Потребни средства за дијализа за 20 лица-странски државјани кои се опфтени со Спогодбата (или 20 x 4.850,00 ден. X 156 дијализи на годишно ниво)	15.132.000,00
-----	--	---------------

2. ПРЕВЕНЦИЈА НА КОМПЛИКАЦИИ КАЈ ЛИЦАТА СО ХЕМОФИЛИЈА

Хемофилија А и хемофилија Б се наследни заболувања кои настануваат заради неспособноста на организмот да создава т.н. фактор VIII или фактор IX во доволни количини. Заради неспособноста на организмот за создавање на овие фактори, при микро и макротрауми, се предизвикуваат крварења што не можат спонтано да сопрат и потребна е употреба на концентрати на коагулациски фактори VIII или IX. Доколку овие лица адекватно и навремено не се лекуваат, кај нив може да настанат сериозни компликации. Според досега направените клинички студии, се препорачува започнување на третманот на секое акутно крварење во првите два часа, што се овозможува со домашната терапија.

Според податоците на Центарот за хемофилија при Институтот за трансфузиона медицина на Република Македонија, регистрирани се 211 лица со хемофилија А и 104 лица со хемофилија Б (вкупно 315 лица). Лекувањето на лицата со хемофилија се врши во Институтот за трансфузиона медицина на Република Македонија, Клиниката за детски болести, Клиниката за хематологија, хируршките клиници, здравствени установи во други градови во Републиката каде живеат лицата со хемофилија.

Светската федерација за хемофилија препорачува лекување со концентрат на фактор VIII или IX. Ран третман на крварењата (во првите два часа) ја намалува потрошувачката на концентратите на коагулациски фактори, како и потребата од болничко лекување.

Во Република Македонија во моментот има регистрирано 318 лица со хемофилија. Истите се лекуваат во Институтот за трансфузиона медицина, како и во сите. Достапноста на концентратите на коагулациски фактори на лицата со хемофилија им овозможува квалитетен живот.

- За 211 пациенти со хемофилија А според анализите во 2011 година потребни се 6.000.000 IE плазма деривирани концентрат на фактор VIII и 500.000 IE рекомбинантен концентрат на фактор VIII

- За 104 пациенти со хемофилија Б според анализите во 2011 година потребно е 2.000.000 JE фактор IX.

- За 3 пациенти со хемофилија и присутни инхибитори, како и за животназагрозувачки крварења при кои се исцрпени сите терапевтски можности потребни се 1000 вијали рекомбинантен фактор VIIA.

Покрај активностите за лекување на лицата со хемофилија, потребен е и интегративен и сеопфатен пристап. Целта е подобрување на состојбата на овие лица преку рано препознавање и навремено лекување, нивна едукација и едукација на нивните семејства и други активности. Затоа Центарот за хемофилија при Институтот за трансфузиона медицина заедно со НВО ги проширува досегашните активности со цел да прерасне во Центар за сеопфатна грижа.

Превенција на компликации кај лицата со хемофилија во Македонија се спроведува со редовни (6-12 месечни) контролни прегледи, како и со континуирана едукација на медицинскиот персонал, лицата со хемофилија и членовите на нивните семејства.

Превентивните прегледи кај лицата со хемофилија се:

- контрола на присуство на вирусни маркери- а- HIV, а- HCV и HBsAg

- определување на нивото на коагулациските фактори

- определување на присуство на инхибитори

- хепатални иследувања

Од особено значење е рутинската молекуларна дијагноза на хемофилија и von Willebrand – ова болест. Постои позната асоцираност на определени мутации со формата на хемофилија, како и можноста да се предвиди појавата на инхибитори. Кај сите кондукторки се препорачува пренатална дијагноза. Потребно е да се опфатат сите регистрирани 211 лица со Haemophilia A, 104 лица со Haemophilia B и 50 лица со von Willebrand – ова болест, како и сите новодијагностицирани случаи.

Продолжување со циклусот на континуирана едукација на сите здравствени работници и соработници кои се вклучени во третманот на лицата со хемофилија:

1. Работилници за лабораториска дијагноза на хемофилијата

Едукацијата е наменета за биолози и лаборанти кои ги изведуваат дијагностичките лабораториски тестови за хемофилија и von Willebrand – ова болест, вработени во Институтот за трансфузиона медицина на Република Македонија и во сите трансфузиолошки служби служби низ Република Македонија.

Обуката ќе биде спроведена од биолог кој има учествувано на Лабораториска работилница за дијагностички тестови за хемофилија и von Willebrand – ова болест во Лондон, Англија, организирана од Светската федерација за хемофилија.

2. Работилници за медицински сестри кои се вклучени во третманот на лицата со хемофилија и von Willebrand – ова болест во РМ.

Едукацијата е наменета за медицински сестри вработени во сите здравствени установи каде се третираат лицата со хемофилија и von Willebrand – ова болест во РМ.

3. Работилница за дентална нега кај лицата со хемофилија и von Willebrand – ова болест.

Едукацијата е наменета за орални хирурзи од сите градови во РМ каде живеат лица со хемофилија и von Willebrand – ова болест. Обуките ќе бидат спроведени од орален хирург, кој има учествувано на Регионалната работилница за дентална нега хемофилија во Белград, Србија, организирана од Светската федерација за хемофилија.

За овие активности потребни се вкупно 1.468,00,00 денари.

2.1	Потребни средства за секундарна и терцијарна превенција на хемофилијата	1.468.000,00
-----	---	--------------

Рекапитулар	Денари
Потребни средства за дијализа за 20 лица-странски државјани кои се опфатени со Спогодбата (за 20 x 4.850,00 ден. X 143 дијализи за 11 месеци)	13.871.000,00
Потребни средства за секундарна и терцијарна превенција на хемофилијата	1.468.000,00
Неизмирени обврски за 2011 година (20 пациенти X 13 дијализи за 12 месец X 4.850,00)	1.261.000,00
Вкупно потребни средства од Буџетот на Република Македонија	16.600.000,00

ФИНАНСИРАЊЕ НА ПРОГРАМАТА

Во рекапитуларот се пресметани средства за дијализа за 11 месеци од причина што здравствената установа која е извршител на Програмата, има обврска најдоцна до 10 во наредниот месец да достави фактура и месечен извештај за реализирани активности, односно фактурата за 12 месец ќе се реализира во 2012 година и тие средства се прикажани во ставката неизмирени обврски за 2011 година. Од оваа година Програмата ќе има две содржини/ставки: 1. се обезбедуваат средства за дијализа за 11 месеци и 2. се обезбедуваат средства за заостанат долг за месец декември од минатата година.

Програмата за обезбедување на трошоците за болни кои се третираат со дијализа и активности за пациенти-те со хемофилија во Република Македонија за 2012 година ќе се реализира во обем и содржина согласно одобрените средства од Буџетот на Република Македонија наменети за оваа Програма, во висина од 16.600.000,00 денари.

ИЗВРШИТЕЛИ НА ПРОГРАМАТА

Извршител на Програмата е ЈЗУ Завод за нефрологија Струга и Институтот за трансфузиона медицина.

НАЧИН НА ФАКТУРИРАЊЕ НА УСЛУГИТЕ

Министерството за здравство месечно ќе ги распределува средствата на здравствените установи извршители на активностите врз основа на доставени фактури и извештаи за реализација на активностите содржани во Програмата.

Во прилог на фактурите здравствената установа има обврска да достави пресметка, за секој пациент поединечно соодветно на цената на услугата која е предвидена во Програмата.

ДОСТАВУВАЊЕ НА ГОДИШНИ ИЗВЕШТАИ И РОКОВИ

Здравствените установи кои се извршители на Програмата, имаат обврска најдоцна до 10 во месецот да достават фактура и месечен извештај за реализирани активности, а најдоцна до 31.01.2013 и годишен извештај за реализирани активности за 2012 година до Министерството за здравство.

МОНИТОРИНГ И ЕВАЛУАЦИЈА

Министерството за здравство ќе врши редовни контроли најмалку на секои три месеци во јавните здравствени установи извршители на програмата, во делот на реализирани активности согласно Програмата.

Оваа Програма влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

Бр. 51-8546/1 - 11
9 јануари 2012 година
Скопје

Заменик на претседателот
на Владата на Република
Македонија,
м-р **Зоран Ставрески**, с.р.

290.

Врз основа на член 32 став 4 точка 4 од Законот за здравствената заштита („Службен весник на РМ“ бр. 38/1991, 46/1993, 55/1995, 10/2004, 84/2005, 111/2005, 65/2006, 5/2007, 77/2008 67/2009, 88/2010, 44/2011 и 53/2011), Владата на Република Македонија, на седницата одржана на 9.1.2012 година, донесе

ПРОГРАМА ЗА ПРЕВЕНТИВНИ МЕРКИ ЗА СПРЕЧУВАЊЕ НА ТУБЕРКУЛОЗАТА КАЈ НАСЕЛЕНИЕТО ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА ЗА 2012 ГОДИНА

I. ВОВЕД

Туберкулозата се уште претставува глобален медицински проблем пред се во неразвиените земји и земјите во развој. Денес, една третина од светската популација е инфицирана со туберкулозниот бацил. Кај 10% од инфицираните во текот на животот се развива болест. Според податоци на Светската здравствена организација, секоја година во светот се регистрираат над 8 милиони нови случаи со туберкулоза, а умираат над 2 милиони. Појавата на резистентните форми на туберкулоза чиј број континуирано се зголемува, е една од причините која придонесува за големината на проблемот со туберкулозата. Денес во светот има приближно половина милион заболени од резистентни форми на туберкулоза. Епидемијата на ХИВ/СИДА во светот придонесе за зголемување на бројот на болните од туберкулоза. ХИВ инфекцијата е најмоќен познат фактор што овозможува прогресија на туберкулозната инфекција во болест.

II. Моментална состојба

Во 2010 година во Република Македонија регистрирани се 420 случаи на туберкулоза. Од регистрираните 319 случаи се со белодробна форма на туберкулоза а 101 со вонбелодробна. Инциденцата изнесува 20.8 /100 000 население и е намалена во однос на 2009 година, кога изнесуваше 23,4/100 000 население. Намален е и процентот на детска туберкулоза во вкупниот број на лекувани (7,8% во 2010 година). Вкупниот број на умрени од туберкулоза во 2010 година изнесуваше 34 (1,7/100 000 население).

III. Мерки кои треба да се превземат за подобрување на состојбите

Со цел за што поуспешна контрола на туберкулозата во Македонија, намалување на ризикот од ширење на инфекцијата, особено онаа предизвикана од резистентни соеви на *Mscobaacterium tuberculosis*, спречување на коинфекција меѓу туберкулозата со ХИВ инфекцијата, неопходно е да се превземат сите расположиви превентивни мерки кои придонесуваат за рано откривање и спречување на болеста. Сепак, најдобра превентивна мерка е правилно и навремено лекување на секој болен од ТБ со што се прекинува ланецот на ширење на инфекцијата.

За сите активности планирани со Превентивната Програма за контрола на туберкулозата во Македонија одговорна е Централната Единица за контрола на туберкулозата од Институтот за белодробни заболувања и туберкулоза.

IV. Активности

1. АКТИВНО ПРОНАОЃАЊЕ НА СЛУЧАИ НА ТУБЕРКУЛОЗА КАЈ РИЗИЧНИ ГРУПИ СО СЕЛЕКТИВНА РАДИОФОТОГРАФИЈА

Со цел рано откривање на болните од туберкулоза и други неспецифични белодробни заболувања се врши селективно радиофотографско снимање на лица кај кои постои поголема опасност од заболување од туберкулоза. Тоа се лица кои спаѓаат во т.н. ризични групи: затвореници, болни во психијатриски болници, привремено раселени лица, бездомници, популација со поголема стапка на заболување од туберкулоза во однос на националата (Роми), подрачја со поголема стапка на заболување од туберкулоза, зависници од опојни дроги и сл.

Планирани се следните радиофотографски снимања:
- 2000 лица кои спаѓаат во ризични групи: болни во психијатриски болници, затвореници во КПУ во Република Македонија, привремено раселени лица, зависници од опојни дроги и сл.

- 1000 Роми од подрачјето на: Струмица и Штип, кои претставуваат ризична популација поради социјално економските услови на живеење.

- 1000 лица по индикација (високообразовни установи, средни училишта, подрачја со зголемена стапка на заболување од туберкулоза.

Селективното радиофотографското снимање го организира ЈЗУ Институт за белодробни заболувања и туберкулоза со помош на:

- Министерство за правда - Управа за извршување на санкции при радиофотографско снимање во Казнено поправните установи;

- Одговорните во Психијатриските болници при радиофотографско снимање во психијатриски болници;

- Градоначалниците на општините при радиофотографско снимање на населението од одредена општина.

Министерството за правда, Управата за извршување на санкции преку одговорните лица во Казнено поправните установи, одговорните во психијатриските и други установи каде ќе се врши радиофотографско снимање имаат обврска да обезбедат поголема излезност на снимањето на лицата кои се сместени во овие установи.

Обврска на градоначалниците е да организираат дистрибуција на покани за радиофотографско снимање до домаќинствата врз основа на нивни списоци.

За подобра организација на снимањето може да се вклучат невладини организации кои во зависност од нивниот ангажман ќе добијат надокнада за извршената работа во организацијата на снимањето во непосреден договор со Институт за белодробни заболувања и туберкулоза

Извршител: ЈЗУ Институт за белодробни заболувања и туберкулоза

2. ДООБРАБОТКА НА СОМНИТЕЛНИ РТГ НАОДИ

По извршеното радиофотографско снимање филмовите се развиваат во рентген лабораторијата на Институтот. Сите сомнителни рентгенолошки наоди дополнително се обработуваат. Во 2012 година се планира со дообработка да бидат опфатени 105 лица. По извршената дообработка се изготвува Извештај.

Извршител: ЈЗУ Институт за белодробни заболувања и туберкулоза

3. АКТИВНО ОТКРИВАЊЕ НА БОЛНИ СО ТУБЕРКУЛОЗА (КОНТАКТИ)

Како контакти се испитуваат следните лица:

- Лица кои биле во непосреден контакт (најчесто членови на семејството) со возрасен болен од белодробна туберкулоза

- Родителите или членовите на потесното семејство на болно дете (до 14 годишна возраст) од туберкулоза.

Испитувањето на контактите се вршат во првите два месеци од започнувањето на лекувањето на болниот при што треба да се применат следните постапки:

- Минимум испитувања за преглед на возрасни контакти се рентген граfiја на бел дроб и директна микроскопија на искашлок- два примерока.

- За деца иследувањето се состои од туберкулинско тестирање по методата на Манту, а по индикација од лекар (ако постојат клинички знаци или сомнение за болест), рентгенграfiја и директна микроскопија на искашлок- два примерока.

- За испитаните контакти се пополнува: Формулар за испитани контакти кој се доставува до Институтот за белодробни заболувања и туберкулоза за обработка

Во 2012 година планирани се 600 прегледи на лица контакти или по 4 од секој болен од спутум позитивна белодробна туберкулоза.

Извршители:

- ЈЗУ Институт за белодробни заболувања и туберкулоза

- ЈЗУ Институт за белодробни заболувања кај децата-Козле

- Диспанзерите за белодробни заболувања и туберкулоза

4. МОНИТОРИНГ-ЕВАЛУАЦИЈА И СТРУЧНО МЕТОДОЛОШКА ПОМОШ НА ЗДРАВСТВЕНИТЕ УСТАНОВИ КОИ СПРОВЕДУВААТ ПРЕВЕНЦИЈА, ДИЈАГНОЗА И ЛЕКУВАЊЕ НА БОЛНИТЕ ОД ТУБЕРКУЛОЗА

ЈЗУ Институт за белодробни заболувања и туберкулоза врши следење на работата на установите чија дејност е превенција, дијагностицирање и лекување на болните од туберкулоза, со цел преку надзор и пружање на стручно методолошка помош да се обезбеди подобрување на работата на истите.

Тимот за мониторинг и евалуација го сочинуваат експерти од Институтот.

Предмет на мониторингот и евалуацијата се: организација на работата, обемот и квалитетот на стручната работа со болните од туберкулоза, спроведувањето на превентивни мерки, водење на целокупната медицинска документација за случаите со туберкулоза и сл.

Се мониторира и евалуира по два пати годишно работата на 29 установи и тоа: 4 болници, 17 диспанзери, 2 Клиники при Медицинскиот факултет во Скопје кои лекуваат болни од туберкулоза, 3 психијатриски бол-

ници, 3 Казнено-поправни установи во Скопје а по потреба други Казнено поправни установи во Македонија. Тоа значи дека на годишно ниво ќе се реализираат вкупно 58 посети во горенаведените установи.

За извршениот стручно методолошки надзор се изготвува Извештај со предлог мерки за надминување на идентификуваните проблеми за секоја установа посебно

Извршител: ЈЗУ Институт за белодробни заболувања и туберкулоза

5. ЗДРАВСТВЕНО ПРОСВЕТУВАЊЕ ЗА ТУБЕРКУЛОЗА

Здравственото просветување за туберкулоза се применува кај сите болни од туберкулоза кои се лекуваат на Институтот како и кај болните кои доаѓаат на амбулантски преглед.

Со оваа активност ќе бидат опфатени 150 болни од туберкулоза.

Извршител: ЈЗУ Институт за белодробни заболувања и туберкулоза

6. СОВЕТУВАЊЕ ЗА ХИВ/СИДА

Во советувањето за ХИВ/СИДА кое функционира во состав на Институтот, се врши советување за пациентите со туберкулоза, во однос на ризично однесување, доброволно доверливо советување и тестирање по добиена согласност од болниот.

Со оваа активност во 2012 година ќе бидат опфатени 200 болните кои се лекуваат на Институтот или доаѓаат за амбулантски преглед.

Извршител: ЈЗУ Институт за белодробни заболувања и туберкулоза

7. ЕДУКАЦИЈА НА ЗДРАВСТВЕНИ РАБОТНИЦИ

Едукација на здравствени работници (лекари специјалисти, матични доктори и медицински сестри) за активности кои се однесуваат на превенција на туберкулозата: БЦГ вакцинација, туберкулинско тестирање, лекување на латентна туберкулозна инфекција, испитување на контакти, контрола на инфекцијата и други теми неопходни за градење на човековите ресурси за реализација на активностите сврзани со реализација на активностите од Правилникот за имунопрофилакса, хемиопрофилакса, лицата кои подлежат на овие мерки, начинот на изведување и водење на евиденција и документација („Сл весник на РМ“ бр 65/2010).

Во 2012 се планираат вкупно 1 семинар со 25 учесници.

Извршител: ЈЗУ Институт за белодробни заболувања и туберкулоза

8. ДОТ АКТИВНОСТИ

Под ДОТ активности се подразбира непосредна контрола на лекувањето и следење на болните со туберкулоза како и здравствено просветување преку разговор со болните и нивните семејства во домот на болниот.

За 2012 година се планираат 200 посети во домовите на болните од туберкулоза во иницијалната фаза еднаш и уште два пати во континуираната фаза од лекувањето.

За извршената посета, медицинското лице кое ја реализирало посетата, должно е да пополни формулар кој ги содржи наодите од посетата. Истиот треба да биде потпишан од болниот и членовите на семејството присутни при посетата. Формуларите се доставува текковно до Институтот за белодробни заболувања и туберкулоза каде се обработуваат.

Извршители: Диспанзерите за белодробни заболувања и туберкулоза

9. ЕВАЛУАЦИЈА НА УСПЕШНОСТА НА БЦГ ВАКЦИНАЦИЈАТА

Евалуација на успешно спроведена БЦГ вакцинација се врши со контрола на присутен белег од извршена БЦГ вакцинација.

Во 2012 година со контролата ќе бидат опфатени 0 деца на возраст од 7 години во следните општини:

Извршител: ЈЗУ Институт за белодробни заболувања и туберкулоза

10. ПОДГОТОВКА НА ПРОПАГАНДЕН МАТЕРИЈАЛ ЗА ТУБЕРКУЛОЗА

Во текот на 2012 година ќе биде подготвен и отпечатен пропаганден материјал наменет за различни целни групи, ќе се превземат активности за одбележување на светскиот ден и неделата на туберкулозата, како и активности за промоција на превенцијата од туберкулозата преку електронските и пишаните медиуми.

Извршител: ЈЗУ Институт за белодробни заболувања и туберкулоза

11. ЛЕКУВАЊЕ НА БОЛНИ СО ТУБЕРКУЛОЗА

Лекувањето на болните од туберкулоза е најдобра превентивна мерка за спречување на трансмисија на болеста во општата популација. Со правилно и навре-

мено лекување на новите случаи со туберкулоза се превенира појава на резистентни форми на оваа болест. Институтот за белодробни заболувања и туберкулоза е одоговорен за набавка, складирање и дистрибуција на лековите за лекување на сите болни со туберкулоза во Македонија.

Извршител: ЈЗУ Институт за белодробни заболувања и туберкулоза

12. ОБРАБОТКА НА ПОДАТОЦИ И НАДГРАДБА НА СОФТВЕРОТ ЗА ТУБЕРКУЛОЗА

Институтот за белодробни заболувања и туберкулоза раководи со базата на податоци за случаите на туберкулоза во Република Македонија. За 2012 година планирани се активности за внес на податоци, електронска поврзаност на базите на податоци од Централната единица и Националната Референтна лабораторија и менаџмент на антитуберкулозици од прва и втора линија.

Извршител: ЈЗУ Институт за белодробни заболувања и туберкулоза

V. Очекувани резултати (индикатори на успешност)

Активностите во Програмата за превентивни мерки за спречување на туберкулозата кај населението во Република Македонија за 2012 година се очекува да биде реализирана 100% во секоја од планираните активности. Индикатори за успешност се процентите на реализираните индикатори за секоја планирана активност посебно, следени на квартално и годишно ниво.

VI. Потребни финансиски средства (обем, цена и вкупни средства)

Извор на средства за реализирање на планираните активности во Програмата за превентивни мерки за спречување на туберкулоза кај населението во Република Македонија за 2012 година е Буџетот на Република Македонија.(табела-1)

БУЏЕТ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈА НА ПРОГРАМАТА НА ПРЕВЕНТИВНИ МЕРКИ ЗА СПРЕЧУВАЊЕ НА ТУБРЕКУЛОЗАТА КАЈ НАСЕЛЕНИЕТО ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА ЗА 2012 година

број	Активност	извршители	индикатор	единечна цена	вкупен износ	фреквенција на изнесување
1.1	Активно пронаоѓање на случаи со туберкулоза кај ризични групи со селективна радиофотографија	ЈЗУ Институт за белодробни заболувања и туберкулоза	4.000	300	1200.000,00	Квартално
1.2	Дообработка на сомнителни РТГ наоди	ЈЗУ Институт за белодробни заболувања и туберкулоза	105	2948	309.540,00	Квартално
2	Активно откривање на болни со ТБ (испитување на контакти)	- ЈЗУ Институт за белодробни заболувања и туберкулоза - ЈЗУ Институт за белодробни заболувања кај децата-Козле - Диспанзери	600	839	503.400,00	Квартално
*3	Мониторинг и евалуација	ЈЗУ Институт за белодробни заболувања и туберкулоза	0	0	0	Квартално
4	Здравствено просветување за туберкулоза	ЈЗУ Институт за белодробни заболувања и туберкулоза	150	330	49500,00	Квартално
5	Советување за ХИВ СИДА	ЈЗУ Институт за белодробни заболувања и туберкулоза	0	0	0	Квартално
6	Едукација на здравствени работници	ЈЗУ Институт за белодробни заболувања и туберкулоза	1 семинар	50020	50020	Квартално
7	ДОТ Активности	Диспанзери	200	250	50.000,00	Квартално
8	Евалуација на успешност на БЦГ вакцинација	ЈЗУ Институт за белодробни заболувања и туберкулоза	0	208	0	Квартално
9	(пропаганден материјал)	ЈЗУ Институт за белодробни заболувања и туберкулоза			237540,00	Квартално
10	Набавка на лекови од прва линија за лекување на болни со туберкулоза	ЈЗУ Институт за белодробни заболувања и туберкулоза			1.800.000,00	Квартално
11	Обработка на податоци, и надградба на софтвер за туберкулоза	ЈЗУ Институт за белодробни заболувања и туберкулоза			800.000,00	Квартално
вкупен износ на активности					5000.000,00	
Вкупно					5.000.000,00	

VII. Извршители на Програмата

Извршители на програмата се ЈЗУ Институт за белодробни заболувања и туберкулоза-Скопје, ЈЗУ Институт за белодробни заболувања кај децата-Козле и Диспанзерите за белодробни заболувања и туберкулоза во Македонија.

VIII. Доставување на Годишни извештаи и рокови

Секој извршител, податоците за своите реализирани активности тековно ги доставува до Централната единица на Институтот каде се обработуваат и се изготвуваат квартални извештаи. Кварталните извештаи се доставуваат до Министерството за здравство - Сектор за превентивна здравствена заштита, најдоцна 15 дена по завршување на кварталот.

Врз основа на кварталните извештаи, ЈЗУ Институт за белодробни заболувања и туберкулоза изготвува Годишен извештај кој се доставува до Министерството за здравство - Сектор за превентивна здравствена заштита во првата половина на декември во тековната година.

IX. Следење на реализација на Програмата (мониторинг и евалуација)

Реализацијата на програмата се следи временски: квартално и годишно, преку зацртаните квантитативни цели. Централната единица на ЈЗУ Институт за белодробни заболувања и туберкулоза врши контрола на квалитетот на реализираните активности преку евалуација на доставените индивидуални информации од извршителите, врз основа на кои се изработуваат кварталните извештаи.

Оваа програма влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија.“

Бр. 51-8547/1-11
9 јануари 2012 година
Скопје

Заменик на претседателот
на Владата на Република
Македонија,
м-р **Зоран Ставрски**, с.р.

291.

Врз основа на член 32 став 4 точка 7 од Законот за здравствена заштита („Службен весник на Република Македонија” бр.38/91, 46/93, 55/95, 10/04, 84/05, 111/05, 65/06, 5/07,77/08, 67/09, 88/10 44/11 и 53/11), Владата на Република Македонија, на седницата одржана на 9.1.2012 година, донесе

ПРОГРАМА ЗА СИСТЕМАТСКИ ПРЕГЛЕДИ НА УЧЕНИЦИТЕ И СТУДЕНТИТЕ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА ЗА 2012 ГОДИНА

I. Вовед

Децата од училишна возраст се посебна популациона група која се карактеризира со интензивни физички, психолошки и социјални промени, што ги прави исклучително ранливи на неповолните ризик фактори од околината. Промените во правец на стекнување поголема независност придружено со склоноста кон експериментирање со нови животни стилови и активности, креираат нови здравствени ризици поврзани во прв ред со однесувањето. Поради тоа, раната детекција на здравствените како и на психо-социјалните, развојните и бихејвиоралните ризици треба да претставува приоритет во грижата за училишните деца и младина. Најчестите причини за морбидитет и морталитет кај оваа возрастна група се намерните и ненамерни повреди, последиците од ризичното сексуално однесување, пореметувања на менталното здравје (депресија, анорексија, булимија), недоволна физичка активност и неправилна исхрана.

Класичен метод за скрининг на здравјето на училишните деца и младина се систематските прегледи, кои се вршат организирано во јавните здравствени установи од страна на службите за превентивна здравствена заштита и превентивна стоматолошка заштита на училишни деца.

Покрај систематскиот преглед, превентивниот тим врши и едукација на учениците, наставничкиот кадар, родителите/старателите преку предавања и работа во мала и голема група избирајќи теми според утврдените приоритети и според изборот на учениците.

При систематскиот преглед се врши и редовна имунизација против заразни заболувања според Календарот за имунизација на Република Македонија.

Посебно вулнерабилната група на деца и адолесценти е онаа која е надвор од образовниот систем. Здравствениот сектор во соработка со патронажната служба, РЗМ и НВО превзема активен пристап во откривањето на овие деца и нивно упатување до превентивните тимови кои обезбедуваат превентивна здравствена заштита на децата. Според проценките тој број изнесува околу 5000 деца на возраст од 7-18 години или 20% од вкупниот број на деца од училишна возраст. Овој проблем е особено голем кај децата Роми кои се осипуваат во процесот на образование или пак не ги посетуваат редовно основните и средни училишта.

Целта на систематскиот преглед е:

- Следење на физичкиот и психосоцијалниот развој,

- Рана детекција на здравствени проблеми и навремен третман,
- Рано препознавање на ризични видови на однесување - детекција на бихејвиорални ризици,
- Едукација за усвојување на здрави животни стилови,
- Едукација за важноста на навремената и целосна вакцинација.

Возраст на вршење на систематски прегледи:

Задолжителни систематски прегледи се вршат во 1-во, 3-то, 5-то, 7-мо одделение. Средношколците се опфатени со систематски прегледи во 1-ви и 4-ти клас (или 3-та завршна година), а студентите во 1-ва година. Содржината на систематскиот преглед зависи од возраста на ученикот.

Содржина на систематскиот преглед:

1. Општ лекарски преглед:

- мерење на телесната тежина и висина и одредување на ИТМ;
- преглед на кожата;
- согледување на постоење на деформитети на локомоторниот систем;
- општ лекарски преглед и преглед по системи (кардиоваскуларен, респираторен, дигестивен, нервен, урогенитален систем);
- мерење на пулсот и крвниот притисок;
- испитување на вид, слух и говорот;
- земање на податоци во врска со пубертетот кај двата пола и менарџа (кај ученички и студентки);
- земање податоци во врска со сексуалната активност на адолесцентите и употребата на контрацепција и заштита од СПИ;
- земање на податоци за употреба и злоупотреба на супстанции (пушење, алкохол, таблети, дроги);
- земање податоци за рано откривање на знаци на депресија и други пореметувања на менталното здравје
- земање на податоци за постоење на насилно однесување (булинг)
- давање препорака за понатамошни специјалистички прегледи доколку е потребно;
- прибирање на податоци од наставниците и психолозите за успехот и однесувањето на ученикот и давање на потребни совети;
- контрола на извршените вакцинации и ревакцинации и преземање мерки за комплетирање на вакциналниот статус.

Наодите од систематскиот преглед се евидентираат во здравствениот картон; отстапувањата се запишуваат во здравствениот картон со преземање на соодветни мерки за санирање и следење.

Контролни и целни прегледи: Во зависност од констатираните претходни состојби, се вршат контролни и целни прегледи за поедини видови на однесување или заболување/состојба.

2. Лабораториски преглед

- хемоглобин во крв и
- албумин и билирубин во урина

3. Стоматолошки преглед

- контрола и евиденција на состојбата на забалото (млечни, трајни заби, карлес, екстракција и плomba индекси);
- откривање на деформитети и неправилности во развојот на забите и вилиците;
- евиденција на констатираната состојба во здравствениот картон.

4. Превентивна стоматолошка заштита

Националната Стратегија за превенција на оралните заболувања кај децата до 14 години во Република Македонија за периодот 2008-2018 година, предвидува 5 групи на превентивни мерки за редукција на забниот карлес кај децата:

1. Механичка и хемиска контрола на деналниот плак
2. Примена на флуориди (ендогено и егзогено)
3. Дисциплина во режимот на внесување на шеќери
4. Залевање на фисури и јамички
5. Едукација и мотивација за одржување на оралното здравје

Предвидени активности:

- Залевање на фисурите и јамичките (кај сите деца кои се во прво одделение), при што се залеваат 4-те први трајни молари. Кај дел од децата со специјални потреби кај кои има висок карлес ризик, потребни се средства за обезбедување на пастии за локална заштита на нивните заби со троен ефект.
- Здравствено-промотивни активности (изготвување, печатење и дистрибуција на едукативно-пропаганден материјал)

За извршување на овие активности и набавка на потребните средства одговорни се ЈЗУ Здравствени домови во Република Македонија и нивните превентивни тимови (стоматолог-сестра).

За превентивната мерка едукација и мотивација за одржување на оралното здравје, потребни се средства за подготовка, печатење и дистрибуирање на едукативно-пропаганден материјал (стратегиија, прирачник, брошури, постери), наменет за стоматолозите, гинеколози, педијатри, родители и деца, наставници, воспитувачи и др.

Оваа активност ќе ја спроведе тендерската комисија во Министерството за здравство.

II. Моментална состојба

Според последните обработени податоци за систематски прегледи на училишни деца и младина во 2010/2011 година беше планирано да се извршат 93.247 систематски прегледи на ученици од основното образование и 45.033 систематски прегледи на ученици од средно образование. Во 2010/2011 година, во основните училишта систематските прегледи се извршени кај 85.9% од планираните ученици (80.054 ученици), додека во средните училишта извршени се 72.0% од планираните систематски прегледи (32.468 ученици).

Добиените податоци од наодите делумно ја отсликуваат здравствената состојба на учениците.

Сознанијата добиени преку системот на мониторинг на здравјето како и сознанијата добиени од целни и селективни студии во Република Македонија покажаа дека состојбата на оралното здравје, а посебно состојбата со денталниот кариес е сериозен здравствен проблем, особено загрижувачко е зголемувањето на појавата на кариес во детска возраст. КЕП - индексот (просечен број на кариозни, извадени и пломбирани заби кај дете) кај 12 годишни деца е висок и изнесува 6,88, спореден со препораките на СЗО за орално здравје (КЕП <3). Со имплементирање на мерките од оваа Програма, постигнат е напредок во унапредување на оралното здравје кај децата мерено преку КИП индексот (кариес индекс просек), кој во 2007 година изнесувал 3.11, додека во 2010 г. изнесувал 0.85. Податоци за подобрување на КЕП индексот се очекуваат откако целната група за залевање на 4-те први трајни молари ќе наполни 12 години.

III. Мерки кои треба да се преземат за подобрување на состојбите

Во насока на подобрување на здравствената состојба и квалитетот на превентивната здравствена заштита на децата од училишна возраст и младината, како и обезбедување на одржлив систем на надзор врз подобрување на здравјето, потребно е извршување на следните мерки:

1. Мерки за подобрување на превентивната здравствена заштита на децата од училишна возраст и младина

- Систематски прегледи во 1-во, 3-то, 5-то, 7-мо одделение како и во 1-ва и 4-та година (завршна) година од средното образование.
- Систематски прегледи на студенти во 1-ва година факултет.
- Дополнителни превентивни контролни и целни прегледи кај учениците каде е најдено отстапување.
- Превентивни стоматолошки прегледи.

2. Јакнење на капацитетите на тимовите кои обезбедуваат превентивна здравствена заштита на училишни деца и младина за:

- активности од областа на здравствена едукација и промоција
- за употреба на новиот Картон за систематски прегледи на ученици и упатството за систематски прегледи на училишни деца
- за едукација на учениците за усвојување на здрави животни стилови
- за рана детекција на бихејвиорални ризици кај учениците
- за рана детекција на здравствени проблеми и упатување за навремен третман
- за комуникација со родители за зголемување на опфатот за имунизација со поедини вакцини како и за редовна имунизација против заразни заболувања според календарот за имунизација.

Овие мерки ќе се изведуваат преку:

- Организирање и изведување на тренинзи наменети за превентивните тимови, патронажната служба и РЗМ.
- Изработка на прирачници за адолесцентно здравје и здрави животни стилови.

3. Мерки за подобрување на пристапот до информации на сите деца од училишна возраст и младина, како и за родители:

- Изработка на здравствено-промотивни материјали за ученици.
- Изработка на здравствено-промотивни материјали за родители.
- Одржување на здравствено-воспитни предавања и работилници за ученици на теми поврзани со ризични видови на однесување (ризично сексуално однесување, сексуално преносливи инфекции, ХИВ/СИДА, употреба и злоупотреба на супстанции, неправилна исхрана и недоволна физичка активност).
- Организирање и изведување на работилници со родители во училиштата, рурални средини и ромски заедници за важноста на имунизацијата и превенција на ризични видови на однесување кај децата и адолесцентите.
- Обезбедување на сеопфатни услуги за унапредување на сексуалното и репродуктивно здравје на адолесценти и млади во советувалиштата за млади "Сакама да знам" во амбуланта Водно и амбуланта Шуто Оризари, Скопје (едукација, индивидуално и групно советување, превентивни прегледи, едукација на родители).

4. Мерките за унапредување на здравјето на децата кои се надвор од образовниот систем:

- Активно откривање и здравствено просветување преку теренски посети од страна на патронажната служба и РЗМ за населбите во кои живеат Роми.

- Упатување до превентивните служби во јавниот здравствен сектор за систематски прегледи и имунизација.

- Упатување до постоечки организирани форми на здравствена промоција и едукација во локалните заедници.

- Соработка со невладиниот сектор кој работи на промоција на адолесцентно здравје во локалната заедница со посебен акцент на ромските населби.

5. Следење и евалуација на здравствената состојба на децата и адолесцентите:

- унапредување на системот на раководење со податоци за превентивна здравствена заштита на деца од училишна возраст и младина;

- воспоставување на систем за документирање на наодите од систематските прегледи преку примена на Картони за систематски прегледи кај училишни деца;

- техничка и стручна поддршка (теренски посети) на превентивните тимови, патронажната служба и РЗМ за правилно користење на картоните за систематски прегледи;

- изготвување на Извештај за здравствена состојба и заштита на децата со предлог мерки за унапредување на состојбата.

IV. Цели на Програмата

Главна цел на Програмата е да обезбеди услови за зачувување и унапредување на здравјето на сите деца од училишна возраст и студентите преку превенција и рана детекција на здравствените ризици и нарушувањата на здравјето.

1. Специфични цели:

1.1. Превенција и рана детекција на здравствените ризици и нарушувањата на здравјето на учениците и студентите.

1.2. Јакнење на капацитетите на здравствените работници од превентивните тимови.

1.3. Подигање на степенот на информираност на учениците и студентите за здрави животни стилови со цел рана превенција на незаразни заболувања.

1.4. Документирање на податоци за здравствената состојба и здравственото однесување на учениците и студентите во национална база на податоци која ќе послужи како основа за креирање на навремени и соодветни јавно-здравствени интервенции.

V. Очекувани резултати (индикатори на успешност)

1.1. Обем на извршени систематски прегледи (над 90%)

1.2. Број на откриени и прегледани деца вон образовниот систем на терен.

1.3. Број на едукативни работилници за родители.

1.4. Број на изготвени и дистрибуирани едукативни материјали – прирачници за здравствените работници.

1.5. Број на изготвени едукативно-промотивни материјали наменети за учениците и родителите.

1.6. Број на извршени теренски посети за стручно-методолошка поддршка-проценка.

1.7. Број на работилници за проценка на капацитетите на превентивните тимови.

1.8. Индикатори за оралното здравје:

- зголемен на % на деца без кариес на 6 годишна возраст

- намалување на вредностите на КЕП-индексот кај 12 годишни деца

- намалување на бројот на секстанти со гингивално крварење кај децата од 15 години.

1. Проценка на бројот на ученици и студенти за 2012 година

Бројот на учениците и студентите кои треба да бидат систематски прегледани во 2012 година е добиен од Државниот завод за статистика.

1.1. Основно образование:

Во 2012 година со систематски прегледи треба да бидат опфатени 114.856 ученици од основните училишта, од кои:

- 22.224 ученици во 1 одделение.

- 22.727 ученици во 3 одделение.

- 45.682 ученици во 5 одделение.

- 24.223 ученици во 7 одделение.

1.2. Средно образование:

Во средните училишта во текот на 2012 година, со систематски прегледи ќе бидат опфатени 45.655 ученици и тоа:

- 24.734 ученици во први клас

- 20.921 ученици во четврти клас.

1.3. Високо образование:

Во 2012 година, со систематски прегледи ќе бидат опфатени 19.805 студенти од прва година високо образование.

Вкупно ученици (основно и средно) како и студенти кои треба да бидат опфатени со систематски прегледи се 180.316.

VI. Потребни финансиски средства

	ПРОГРАМА ЗА СИСТЕМАТСКИ ПРЕГЛЕДИ НА УЧЕНИЦИ И СТУДЕНТИ	Потребни ресурси
		човечки Финансиски
1	Партиципација за лабораториски прегледи на лица од 7-18 години неопфатени во образовниот систем. 1000 x 50,00 ден.	50.000,00
2	2.1. Општ систематски преглед на неосигурани лица неопфатени во образовниот систем. 1283 x 320,00 ден.	410.560,00
	2.2. Систематски стоматолошки прегледи на неосигурани лица од 7-18 години неопфатени во образовниот систем. 1283 x 100,00 ден.	128.300,00
	2.3. Лабораториски систематски прегледи на неосигурани лица од 7-18 години неопфатени во образовниот систем. 1283 x 250,00 ден.	320.750,00
3	3.1. Средства за стоматолошки материјал за заштита (залевање, запечатување) на првите трајни молари кај децата во прво одделение.	1.000.000,00
	3.2. Средства за пасти за локална примена кај деца со посебни потреби наменети за превенција од кариес (за деца со посебни потреби до 14 години и со тежок вид на ментална и физичка попреченост во развојот).	900.000,00
4	Изготвување и печатење на образец за ре-проценка на превентивната служба за систематски прегледи и имунизација во здравствените домови (кофинансирање со грантот на холандската влада ОРИО).	200.000,00
5	Теренски посети за ре-проценка на превентивната служба за систематски прегледи и имунизација во здравствените домови (кофинансирање со грантот на холандската влада ОРИО) 34 посети x 15.000,00 ден.	510.000,00
6	Работилници за обука на тимовите за методологијата со која ќе се врши ре-проценка на капацитетите и потребите на превентивните тимови кои вршат систематски прегледи и имунизација. (кофинансирање со грантот на холандската влада ОРИО) 5 x 30.000,00 ден.	150.000,00
7	7.1.Изготвување на Извештај за наодите од извршената ре-проценка на службата за систематски прегледи и имунизација. 7.2.Изготвување на упатство за спроведување на систематски прегледи и имунизација. (кофинансирање со грантот на холандската влада ОРИО)	150.000,00
8	Доставување на извештај со анализа и коментар за систематски прегледи извршени во 2012 година (ИЈЗ)	50.000,00
9	Партиципација на 180.316 за осигурани студенти и ученици за извршени систематски прегледи која се трансферира до ЈЗУ.	4.135.000,00
10	Пренесени неизмирени обврски од 2011 година.	1.995.390,00
	ВКУПНО	10.000.000,00

VII. Финансирање

Мерките и активностите предвидени во оваа програма ќе се финансираат од Буџетот на Република Македонија предвиден за реализација на оваа програма за неосигурани ученици и студенти.

Распределбата на средствата по Програмата ја врши Министерството за здравство квартално на ЈЗУ - извршители на активностите, врз основа на доставени фактури и извештаи за реализација на активностите содржани во Програмата.

Со оваа програма се овозможува кофинансирање со грантот на холандската влада ОРИО наменет за рехабилитација на здравствените служби за имунизација и систематски прегледи во висина од 1.010.000,00 денари.

VIII. Извршители на Програмата

Систематските прегледи ќе ги извршуваат превентивните тимови од ЈЗУ- здравствени домови (доктор-сестра), а за студентите од универзитетите систематските прегледи ќе ги извршуваат превентивни тимови од здравствените домови како и специјализирани тимови за таа дејност во рамките на универзитетите во градовите каде се наоѓаат универзитетите.

Превентивната стоматолошка заштита ќе ја извршуваат превентивните стоматолошки тимови (стоматолог-сестра) од ЈЗУ здравствени домови.

- Здравствено промотивната активност ќе ја извршуваат истите тимови во соработка со Заводот за здравствена заштита на мајки и деца.

- Заводот за здравствена заштита на мајки и деца во соработка со Институтот за јавно здравје ќе изработи прирачници за ре-проценка на превентивната служба за систематски прегледи и имунизација.

- Заводот за здравствената заштита на мајки и деца во соработка со Институтот за јавно здравје ќе врши едукација на тимовите за ре-проценка на превентивната служба за систематски прегледи и имунизација во ЈЗУ-здравствени домови во Република Македонија.

- Заводот за здравствена заштита на мајки и деца ќе изведува теренски посети за ре-проценка на превентивните служби за систематски прегледи и имунизација во ЈЗУ - здравствените домови во Република Македонија и ќе изготви извештај за проценката.

- Заводот за мајки и деца ќе учествува во изготвување на извештај од репроценката и ќе изготви Упатство за систематски прегледи и Прирачник за водење на психосоцијално интервју.

- Заводот за здравствената заштита на мајки и деца во соработка со поливалентната патронажна служба и РЗМ ќе учествува во откривање на семејства кои имаат деца надвор од образовниот систем со цел вклучување на истите во здравствениот систем заради изведување на систематски прегледи вакцинација и унапредување на нивното здравје.

- Заводот за здравствената заштита на мајки и деца во соработка со превентивните тимови и членовите на локалните заедници и граѓанскиот сектор ќе учествуваат во здравствена едукација на деца од училишна деца и младина кои живеат во рурални средини или припаѓаат на ромските заедници и не посетуваат училиште.

- Советувалиштата за сексуално и репродуктивно здравје "Сакам да знам" (амбуланта Водно и амбуланта Шуто Оризари во рамките на Здравствен Дом Скопје) ќе вршат едукација, советување и превентивни прегледи за сексуално и репродуктивно здравје на адолесценти и млади.

IX. Доставување на Годишни извештаи и рокови

Заводот за здравствената заштита на мајки и деца во соработка со Институтот за јавно здравје ќе достави Информација за извршување на мерките од Програмата до Министерството за здравство на Република Македонија.

Институтот за Јавно здравје ќе изготви извештај за наодите од систематските прегледи и ќе го достави до Министерството за здравство на Република Македонија најдоцна до 31.01.2013 година.

X. Следење на реализација на Програмата (мониторинг и еволуација)

Надзор над спроведувањето на Програмата врши Министерството за здравство и по потреба поднесува извештај до Владата на Република Македонија.

Оваа програма влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

Бр. 51-8548/1 - 11
9 јануари 2012 година
Скопје

Заменик на претседателот
на Владата на Република
Македонија,
м-р **Зоран Ставрски**, с.р.

МИНИСТЕРСТВО ЗА ФИНАНСИИ

292.

Врз основа на член 72 став (3) од Царинскиот закон („Службен весник на Република Македонија“ бр. 39/2005, 04/2008, 48/2010, 158/2010, 44/2011, 53/2011), министерот за финансии, донесе

П Р А В И Л Н И К ЗА ИЗМЕНУВАЊЕ И ДОПОЛНУВАЊЕ НА ПРАВИЛНИКОТ ЗА НАЧИНОТ НА ПОПОЛНУВАЊЕ НА ЦАРИНСКАТА ДЕКЛАРАЦИЈА И КОДЕКСОТ НА ШИФРИ КОИ СЕ УПОТРЕБУВААТ

Член 1

Во Правилникот за начинот на пополнување на царинската декларација и кодексот на шифри кои се употребуваат („Службен весник на Република Македонија“ бр. 97/2005, 147/2008, 55/2009, 141/2009, 62/2010 и 12/2011) во Прилог 2 - Кодекс на шифри за пополнување на ЕЦД, во рубрика 29 -Излезен/влезен Царински орган, во табеларниот дел во точка II, царинскиот орган и шифрата „Царинска испостава ТАБАНОВЦЕ АВТОПАТ 2031“ се заменува со имињата на царинските органи и шифри:

Царинска испостава ТАБАНОВЦЕ АВТОПАТ Отсек за стоково царинење	2030
Царинска испостава ТАБАНОВЦЕ АВТОПАТ Отсек за патнички промет	2031

Член 2

Овој правилник влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

Бр.11-1188/1
11 јануари 2012 година
Скопје

Министер за финансии,
м-р **Зоран Ставрски**, с.р.

293.

Врз основа на член 9-а, став (4) од Законот за данокот на додадена вредност („Службен весник на Република Македонија“ број 44/99, 59/99, 86/99, 11/00, 8/01, 21/03,19/04, 33/06, 45/06, 101/06, 114/07, 103/08, 114/09, 133/09, 102/10, 24/11 и 135/11), министерот за финансии донесе

П Р А В И Л Н И К ЗА ИЗМЕНУВАЊЕ НА ПРАВИЛНИКОТ ЗА НАЧИНОТ НА ПРИМЕНА НА ЗАКОНОТ ЗА ДАНОКОТ НА ДОДАДЕНА ВРЕДНОСТ КАЈ ЛИЦА СО СОПСТВЕНИЧКА, ОРГАНИЗАЦИСКА ИЛИ УПРАВУ- ВАЧКА ПОВРЗАНОСТ КОИ МОЖАТ ИЛИ НА КОИ ИМ Е НАЛОЖЕНО ДА СЕ РЕГИСТРИРААТ КАКО ЕДЕН ДАНОЧЕН ОБВРЗНИК

Член 1

Во Правилникот за начинот на примена на Законот за данокот на додадена вредност кај лица со сопственичка, организациска или управувачка поврзаност кои можат или на кои им е наложено да се регистрираат како еден даночен обврзник („Службен весник на Република Македонија“ број 22/2004), образецот „ДДВ-01/ПЈ“ се заменува со нов образец „ДДВ-01/ПЈ“ кој е даден во Прилог и е составен дел на овој правилник.

Член 2

Овој правилник влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

Бр.20-41174/4-2011
13 јануари 2012 година
Скопје

Министер за финансии,
м-р **Зоран Ставрски**, с.р.

ДДВ-01/ПЛ

Република Македонија
Министерство за финансии
УПРАВА ЗА ЈАВНИ ПРИХОДИДатум и број
на прием

* Пополнува Управата за јавни приходи

ПРИЈАВА ЗА РЕГИСТРАЦИЈА
за данокот на додадена
вредност на поврзани лица

-
- прва регистрација
-
-
- промена на податоци
-
-
- одјава на обврзник

Поврзано лице

Даночен обврзник

* назив на претставникот на поврзаното лице

01 _____

Даночен број за ДДВ на поврзаното лице

02 М К _____

Датум на почеток на делување на поврзаното лице

03 д д м м г г г г г г

Датум на престанок на делување на поврзаното лице

04 д д м м г г г г г г

Вкупен остварен/претпоставен промет

05 _____

Вид на регистрација

06 доброволна 07 службена

Лице во поврзаното лице

 претставник лице

Промени кај регистрираното поврзано лице

 пристапува истапува

ЕДБ

08 _____

Скратен назив

09 _____

Адреса на вистинското седиште за контакт

** може да се разликува од адресата на седиштето
пријавена во Централниот регистар на РМ*

10 _____

улица

број

населено место

општина

е-пошта

телефон

Општи податоци

Правна форма

11 _____

Прегледна дејност

12 _____

шифра

13 _____

опис

Податоци за трансакциска сметка

Трансакциска сметка кај носителот на платен промет

14 _____

Назив и седиште на носителот на платен промет

15 _____

Податоци за регистрација за ДДВ

Вкупен остварен/претпоставен промет

16 _____

Вкупен ослободен промет без право на одбивка

17 _____

Датум на пристапување

18 д д м м г г г г г г

Датум на истапување

19 д д м м г г г г г г

Начин на поврзаност

сопственичка

20

организациска

21

управувачка

22

ДДВ-01/ПЛ

Податоци за овластено лице

Потписник Својство
име и презиме (со лични броеви) управител/полномошник

Потпис и печат М.П. Датум на поднесување

Податоци за потписникот

* адреса на живеење

 управител полномошник

Податоци за сметководствено биро/сметководител

* адреса на седиште/живеење

Име и презиме Назив/Име и презиме

ЕМБГ ЕДБ/ЕМБГ

улица Број улица Број

населено место телефон моб. тел населено место телефон моб. тел

* Пополнува Управата за јени приходи

Датум на обработка

Потпис на обработувачот

Забелешка

ДОПОЛНИТЕЛНИ ПОДАТОЦИ КОН ПРИЈАВАТА ЗА РЕГИСТРАЦИЈА

* дополнителните податоци задолжително ги пополнува претставникот на поврзаното лице со заокружување на "Да" или "Не".

1. Откако ќе се регистрира поврзаното лице (или се направат промени во лицата во поврзаното лице) дали тоа ќе биде делумно ослободено од данок?

Да Не

* Ако одговорот е Да, доставете писмени детали за методот на делумно ослободување кој поврзаното лице предлага да го користи за утврдување на даночната обврска.

2. Дали претставникот на поврзаното лице или било кое друго предложено лице во поврзаното лице има одобрен метод за раздвојување на даночните основи според даночните стапки?

Да Не

* Ако одговорот е Да, доставете писмено објаснување.

3. Во изминатите три години, дали некој од предложените лица во поврзаното лице купил, стекнал или увезол капитални добра?

Да Не

* Ако одговорот е Да, доставете писмено објаснување.

4. Дали некој член кој предлага да се вклучи во поврзаното лице или да го напушти поврзаното лице поседува капитални добра за кои ќе настанат промени во околностите кои биле одлучувачки во моментот на набавката, стекнувањето или увозот?

Да Не

* Ако одговорот е Да, доставете писмено објаснување.

5. Дали некој од предложените лица во поврзаното лице извршил или примил авансно плаќање во однос на било кои стоки или услуги, чиј промет целосно или делумно ќе се изврши откако ќе станат лице во поврзаното лице?

Да Не

* Ако одговорот е Да, доставете писмено објаснување.

6. Дали некое лице кое го напушта поврзаното лице, а примило авансно плаќање во однос на кои било стоки или услуги, чиј промет целосно или делумно ќе се изврши откако ќе го напушти поврзаното лице?

Да Не

* Ако одговорот е Да, доставете писмено објаснување.

7. Дали некое лице кое го напушта поврзаното лице очекува дека треба да изврши исправка на претходниот данок, а со тоа и да плати данок откако ќе го напушти поврзаното лице?

Да Не

* Ако одговорот е Да, доставете писмено објаснување.

ДДВ-01/ПЛ

ОПШТИ НАПОМЕНИ

Даночен обврзник-поврзано лице претставува група на лица кои се правно независни, регистрирани за целите на ДДВ и кои се тесно поврзани сопственички, организациски или управувачки.

Пријавата за регистрација за данокот на додадена вредност на поврзани лица може да се поднесе доброволно од претставникот на поврзаното лице (член 9а став 1 од ЗДДВ) или службено од надлежниот даночен орган - Управа за јавни приходи (член 9а став 2 од ЗДДВ).

Пријавата за регистрација, претставникот на поврзаното лице ја доставува по пошта или лично до Регионалната дирекција на Управата за јавни приходи (УЈП), според неговото седиште/живеелиште.

УПАТСТВО ЗА ПОПОЛНУВАЊЕ

Пополнете ги читливо само белите полиња. Не впишувајте ништо во полињата кои ги пополнува УЈП.

Износите се искажуваат во денари, без дени.

Во зависност од целта на поднесување на Пријавата пополнете:

- Поле "прва регистрација" - внесете "x" доколку за прв пат се регистрирате за целите на ДДВ како поврзано лице.
- Поле "промена на податоци" - внесете "x" во случај на промена на некои од податоците од последното пополнување на пријавата за регистрација "ДДВ-01/ПЛ".
- Поле "одјава на обврзник" - внесете "x" во случај на одјава на обврзник, односно кога поврзаното лице целосно ќе се расформира.

Поврзано лице

Податоците во овој дел ги пополнува претставникот на поврзаното лице.

- **Даночен обврзник** - Се впишува називот на претставникот на поврзаното лице.
- **Даночен број за ДДВ на поврзаното лице** - Се впишува ДДВ бројот што сте го добиле од Управата за јавни приходи при првата регистрација како поврзано лице.
НАПОМЕНА: Не впишувајте ништо во ова поле во случај на прва регистрација како поврзано лице (прво пополнување на пријавата).
- **Датум на почеток на делување на поврзаното лице** - Во случај на доброволна регистрација како поврзано лице, се впишува датумот од кога поврзаното лице почнува да делува како поврзано лице за целите на ДДВ.
Во случај на службена регистрација како поврзано лице, се впишува првиот ден од месецот кој следи по издавањето на решението за регистрација за ДДВ како поврзано лице.
- **Датум на престанок на делување на поврзаното лице** - Се впишува датумот од кога поврзаното лице престанува да делува како поврзано лице.
- **Вкупен остварен/претоставен промет** - Вкупен промет претставува збир на искажаните промети на сите лица во поврзаното лице. Ако поврзаното лице ја врши својата дејност само во еден дел од календарската година, фактичниот вкупен промет се пресметува на ниво на вкупен промет за целата календарска година.
- **Вид на регистрација**
"доброволна" - во полето се внесува знакот "x" во случај кога лицата ќе одлучат да се регистрираат како поврзано лице.
"службена" - во полето се внесува знакот "x" во случај кога Управата за јавни приходи ќе наложи одделни лица кај кои постои одредена сопственичка, организациска или управувачка поврзаност да се регистрираат како поврзано лице.

Лице во поврзаното лице

Податоците во овој дел ги пополнува претставникот, односно лицето во поврзаното лице:

"претставник" - внесете "x" доколку податоците ги пополнува претставникот на поврзаното лице.

"лице" - внесете "x" доколку податоците ги пополнува лицето во поврзаното лице.

- **Промени кај регистрираното поврзано лице** - во зависност од тоа дали претставникот односно лицето во поврзаното лице пристапува или истапува од поврзаното лице, внесете "x" во полето "пристапува", односно полето "и стапува".
НАПОМЕНА: Ова поле се пополнува само во случај кога ќе настанат промени во веќе регистрираното поврзано лице.
  - **ЕДБ** - се впишува Единствениот даночен број на претставникот, односно лицето во поврзаното лице, добиен од УЈП при нивната регистрација. | пр. 4030988113873
  - **Скратен назив** - се наведува називот (фирмата) на претставникот, односно лицето во поврзаното лице што вообичаено се користи во секојдневното работење. | пр. МАК-ПРОМ експорт-импорт Д.О.О. Скопје
  - **Адреса на вистинското седиште за контакт** - се наведува полната адреса (улица, број, населено место, општина, телефон, е-пошта) на вистинското седиште (локацијата на која претежно се врши дејноста и која не мора да е иста со адресата на седиштето пријавена во Централниот регистар на РМ) на претставникот, односно лицето во поврзаното лице. | пр. Васил Главинев 15/13
1000 Скопје
02/2 446-111, 02/2 446-112
- НАПОМЕНА:** На адресата на претставникот на поврзаното лице УЈП ќе ги доставува пријавите за ДДВ, решенијата, известувањата и др. Неточноста на овој податок може да предизвика ненавремено информирање на обврзникот и други последици по неговото работење.

Општи податоци

- **Правна форма** - Се впишува организационата форма (овој податок обично се содржи во полниот назив на даночниот обврзник). | пр. Друштво со ограничена одговорност (Д.О.О.)
- **Претежна дејност (шифра и опис)** - Се наведува шифрата и описот на претежната дејност што ја врши претставникот односно лицето во поврзаното лице. | пр. 11.07 - Производство на освежителни пијалаци

ДДВ-01/ПЛ

Податоци за трансакциска сметка

- **Трансакциска сметка кај носителот на платен промет** - Се впишува трансакциската сметка на претставникот, односно лицето во поврзаното лице кај носителот на платен промет.
- **Назив и седиште на носителот на платен промет** - Се впишува називот и седиштето на носителот на платен промет каде е отворена трансакциската сметка на претставникот, односно лицето во поврзаното лице.

пр. 000200000028422544

пр. Стопанска банка А.Д. - Скопје

НАПОМЕНА: Од наведената трансакциска сметка на претставникот на поврзаното лице ќе се плаќа долгуваниот данок на додадена вредност и евентуалните камати и казни за поврзаното лице, а УЈП на истата ќе го враќа повеќе платениот данок.

Податоци за регистрација за ДДВ

- **Вкупен остварен/претпоставен промет** - Вкупен промет претставува збир на оданочивиот промет, вклучувајќи го данокот на додадена вредност кој отпаѓа на него, освен прометот ослободен од данок без право на одбивка на претходниот данок, остварен во изминатата календарска година на претставникот, односно лицето во поврзаното лице. Како вкупен промет не се смета прометот остварен меѓу лицата во поврзаното лице.
Ако претставникот, односно лицето во поврзаното лице ја врши својата дејност само во еден дел од календарската година, фактичкиот вкупен промет се пресметува на ниво на вкупен промет за целата календарска година.
- **Вкупен ослободен промет без право на одбивка** - Вкупен ослободен промет без право на одбивка остварен во изминатата календарска година на претставникот, односно лицето во поврзаното лице.
- **Датум на пристапување** - Се впишува датумот од кога претставникот, односно лицето во поврзаното лице пристапува во поврзаното лице кој кај првата регистрација е идентичен со датумот на почетокот на делување на поврзаното лице.
- **Датум на истапување** - Се впишува датумот од кога претставникот на поврзаното лице, односно лицето истапува од поврзаното лице.

Начин на поврзаност

Внесете "x" во едно од полињата: "сопственичка", "организациска" или "управувачка" во зависност од тоа дали помеѓу лицето, претставникот на поврзаното лице и лицата во поврзаното лице постои сопственичка, организациска или управувачка поврзаност.

Податоци за овластено лице

Податоците за овластено лице ги пополнува само претставникот на поврзаното лице.

Наведете го името и презимето на управителот или полномошникот на претставникот на поврзаното лице, задолжително потпишете ја пријавата и ставете печат.

Доколку претставникот на поврзаното лице нема полномошник, во полето "Податоци за потписникот" се наведуваат податоците за управителот на претставникот. Доколку од страна на претставникот на поврзаното лице е ополномоштено друго лице за потпишување на даночните пријави, во ова поле се наведуваат податоците за ополномоштено лице.

Во полето "Податоци за сметководствено биро/сметководител" се наведуваат податоците за сметководственото биро, односно сметководителот на претставникот на поврзаното лице.

ЗАКЛУЧНИ ЗАБЕЛЕШКИ

За извршената регистрација УЈП издава решение за регистрација за данокот на додадена вредност на поврзани лица.

Евентуалните промени на податоците во оваа пријава (доколку поврзаното лице сака да се дерегистрира, доколку кон поврзаното лице дополнително пристапуваат или истапуваат лица или доколку се изврши промена на претставникот на поврзаното лице), задолжително се пријавуваат во УЈП со поднесување на образецот ДДВ-01/ПЛ.

* Објаснување за скратените називи кои се употребени во образецот

ЕДБ - Единствен даночен број

ДДВ - Данок на додадена вредност

ДДВ-01/ПЛ - Пријава за регистрација за данокот на додадена вредност на поврзани лица

ЗДДВ - Закон за данокот на додадена вредност

УЈП - Управа за јавни приходи

ДИРЕКЦИЈА ЗАТЕХНОЛОШКИ ИНДУСТРИСКИ РАЗВОЈНИ ЗОНИ

294.

Врз основа на член 89 став 1 од Законот за концесии и други видови на јавно приватно партнерство ("Службен весник на Република Македонија" бр. 7/08, 139/08, 64/09 и 52/10) Управниот одбор на Дирекцијата за технолошки индустриски развојни зони на својата дваесет и трета редовна седница одржана на ден 10.1.2012 година ја донесе, следната

О Д Л У К А
ЗА ИЗМЕНУВАЊЕ НА ОДЛУКАТА ЗА ЗАПОЧНУВАЊЕ НА ПОСТАПКА ЗА ЈАВНО ПРИВАТНО ПАРТНЕРСТВО

1. Во Одлуката за започнување на постапка за јавно приватно партнерство („Службен весник на Република Македонија" бр.157/11) членот 8 се менува и гласи:

"Рокот за поднесување на барањето за учество во првата фаза од ограничениот повик е до 5.2.2012 година, а во втората фаза рокот не може да биде пократок од 40 дена од денот на испраќањето на поканите за доставување на понуди".

2. Оваа одлука влегува во сила со денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија", а ќе се објави по добивањето согласност од Владата на Република Македонија.

Бр. 02-56/5
10 јануари 2012 година

Претседател на Управен одбор,
Миле Стојановски, с.р.

МИНИСТЕРСТВО ЗА ТРУД И СОЦИЈАЛНА ПОЛИТИКА

295.

Врз основа на членот 10 од Законот за исплата на платите во Република Македонија („Службен весник на Република Македонија" бр. 70/94, 62/95, 33/97, 50/01, 26/02, 46/02, 37/05, 121/07, 161/08, 92/09 и 97/10), Министерството за труд и социјална политика

О Б Ј А В У В А

1. Стапката на трошоците на живот за месец декември 2011 година, во однос на месец ноември 2011 година, е пониска за 0,1%.

2. Исплатата на платите за месец декември 2011 година, во однос на месец ноември 2011 година, работодавачите од членот 3 став 1 од Законот за исплата на платите во Република Македонија, ја вршат на нивото на правото утврдено за претходниот месец.

Министер,
Спиро Ристовски, с.р.

Службен весник
на Република Македонија

www.slvesnik.com.mk

contact@slvesnik.com.mk

Издавач: ЈП СЛУЖБЕН ВЕСНИК НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА, ц.о.-Скопје
бул. „Партизански одреди“ бр. 29. Поштенски фах 51.
Директор и одговорен уредник - Тони Трајанов.
Телефон: +389-2-55 12 400.
Телефакс: +389-2-55 12 401.

Претплатата за 2011 година изнесува 10.100,00 денари.
„Службен весник на Република Македонија“ излегува по потреба.
Рок за рекламации: 15 дена.
Жиро-сметка: 300000000188798.
Депонент на Комерцијална банка, АД - Скопје.
Печат: ГРАФИЧКИ ЦЕНТАР ДООЕЛ, Скопје.

ISSN 0354-1622

2012008